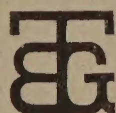

T. MACCI PLAVTI
COMOEDIAE

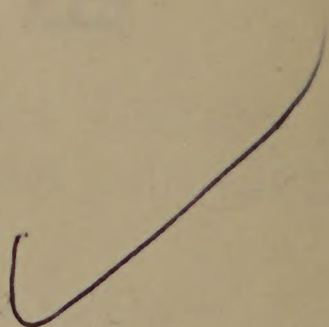
EX RECENSIONE

GEORGII GOETZ ET FRIDERICI SCHOELL

DE PLAVTI VITA AC POESI TESTIMONIA
CONSPECTVS METRORVM

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI
MDCCCXCVI

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI

DE

PLAVTI VITA AC POESI

TESTIMONIA VETERVM

DE PLAVTI NOMINIBVS

I Qvintilianvs *inst. or. I 4, 25:* scrutabitur ille praeceptor acer atque subtilis origines nominum, quae ex habitu corporis 'Rufos Longosque' fecerunt, ubi erit aliud secretius 'Sullae Burri Galbae Plauti Pansae Scauri' taliaque et ex casu nascentium.

II Festvs *de verb. sign. p. 238 a, 34 M.* (*cf.* Pavlvs *p. 239, 4*)*:* ⟨Plotos appellant⟩ Vmbri pedibus planis . . . . . us(?) poeta [unde et poeta Accius *Paulus: cf.* VII *et* LXX *et* LXXVIII] quia Vmber Sarsinas erat a pedum planitie initio Plotus, postea Plautus coeptus est dici.

III Prologvs Casinae *v. 34:* Plautus cum latranti nomine.

IV Festvs Pavli *p. 231, 1 M.:* Plauti appellantur canes quorum aures languidae sunt ac flaccidae et latius uidentur patere.

V Glossae*:* plautus: languidis auribus uel nomen auctoris *et* plautus: βαρύωτος (*CGL. II p. 151, 48 G.*) *et* plautus: auribus magnis, gracili corpore (*cf. CGL. IV p. 136, 14 et Loewius Anal. Pl. p. 203 et Gl. nom. p. 144*).

VI Minvcivs Felix *Octav. XIV 1:* homo Plautinae prosapiae. *Cf.* Hieronymvs *epist. ad Domn. p. 246 Vall.:* Plautinae familiae columen *et epist. ad Pammach. p. 230 Vall.:* inuenti sunt Plautinae familiae.

VII Festvs *p. 359 b, 5 M.* (*ex schedis Pomp. Laeti*)*:* tammodo antiqui ponebant pro modo, ut Attius 'tammodo inquit Praenestinus' (*Trin. 609*)*: quam glossam ignorat Vrsinus, ex Aldo Manutio vel Achille Mafeo*

addidit Antonius Augustinus. tammodo antiqui dicebant pro modo *habet Paulus. Cf.* II *et* LXX.

VIII Varro *de l. l. VIII 36:* dissimile Plautus et Plautius et commune ut huius Plauti et Marci [*ubi* et Marci *delet Spengelius, alii alia temptant: cf.* Plautius Marcus *qui se nominat in epigrammate apud Plinium N. H. XXXV 10, 115 et vide* XXXII].

IX Prologvs Asinariae *v. 11:* Maccus uortit barbare.

X Varro *de l. l. VII 104:* Maccius in Casina.

XI Plinivs *in Ind. auct. ad Nat. hist. l. XIV. XV. XIX:* ex .... Maccio Plauto.

XII Prologvs Mercatoris *v. 6:* latine [*scil.* uocatur] Mercator Macci Titi [*sic Ritschelius pro* mactici *vel* mattici *librorum,* Marci Accii *vulgatae*].

XIII Accivs *apud Gellium N. A. III 3, 9* (*ex Varronis de comoediis Plautinis l. I*)*:* nam nec Geminei lenones nec Condalium nec Anus Plauti nec Bis compressa nec Boeotia umquam fuit neque adeo Agroecus neque Commorientes Macci Titi [*sic Ritschelius pro* M. accii titi].

XIV Svbscriptiones *ex cod. rescr. Ambr.:* T. MACCI PLAUTI ‖ CASINA EXPLICIT ‖ *et* T MACCI PLAUTI ‖ EPIDICUS EXPLICIT ‖ *et* —MAC—L—TI ‖ —— GLORIOSUS EX— ‖ *et* T——UTI ‖ MENAECHMI EXP— ‖ *et* —MAC—— *sub finem Poenuli.*

DE TEMPORIBVS VITAQVE PLAVTI

XV Cicero *Brut. XVIII 72 sq.:* Liuius primus fabulam C. Claudio Caeci filio et M. Tuditano consulibus docuit anno ipso ante quam natus est Ennius, post Romam conditam autem quarto decumo et quingentesimo, ut hic ait quem nos sequimur. Est enim inter scriptores de numero annorum controuersia. Accius autem a Q. Maxumo quintum consule captum

Tarenti scripsit Liuium annis XXX post quam eum fabulam docuisse et Atticus scribit et nos in antiquis commentariis inuenimus, docuisse autem fabulam annis post XI C. Cornelio Q. Minucio consulibus ludis Iuuentatis, quos Salinator Senensi proelio uouerat. In quo tantus error Acci fuit, ut his consulibus XXXX annos natus Ennius fuerit: cui si aequalis fuerit Liuius, minor fuit aliquanto is qui primus fabulam dedit quam ei qui multas docuerant ante hos consules et Plautus et Naeuius.

XVI Cicero *Tusc. I 1, 3:* annis enim fere quingentis decem post Romam conditam Liuius fabulam dedit C. Claudio Caeci filio M. Tuditano consulibus anno ante natum Ennium [qui fuit maior natu quam Plautus et Naeuius]*: ubi extrema del. Buherius.*

XVII Donatvs *in Ter. And. prol. v. 18:* (in eo disputant Contaminari non decere fabulas .... Qui quom hunc accusant Naeuium Plautum Ennium Accusant quos hic noster auctores habet) in singulis magna emphasis est auctoritatis, sed ordo non est seruatus. Ennius namque ante Plautum fuit: sed quod est summae auctoritatis Ennium ultimum dixit.

XVIII Gellivs *N. A. XVII 21, 46 sq.:* anno deinde post Romam conditam quingentesimo undeuicesimo .... Cn. Naeuius poeta fabulas apud populum dedit .... ac deinde annis fere post quindecim bellum aduersum Poenos sumptum est atque non nimium longe M. Cato orator in ciuitate et Plautus poeta in scaena floruerunt .... neque magno interuallo postea Q. Ennius.

XIX Cicero *de re p. IV 11 (ex Augustino de civ. d. II 9):* Periclen cum iam suae ciuitati maxima auctoritate plurimos annos domi et belli praefuisset, uiolari uersibus et agi in scaena non plus decuit quam si Plautus noster uoluisset aut Naeuius Publio et Gnaeo Scipioni [† *a. 542 u. c.*] aut Caecilius Marco Catoni male dicere.

XX Plavtvs Militis glor. *v. 211 sq.:*

Nam os columnatum poetae esse indaudiui barbaro,
Quoi bini custodes semper totis horis occubant.

Vbi Festus Pauli p. 36: Plautus Naeuium poetam latinum barbarum dixit.

XXI Gellivs *N. A. III 3, 14 sq.:* sed enim Saturionem et Addictum et tertiam quandam cuius nunc mihi nomen non subpetit in pistrino eum [*scil. Plautum*] scripsisse Varro et plerique alii memoriae tradiderunt, cum pecunia omni quam in operis artificum scaenicorum pepererat in mercatibus perdita inops Romam redisset et ob quaerendum uictum ad circumagendas molas quae trusatiles appellantur operam pistori locasset: sicuti de Naeuio quoque accepimus fabulas eum in carcere duas scripsisse Hariolum et Leontem, cum ob assiduam maledicentiam et probra in principes ciuitatis de Graecorum poetarum more dicta in uincula Romae a triumuiris coniectus esset: unde post a tribunis plebis exemptus est, cum in his quas supra dixi fabulis delicta sua et petulantias dictorum quibus multos ante laeserat diluisset.

XXII Hieronymvs *ad Euseb. chron. 1817* (*Bong. 1818*) *i. e. a. 554 u. c.:* Plautus ex Vmbria Sarsinas Romae moritur [*immo* '*clarus habetur*']. qui propter annonae difficultatem ad molas manuarias pistori se locauerat ibi quotiens ab opere uacaret scribere fabulas solitus ac uendere (*cf.* Plavti *Gelasimus in Sticho v. 177 sqq.:* paupertas fecit ridiculus forem: Nam illa artis omnis perdocet ubi quem attigit. Per annonam caram dixit me natum pater).

XXIII Plavtvs Mostellariae *v. 769 sq.:*

Nec mi umbra hic usquamst, nisi si in puteo quaepiamst.
Tra. Quid? Sarsinatis ecquast? si Vmbram non habes.

Cf. II. XXII.

XXIV Didascalia Stichi*:* Graeca Adephoe Menandru | acta ludis plebeis | Cn. Baebio C. Terentio

aed. pl. | ⟨egit⟩ T. Publilius Pellio | ⟨modos fecit⟩ Marcipor Oppii | tibiis Sarranis totam | ⟨facta est?⟩ C. Sulpicio C. Aurelio cos. [*a. 554 u. c.: cf.* XXII].

XXV Plavtvs Bacchidvm *v. 214 sq.:*

Etiam Epidicum quam ego fabulam aeque ac me ipsum amo,
Nullam aeque inuitus specto, si agit Pellio.

XXVI Symmachvs *epist. X 2:* non idem honor in pronuntiandis fabulis Publio Pollioni [*fort.* Publilio Pellioni] qui Ambiuio fuit.

XXVII Plavtvs Cistellariae *197 sqq.:*

bene ualete et uincite
Virtute uera, quod fecistis antidhac.
Augete auxilia uostris iustis legibus,
Perdite perduelles, parite laudem et lauream,
Vt uobis uicti Poeni poenas sufferant.

XXVIII Cicero *Cat. mai. de sen. XIV 50:* si uero habet aliquod tamquam pabulum studii atque doctrinae nihil est otiosa senectute iucundius . . . . quid in leuioribus studiis, sed tamen acutis? quam gaudebat bello suo Punico Naeuius, quam Truculento Plautus, quam Pseudolo. uidi etiam senem Liuium, qui cum sex annis ante quam ego natus sum fabulam docuisset Centone Tuditanoque consulibus usque ad adulescentiam meam processit aetate.

XXIX *Ex* Didascalia Psevdoli*:* M. Iunio M. fil. pr. urb. | acta Megalesiis [*a. 563 u. c.*].

XXX Cicero *Brut. XV 60:* at hic Cethegus consul cum P. Tuditano fuit bello Punico secundo quaestorque his consulibus M. Cato modo plane annis CXL ante me consulem . . . . illius autem aetatis qui sermo fuerit ex Naeuianis scriptis intellegi potest. His enim consulibus, ut in ueteribus commentariis scriptum est, Naeuius est mortuus: quamquam Varro noster diligentissimus inuestigator antiquitatis putat in hoc erratum uitamque Naeuii producit longius. Nam Plautus P. Claudio L. Porcio uiginti annis post illos

quos ante dixi coss. mortuus est Catone censore [*a. 570 u. c.*]. *Cf.* XXII.

XXXI Aelivs Spartianvs *de vita Seueri XXI 2* (*Scr. hist. Aug. I*[2] *p. 151 Pet.*): neminem prope magnorum uirorum optimum et utilem filium reliquisse satis claret .... et ut ordiamur a Romulo: hic nihil liberorum reliquit .... iam uero quid de Homero, Demosthene, Vergilio, Crispo et Terentio, Plauto ceterisque aliis loquar?

DE FABVLIS PLAVTINIS

XXXII Gellivs *N. A. III 3, 1 sqq.*: uerum esse comperior quod quosdam bene litteratos homines dicere audiui, qui plerasque Plauti comoedias curiose atque contente lectitarunt, non indicibus Aelii nec Sedigiti nec Claudii nec Aurelii nec Accii nec Manilii super his fabulis quae dicuntur ambiguae crediturum, sed ipsi Plauto moribusque ingenii atque linguae eius. hac enim iudicii norma Varronem quoque usum uidemus. nam praeter illas unam et uiginti quae Varronianae uocantur, quas idcirco a ceteris segregauit, quoniam dubiosae non erant, sed consensu omnium Plauti esse censebantur, quasdam item alias probauit adductus filo atque facetia sermonis Plauto congruentis easque iam nominibus aliorum occupatas Plauto uindicauit, sicuti istam, quam nuperrime legebamus, cui est nomen Boeotia. nam cum in illis una et uiginti non sit et esse Aquili dicatur, nihil tamen Varro dubitauit quin Plauti foret .... Fauorinus quoque noster, cum Neruulariam Plauti legerem quae inter incertas habita est, ... 'uel unus hercle' inquit 'hic uersus Plauti esse hanc fabulam satis potest fidei fecisse'. nos quoque ipsi nuperrime cum legeremus Fretum — nomen est id comoediae quam Plauti esse quidam non putant — haut quicquam dubitauimus quin ea Plauti foret et omnium quidem maxime genuina .... M. tamen

Varro in libro de comoediis Plautinis primo Accii uerba haec ponit.... [*cf.* XIII] in eodem libro Varronis id quoque scriptum Plautium fuisse quempiam poetam comoediarum. quoniam fabulae <eae *add. Hertzius*> Plauti inscriptae forent, acceptas esse quasi Plautinas, cum essent non a Plauto Plautinae, sed a Plautio Plautianae [*cf.* VIII]. feruntur autem sub Plauti nomine comoediae circiter centum atque triginta: sed homo eruditissimus L. Aelius quinque et uiginti eius esse solas existimauit. neque tamen dubium est quin istaec quae scriptae a Plauto non uidentur et nomini eius addicuntur ueterum poetarum fuerint et ab eo retractatae expolitae sint ac propterea resipiant stilum Plautinum.

XXXIII SERVIVS *in Verg. Aen. p. 4, 14 Th.:* de numero librorum nulla hic quaestio est, licet in aliis inueniatur auctoribus: nam Plautum alii dicunt unam et uiginti fabulas scripsisse alii quadraginta alii centum.

XXXIV CICERO *epist. IX 16, 4 (ad L. Papirium Paetum Ser. Caudii* [*cf.* XXXII *in.*] *patruelem):* sed tamen ipse Caesar habet peracre iudicium, et ut Seruius frater tuus, quem litteratissimum fuisse iudico, facile diceret 'hic uersus Plauti est, hic non est', quod tritas auris haberet notandis generibus poetarum et consuetudine legendi, sic audio Caesarem cum uolumina iam confecerit *ἀποφϑεγμάτων*, si quod adferatur ad eum pro meo quod meum non sit, reicere solere.

XXXV MACROBIVS *Saturn. II 1, 10:* et iam primum animaduerto duos quos eloquentissimos antiqua aetas tulit, comicum Plautum et oratorem Tullium, eos ambos etiam ad iocorum uenustatem ceteris praestitisse. Plautus quidem ea re clarus fuit, ut post mortem eius comoediae quae incertae ferebantur Plautinae tamen de iocorum copia noscerentur.

XXXVI TERENTIVS EVNVCHI *prol. v. 25:* Colacem esse Naeui et Plauti ueterem fabulam. *Cf.* XXIV.

XXXVII Terentivs Adelphon *prol. v. 6 sq.* [*cf.* XIII]*:*

Synapothnescontes Diphili comoediast,
Eam Commorientes Plautus fecit fabulam.

XXXVIII Prologvs Casinae *v. 31 sqq.:*

Clerumenoe uocatur haec comoedia
Graece, latine Sortientes. Deiphilus
Hanc graece scripsit, postid rursum denuo
Latine Plautus cum latranti nomine.

XXXIX Prologvs Rvdentis *v. 32 sq.:*

Primumdum huic esse nomen urbi Diphilus
Cyrenas uoluit.

XL Prologvs Mercatoris *v. 5 sq.:*

Graece haec uocatur Emporos Philemonis:
Eadem latine Mercator Macci Titi.

XLI Prologvs Trinvmmi *v. 18 sqq.:*

Huic graece nomen est Thensauro fabulae:
Philemo scripsit, Plautus uortit barbare:
Nomen Trinummo fecit.

XLII Plavtvs Mostellariae (*quam* Phasma *bis nominat Festus*) *v. 1149 sqq.:*

si amicus Deiphilo aut Philemoni es
Dicito eis quo pacto tuos te seruos ludificauerit:
Optumas frustrationes dederis in comoediis.

XLIII Prologvs Asinariae *v. 10 sq.:*

huic nomen graece Onagost fabulae.
Demophilus scripsit, Maccus uortit barbare:
Asinariam uolt esse, si per uos licet.

XLIV Prologvs Poenvli *v. 53 sq.:*

Carchedonius uocatur haec comoedia,
Latine †platus patruus pultiphagonides.

XLV Prologvs Militis glor. *v. 86 sq.:*

Alazon graece huic nomen est comoediae:
Id nos latine gloriosum dicimus.

XLVI Prologvs Vidvlariae *v. 6:*

Sc⟨h⟩edi⟨a haec⟩ uo⟨catur?⟩ g⟨r⟩ae⟨ce?⟩

XLVII *Ex* Libro Glossarvm (*CGL. V p. 181, 7 G.*): aput Romanos quoque Plautus comedie coros exemplo Grecorum inseruit [*cf. Rud. 290 sqq. et* Diomedes *art. gr. III p. 491, 29 K.*].

DE COMMENTATORIBVS PLAVTI

XLVIII Anecdoton Paris. *de notis p. 137 Reiff.*: notae XXI quae uersibus apponi consuerunt .... his solis in adnotationibus Ennii Luc⟨il⟩ii [*add. Bergkius*] et hist[o]ricorum [*del. Schoellius:* et scaenicorum *L. Muellerus: cf. infra* diple obelismene ad separandas in comoediis et tragoediis periodos] usi sunt †uarr$\overset{u}{o}$s Ennius Aelius aeque et postremo Probus, qui illas in Virgilio et Horatio et Lucretio apposuit ut Homero Aristarchus.

XLIX Rvfinvs *de metr. Ter. p. 560 sq. K.:* Sisenna in commentario Poenuli Plautinae fabulae .... in Pseudolo ... Scaurus in eadem fabula .... Sisenna in Rudente .... in Amphitrione .... in Captiuis .... in Aulularia ....

L Charisivs *art. gr. p. 198, 26. 203, 27. 221, 6. 9 K.:* Plautus in Amphitryone .... ubi Sisenna ....

LI Hieronymvs *adv. Rufinum I 16 t. II p. 457 Vall.:* puto quod puer legeris Aspri in Vergilium et Sallustium commentarios .... et aliorum in alios, Plautum uidelicet, Lucretium, Flaccum, Persium atque Lucanum.

LII Rvfinvs *de metr. Ter. p. 565 K.:* mensuram esse in fabulis [hoc est metron *del. Osannus*] Terentii et Plauti et ceterorum comicorum et tragicorum dicunt hi: Cicero, Scaurus, Firmianus, Varro, Victorinus, Caesius Bassus, Terentianus, Caecilius Vindex, Cinna, Sisenna, Diomedes, Albinus, Quintilianus, Sosipater Charisius, Helenius, Asper, Fl. Caper, Arruntius, Probus,

Plinius, Euanthius, Sacerdos qui et Donatus, Iuba. (*Vix addendum corruptum testimonium ex* LIBRO GLOSSARVM*:* Plautinarum plaucti auctoris regestas.)

DE PLAVTO POETA IVDICIA

LIII GELLIVS *N. A. I 24, 1. 3:* trium poetarum inlustrium epigrammata Cn. Naeuii, Plauti, M. Pacuuii, quae ipsi fecerunt et incidenda sepulcro suo reliquerunt, nobilitatis eorum gratia et uenustatis scribenda in his commentariis esse duxi .... epigramma Plauti quod dubitassemus an Plauti foret, nisi a M. Varrone positum esset in libro de poetis primo:

Postquam est mortem aptus Plautus, Comoedia luget,
Scaena est deserta, dein Risus, Ludus Iocusque
Et numeri innumeri simul omnes conlacrimarunt.

LIV PROLOGVS CASINAE *v. 11 sqq.:*

Nos postquam populi rumore[m] intelleximus
Studiose expetere uos Plautinas fabulas,
Antiquam eius edimus comoediam,
Quam uos probastis qui estis in senioribus:
Nam iuniorum qui sunt non norunt, scio,
Verum ut cognoscant dabimus operam sedulo.
Haec quom primum actast, uicit omnis fabulas.
Ea tempestate flos poetarum fuit,
Qui nunc abierunt hinc in communem locum,
Sed tamen absentes prosunt ⟨pro⟩ praesentibus.

LV VOLCACIVS SEDIGITVS *apud Gellium N. A. XV 24:* Sedigitus in libro quem scripsit de poetis, quid de his sentiat qui comoedias fecerunt et quem ex omnibus praestare ceteris putet ac deinceps quo quemque in loco et honore ponat, his versibus suis demonstrat:

Multos incertos certare hanc rem uidimus,
Palmam poetae comico cui deferant:
Eum meo iudicio errorem dissoluam tibi,

Vt contra si quis sentiat nil sentiat.
Caecilio palmam Statio do mimico.
Plautus secundus facile exsuperat ceteros.
Dein Naeuius qui †seruet [feruet?] pretio in tertiost.
Si erit quod quarto detur, dabitur Licinio.
Post insequi Licinium facio Atilium.
In sexto consequetur hos Terentius.
Turpilius septimum, Trabea octauum optinet,
Nono loco esse facile facio Luscium.
Decimum addo causa antiquitatis Ennium.

Cf. SVETONIVS *in vita Terentii p. 53 sq. R.:* hunc Afranius quidem omnibus comicis praefert . . . . Volcacius autem non solum Naeuio et Plauto et Caecilio, sed Liuio quoque et Atilio postponit. *Adde* CICERONEM *de opt. gen. or. I 2.*

LVI VARRO *apud Nonium p. 374, 5 M.:* Varro Parmenone: in quibus partibus? in argumentis Caecilius poscit palmam, in ethesin Terentius, in sermonibus Plautus. *Cf.* LXVIII *et* VARRO *apud Charisium II p. 241, 27 K.*

LVII HORATIVS *epist. II 1, 55 sqq.:*

Ambigitur quotiens uter utro sit prior, aufert
Pacuuius docti famam senis, Accius alti,
Dicitur Afrani toga conuenisse Menandro,
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
Vincere Caecilius grauitate, Terentius arte.
Hos ediscit et hos arto stipata theatro
Spectat Roma potens: habet hos numeratque poetas
Ad nostrum tempus Liui scriptoris ab aeuo.

LVIII VARRO *de poetis libro I apud Priscianum IX 32 p. 469, 9 H.:* deinde ad Siculos se adplicauit: *cf.* LVII *v. 58.*

LIX CICERO *de officiis I 29, 104:* duplex omnino est iocandi genus: unum illiberale petulans flagitiosum obscenum, alterum elegans urbanum ingeniosum facetum: quo genere non modo Plautus noster et Atticorum antiqua comoedia, sed etiam philosophorum

Socraticorum libri referti sunt multaque multorum facete dicta, ut ea quae a sene Catone conlecta sunt, quae uocant *ἀποφθέγματα*. facilis igitur est distinctio ingenui et inliberalis ioci: alter est, si tempore fit aut si remisso animo, ⟨magno⟩ homine dignus, alter ne libero quidem, si rerum turpitudini adhibetur uerborum obscenitas. *Cf.* XXXII. XXXV.

LX Cicero *de or. III 12, 44 sq. ex persona Crassi:* cum sit quaedam certa uox Romani generis urbisque propria, in qua nihil offendi, nihil displicere, nihil animaduerti possit, nihil sonare aut olere peregrinum, hanc sequamur neque solum rusticam asperitatem, sed etiam peregrinam insolentiam fugere discamus. equidem cum audio socrum meam Laeliam — facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem conseruant, quod multorum sermonis expertes ea tenent semper quae prima didicerunt — sed eam sic audio, ut Plautum mihi aut Naeuium uidear audire: sono ipso uocis ita recto et simplici est, ut nihil ostentationis aut imitationis adferre uideatur: ex quo sic locutum esse eius patrem iudico, sic maiores: non aspere, ut ille quem dixi, non uaste, non rustice, non hiulce, sed presse et aequabiliter et leniter.

LXI Plinivs *epist. I 16, 6 de Pompeio Saturnino:* legit mihi nuper epistulas: uxoris esse dicebat: Plautum uel Terentium metro solutum legi credidi. quae siue uxoris sunt, ut adfirmat, siue ipsius, ut negat, pari gloria dignus, qui aut illa componat aut uxorem quam uirginem accepit tam doctam politamque reddiderit.

LXII Plinivs *epist. VI 21, 4 de Vergilio Romano:* scripsit comoedias Menandrum aliosque aetatis eiusdem aemulatus: licet has inter Plautinas Terentianasque numeres.

LXIII Horativs *art. poet. 50 sqq.:*

Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget, dabiturque licentia sumpta pudenter,

Et noua fictaque nuper habebunt uerba fidem, si
Graeco fonte cadent parce detorta. quid autem
Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
Vergilio Varioque? ego cur, adquirere pauca
Si possum, inuideor, cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditauerit et noua rerum
Nomina protulerit? licuit semperque licebit
Signatum praesente nota producere nomen.

LXIV Horativs *epist. II 1, 168 sqq.:*

Creditur, ex medio quia res accessit, habere
Sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
Plus oneris quanto ueniae minus. adspice Plautus
Quo pacto partis tutetur amantis ephebi,
Vt patris attenti, lenonis ut insidiosi,
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
Quam non adscricto percurrat pulpita socco:
Gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
Securus cadat an recto stet fabula talo.

LXV Horativs *art. poet. 263 sqq.:*

Non quiuis uidet immodulata poemata iudex
Et data Romanis uenia est indigna poetis.
Idcircone uager scribamque licenter? an omnis
Visuros peccata putem mea, tutus et intra
Spem ueniae cautus? uitaui denique culpam,
Non laudem merui. uos exemplaria graeca
Nocturna uersate manu, uersate diurna.
At uestri proaui Plautinos et numeros et
Laudauere sales, nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte mirati, si modo ego et uos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto
Legitimumque sonum digito callemus et aure.

LXVI Marivs Victorinvs *art. gr. II p. 79, 1 K.:* quod uero ad clausulas id est minuscula cola pertinet, quot genera uersuum sunt totidem eorum membra pro clausulis poni possunt et solent in canticis magis quam deuerbiis, quae ex trimetris magis subsistunt, collocari et praecipue apud Plautum et Naeuium et

Afranium: nam hi maxime ex omnibus membris uersuum [colis] (*del. Schoellius:* ⟨uelut⟩ colis *Keilius*) ab his separatis licenter usi reperiuntur in clausulis.

LXVII Velleivs Patercvlvs *Hist. rom. I 17, 1:* nam nisi aspera ac rudia repetas et inuenti laudanda nomine in Accio circaque eum Romana tragoedia est dulcesque Latini leporis facetiae per Caecilium Terentiumque et Afranium subpari aetate nituerunt [*ubi* Plautum *inserebat Ianius,* Plautini leporis *corr. Haasius, Plautum inter* aspera ac rudia *numerari sensit Hauptius*].

LXVIII Qvintilianvs *inst. or. X 1, 99:* in comoedia maxime claudicamus. licet Varro Musas Aelii Stilonis sententia Plautino dicat sermone locuturas fuisse, si latine loqui uellent, licet Caecilium ueteres laudibus ferant, licet Terenti scripta ad Scipionem Africanum referantur (quae tamen sunt in hoc genere elegantissima et plus adhuc habitura gratiae, si intra uersus trimetros stetissent): uix leuem consequimur umbram, adeo ut mihi sermo ipse Romanus non recipere uideatur illam solis concessam Atticis uenerem, cum eam ne Graeci quidem in alio genere linguae obtinuerint.

LXIX Fronto *epist. ad Caes. IV 3 p. 62 N.:* rari admodum ueterum scriptorum in eum laborem studiumque et periculum uerba industriosius quaerendi sese commisere .... poetarum maxime Plautus multo maximeque Ennius .... nec non Naeuius, Lucretius, Accius etiam, Caecilius, Laberius quoque.

LXX Fronto *de orat. sub finem p. 162 N.:* —— hoc genus uerborum Accius Plautus sanus ——

LXXI Gellivs *N. A. VI (VII) 17, 4:* didici ex te et scire nunc coepi, quod non ego omnium solus ut tibi sum uisus ignoraui, sed ut res est Plautus quoque, homo linguae atque elegantiae in uerbis Latinae princeps, quid esset 'obnoxius' nesciuit.

LXXII Gellivs *N. A. I 7, 17:* neque soloecismum esse aiebat 'in potestatem fuisse' ut uulgus semidoctum

putat, sed ratione dictum certa et proba contendebat, qua et Graeci ita uterentur et Plautus uerborum Latinorum elegantissimus in Amphitruone dixit 'numero mi in mentem fuit'.

LXXIII Gellivs *N. A. XIX 8, 6:* 'inimicitiam' tamen, sicuti 'inscientiam' et 'impotentiam' et 'iniuriam', quae ratio est quam ob rem C. Caesar uel dictam esse a ueteribus uel dicendam a nobis putat, quando Plautus linguae Latinae decus 'deliciam' quoque *ἑνικῶς* dixerit pro 'deliciis'?

LXXIV Diomedes *art. gr. I p. 382, 15 K.:* auctores quibus eloquentiae et elegantiae tributa est opinio.... ut Pacuuius .... item Plautus ....

LXXV Hieronymvs *ad Pammachium LVII 10 t. I p. 315 Vall.:* haec est Plautina eloquentia, hic lepos Atticus et Musarum ut dicunt eloquio comparandus. *Cf.* LXVIII.

LXXVI Hieronymvs *ad Sunniam et Fretelam CVI 3 t. I p. 643 Vall.:* hanc esse regulam boni interpretis ut idioma linguae alterius suae linguae exprimat proprietatibus. quod et Tullium .... fecisse conuincimus et Plautum, Terentium Caeciliumque eruditissimos uiros in graecis comoediis transferendis.

LXXVII Hieronymvs *ad Pammachium LVII 5 t. I p. 309 Vall.:* Terentius Menandrum, Plautus et Caecilius ueteres comicos interpretati sunt [*cf.* LIX *et* LXXVIII]: numquid haerent in uerbis ac non decorem magis et elegantiam in translatione conseruant quam ueritatem interpretationis?

LXXVIII Isidorvs *Orig. VIII 7, 7:* duo sunt autem genera comicorum, id est ueteres et noui: ueteres qui et ioco ridiculares exstiterunt, ut Plautus, Accius, Terentius: noui qui et satyrici *e. q. s.*

LXXIX Isidorvs *Orig. I 40, 3:* fabulas poetae quasdam delectandi causa finxerunt, quasdam ad naturam rerum, nonnullas ad mores hominum interpretati

sunt. delectandi causa fictae, ut eae quas uulgo dicunt, uel quales Plautus et Terentius composuerunt.

LXXX HIERONYMVS *ad Eustochium XXII 30 t. I p. 115 Vall.:* cum ante annos plurimos domo, parentibus, sorore, cognatis et, quod his difficilius est, consuetudine lautioris cibi propter caelorum me regna castrassem et Hierosolymam militaturus pergerem, bibliotheca quam mihi Romae summo studio ac labore confeceram carere omnino non poteram. itaque miser ego lecturus Tullium ieiunabam: post noctium crebras uigilias, post lacrimas, quas mihi praeteritorum recordatio peccatorum ex imis uisceribus eruebat, Plautus sumebatur in manus.

LXXXI RVFINVS *in Hieronymum II 8. 10 t. II p. 639 sqq. Vall.:* Maronem suum comicosque ac lyricos et historicos auctores traditis sibi ad discendum dei timorem puerulis exponebat: scilicet et ut praeceptor fieret auctorum gentilium, quos si legisset tantummodo, Christum se negaturum iurauerat . . . . quaero si uel Flaccus tuus aut Maro, si Plautus comicus aut Terentius certe, si uel Satiricus quis inter omnia spurca sua et impudica istud nefas in deum ex suo ore protulerit? . . . . sic dum totus Plautinae et Tullianae cupis eloquentiae sectator uideri . . . .

LXXXII HIERONYMVS *adv. Rufinum I 13 t. II p. 469 Vall.:* audio praeterea te quaedam de epistola mea philosophice carpere et hominem rugosae frontis adductique supercilii Plautino in me sale ludere.

LXXXIII APOLLINARIS SIDONIVS *carm. II 191 de Anthemio Augusto:*

Praeterea quicquid Latialibus indere libris
Prisca aetas studuit, totum percurrere suetus:
Qua Crispus breuitate placet, quo pondere Varro,
Quo genio Plautus, quo fulmine Quintilianus.

LXXXIV APOLLINARIS SIDONIVS *carm. XXIII 148 sq.:*

Quid uos eloquii canam Latini,
Arpinas, Patauine, Mantuane,
Et te, comica qui doces Terenti,
Et te, tempore qui sàtis seuero
Graios, Plaute, sales lepore transis?

LXXXV Clavdianvs Mamertvs *epist. ad Sapaudum p. 205 Engelbr.:* Naeuius et Plautus tibi ad elegantiam, Cato ad grauitatem .... usui sint.

LXXXVI Evanthivs *de trag. et com. p. 6 sq. Reiff.:* haec cum artificiosissima Terentius fecerit, tum illud est admirandum, quod et morem [amorem *Reifferscheidius.* mortem *Scheidemantelius*] retinuit ut comoediam scriberet et temperauit affectum ne in tragoediam transiliret: quod cum aliis rebus minime obtentum et a Plauto et ab Afranio et †appio [a Turpilio *Reifferscheidius.* a Pomponio *Dziatzko*] et multis fere magnis comicis inuenimus. illud quoque inter Terentianas uirtutes mirabile, quod eius fabulae eo sunt temperamento, ut neque extumescant ad tragicam celsitudinem neque abiciantur ad mimicam uilitatem [*huc traicit Scheidemantelius verba* quod cum aliis rebus .... inuenimus]. adde quod nihil abstrusum ab eo ponitur aut quod ab historicis requirendum sit, quod saepius Plautus facit et eo est obscurior in pluribus locis .... et item quod nihil ad populum facit actorem uelut ex tragoedia loqui, quod uitium Plauti frequentissimum est.

CONSPECTVS METRORVM

CONSPECTVS METRORVM

I 1. Iambici senarii: Amph. 1—152. 463—498. 861—955. 974—983. 1006—1008. fragm. XI—XIII. 1131—1143. Asin. 1—126. 746—829. Aul. 1—119. 280—392. 394—405. 475—586. 661—712. 832. fragm. I—III. V? Bacch. 1—5. 10—12. 26—30. 32—34. 109—367. 500—525. 573—611. 669. 761—924. 997—1075. Capt. 1—194. 202. 361—384. 659—767. Cas. 1—143. 309—352. 424—514. 563—620. 710—712(1). 759—797. 847—854. Cist. 120—202. 267—304. 374—433. 456. 536—630. 747—773. Curc. 1—95. 216—279. 371—461. 635—678. Epid. 24. 46. 47. 186. 306—319. 382—525. Men. 1—109. 226—350. 356. 466—570. 586. 701—752. 872—898. Merc. 1—110. 134. 225—334. 544—587. 667—829. Mil. Gl. 1—155. 481—595. 813—873. 1094—1136. 1284—1310. 1378—1393. Most. 1—84. 409—689. 747—782. 899. 900. 993—1040. Pers. 53—167. 329—469. 501—512. 520—527. 673—752. Poen. 1—209. 410—503. 615—816. 930—1173. 1196. 1304—1397. Pseud. 1—132. 193. 394—573[b]. 767—904. 998—1102. Rud. 1—184. 254. 450—558. 593—614. 780—905. 1191—1204. 1227—1264. 1338—1356. Stich. 48—57. 155—273. 288[b]. 300. 402—504. 641—673. 762—768. Trin. 1—222. 392—601. 729—819. 998—1007. 1093—1114. Truc. 1—94. 210? 224—227. 241—247. 251. 322—447. 631—698. 722. 724. Vid. 1—55. 69—91. 100—103. 110—113. 115. 117. 118. Fragm. fab. cert. 3. 4. 13. 15. 21—30. 37. 39. 41. 42? 46. 47. 48. 52. 66. 67. 72—74. 83—87. 92. 94. 95. 97. 100—103. 106—108. 112. Fab. inc. 3. 5. 15. 16. 18—20. 23. 32? 33—35. 41. 45. 49. 66. 67. Dub. et susp. 5 [= Bacch. fr. XX] (= 8253).

I 2. Iambici septenarii: Asin. 381—503. 545—745. Aul. 803—807. Bacch. 668? 989[a]? Capt. 200. 223. 231. 837. Cas. 715—718 (1). 825. Cist. 38—58. 305. 306—372. 697. 705—746. Curc. 103. 104. 110. 123. 487—532. Epid. 9. 179. 180.

332. 336—381. Men. 133. 134. 980. Merc. 499—543. Mil. Gl. 354—425. 874—946. 1216—1283. Most. 157—247. 746. Pers. 1? 2? 7. 8. 19—22. 43—46. 49—51. 52? 279—328. Poen. 239. 821. 822. 1199? 1200. 1227—1273. Pseud. 153. 155. 156. 159. 160. 172. 219. 264. 589. 915. 1257. 1272. Rud. 219. 290—413. 682—705. 945? 946? 962. 1281—1337. Stich. 275? 674—682. 770. 771. 774. 775. Trin. 233. 234. Truc. 130—209. 217—223. 237—240. 252—255. Vid. 114. Fragm. fab. cert. 6. 43? 44? 77. Fab. inc. 39. 57. 58 (= 1376).

I 3. Iambici octonarii: Amph. 153—158. 180—218. 248—262. 984—1005. 1053—1061. 1063. 1066. 1069—1071. 1073—1085. Asin. 830—850. Aul. 412—414. fragm. IV. Bacch. 925—952. 957—962. 965—968. 973—978. 987. 988. 995. Capt. 195. 196. 198. 199? 203. 224. 225. 516—524. 533. 536—540. 770 sq. 773. 776—780. 833 sq. 909—921. Cas. 229—231. 251. 637—640 (2). 930—933. Cist. 33? 450—455. 457. 460. 462. 463. Epid. 7. 8. 18—22. 25—28. 37—43. 48. 49. 58. 61—63. 185. 188. 193—195. 331. 334. 531. 532. Men. 128. 129. 131. 132. 585. 979. 986. 987. 995—1002. 1060—1062. Merc. 111—127. 132. 133. 137—140. Most. 103. 104. 107. 118. 128. 132. 143. 146—148. 727/728. 742—745. Pers. 3—6. 9—12. 23—25. 47. 48? 255. 256. 268? 269. 270. 271? 485/486. Poen. 817—820. 1192—1195. 1197. 1198. 1226. Pseud. 146—152. 154 157. 158. 169. 170. 171. 185. 186. 188—192. 227. 576. 600. 919. 1133. 1134. Rud. 255. 920. Stich. 274. 278. 279. 281. 283—287. 289. 290. 294—299. 301. 303—305. 307. 308. 769. Trin. 238? 282. 285. 286. Truc. 213. 214. 215. 216. 595? 596? Fragm. fab. cert. 76. Fab. inc. 1. 30. 31. 64. 65 (= 426).

I 4. Iambici octonarii hypermetri: Amph. 1067. Bacch. 971. 996. Pers. 34. 39. Stich. 291.

I 5. Iambici dimetri acatalecti: Bacch. 646. 970. Capt. 197. 206a. Cas. 708/709. 713/714. 733. Epid. 59—60b (3). 182. 189. Men. 120—122 (5). 352. 583. 596—600 (11). 1004—1006 (5). Merc. 135—136b (3). Most. 902b. Pers. 32b. 38. 773b. 774a. 812. 855b. Pseud. 205—206 (3). 923a. 923c. 924a. 924b. 1258. 1268a. 1277a. 1278a. 1291. 1305. Rud. 206a. 206b. 676. 938a—944b (13). Stich. 282? Trin. 254. 255a. 260a. Truc. 115. 119. 581. Fragm. fab. cert. 31—33 (= 84). Cf. I 14. 16. 18. 20.

I 6. Iambici dimetri catalectici: Capt. 784. Bacch. 1121b. 1139b. 1140b. Cas. 161. 162. 724. 729—732. 833. 838. Cist. 695. 696. Curc. 120a. Men. 355. Most. 90. 98. 102. 127. 877. Pers. 854—855a (3). Pseud. 187. 1268b. Rud. 197. 265. 284. 289 (= 31). Cf. I 7. 15. 17. 21. V 11.

I 7. Iambicus dimeter catalecticus bis positus: Pseud. 1254. Cf. I 6.
I 8. Iambici dimetri hypercatalecti: Most. 794? Pseud. 922.
I 9. Iambica tripodia acatalecta: Pers. 856[a]. Cf. I 15. 22.
I 10. Iambici monometri acatalecti: Cas. 153. 154. 898. 899. Cf. VI 5.
I 11. Iambici monometri catalectici: Cas. 900. Cist. 464. Cf. I 14. III 10.
I 12. Iambici monometri hypercatalecti: Pseud. 207. Trin. 255[b]. Cf. I 13. 16. 19. V 12—14.
I 13. Iambici monometri hypercatalecti bis positi: Capt. 215[b]. Most. 784? 794? 870.
I 14. Iambici dimetri acatalecti cum iambicis monometris catalecticis: Cas. 236. 826. Stich. 9. 12—14 (2).
I 15. Iambica tripodia acatalecta cum iambico dimetro catalectico: Rud. 218?
I 16. Iambici dimetri acatalecti cum clausula Reiziana: Aul. 153—160. 415—446. Bacch. 1124. Cas. 755. 756. 758. Most. 330. 346. 347. 858. 892. Rud. 185. 195. 675[b]. Stich. 3. 4. 5. 7[b]. 8? 772. 773. Trin. 236? 284. Truc. 128. 129 (= 63). Cf. I 12. 17. III 12.
I 17. Iambicus dimeter catalecticus cum clausula Reiziana: Rud. 285.
I 18. Iambicus dimeter acatalectus cum trochaica tripodia acatalecta: Curc. 102.
I 19. Iambicus monometer hypercatalectus cum anapaestico monometro hypercatalecto: Stich. 7[a]. 15.
I 20. Iambicus dimeter acatalectus cum trochaico monometro acatalecto: Trin. 280.
I 21. Iambicus dimeter catalecticus cum trochaica tripodia acatalecta: Truc. 100—102 (2)?
I 22. Iambica tripodia acatalecta cum cretico dimetro acatalecto (?): Rud. 264.
I 23. Iambici incerti generis: Cist. 458. 459. 461. Most. 142. Pers. 849/850. Truc. 595. 728/29.
II 1. Trochaici septenarii: Amph. 222. 263—462. 499—550. 585—632. 654—860. 956—973. 1009—1034. fragm. III—V. VII—X. XIV. XX. 1035—1052. 1064. 1065. 1068. 1086—1130. 1144—1146. Asin. 138—380. 504—544. 851—947. Aul. 161—279. 393. 411? 447—474. 587—660. 730—802. 808—818. 823. Bacch. 35—108. 368—499. 526—572. 671—760. 956. 963. 964. 969. 972. 984. 986. 991. 994. 1117—1119. 1141—1148. 1207—1211. Capt. 201? 242—360. 385—496. 525—532. 534. 535. 541—658. 768. 769. 772. 774. 775. 791—832. 838—908.

930—1036. Cas. 163. 252—308. 353—423. 515—562. 798. 799. 801—807. 809—814. 910. 963—1018. Cist. 5. 7. 22. 59—119. 231—266. 465—535. 631—670. 774—787. Curc. 158—215. 280—370. 462—486. 533—634. 679—729. Epid. 1. 2. 10. 12—17. 23. 30. 32—36. 44. 45. 51—56. 64—66. 71. 72. 79—84. 86. 88. 90[a]. 91. 93. 95. 99—165. 190—192. 196—305. 326. 333. 537? 543. 545. 547—733. Men. 123—127. 130. 135—225. 369—465. 595. 604—700. 775—871. 899—965. 988—994. 1003. 1008—1059. 1063—1162. Merc. 128—131. 141—224. 364—498. 588—666. 830—1026. Mil. Gl. 156—353. 426—480. 596—812. 947—1010. 1137—1215. 1311—1377. 1394—1437. Most. 115. 117. 145. 154—156. 248—312. 325. 348—408. 737. 740. 804—857. 883. 884. 897. 898. 904—992. 1041—1181. Pers. 18. 28. 30. 32[a]. 35. 37. 41. 42. 183—191. 194. 195. 198. 199. 203—250. 260—262. 265? 267. 274—276. 470. 471. 473. 475—477. 479—484. 489. 513—519. 528—672. 820—838. 842. 852. 853. 857. Poen. 261—409. 504—614. 823—929. 1201—1225. 1274—1303. 1398—1422. Pseud. 138. 140. 145. 196. 199. 200. 204. 208? 214. 220. 223. 226. 229. 265—393. 576. 578. 584—585[b] (3). 604—766. 914. 925. 951—997. 1107. 1113. 1123—1125. 1136—1245. 1279. 1313. Rud. 256. 257. 283? 414—449. 559—592. 615—663. 706—779. 963—1190. 1205—1226. 1265—1280. 1357—1423. Stich. 58—154. 293. 306. 330—401. 505—640. 683—761. Trin. 253. 301—391. 602—728. 843—997. 1008—1092. 1120—1189. Truc. 228—236. 256—321. 465—550. 561—565. 575—580. 586. 587. 620. 629? 630. 699—710. 719. 727. 730—968. Vid. 56—68. 94. 95. 96—99. 104—108. Fragm. fab. cert. 1. 9—12. 49. 50 53—56. 60. 62. 65. 68. 69. 71. 82. 90? 91. 93. 110. 113—115. 118. 119. 120? Fab. inc. 6. 7. 8. 10. 17. 21 (= Amph. fragm. XX). 22. 26. 48. Dub. et susp. 1. 2. 3 (= 8832).

II 2. Trochaici octonarii: Aul. 406—410. 727—729. 819—822. 827—830. Bacch. 7. 612—615. 628. 642. 953—955. 979—981? 982. 983. 985. 992. 993. Capt. 240. 241. 928. 929. Cas. 240—246. 677. 706. 707. 859. Cist. 6. 18. 19. Epid. 69. 70. 77. 78. 526. 536. 542. Men. 119. 357. 359. 590. 591. 594. 1007. Merc. 341. 356. 359. 362. 363. Pers. 13—16. 26. 36. 40. 192. 193. 196. 200—202. 257—259. 263. 264. 266. 272. 273. 472. 474. 478. 487. 488. 819. 839—841. 851. Pseud. 142—144. 161—164. 173. 194. 197. 198. 201. 203. 209. 210. 215. 218. 221. 225. 228 243. 249. 255/256? 590. 1259. 1260. 1269. 1273—1275. 1283. 1284. Rud. 217. 922. 923. Stich. 276. 277. 280. 292.

302. Trin. 252. Truc. 621. 726. Fragm. fab. cert. 109. (= 147).

II 3. Trochaici dimetri acatalecti: Cas. 674. Curc. 134. 137. Pers. 31. Pseud. 139. Cf. II 14. 15. IV 7.

II 4. Trochaici dimetri catalectici: Amph. 1072. Aul. 824—826. Bacch. 20. Cas. 158. 800. 808. 914. 941. 953—955. Cist. 24. 32. Curc. 111. Epid. 3—6. 11[a]. 11[b]. 31[a]. 31[b]. 73. 74. Most. 333. 885[a]. 885[b]. 886[b]. Pers. 27. 197. Poen. 259. Pseud. 195[a]. 195[b]. 202[a]. 202[b]. 211—213. 216. 217. 222. 224. 577. 579. 1135[b]. Stich. 288[a] (= 48). Cf. II 5. 16. 17. 18. 20. IV 6. 13.

II 5. Trochaici dimetri catalectici bis positi: Epid. 97. Men. 985[b].

II 6. Trochaicae tripodiae acatalectae: Capt. 207[b]. Cas. 152. 818. 824. 830. 956. Most. 721. 886[a]? Pers. 774[b]? Poen. 260 (bis)? Cf. I 18. 21. II 14. 16. IV 9. VI 8. VIII.

II 7. Trochaicae tripodiae catalecticae: Rud. 200. 201[b]. Cf. II 8. 9. 15. 17. 19. 21. 22. IV 8.

II 8. Trochaicae tripodiae catalecticae bis positae: Bacch. 620. 643. 645. Cas. 248. 911. 942. Cist. 692. Curc. 117. Most. 315. 345. 872. Poen. 258. Pseud. 259. 1109. 1267. 1280[a]. 1280[b]. 1293. 1302. 1308. 1310. Rud. 231. 924 (3). Truc. 116. 593 (= 27).

II 9. Trochaica tripodia catalectica ter posita: Trin. 276.

II 10. Trochaicae pentapodiae acatalectae: Cas. 645? Most. 317. 318.

II 11. Trochaicae pentapodiae catalecticae: Rud. 229. 230. 232.

II 12. Trochaicae hexapodiae catalecticae: Epid. 166[a]. 166[b]. Most. 703? 704. 705.

II 13. Trochaici monometri acatalecti: Amph. 247. Rud. 681[b]. Cf. I 20. IV 10. 12.

II 14. Trochaici dimetri acatalecti cum trochaicis tripodiis acatalectis: Bacch. 670? 979—980? Epid. 50? Cas. 630—636. 913. Pers. 30. Truc. 627. 628. Fragm. fab. cert. 81?

II 15. Trochaici dimetri acatalecti cum trochaicis tripodiis catalecticis: Pseud. 954? Truc. 626?

II 16. Trochaici dimetri catalectici cum trochaicis tripodiis acatalectis: Cas. 894. Men. 111. Most. 882. 893. 894.

II 17. Trochaicus dimeter catalecticus cum trochaica tripodia catalectica: Cist. 694.

II 18. Trochaicus dimeter catalecticus cum trochaico monometro catalectico: Truc. 122?

II 19. Trochaica tripodia catalectica cum trochaico dimetro catalectico: Most. 138.

II 20. Trochaicus dimeter catalecticus cum cretico dimetro catalectico: Most. 880. Trin. 247?
II 21. Trochaica tripodia catalectica cum cretico dimetro acatalecto: Most. 111? 733?
II 22. Trochaica tripodia catalectica cum thymelico (_ ◡ ◡ ◡ _): Most. 344.
II 23. Trochaici incerti generis: Epid. 544. 546. Men. 887. Most. 328. 709. Pers. 29[b]. Truc. 590.
III 1. Anapaestici septenarii: Aul. 720. Bacch. 640. 641. 1077. 1079. 1080. 1083. 1085. 1087. 1088. 1091. 1101—1108. 1149. 1150. 1154. 1156. 1157. 1159—1166. 1168—1171. 1173. 1174? 1175—1178. 1180. 1181. 1183—1192[a]. 1195—1199. 1201. 1202. 1204—1206. Capt. 209. Cas. 220. 221. 228. 237. 238. 723. 725. 744/745. 875—877. 882. Cist. 26. 203—205. 671. 675. 678. 702—704. Curc. 132. 141—146. Epid. 541. Men. 589. 602. 603. Mil. Gl. 1011—1020. 1022—1093. Pers. 171. 172. 181? 182? 492. 495. 754? 768? 770—772. 778. 779. 783. 784. 788. Poen. 1179. 1184—1186. Pseud. 176. 177. 181. 231. 233—235. 236? 237. 238. 593/594. 908. 937. 938. 939[b]. 940. 943. 945. 946. 949. 1121. 1132. 1253. 1295. 1321. 1325—1327. 1330/1331. Rud. 198. 225. 226. 228. 962. Stich. 321/322. 327. 329. Trin. 288. 289/290. 834? 836? Truc. 114. 449/450? 606. 607/608. 613? 614. 616. 618 (= 249).
III 2. Anapaestici octonarii: Aul. 151/152. 713—719. 721—725. Bacch. 1076. 1078. 1081. 1082. 1086. 1089. 1090. 1092—1100. 1151. 1152? 1153. 1167. 1172. 1182. 1193? 1194. Capt. 208. Cas. 165/166. 182. 210/211. 217—219. 222—227. 239. 719—722. 727. 728. 819/820. 878—882. Cist. 25. 679. 688. 698. 699. Curc. 126—131 (5). 138. 139. Epid. 170[b]—172 (1). Men. 588. 981? 982. 983. 984? Mil. Gl. 1021? Most. 862. 878. 888. 895/896? Pers. 168—170. 173. 174. 491. 493. 494. 496—500. 753. 755—757. 760—767. 769. 780. 781. 782. 785—787. 789/790—793. 794? 795. 796. 843—847. Poen. 1174—1178. 1180. 1181? 1182. 1187. 1188. 1191[a]. Pseud. 133—137. 165—168. 174. 175. 178—180. 182—184. 230. 232. 574. 575. 580. 583. 588. 592. 595—598. 601. 603. 905—907. 908. 910—913. 941. 942. 944. 947. 948. 1103. 1104. 1111/1112. 1120. 1261. 1315. 1316. 1322—1324. 1328/1329. Rud. 187[a]? 220—224. 227. 912—914 (2). 921. 928—932 Stich. 309—311. 312? 319/320. 328. Trin. 290/291. 292. 299/300. 820—830. 832. 833. 835. 837—839. Truc. 103—108 (3)? 109—112. 553. 558? 559. 571. 603. 604/605. 609? 610—612. 615? 617. 711 (= 257).

III 3. Anapaestici octonarii hypermetri: Amph. 1062. Cas. 821/822. Poen. 1183. 1191a? Pseud. 602. 939a. Truc. 572/573?

III 4. Anapaestici dimetri acatalecti: Aul. 146. 149. 150. Capt. 206a. Bacch. 616. 1084. 1116. 1158. 1179. Capt. 215a. Cas. 167. 205—208. 646. 647. 660. 661. 734—736 (2). 741. 751. 823. 841. 890—892. Cist. 8. 10. 207. 209. 214—216. 221. 223. 225. 226. 689. Curc. 97b. 114. 140. Men. 351. 353. 354. 361—365. 367. 368. Merc. 337. 339. 340. Most. 89a. 94. 331. 332. 876. 889. 902a. Pers. 175—180. 773a. Poen. 1191b. Pseud. 239a. 240a. 241b. 242a. 591. 1131. Rud. 919. 933b—937a (8). 956a—961b (12). Stich. 6. 18—27. 29—31. 33—37 (4). 39—43. 45. 46. 326a. 326b. Trin. 237a. 242a. 242b. 256—259. 262—268 (10). 274. 275. 278a. 278b. 294. 296. 298. 840—841 (3). 1115—1119. Truc. 124—126. 568. Fragm. fab. cert. 34 (= 162).

III 5. Anapaestici dimetri catalectici: Amph. 177. 574. Aul. 726. Bacch. 626a—627b. (4). 1155a. 1155b. 1192b. 1200. 1203. Cas. 204. 209. 250. 742. 743. 749. 751. 836. 893. Cist. 210. 213. 218—220. 222. 224. 229. Men. 360. Most. 859. 861. 901. 903. Pers. 490. 758b. 759b? Pseud. 239b? 242b. 599? 909a. 909b. 916—918. 1110. 1278b. 1297. 1317—1319. Rud. 187b. 216b. 933a. 937b. Stich. 16. 17. 28. 32. 38. 44? 47. 313—318. 323—325. Trin. 237b. 261. 269. 842. Truc. 113a. 113b. 567 (= 78).

III 6. Anapaestici dimetri hypercatalecti: Cas. 829. Trin. 287a? 287b?

III 7. Anapaesticae tripodiae acatalectae: Cas. 249. 746. 747. 752. Cist. 206. Men. 366. Truc. 448.

III 8. Anapaesticae hexapodiae acatalectae: Truc. 96? 98? 99? 451. 452/453. 566.

III 9. Anapaesticae hexapodiae catalecticae: Truc. 95? 97?

III 10. Anapaestici monometri catalectici: Cas. 740a. 740b. 900. Cf. I 11.

III 11. Anapaestici monometri acatalecti: Cas. 897. Cist. 208. Pseud. 1122.

III 12. Anapaestici monometri hypercatalecti: Cas. 160. 753. 754a. 754b. 757a. 757b. 843—846. 874. 958. Cist. 211. 212. 217. Epid. 167. 170a. Pseud. 141. 936. Trin. 277. Cf. I 16. 19. III 13.

III 13. Anapaestici monometri hypercatalecti bis positi: Cist. 4. Most. 874. Poen. 238. 240.

III 14. Anapaestici incerti generis: Cas. 726. 902 Cist. 700. 701. Men. 985. Most. 860? Pseud. 240b. 241a. Truc. 569. 619.

IV 1. Cretici tetrametri acatalecti: Amph. 219—221. 224—226. 227? 228—232. 234? 235. 236. 238—241. 243. 244. 246. Asin. 127—129. 131. 132. 134. 136. 137. Bacch. 8. 22? 23. 644. 647—649. 1109—1111. 1113—1115. Capt. 204. 205. 206[b]. 210. 213. 216—222. 235—239. 835. Cas. 150. 157. 168/169. 186—194. 199—202. 232—235. 247. 621—627. 641—643. 883. 950. 951. Cist. 690. Curc. 99. 100. 105—109. 118. 119. 133. 135. 147—154. Epid. 168. 173—176. 178. 320—323. 538. Men. 112. 113. 115—118. 578. Most. 105. 106. 110. 112. 114. 139. 140? 144. 334. 713. 715. 716. 718—720. 741. 722. 724. 729—731. 734—736. 738. 879. 881. Pers. 17. 758[a]. 759[a]. 804. Pseud. 260. 261. 920. 921. 926—930. 932—935. 1118. 1289. 1290. 1298. 1299. 1303. 1304. 1306. 1307. Rud. 199[a]. 202. 207. 208. 211. 213. 214. 233—236. 237? 238—252. 266—272. 274—277. 664. 665. 666? 669—673. 678[a]? 678[b]. 679—681[a]. 949. 950. Trin. 243. 281. Truc. 582. 585. 588. 591. 599—602. 622—625. 723. 725 (= 255).

IV 2. Cretici tetrametri catalectici: Cas. 214. 216. Men. 358. Most. 329. Rud. 273? Trin. 244. 246. 248/249? 250. 251. 279. 283. 293. 295. 297.

IV 3. Cretici trimetri acatalecti: Cas. 151. Most. 338. Pseud. 1119. Rud. 199[b]. 201[a].

IV 4. Cretici dimetri acatalecti: Capt. 207[a]. 211. Cas. 952. Curc. 113[b]. Epid. 75. 76. 85. 87. 89. 90[b]. 92. 94. 96. 98. Pseud. 1108. Truc. 594. Cf. I 22. II 21.

IV 5. Creticus dimeter catalecticus: Truc. 123. Cf. II 20.

IV 6. Cretici dimetri acatalecti cum trochaicis dimetris catalecticis: Amph. 223. 233. Cas. 628. Most. 137. Rud. 677.

IV 7. Creticus dimeter acatalectus cum trochaico dimetro acatalecto: Pseud. 1314. Cf. IV 8—11.

IV 8. Cretici dimetri acatalecti cum trochaicis tripodiis catalecticis: Amph. 242. Asin. 130. 135. Bacch. 21. 621. 622? 623. 624? 650. 663—667. Cas. 750. 817. 873. Epid. 169. Most. 108. 109. 113. 116. 133—136. 141. 149. 150? 326. 337. 342. 343. 690—692. 694. 695. 698—701. 707. 708. 710. 711. 712. 714. 717. 739. Pseud. 262. 1116. 1117. 1285. 1286? 1287. 1288. 1292. 1294. 1296. 1300. 1308. 1309. 1311. 1312. Rud. 210? 951. Truc. 118. 589. 590? Fragm. fab. cert. 110 (= 71).

IV 9. Cretici dimetri acatalecti cum trochaicis tripodiis acatalectis: Cas. 147. 149. 195. 213. Pseud. 1248. 1249?

IV 10. Cretici dimetri acatalecti cum trochaicis monometris acatalectis: Capt. 214. Trin. 271. 272. 273?

IV 11. Cretici dimetri acatalecti cum thymelicis (– ∪ ∪ ∪ –):

Amph. 245. Bacch. 1112. Most. 336. 339—341. 693. 696. 697. 702. 703? 706. Pseud. 1301. Rud. 203. 209. 212. 215. 216[a]?

IV 12. Creticus monometer cum trochaico monometro acatalecto: Amph. 237.

IV 13. Creticus monometer cum trochaico dimetro catalectico: Truc. 592?

IV 14. Cretici incerti generis: Cas. 884. 885. Most. 327. 725? 726. Rud. 210. Fragm. fab. inc. 37.

V 1. Bacchiaci tetrametri acatalecti: Amph. 173—176. 178. 551—573. Aul. 120—130. 147. 148. Bacch. 15—19. 618. 619. 1121[a]. 1122. 1123. 1125. 1126. 1128—1136. 1138. 1139[a]. 1140[a]. Capt. 226—230. 781—783. 785—790. 922—927. Cas. 144—146. 155. 648—653. 654? 655. 657. 664. 666—673. 675. 676. 684. 686—690. 691?—693. 696—701. 704. 737—739. 827. 828. 832. 835. 837. 842. 855—858. 860—863. Cist. 1—3. 11. 12. 20. 21. 23. 30. 31. 34. 36. 37. 673. 674. 680—687. Curc. 113[a]. 115. Men. 587. 753—761. 764—772. 966—968. 970. Merc. 335. 336. 342—355. 357. 358. 360. 361. Most. 85. 87. 88. 89[b]. 91—93. 95—97. 99—101. 120—122. 124. 126. 316. 785—789. 791. 793. 795—803. 871. 875. Pers. 253. 805? 807. 808? 810. 813—816. Poen. 210. 212. 213. 215—217. 219—229. 234—237. 241. 243. 246? 248—250. 252. 255—257. Pseud. 244—248. 250—254. 257. 258. 581. 582. 1105. 1106. 1126. 1128—1130. 1246. 1247. 1251. 1252. 1265. 1266. 1270. 1271. 1276? 1281. 1282. Rud. 190—192. 196. 204. 258—262. 278—282. 286. 288. 667? 668? 674. 906—911. 915—917. 918? Trin. 223—231. Truc. 211. 212. 454—457. 458? 459. 460—464. 569. 570? 574. 712. 713. 715? 716? 720 (= 378).

V 2. Bacchiaci tetrametri catalectici: Cas. 656. 867. Men. 969. 971. Most. 313. Poen. 244.

V 3. Bacchiacus trimeter acatalectus: Poen. 245.

V 4. Bacchiaci dimetri acatalecti: Men. 582. Most. 127. Poen. 247. Rud. 263? 675[a]. Trin. 232. Truc. 552. 717.

V 5. Bacchiacus dimeter catalecticus: Bacch. 1137. Cf. V 6.

V 6. Bacchiaci dimetri catalectici bis positi: Pers. 809. 811.

V 7. Bacchiaci hexametri acatalecti: Amph. 633—640. Truc. 551? 718?

V 8. Bacchiacus hexameter catalecticus: Truc. 554?

V 9. Bacchiaci octonarii: Pseud. 1330—1335 (3).

V 10. Bacchiaci continui: Men. 571—577.

V 11. Bacchiacus dimeter acatalectus cum iambico dimetro catalectico: Cas. 831.

V 12. Bacchiaci dimetri acatalecti cum iambicis monometris

hypercatalectis: Bacch. 1127. Cas. 658. 662. 663. 665. 685. 694. 695. 705. 840. Cist. 35. Curc. 116. Most. 86. 125. 313. 314. 783. 790. 792. Poen. 242.

V 13. Bacchiacus tetrameter catalecticus cum iambico monometro hypercatalecto: Bacch. 1120.

V 14. Bacchiacus dimeter acatalectus cum iambico monometro hypercatalecto: Cist. 13? Cf. V 12.

V 15. Bacchiaci incerti generis: Cas. 659. 702. 703. Men. 584. Most. 890. Rud. 205ª.

VI 1. Dactylici hexametri catalectici in syllabam: Cas. 644. Curc. 96. 97ª.

VI 2. Dactylici tetrametri catalectici in syllabam: Cas. 937—940. Curc. 136. Cf. VI 5—8.

VI 3. Dactylici tetrametri catalectici in syllabam bis positi: Cas. 748. Men. 114.

VI 4. Dactylici trimetri catalectici in syllabam: Curc. 120ᵇ. 121ª.

VI 5. Dactylicus trimeter catalecticus in syllabam cum iambico monometro acatalecto: Curc. 101.

VI 6. Dactylici trimetri catalectici in syllabam cum 'basibus': Bacch. 989ᵇ—990ᶜ (4).

VI 7. Dactylici trimetri catalectici in syllabam et adonii cum 'basibus': Cas. 959/960. 961/962. Rud. 952/953. 954/955.

VI 8. Dactylicus trimeter catalecticus in syllabam et trochaica tripodia acatalecta cum 'basi': Men. 111.

VII Thymelici monometri (_ ◡ ◡ ◡ _): Truc. 120. 121. Cf. II 22. IV 11.

VIII Choriambici dimetri cum trochaicis tripodiis acatalectis: Asin. 133? Cas. 629. Men. 110 [sies]?

IX Versus incertiores quorum ictus plerumque omisimus: Amph. 159—172. 179 (iamb.?). 575—584 (troch.?). 641—653 (bacch.?). fragm. I (troch.?) II. VI. XV—XIX. Asin. 133 (choriamb. dim. cum trip. troch.). Aul 131—145. 832 (iamb.). Bacch. 6. 9. 13. 14. 24. 25. 31. 617 (anap.). 625. 629—639. 651—662. Capt. 212. 232—234 (2). 497—515. (14). 836 (cret.?). Cas. 156 (cret.?). 159. 164 (iamb. penthem. bis pos.?). 170—181. 183—185 (2). 196—198 (2). 203. 215 (cret.). 678—683. 815/816. 834. 839 (bacch.). 864/865. 866. 868—872 (3). 886. 888—889. 895. 896. 901. 903—909. 912ª. 912ᵇ. 915—929 (13). 934—936. 943—949. 957. Cist. 9. 14—17 (2). 27—29 (2). 227/228 (anap.?). 230. 373 (iamb. sept.?). 434—449. 458. 459 (iamb.). 672 (anap.?). 676. 677. 691. 693. 697 (iamb. sept.?). Curc. 98ª. 98ᵇ. 112 (cret. monom. cum troch. trip. catal.). 121ᵇ. 122 (anap.?). 124. 125. 155—157. Epid. 29 (iamb.)

57. 67. 68. 177 (iamb. sen.?). 183/184. 187. 324. 325. 327—330 (3). 335. 527—530. 533—535. 539—540c (4). Men. 110. (choriamb. dim. cum troch. trip. cat. [sies]?) 579—581 (2). 592. 593. 601 (iamb.). 762—763 (4). 773/774. 972—978 (8). 981. Merc. 338. Most. 119. (troch.?). 123. 129—131. 151—153 (2) [cret. dim. cum troch. dip. cat.]. 319—324 (5). 335. 732. 863—869 (6) [iamb.]. 873. 887. 891. Pers. 29a (troch.). 33. 251. 252. 254. 277—278b (3). 775—777 (2) [iamb.]. 797—803 (5). 806. 817. 818. 848. 855b (iamb.). 856b. Poen. 211. 214. 218 (bacch.). 230—233. 251. 253/254. 1189—1190 (anap.). Pseud. 263a. 263b. 586. 587. 931. 950. 1114. 1115. 1127. 1135a (troch.). 1250. 1255/1256. 1262/1263. 1264. 1320. Rud. 186. 188—189 (anap.). 193. 194. 205b. 253a. 253b. 287. 925—927. 947. 948. Stich. 1—2b (3). 45 (anap.). Trin. 239a—241 (4). 245. 260b. 270. 831 (anap.). Truc. 117. 127. 248—250 (2). 555—557. 583. 584. 597. 598. 714. 721 (bacch.). Fragm. passim.

T. MACCI PLAVTI

COMOEDIAE

EX RECENSIONE

GEORGII GOETZ ET FRIDERICI SCHOELL

FASCICVLVS I

AMPHITRVONEM ASINARIAM AVLVLARIAM COMPLECTENS
PRAECEDVNT DE PLAVTI VITA AC POESI TESTIMONIA VETERVM

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

MDCCCXCIII

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI

OSCARO · SEYFFERT

HANC · DE · QVA · OPTIME · MERVIT · MERETQVE · EDITIONEM

D · D · L · L

GEORGIVS · GOETZ · FRIDERICVS · SCHOELL

PRAEFATIO

De rationibus, quibus in hac editione adornanda usi simus, cum in praefatione alterius fasciculi, quem primum emisimus, dictum sit, hoc loco sufficiet, si notarum adnotationumque usum paucis explicaverimus.

Itaque codicum — ex quibus antiquissimus Ambrosianus *A* Amphitruonis Asinariae Aululariae nihil servavit — haec sunt sigla consueta:

B codex vetus Camerarii Palatino-Vaticanus saec. X, cuius manus altera B^2 in octo prioribus fabulis alterius codicis auctoritatem habet*).

D codex Vaticanus Vrsinianus saec. XI.

V codex Leidensis Vossianus saec XII, de quo consulenda praefatio Casinae a Schoellio editae.

E codex Ambrosianus saec. XII.

J codex Britannicus saec XII.

Sed singulos codices praeter B^2 rarius nominavimus: plerumque archetypi (*P*) memoriam eruentes in scripturis discrepantibus per *vel* particulam indicavimus aut dubitari posse quidnam in *P* scriptum fuerit (cum tamen scriptura priore vel primo loco posita plerumque probabilissima sit) aut alteram in ipso *P* fortasse ascriptam vel significatam fuisse sive lectionem sive interpolationem**) aut diversas esse diversarum

---

*) Interdum B^2 signavimus, quae cum contra archetypi scripturam rasura in *B* effecta sint, alteri manui conveniant potius quam contingant.

**) Exempli gratia Aul. 321 *memora* habet *B*, *memori V* ex corr. *J*, *memorari V* ante corr., *mei mora D*: unde concludas in archetypo fuisse *memor*$\overset{i}{a}$ sim.

classium scripturas *BD* et *VE* vel *EJ* vel *E*: nam ubi *V* praesto non est, saepius ex uno *E* iudicandum esse, cum in *J* latius evagata sit interpolatio, ex eis ipsis partibus probare possumus, ubi *V* accedit.

Deinde notas criticas has adhibemus:

| ad denotandos hiatus non legitimos*).

† ad corruptelam sive verborum sive metri indicandam.

* ad lacunas signandas (nisi moras deficientes per ᴗ et _ apposuimus).

[ ] ad delendas litteras syllabas voces personas perperam traditas maioresve interpolationes.

( ) ad secludendos versus ex dittographia vel retractatione scaenica ortos.

< > ad insigniendas litteras syllabas voces personas contra libros suppletas.

ad adumbrandum (personae) spatium in librorum scriptura.

Scripturis a contextu discrepantibus vel signis in contextu ad mutationem indicandam adhibitis ubi nihil additum est, ad Italos redire mutationem sciendum est (ubi praeter codicem Lipsiensem *F* et editionem principem *Z* interdum aliorum editorum testimonia de codicibus interpolatis respicienda erant). Ceteroqui librorum scripturis per colon(:) discretis in adnotatione vel per signa supra posita conspicuis per voces**) *corr(exit), trai(ecit), add(idit), suppl(evit), del(evit), secl(usit), lac(unam) sign(avit), dist(inxit), discr(ipsit)* adiunximus nomina correctorum. Ex quibus haec per compendia

---

*) Saepius sane dubitari potest quonam potissimum loco hoc signum ponendum fuerit (velut Amph. 108 utrum post *petaso* an post *signum* hiatus sit) idemque interdum cadit in corruptelae et lacunae notas.

**) Vt harum vocum compendia (quae interdum etiam *correctum traiectum* etc. significant), ita explicatione non egent tralaticia illa *cf.* et *sq.* vel *sqq.* et *s. v.* et *om* et *praem* et *compr* et *pers* et *spat* et *vid* similiaque.

exhibuimus: *Ac(idalius), Ald(us), Bent(leius), Bo(thius), Ca(merarius), Dan(ielis), Fl(eckeisenus), Goe(tzius), Gru(terus), Gul(ielmius), Guy(etus), Herm(annus), Lachm(annus), Lamb(inus), (C. F. W.) Mue(llerus), Palm(erius), Ri(tschelius), Sarac(enus), Sca(liger), Schoe(llius), Scu(tarius), Sey(ffertus), Stu(demundus), Turn(ebus), Vss(ingius).*

Denique de singulis locis quibusdam visum est pauca adiungere, quae ex parte etiam ad editionem maiorem spectent.

AMPHITRVO. 9. ut (*non* uti) *etiam D.* — 65. singuli *retinere noluimus: nam neque fuerunt singuli conquistores subselliis singulis neque* eant per totam caueam *hoc admittit.* — 159 sqq. Ita quási incudem me míserum homines | ócto ualidi caédant | Ita péregre aduenіens hóspitio | púplicitus accípiar (*cf. Cas. 829 sq.*) *et* 166 sq. Opulénto homini hoc seruítus durast, | Hoc mágis miser est diuítis seruos *Seyffertus.* — 215. Properatim *idem.* — 253. *Cf. testim. ad Mostell.*[2] *767 (unde possis:* Haec usque illist pugnata pugna *vel* Haec illist pugna pugnata usque a ⟨primo⟩ mani ad uesperum). — 280. quidem *pro* item *Seyffertus,* etiam (*ut v. 461*) *Schoellius.* — 294. ⟨hercle⟩ hoc *Brixius ad Men. 1087. De Servii loco huc adscito cf. Laemmerhirtius Comment. Ien. IV p. 362.* — 364. est tibi *B secundum Hinckium (ut D),* tibi est (*ut EJ*) *secundum Pareum, Studemundum, Lorenzium.* — *Ad v.* 384 *et* 404 *defectus (item ad v.* 545) *cf. Schoellius Annal. Heidelberg. n. II p. 40. Praeterea cohaerent fortasse detrimenta v.* 952 *et* 968 (*si velut* faxo *illic cum Redslobio,* mox *hic cum Ribbeckio suppleveris*) *itemque v.* 957 *et* 976 (*ubi velut* fac ⟨cito⟩ adsies *respondeat* facta *illic reponendo*). — 410. Qui 'domum nostram'? *vix peior scriptura.* — 444. itidem *pro* uel *Seyffertus* (*cf. 614*). — 488. *Maiores turbas evitavimus ut cum Nonio omisso (quod ex v. antecedenti repetunt libri) et futuro eodem duce restituto (cf. 437).* — 497. *Cf. Arnobius adv. nat. IV 35.* — 644. Absit

dum (*non* absit ‖ Dum) *diser. etiam B.* — 727. *Cf. Acro qui fertur ad Hor. c. I 13, 4.* — 797. post hanc (*scil.* cistulam) *Spengelius ad Ter. Ad. 135.* — 873. mémet út ŏccepi *recitandum, nisi* med *reposueris.* — 884. ad *ex* at *ortum correcturae deperditae vestigium esse suspicatur Seyffertus.* — 894. *Noluimus* illae*: cf. 1002, al.* — 973. diligentem proinde ut *Skutschius 'Forsch.' I p. 86.* — 978. *Ab omni ratione abhorret, quod* Faciam *(Nonii) adhibuerunt editores: non ideo, quod facile nasci potuerit ex sequenti* am(phitruonem) *syllaba — quae L. Muelleri sententia est nihilo minus* iam ⟨iam⟩ *inferentis* —, *sed quia aperte* faciam *et* Vt abeat *lectiones cohaerent.* — 1021. Quid? 'ego sum'? *dist. Seyffertus.* — *fragm.* VI. plus effodito *trai. Schoellius.* — *fragm.* XVI. cuius? quae *Stowasserus in Woelfflini Archio II p. 125 adn.* eius quae *Seyffertus.* — 1038. aduocato? quin (*i. e.* quine) utri . . . . nescio *dist. Seyffertus.* — 1060. neculla *(ut Trin. 282) Redslobius: fortasse recte, si* est *deleas.* — 1071. ꝑuidimus *B, non* p̄uidimus, *ut Spengelius contendit: atque* praeuidimus (*sic E*) *alienum esse a Plauto monet Seyffertus.* — 1125. Si licet *etiam D teste Studemundo.* — 1138. duos, *non* duo, *etiam BD cum EJ* (*cf. Studemundus in Woelfflini Archio III p. 552*).

ASINARIA. 11. *Cf. Buechelerus Mus. Rhen. XLI p. 12.* — 41. uolo — *dist. Seyffertus.* — 52. quod amat *Lorenzius in Burs. Annal. I p. 975 sq. adn., fortasse recte: certe non procedit Blassii ratio ab ipso aliisque saepius commendata.* — 105. *Errat Vahlenus: nam defectus aperte cohaeret cum v.* 85 (*quare illic* tibi *iam non praestat cuivis alii supplemento, velut* domum) *: unde* ⟨Quid est?⟩ quid si *supplendum cum Redslobio vel* ⟨DE. Quid? LI.⟩ Quid si. *Porro v.* 280 *si defectus cohaeret cum v.* 263 (auspici⟨oque⟩) *suppleas velut* Erum ⟨rem⟩. *Fortasse etiam v.* 709 *et* 728, 711 *et* 730 *detrimenta huc revocanda: ac de v.* 756 sqq. *et* 778 sqq. *cf. Schoellius Annal. Heidelb. n. II p. 41.* — 108. ambula

nequaquam om. libri. — 158. *Delendum Servii testimonium: cf. Thilo.* — 174. *Cf. Priscianus inst. VII p. 357, 8 H. et ad* 199 *Ausonius p. 487 ed. Peip. et ad* 248 *Phocas p. 421, 22 K.* — 308. istud, *non* istuc, *libri.* — 330. Tum igitur tu diues es (*i. e.* dis es) factus *obscurare noluimus: quamquam* Tum tu's igitur diues factus *ex usu exspectat Seyffertus.* — 364. argenti Argyrippo essent u. m. *trai. Schoellius.* — 389. Si ⟨tu⟩ istoc exemplo *Kaempfius: an* Istoc exemplo si? — 410. LI. Vae mihi hodie. LE. Saluere iussi *libri* (*in ed. mai. om.* LE.). — 433. Aes soluit? *pro* Resoluit *Goetzius,* Re⟨m⟩ soluit? *recte nunc improbans* (*cf.* Quoi datumst?). *At cf. Epid. 352: unde servato* Resoluit? *antea velut* ého, ecquis ⟨aes iam⟩ pro u. o. *suppl. Schoellius.* — 445. *Inter* si uelis *et* da, commoda h. a. *duo hemistichia intercidisse suspicatur Seyffertus. Dubitat Schoellius an tradita verba significent commodandi benevolentiam sic imminui, ceteroqui cogitans de* si ⟨angi⟩ uelis, da c. h. a. — *Etiam ante v.* 484 *Mercatoris verba intercidisse cum Fleckeiseno censet Seyffertus, ad* quo uocas *v. 486 respiciens.* — 505. ut qui si[e]s matris expers imperi *trai. Schoellius.* — 516. *Cf. Kampmannus de EX praep. p. 4.* — 540. *De* ouipilio *forma cogitat Seyffertus, cum* opīlio *suspectum sit* (*cf. Verg. buc. X 19*). — 545 sqq. *Fortasse rectius post* astutiisque *Schoellius suppleri putat velut* ⟨Suppetias aduenit benigne et praesens astat usque.⟩ Scapularum confidentia, uirtute ulmorum freti, Qui aduorsus . . . . nostri tergi, ⟨Duo soli nostrorum hostium uim sustinuimus cunctam⟩. — 556 sq. Factumst *libri praebent initio v. 557, quo probabilior Seyfferti Weisiique emendatio.* — 558 sq. *Si verba sana sunt, explicandum: qui tu poteris bene gestas a te res tantopere efferre, quantopere ego malefacta tua?* — 611. *Ad* mihi *pro* tibi *repondendum spectat* Mihi *v. 613 excurrens: cf. lectiones duplices v. 589. 593. 626. 670. 688, al.* — 614. Enim tu uita's mi (*deleto* Certe) *Schoellius.* — 619 sqq. Ere salue *et v.* 623 Philaenium salue

utrique Servo tribuit Seyffertus, ceteroqui personas cum libris distribuens. — 630. Qui⟨n⟩ hodie . . . . uiuam? *Ribbeckius probante Seyfferto.* — 663. quo ⟨in⟩ iubes *Seyffertus coll. v. 657 et Cas. 183.* — 744 sq. factum! *est, non* factum — (Et uos — amate *dist. Seyffertus*). — 765. quo⟨m⟩ *Abraham probante Caesare et L. Muellero: quod ex And. 107 refutat Seyffertus.* — 778. neque *vel* nec *pro* ne *Seyffertus.* — 794. Fort' si *def. Skutschius 'Forsch.' I p. 150. 164: vix recte (cf. v. 806 al.).* — 810. *De* egōne *valde dubitamus neque* egō quidem (*Aulul. 570*) *facile admittimus.* — 856. frugi rata *ex v.* 861 *interpolatum est: alterum* frugi *optime respondet verbo* nili *v. 859, minus recte prius opponitur verbo* minumi preti *v. 858.* — 869. ne illum ⟨m⟩ecastor *Seyffertus.* — 902. ⟨sine⟩ sine. uenias *Seyffertus: quo duce gravius distinximus inter* sine *et* ⟨re⟩uenias. — 941. Immo is tu potius *Seyffertus* (intus *derivans ex* i$\overset{s}{ụ}$ tu). *Fortasse distinguendum:* Immo intus potius — sequere hac me, *ut* intus potius '*coeamus*' *vel tale quid dictura pudenter abrumpat locutionem.*

AVLVLARIA. *Arg.* I 10 huius facit *trai. Opitzius in Stud. Lips. VI p. 210: item v.* 22 *praestat fortasse* moratum, pater auosque huius ut fuit. — 40. *Noluimus* hercle hinc est tibi (*sic Schoellius in proecdosi p. XIII ante Langenum*): *nam* hérclé tibi *si per enclisin excuses, iam non offendit.* — 41. *Testimonium ex Anthologia Meyeri allatum falsum est: cf. Mommsenus CIL. V 1, 194*.* — 49. 56 sq. 193. *Testimonia Hieronymi ad hos versus vide apud Luebeckium p. 106 sq. et adde ad v.* 495 *epist. XXXII 3 (cf. in Jonam IV).* — 99. *Fortasse melius distinguitur:* intromitti: atque etiam — hoc praedico tibi — Si b. Fortuna ueniat ne intromiseris. — 125 *sq.* repertam ullam esse ⟨usquam ‖ Ad⟩ ho⟨c⟩ die⟨i⟩ dicunt mulierem ullo in saeclo *Schoellius.* — 135. Da mi óptuma ‖ Femína manum *Seyffertus, v.* 140 *dubitans de* te equidem (*fortasse* tequidem) *et v.* 145 *ad* facta (factum *vulgo cum Camerario*)

comparans 686, Most. 735. — 148 sq. liberis procreandis —*pertinet ad* Volo te uxorem*: interpellat Euclio dicturus* Ita di faxint ⟨ut infecta dicta re eueniant tua: *cf. Amph. 632, sim.*⟩*: sed pergit ut incohaverat Eunomia.* — 157. His légibus quam dáre uis ‖ Cedo: núptias adórna *Seyffertus. Certe* His legibus dare uis? cedo *artificiosius distinguitur meliusque* quam uis cedo *scribitur: videtur enim lacuna versui* 177 *congrua suppleta esse ex v.* 155 *item una cum v.* 175 *corrupto: cf. Annal. Heidelberg. n. II p. 39. V.* 155 Sed ⟨certumst⟩ his si legibus *Redslobius, ubi melius servata collocatione* Sed his legibus si ⟨mihi soror⟩ *suppleas.* — 172. *Cf. Brixius ad Mil.^{2} 1066**. — 178 sq. quom exibam domo — itaque abibam inuitus —: nam *et v.* 237 sq. hanc accipe — ausculta mihi — Atque eam desponde mi *dist. Seyffertus.* — 286. Post *obscene accipias, ut mox* pone *v.* 637 (*de quo cf. Buechelerus Mus. Rhen. XXXV p. 398*). — 289. *Cf. Bachius in Studem. Stud. II p. 196 adn.* — 297. *Ad* atque *cf. Roeperus Philol. XXX p. 577.* — 301. *Cf. Buechelerus Mus. Rhen. XXXIX p. 423.* — 305. ⟨Inde⟩ nequid *cum Niemeyero Seyffertus, mox ex* Haec (*vel* Naec) *efficiens* Hae *interiectionem, quam etiam Pers. 497 agnoscit.* — 307. At scin etiam quomodo⟨st⟩ *Goetzius* (*conferens* ita sum, *sim.*). — 315. *Merc. 461 comparat Seyffertus.* — 316. e⟨x ore⟩ eripuit *Schoellius.* — 340. *De* sĭquid *cogitat Seyffertus* (*vulgo* siqui *cum Camerario*)*: cf. Skutschius 'Forsch.' I p. 9 adn.* — 350. HYL *in B scaenae inscriptioni adiectum ad* (STAP)-HIL(A) *nomen corrigendum refert Goetzius.* — 372. me haberem *vulgo cum Scaligero: ubi cum* me *post* haberem *suprascripserit B^2, enclisin statuimus* (*ut* temptát me *462, al.*). — 405. Redeo (*at cf. Poen. 427*) intro nequid hic item turbae fuat (*praeeunte* hic itidem turbae *Caesare*) *L. Muellerus ad Nonium: fortasse recte.* — 406. *ὢ πόποι*, uis est, populares *Schoellius.* — 411. *Duos dim. troch. statuit Seyffertus seruato* aperit (*scil. senex*)*: ubi* ⟨senex⟩ aperit *vel tale quid praeferimus.* —

430. edim ⟨cibum⟩, nisi tu mi's *vel* edim, nisi tu ⟨meus⟩ mi's *Schoellius: certe prior pars utique servanda propter spondeum in exordio.* — 435. quid est quoia [quia B^1V^1D] prohibes gratia *Schoellius,* nunc *adhibens ad v.* 437 ⟨nunc⟩ qui angulos (*vix ad* 440, *ubi* haberes ⟨nunc⟩ *Langenus,* auferres *Goetzius probabiliter*): *similiter v.* 250 ego *Langenus delet in v.* 251 *adhibendum itemque v.* 204 ego *excurrit v.* 203 *a Muellero suppletum, v.* 456 *autem* hercle *post* heus *vix recte infertur, cum v.* 457 Coctum ⟨hercle⟩ ego *scite coniecerit Ritschelius: adde v.* 462 *sq.* (*praef. Cas. p. XXIII adn.*) *et* 657 *sq. et* 731. *V.* 437 *vero Seyffertus* qui angúlos us⟨que⟩ *duce B, cuius scripturam ad* angulus^{os} *revocamus.* — 437. peruia *Blasius in Woelfflini Archio IV p. 323.* — 446. mihi uasa iubes ⟨mea⟩ *Langenus.* mihi uasa iussis *Schoellius* (*ut* 442 iusso *Acidalius*). — 461. coepit rem aut negotium (*deleto* habere) *Seyffertus coll. Merc. 533.* — 479. *Cf. Ausonius p. 469 Peip.* — 510 sq. *Cf. Reblinius de Nonii locis Pl. p. 16 sq. et Simon Philol. XLIV p. 278.* — 518. trecenti tum ⟨alii⟩: stant *Schoellius* (*ad* 520 *cf. praef. Cas. p. XXIII adn.*). — 555. *Cf. Apuleius metam. II 23 et ad v.* 556 *adde Servium in Aen. X 10.* — 560. Tum obsonium autem — *dist. Seyffertus cum Leone.* — 563 *et* 567. *Cf. Kaempfius de pron. p. 46 et 24.* — 598. *De* abetat *cogitat Seyffertus.* — 626. metu *pro* meum *duce Ba Baierus in sent. contr. a. 1884.* — 636. *Persona tradita auget suspicionem Schoellii de lacuna* (*v.* 619 *congruenti: cf. ad v. 157*), *velut* STR. ⟨Mihine? EVC.⟩ Ecquid agis. — 656. hic *def. Bachius de attr. inv.* (*ed. a. 1881*). — 660. caue sis reuenias *Brixius Annal. philol. CXXV p. 57.* — 663. illic *pro* hic *cum Langeno Seyffertus.* — 701. Diuitiis picis *trai. Fleckeisenus, optime hunc locum enarrans Annal. philol. CXLIII p. 657 sqq.* — 709. *De* exeo (ilico) *dubitamus cum Seyfferto aliisque.* — 720. Hem *praefert Seyffertus. Ceterum quod hic v. praeter expectationem catalecticus est fortasse cohaeret cum lacuna v.* 735

signata recteque suppleta a Redslobio Annal. philol. CXXXV p. 763: possis occidisti: ⟨eho tu,⟩ dic igitur (EHOTU = ERGAT). — 758. Quin tu illam inuenies, inquam, meam esse *Goetzius,* illam *ad* eam *corrigendum referens.* — 771. *Cf. Abraham Stud. Pl. p. 215 sq.* — 775. Ab eo quisquis est *Seyffertus duce Nonio p. 293, mox* Id si (Quid si *vulgo cum Camerario*) *coll. Amph. 933 tutatus.* — 779. *An fuit* Antimachides? — 819. soles? deludis *dist. Leo* (*cf. Bacch. 203. Poen. 1410. Truc. 695*)*: at cf. Ter. Ad. 79.* — 830 sqq. *Cf. Seyffertus in Burs. Annal. XLVII p. 77 sq. adn.*

Quod testimonia de Plauti vita ac poesi praemisimus a Schoellio composita ac disposita, speramus cum aliis gratum acceptumque fore, tum eis qui scholis Plautum enarrant.

Ienae et Heidelbergae m. Iunio.

G. G. F. S.

DE

PLAVTI VITA AC POESI

TESTIMONIA VETERVM

DE PLAVTI NOMINIBVS

I Qvintilianvs *inst. or. I 4, 25:* scrutabitur ille praeceptor acer atque subtilis origines nominum, quae ex habitu corporis 'Rufos Longosque' fecerunt, ubi erit aliud secretius 'Sullae Burri Galbae Plauti Pansae Scauri' taliaque et ex casu nascentium.

II Festvs *de verb. sign. p. 238 a, 34 M.* (*cf.* Pavlvs *p. 239, 4*)*:* ⟨Plotos appellant⟩ Vmbri pedibus planis . . . . . us(?) poeta [unde et poeta Accius *Paulus: cf.* VII *et* LXX *et* LXXVIII] quia Vmber Sarsinas erat a pedum planitie initio Plotus, postea Plautus coeptus est dici.

III Prologvs Casinae *v. 34:* Plautus cum latranti nomine.

IV Festvs Pavli *p. 231, 1 M.:* Plauti appellantur canes quorum aures languidae sunt ac flaccidae et latius uidentur patere.

V Glossae*:* plautus: languidis auribus uel nomen auctoris *et* plautus: *βαρύωτος* (*CGL. II p. 151, 48 G.*) *et* plautus: auribus magnis, gracili corpore (*cf. CGL. IV p. 136, 14 et Loewius Anal. Pl. p. 203 et Gl. nom. p. 144*).

VI Minvcivs Felix *Octav. XIV 1:* homo Plautinae prosapiae. *Cf.* Hieronymvs *epist. ad Domn. p. 246 Vall.:* Plautinae familiae columen *et epist. ad Pammach. p. 230 Vall.:* inuenti sunt Plautinae familiae.

VII Festvs *p. 359 b, 5 M.* (*ex schedis Pomp. Laeti*)*:* tammodo antiqui ponebant pro modo, ut Attius 'tammodo inquit Praenestinus' (*Trin. 609*)*: quam glossam ignorat Vrsinus, ex Aldo Manutio vel Achille Mafeo*

addidit Antonius Augustinus. tammodo antiqui dicebant pro modo *habet Paulus. Cf.* II *et* LXX.

VIII VARRO *de l. l. VIII 36:* dissimile Plautus et Plautius et commune ut huius Plauti et Marci [*ubi* et Marci *delet Spengelius, alii alia temptant: cf.* Plautius Marcus *qui se nominat in epigrammate apud Plinium N. H. XXXV 10, 115 et vide* XXXII].

IX PROLOGVS ASINARIAE *v. 11:* Maccus uortit barbare.

X VARRO *de l. l. VII 104:* Maccius in Casina.

XI PLINIVS *in Ind. auct. ad Nat. hist. l. XIV. XV. XIX:* ex .... Maccio Plauto.

XII PROLOGVS MERCATORIS *v. 6:* lätine [*scil.* uocatur] Mercator Macci Titi [*sic Ritschelius pro* mactici *vel* mattici *librorum,* Marci Accii *vulgatae*].

XIII ACCIVS *apud Gellium N. A. III 3, 9 (ex Varronis de comoediis Plautinis l. I):* nam nec Geminei lenones nec Condalium nec Anus Plauti nec Bis compressa nec Boeotia umquam fuit neque adeo Agroecus neque Commorientes Macci Titi [*sic Ritschelius pro* M. accii titi].

XIV SVBSCRIPTIONES *ex cod. rescr. Ambr.:* T. MACCI PLAUTI ‖ CASINA EXPLICIT ‖ *et* T MACCI PLAUTI ‖ EPIDICUS EXPLICIT ‖ *et* —MAC—L—TI ‖ —— GLORIOSUS EX— ‖ *et* T——UTI ‖ MENAECHMI EXP— ‖ *et* —MAC—— *sub finem Poenuli.*

DE TEMPORIBVS VITAQVE PLAVTI

XV CICERO *Brut. XVIII 72 sq.:* Liuius primus fabulam C. Claudio Caeci filio et M. Tuditano consulibus docuit anno ipso ante quam natus est Ennius, post Romam conditam autem quarto decumo et quingentesimo, ut hic ait quem nos sequimur. Est enim inter scriptores de numero annorum controuersia. Accius autem a Q. Maxumo quintum consule captum

Tarenti scripsit Liuium annis XXX post quam eum fabulam docuisse et Atticus scribit et nos in antiquis commentariis inuenimus, docuisse autem fabulam annis post XI C. Cornelio Q. Minucio consulibus ludis Iuentatis, quos Salinator Senensi proelio uouerat. In quo tantus error Acci fuit, ut his consulibus XXXX annos natus Ennius fuerit: cui si aequalis fuerit Liuius, minor fuit aliquanto is qui primus fabulam dedit quam ei qui multas docuerant ante hos consules et Plautus et Naeuius.

XVI Cicero *Tusc. I 1, 3:* annis enim fere quingentis decem post Romam conditam Liuius fabulam dedit C. Claudio Caeci filio M. Tuditano consulibus anno ante natum Ennium [qui fuit maior natu quam Plautus et Naeuius]*: ubi extrema del. Buherius.*

XVII Donatvs *in Ter. And. prol. v. 18:* (in eo disputant Contaminari non decere fabulas .... Qui quom hunc accusant Naeuium Plautum Ennium Accusant quos hic noster auctores habet) in singulis magna emphasis est auctoritatis, sed ordo non est seruatus. Ennius namque ante Plautum fuit: sed quod est summae auctoritatis Ennium ultimum dixit.

XVIII Gellivs *N. A. XVII 21, 46 sq.:* anno deinde post Romam conditam quingentesimo undeuicesimo .... Cn. Naeuius poeta fabulas apud populum dedit .... ac deinde annis fere post quindecim bellum aduersum Poenos sumptum est atque non nimium longe M. Cato orator in ciuitate et Plautus poeta in scaena floruerunt .... neque magno interuallo postea Q. Ennius.

XIX Cicero *de re p. IV 11 (ex Augustino de civ. d. II 9):* Periclen cum iam suae ciuitati maxima auctoritate plurimos annos domi et belli praefuisset, uiolari uersibus et agi in scaena non plus decuit quam si Plautus noster uoluisset aut Naeuius Publio et Gnaeo Scipioni [† *a. 542 u. c.*] aut Caecilius Marco Catoni male dicere.

XX PLAVTVS MILITIS GLOR. *v. 211 sq.:*

Nam os columnatum poetae esse indaudiui barbaro,
Quoi bini custodes semper totis horis occubant.

Vbi Festus Pauli p. 36: Plautus Naeuium poetam latinum barbarum dixit.

XXI GELLIVS *N. A. III 3, 14 sq.:* sed enim Saturionem et Addictum et tertiam quandam cuius nunc mihi nomen non subpetit in pistrino eum [*scil. Plautum*] scripsisse Varro et plerique alii memoriae tradiderunt, cum pecunia omni quam in operis artificum scaenicorum pepererat in mercatibus perdita inops Romam redisset et ob quaerendum uictum ad circumagendas molas quae trusatiles appellantur operam pistori locasset: sicuti de Naeuio quoque accepimus fabulas eum in carcere duas scripsisse Hariolum et Leontem, cum ob assiduam maledicentiam et probra in principes ciuitatis de Graecorum poetarum more dicta in uincula Romae a triumuiris coniectus esset: unde post a tribunis plebis exemptus est, cum in his quas supra dixi fabulis delicta sua et petulantias dictorum quibus multos ante laeserat diluisset.

XXII HIERONYMVS *ad Euseb. chron. 1817 (Bong. 1818) i. e. a. 554 u. c.:* Plautus ex Vmbria Sarsinas Romae moritur [*immo 'clarus habetur'*]. qui propter annonae difficultatem ad molas manuarias pistori se locauerat ibi quotiens ab opere uacaret scribere fabulas solitus ac uendere (*cf.* PLAVTI *Gelasimus in Sticho v. 177 sqq.:* paupertas fecit ridiculus forem: Nam illa artis omnis perdocet ubi quem attigit. Per annonam caram dixit me natum pater).

XXIII PLAVTVS MOSTELLARIAE *v. 769 sq.:*

Nec mi umbra hic usquamst, nisi si in puteo quaepiamst.
TRA. Quid? Sarsinatis ecquast? si Vmbram non habes.

Cf. II. XXII.

XXIV DIDASCALIA STICHI: Graeca Adephoe Menandru | acta ludis plebeis | Cn. Baebio C. Terentio

aed. pl. | ⟨egit⟩ T. Publilius Pellio | ⟨modos fecit⟩ Marcipor Oppii | tibiis Sarranis totam | ⟨facta est?⟩ C. Sulpicio C. Aurelio cos. [*a. 554 u. c.: cf.* XXII].

XXV Plavtvs Bacchidvm *v. 214 sq.:*

Etiam Epidicum quam ego fabulam aeque ac me ipsum amo,
Nullam aeque inuitus specto, si agit Pellio.

XXVI Symmachvs *epist. X 2:* non idem honor in pronuntiandis fabulis Publio Pollioni [*fort.* Publilio Pellioni] qui Ambiuio fuit.

XXVII Plavtvs Cistellariae *197 sqq.:*

bene ualete et uincite
Virtute uera, quod fecistis antidhac.
Augete auxilia uostris iustis legibus,
Perdite perduelles, parite laudem et lauream,
Vt uobis uicti Poeni poenas sufferant.

XXVIII Cicero *Cat. mai. de sen. XIV 50:* si uero habet aliquod tamquam pabulum studii atque doctrinae nihil est otiosa senectute iucundius . . . . quid in leuioribus studiis, sed tamen acutis? quam gaudebat bello suo Punico Naeuius, quam Truculento Plautus, quam Pseudolo. uidi etiam senem Liuium, qui cum sex annis ante quam ego natus sum fabulam docuisset Centone Tuditanoque consulibus usque ad adulescentiam meam processit aetate.

XXIX *Ex* Didascalia Psevdoli*:* M. Iunio M. fil. pr. urb. | acta Megalesiis [*a. 563 u. c.*].

XXX Cicero *Brut. XV 60:* at hic Cethegus consul cum P. Tuditano fuit bello Punico secundo quaestorque his consulibus M. Cato modo plane annis CXL ante me consulem . . . . illius autem aetatis qui sermo fuerit ex Naeuianis scriptis intellegi potest. His enim consulibus, ut in ueteribus commentariis scriptum est, Naeuius est mortuus: quamquam Varro noster diligentissimus inuestigator antiquitatis putat in hoc erratum uitamque Naeuii producit longius. Nam Plautus P. Claudio L. Porcio uiginti annis post illos

quos ante dixi coss. mortuus est Catone censore [*a. 570 u. c.*]. *Cf.* XXII.

XXXI Aelivs Spartianvs *de vita Seueri XXI 2* (*Scr. hist. Aug. I² p. 151 Pet.*): neminem prope magnorum uirorum optimum et utilem filium reliquisse satis claret .... et ut ordiamur a Romulo: hic nihil liberorum reliquit .... iam uero quid de Homero, Demosthene, Vergilio, Crispo et Terentio, Plauto ceterisque aliis loquar?

DE FABVLIS PLAVTINIS

XXXII Gellivs *N. A. III 3, 1 sqq.*: uerum esse comperior quod quosdam bene litteratos homines dicere audiui, qui plerasque Plauti comoedias curiose atque contente lectitarunt, non indicibus Aelii nec Sedigiti nec Claudii nec Aurelii nec Accii nec Manilii super his fabulis quae dicuntur ambiguae crediturum, sed ipsi Plauto moribusque ingenii atque linguae eius. hac enim iudicii norma Varronem quoque usum uidemus. nam praeter illas unam et uiginti quae Varronianae uocantur, quas idcirco a ceteris segregauit, quoniam dubiosae non erant, sed consensu omnium Plauti esse censebantur, quasdam item alias probauit adductus filo atque facetia sermonis Plauto congruentis easque iam nominibus aliorum occupatas Plauto uindicauit, sicuti istam, quam nuperrime legebamus, cui est nomen Boeotia. nam cum in illis una et uiginti non sit et esse Aquili dicatur, nihil tamen Varro dubitauit quin Plauti foret .... Fauorinus quoque noster, cum Neruulariam Plauti legerem quae inter incertas habita est, ... 'uel unus hercle' inquit 'hic uersus Plauti esse hanc fabulam satis potest fidei fecisse'. nos quoque ipsi nuperrime cum legeremus Fretum — nomen est id comoediae quam Plauti esse quidam non putant — haut quicquam dubitauimus quin ea Plauti foret et omnium quidem maxime genuina .... M. tamen

Varro in libro de comoediis Plautinis primo Accii uerba haec ponit.... [*cf.* XIII] in eodem libro Varronis id quoque scriptum Plautium fuisse quempiam poetam comoediarum. quoniam fabulae ⟨eae *add. Hertzius*⟩ Plauti inscriptae forent, acceptas esse quasi Plautinas, cum essent non a Plauto Plautinae, sed a Plautio Plautianae [*cf.* VIII]. feruntur autem sub Plauti nomine comoediae circiter centum atque triginta: sed homo eruditissimus L. Aelius quinque et uiginti eius esse solas existimauit. neque tamen dubium est quin istaec quae scriptae a Plauto non uidentur et nomini eius addicuntur ueterum poetarum fuerint et ab eo retractatae expolitae sint ac propterea resipiant stilum Plautinum.

XXXIII Servivs *in Verg. Aen. p. 4, 14 Th.:* de numero librorum nulla hic quaestio est, licet in aliis inueniatur auctoribus: nam Plautum alii dicunt unam et uiginti fabulas scripsisse alii quadraginta alii centum.

XXXIV Cicero *epist. IX 16, 4* (*ad L. Papirium Paetum Ser. Caudii* [*cf.* XXXII *in.*] *patruelem*)*:* sed tamen ipse Caesar habet peracre iudicium, et ut Seruius frater tuus, quem litteratissimum fuisse iudico, facile diceret 'hic uersus Plauti est, hic non est', quod tritas auris haberet notandis generibus poetarum et consuetudine legendi, sic audio Caesarem cum uolumina iam confecerit *ἀποφθεγμάτων*, si quod adferatur ad eum pro meo quod meum non sit, reicere solere.

XXXV Macrobivs *Saturn. II 1, 10:* et iam primum animaduerto duos quos eloquentissimos antiqua aetas tulit, comicum Plautum et oratorem Tullium, eos ambos etiam ad iocorum uenustatem ceteris praestitisse. Plautus quidem ea re clarus fuit, ut post mortem eius comoediae quae incertae ferebantur Plautinae tamen de iocorum copia noscerentur.

XXXVI Terentivs Evnvchi *prol. v. 25:* Colacem esse Naeui et Plauti ueterem fabulam. *Cf.* XXIV.

XXXVII TERENTIVS ADELPHON *prol. v. 6 sq. [cf. XIII]:*
Synapothnescontes Diphili comoediast,
Eam Commorientes Plautus fecit fabulam.

XXXVIII PROLOGVS CASINAE *v. 31 sqq.:*
Clerumenoe uocatur haec comoedia
Graece, latine Sortientes. Deiphilus
Hanc graece scripsit, postid rursum denuo
Latine Plautus cum latránti nomine.

XXXIX PROLOGVS RVDENTIS *v. 32 sq.:*
Primumdum huic esse nomen urbi Diphilus
Cyrenas uoluit.

XL PROLOGVS MERCATORIS *v. 5 sq.:*
Graece haec uocatur Emporos Philemonis:
Eadem latine Mercator Macci Titi.

XLI PROLOGVS TRINVMMI *v. 18 sqq.:*
Huic graece nomen est Thensauro fabulae:
Philemo scripsit, Plautus uortit barbare:
Nomen Trinummo fecit.

XLII PLAVTVS MOSTELLARIAE (*quam* Phasma *bis nominat Festus*) *v. 1149 sqq.:*
si amicus Deiphilo aut Philemoni es
Dicito eis quo pacto tuos te seruos ludificauerit:
Optumas frustrationes dederis in comoediis.

XLIII PROLOGVS ASINARIAE *v. 10 sq.:*
huic nomen graece Onagost fabulae.
Demophilus scripsit, Maccus uortit barbare:
Asinariam uolt esse, si per uos licet.

XLIV PROLOGVS POENVLI *v. 53 sq.:*
Carchedonius uocatur haec comoedia,
Latine †platus patruus pultiphagonides.

XLV PROLOGVS MILITIS GLOR. *v. 86 sq.:*
Alazon graece huic nomen est comoediae:
Id nos latine gloriosum dicimus.

XLVI PROLOGVS VIDVLARIAE *v. 6:*
Sc⟨h⟩edi⟨a haec⟩ uo⟨catur?⟩ g⟨r⟩ae⟨ce?⟩

XLVII *Ex* Libro Glossarvm (*CGL. V p. 181, 7 G.*): aput Romanos quoque Plautus comedie coros exemplo Grecorum inseruit [*cf. Rud. 290 sqq. et* Diomedes *art. gr. III p. 491, 29 K.*].

DE COMMENTATORIBVS PLAVTI

XLVIII Anecdoton Paris. *de notis p. 137 Reiff.*: notae XXI quae uersibus apponi consuerunt . . . . his solis in adnotationibus Ennii Luc⟨il⟩ii [*add. Bergkius*] et hist[o]ricorum [*del. Schoellius: et* scaenicorum *L. Muellerus: cf. infra* diple obelismene ad separandas in comoediis et tragoediis periodos] usi sunt †uarr$\overset{u}{o}$s Ennius Aelius aeque et postremo Probus, qui illas in Virgilio et Horatio et Lucretio apposuit ut Homero Aristarchus.

XLIX Rvfinvs *de metr. Ter. p. 560 sq. K.*: Sisenna in commentario Poenuli Plautinae fabulae . . . . in Pseudolo . . . Scaurus in eadem fabula . . . . Sisenna in Rudente . . . . in Amphitrione . . . . in Captiuis . . . . in Aulularia . . . .

L Charisivs *art. gr. p. 198, 26. 203, 27. 221, 6. 9 K.*: Plautus in Amphitryone . . . . ubi Sisenna . . . .

LI Hieronymvs *adv. Rufinum I 16 t. II p. 457 Vall.*: puto quod puer legeris Aspri in Vergilium et Sallustium commentarios . . . . et aliorum in alios, Plautum uidelicet, Lucretium, Flaccum, Persium atque Lucanum.

LII Rvfinvs *de metr. Ter. p. 565 K.*: mensuram esse in fabulis [hoc est metron *del. Osannus*] Terentii et Plauti et ceterorum comicorum et tragicorum dicunt hi: Cicero, Scaurus, Firmianus, Varro, Victorinus, Caesius Bassus, Terentianus, Caecilius Vindex, Cinna, Sisenna, Diomedes, Albinus, Quintilianus, Sosipater Charisius, Helenius, Asper, Fl. Caper, Arruntius, Probus,

Plinius, Euanthius, Sacerdos qui et Donatus, Iuba. (*Vix addendum corruptum testimonium ex* LIBRO GLOSSARVM*:* Plautinarum plaucti auctoris regestas.)

DE PLAVTO POETA IVDICIA

LIII GELLIVS *N. A. I 24, 1. 3:* trium poetarum inlustrium epigrammata Cn. Naeuii, Plauti, M. Pacuuii, quae ipsi fecerunt et incidenda sepulcro suo reliquerunt, nobilitatis eorum gratia et uenustatis scribenda in his commentariis esse duxi . . . . epigramma Plauti quod dubitassemus an Plauti foret, nisi a M. Varrone positum esset in libro de poetis primo:

Postquam est mortem aptus Plautus, Comoedia luget,
Scaena est deserta, dein Risus, Ludus Iocusque
Et numeri innumeri simul omnes conlacrimarunt.

LIV PROLOGVS CASINAE *v. 11 sqq.:*

Nos postquam populi rumore[m] intelleximus
Studiose expetere uos Plautinas fabulas,
Antiquam eius edimus comoediam,
Quam uos probastis qui estis in senioribus:
Nam iuniorum qui sunt non norunt, scio,
Verum ut cognoscant dabimus operam sedulo.
Haec quom primum actast, uicit omnis fabulas.
Ea tempestate flos poetarum fuit,
Qui nunc abierunt hinc in communem locum,
Sed tamen absentes prosunt ⟨pro⟩ praesentibus.

LV VOLCACIVS SEDIGITVS *apud Gellium N. A. XV 24:* Sedigitus in libro quem scripsit de poetis, quid de his sentiat qui comoedias fecerunt et quem ex omnibus praestare ceteris putet ac deinceps quo quemque in loco et honore ponat, his versibus suis demonstrat:

Multos incertos certare hanc rem uidimus,
Palmam poetae comico cui deferant:
Eum meo iudicio errorem dissoluam tibi,

Vt contra si quis sentiat nil sentiat.
Caecilio palmam Statio do mimico.
Plautus secundus facile exsuperat ceteros.
Dein Naeuius qui †seruet [feruet?] pretio in tertiost.
Si erit quod quarto detur, dabitur Licinio.
Post insequi Licinium facio Atilium.
In sexto consequetur hos Terentius.
Turpilius septimum, Trabea octauum optinet,
Nono loco esse facile facio Luscium.
Decimum addo causa antiquitatis Ennium.

Cf. SVETONIVS *in vita Terentii p. 53 sq. R.:* hunc Afranius quidem omnibus comicis praefert . . . . Volcacius autem non solum Naeuio et Plauto et Caecilio, sed Liuio quoque et Atilio postponit. *Adde* CICERONEM *de opt. gen. or. I 2.*

LVI VARRO *apud Nonium p. 374, 5 M.:* Varro Parmenone: in quibus partibus? in argumentis Caecilius poscit palmam, in ethesin Terentius, in sermonibus Plautus. *Cf.* LXVIII *et* VARRO *apud Charisium II p. 241, 27 K.*

LVII HORATIVS *epist. II 1, 55 sqq.:*

Ambigitur quotiens uter utro sit prior, aufert
Pacuuius docti famam senis, Accius alti,
Dicitur Afrani toga conuenisse Menandro,
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
Vincere Caecilius grauitate, Terentius arte.
Hos ediscit et hos arto stipata theatro
Spectat Roma potens; habet hos numeratque poetas
Ad nostrum tempus Liui scriptoris ab aeuo.

LVIII VARRO *de poetis libro I apud Priscianum IX 32 p. 469, 9 H.:* deinde ad Siculos se adplicauit: *cf.* LVII *v. 58.*

LIX CICERO *de officiis I 29, 104:* duplex omnino est iocandi genus: unum illiberale petulans flagitiosum obscenum, alterum elegans urbanum ingeniosum facetum: quo genere non modo Plautus noster et Atticorum antiqua comoedia, sed etiam philosophorum

Socraticorum libri referti sunt multaque multorum facete dicta, ut ea quae a sene Catone conlecta sunt, quae uocant *ἀποφθέγματα.* facilis igitur est distinctio ingenui et inliberalis ioci: alter est, si tempore fit aut si remisso animo, ⟨magno⟩ homine dignus, alter ne libero quidem, si rerum turpitudini adhibetur uerborum obscenitas. *Cf.* XXXII. XXXV.

LX Cicero *de or. III 12, 44 sq. ex persona Crassi:* cum sit quaedam certa uox Romani generis urbisque propria, in qua nihil offendi, nihil displicere, nihil animaduerti possit, nihil sonare aut olere peregrinum, hanc sequamur neque solum rusticam asperitatem, sed etiam peregrinam insolentiam fugere discamus. equidem cum audio socrum meam Laeliam — facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem conseruant, quod multorum sermonis expertes ea tenent semper quae prima didicerunt — sed eam sic audio, ut Plautum mihi aut Naeuium uidear audire: sono ipso uocis ita recto et simplici est, ut nihil ostentationis aut imitationis adferre uideatur; ex quo sic locutum esse eius patrem iudico, sic maiores: non aspere, ut ille quem dixi, non uaste, non rustice, non hiulce, sed presse et aequabiliter et leniter.

LXI Plinivs *epist. I 16, 6 de Pompeio Saturnino:* legit mihi nuper epistulas: uxoris esse dicebat: Plautum uel Terentium metro solutum legi credidi. quae siue uxoris sunt, ut adfirmat, siue ipsius, ut negat, pari gloria dignus, qui aut illa componat aut uxorem quam uirginem accepit tam doctam politamque reddiderit.

LXII Plinivs *epist. VI 21, 4 de Vergilio Romano:* scripsit comoedias Menandrum aliosque aetatis eiusdem aemulatus: licet has inter Plautinas Terentianasque numeres.

LXIII Horativs *art. poet. 50 sqq.:*

Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget, dabiturque licentia sumpta pudenter,

Et noua fictaque nuper habebunt uerba fidem, si
Graeco fonte cadent parce detorta. quid autem
Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
Vergilio Varioque? ego cur, adquirere pauca
Si possum, inuideor, cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditauerit et noua rerum
Nomina protulerit? licuit semperque licebit
Signatum praesente nota producere nomen.

LXIV HORATIVS *epist. II 1, 168 sqq.:*

Creditur, ex medio quia res accessit, habere
Sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
Plus oneris quanto ueniae minus. adspice Plautus
Quo pacto partis tutetur amantis ephebi,
Vt patris attenti, lenonis ut insidiosi,
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
Quam non adscricto percurrat pulpita socco:
Gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
Securus cadat an recto stet fabula talo.

LXV HORATIVS *art. poet. 263 sqq.:*

Non quiuis uidet immodulata poemata iudex
Et data Romanis uenia est indigna poetis.
Idcircone uager scribamque licenter? an omnis
Visuros peccata putem mea, tutus et intra
Spem ueniae cautus? uitaui denique culpam,
Non laudem merui. uos exemplaria graeca
Nocturna uersate manu, uersate diurna.
At uestri proaui Plautinos et numeros et
Laudauere sales, nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte mirati, si modo ego et uos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto
Legitimumque sonum digito callemus et aure.

LXVI MARIVS VICTORINVS *art. gr. II p. 79, 1 K.:* quod uero ad clausulas id est minuscula cola pertinet, quot genera uersuum sunt totidem eorum membra pro clausulis poni possunt et solent in canticis magis quam deuerbiis, quae ex trimetris magis subsistunt, collocari et praecipue apud Plautum et Naeuium et

Afranium: nam hi maxime ex omnibus membris uersuum [colis] (*del. Schoellius:* <uelut> colis *Keilius*) ab his separatis licenter usi reperiuntur in clausulis.

LXVII Velleivs Patercvlvs *Hist. rom. I 17, 1:* nam nisi aspera ac rudia repetas et inuenti laudanda nomine in Accio circaque eum Romana tragoedia est dulcesque Latini leporis facetiae per Caecilium Terentiumque et Afranium subpari aetate nituerunt [*ubi* Plautum *inserebat Ianius,* Plautini leporis *corr. Haasius, Plautum inter* aspera ac rudia *numerari sensit Hauptius*].

LXVIII Qvintilianvs *inst. or. X 1, 99:* in comoedia maxime claudicamus. licet Varro Musas Aelii Stilonis sententia Plautino dicat sermone locuturas fuisse, si latine loqui uellent, licet Caecilium ueteres laudibus ferant, licet Terenti scripta ad Scipionem Africanum referantur (quae tamen sunt in hoc genere elegantissima et plus adhuc habitura gratiae, si intra uersus trimetros stetissent): uix leuem consequimur umbram, adeo ut mihi sermo ipse Romanus non recipere uideatur illam solis concessam Atticis uenerem, cum eam ne Graeci quidem in alio genere linguae obtinuerint.

LXIX Fronto *epist. ad Caes. IV 3 p. 62 N.:* rari admodum ueterum scriptorum in eum laborem studiumque et periculum uerba industriosius quaerendi sese commisere . . . . poetarum maxime Plautus multo maximeque Ennius . . . . nec non Naeuius, Lucretius, Accius etiam, Caecilius, Laberius quoque.

LXX Fronto *de orat. sub finem p. 162 N.:* —— hoc genus uerborum Accius Plautus sanus ——

LXXI Gellivs *N. A. VI (VII) 17, 4:* didici ex te et scire nunc coepi, quod non ego omnium solus ut tibi sum uisus ignoraui, sed ut res est Plautus quoque, homo linguae atque elegantiae in uerbis Latinae princeps, quid esset ‘obnoxius’ nesciuit.

LXXII Gellivs *N. A. I 7, 17:* neque soloecismum esse aiebat ‘in potestatem fuisse’ ut uulgus semidoctum

putat, sed ratione dictum certa et proba contendebat, qua et Graeci ita uterentur et Plautus uerborum Latinorum elegantissimus in Amphitruone dixit 'numero mi in mentem fuit'.

LXXIII Gellius *N. A. XIX 8, 6:* 'inimicitiam' tamen, sicuti 'inscientiam' et 'impotentiam' et 'iniuriam', quae ratio est quam ob rem C. Caesar uel dictam esse a ueteribus uel dicendam a nobis putat, quando Plautus linguae Latinae decus 'deliciam' quoque ἑνικῶς dixerit pro 'deliciis'?

LXXIV Diomedes *art. gr. I p. 382, 15 K.:* auctores quibus eloquentiae et elegantiae tributa est opinio .... ut Pacuuius .... item Plautus ....

LXXV Hieronymus *ad Pammachium LVII 10 t. I p. 315 Vall.:* haec est Plautina eloquentia, hic lepos Atticus et Musarum ut dicunt eloquio comparandus. *Cf.* LXVIII.

LXXVI Hieronymus *ad Sunniam et Fretelam CVI 3 t. I p. 643 Vall.:* hanc esse regulam boni interpretis ut idioma linguae alterius suae linguae exprimat proprietatibus. quod et Tullium .... fecisse conuincimus et Plautum, Terentium Caeciliumque eruditissimos uiros in graecis comoediis transferendis.

LXXVII Hieronymus *ad Pammachium LVII 5 t. I p. 309 Vall.:* Terentius Menandrum, Plautus et Caecilius ueteres comicos interpretati sunt [*cf.* LIX *et* LXXVIII]: numquid haerent in uerbis ac non decorem magis et elegantiam in translatione conseruant quam ueritatem interpretationis?

LXXVIII Isidorus *Orig. VIII 7, 7:* duo sunt autem genera comicorum, id est ueteres et noui: ueteres qui et ioco ridiculares exstiterunt, ut Plautus, Accius, Terentius: noui qui et satyrici *e. q. s.*

LXXIX Isidorus *Orig. I 40, 3:* fabulas poetae quasdam delectandi causa finxerunt, quasdam ad naturam rerum, nonnullas ad mores hominum interpretati

sunt. delectandi causa fictae, ut eae quas uulgo dicunt, uel quales Plautus et Terentius composuerunt.

LXXX Hieronymvs *ad Eustochium XXII 30 t. I p. 115 Vall.:* cum ante annos plurimos domo, parentibus, sorore, cognatis et, quod his difficilius est, consuetudine lautioris cibi propter caelorum me regna castrassem et Hierosolymam militaturus pergerem, bibliotheca quam mihi Romae summo studio ac labore confeceram carere omnino non poteram. itaque miser ego lecturus Tullium ieiunabam: post noctium crebras uigilias, post lacrimas, quas mihi praeteritorum recordatio peccatorum ex imis uisceribus eruebat, Plautus sumebatur in manus.

LXXXI Rvfinvs *in Hieronymum II 8. 10 t. II p. 639 sqq. Vall.:* Maronem suum comicosque ac lyricos et historicos auctores traditis sibi ad discendum dei timorem puerulis exponebat: scilicet et ut praeceptor fieret auctorum gentilium, quos si legisset tantummodo, Christum se negaturum iurauerat . . . . quaero si uel Flaccus tuus aut Maro, si Plautus comicus aut Terentius certe, si uel Satiricus quis inter omnia spurca sua et impudica istud nefas in deum ex suo ore protulerit? . . . . sic dum totus Plautinae et Tullianae cupis eloquentiae sectator uideri . . . .

LXXXII Hieronymvs *adv. Rufinum I 13 t. II p. 469 Vall.:* audio praeterea te quaedam de epistola mea philosophice carpere et hominem rugosae frontis adductique supercilii Plautino in me sale ludere.

LXXXIII Apollinaris Sidonivs *carm. II 191 de Anthemio Augusto:*

Praeterea quicquid Latialibus indere libris
Prisca aetas studuit, totum percurrere suetus:
Qua Crispus breuitate placet, quo pondere Varro,
Quo genio Plautus, quo fulmine Quintilianus.

LXXXIV Apollinaris Sidonivs *carm. XXIII 148 sq.:*

Quid uos eloquii canam Latini,
Arpinas, Patauine, Mantuane,
Et te, comica qui doces Terenti,
Et te, tempore qui satis seuero
Graios, Plaute, sales lepore transis?

LXXXV Claudianus Mamertus *epist. ad Sapaudum p. 205 Engelbr.:* Naeuius et Plautus tibi ad elegantiam, Cato ad grauitatem . . . . usui sint.

LXXXVI Evanthius *de trag. et com. p. 6 sq. Reiff.:* haec cum artificiosissima Terentius fecerit, tum illud est admirandum, quod et morem [amorem *Reifferscheidius.* mortem *Scheidemantelius*] retinuit ut comoediam scriberet et temperauit affectum ne in tragoediam transiliret: quod cum aliis rebus minime obtentum et a Plauto et ab Afranio et †appio [a Turpilio *Reifferscheidius.* a Pomponio *Dziatzko*] et multis fere magnis comicis inuenimus. illud quoque inter Terentianas uirtutes mirabile, quod eius fabulae eo sunt temperamento, ut neque extumescant ad tragicam celsitudinem neque abiciantur ad mimicam uilitatem [*huc traicit Scheidemantelius verba* quod cum aliis rebus . . . . inuenimus]. adde quod nihil abstrusum ab eo ponitur aut quod ab historicis requirendum sit, quod saepius Plautus facit et eo est obscurior in pluribus locis . . . . et item quod nihil ad populum facit actorem uelut ex tragoedia loqui, quod uitium Plauti frequentissimum est.

T. MACCI PLAVTI

AMPHITRVO

PERSONAE

MERCVRIVS DEVS
SOSIA SERVOS
IVPPITER DEVS
ALCVMENA VXOR
AMPHITRVO DVX
THESSALA ANCILLA
BLEPHARO GVBERNATOR
BROMIA ANCILLA

ARGVMENTVM I

In fáciem uorsus Ámphitruonis Iúppiter,
Dum béllum gereret cúm Telobois hóstibus,
Alc[u]ménam uxorem cépit usuráriam.
Mercúrius formam Sósiae seruí gerit
Abséntis: his Alc[u]ména decipitúr dolis.
Postquám rediere uéri Amphitruo et Sósia,
Vtérque deludúntur [dolis] in mirúm modum.
Hinc iúrgium, tumúltus uxori ét uiro,
Donéc cum tonitru uóce missa ex aéthere
Adúlterum se Iúppiter confésus est.

ARGVMENTVM II

Amóre captus Álcumenas Iúppiter
Mutáuit sese in fórmam | eius cóniugis,
Pro pátria Amphitruo dúm decernit cum hóstibus.
Habitú Mercurius eí subseruit Sósiae:
Is áduenientis séruom ac dominum frústra habet.
Turbás uxori cíet Amphitruo: atque ínuicem
Raptánt pro moechis. Blépharo captus árbiter
Vtér sit non quit Ámphitruo decérnere.
Omném rem noscunt: géminos †Alcumena enítitur.

I 3. 5. *del Valla* ‖ II 1. alcumenas *vel* alcumenae ‖ 3. dum cernit: *corr* *B*² ‖

PROLOGVS

MERCVRIVS
DEVS

Vt uós in uostris uóltis mercimóniis
Emúndis uendundísque me laetúm lucris
Adfícere atque adiuuáre in rebus ómnibus,
Et út res rationésque uostrorum ómnium
Bene éxpedire uóltis peregrique ét domi,
Bonóque atque amplo auctáre perpetuó lucro
Quasque íncepistis rés quasque inceptábitis,
Et utí bonis uos uóstrosque omnis núntiis
Me adfícere uoltis, éa adferam, ea ut⟨i⟩ núntiem,
Quae máxume in rem uóstram communém sient —
Nam uós quidem id iam scítis concessum ét datum
Mi esse áb dis aliis, núntiis praesim ét lucro —:
Haec út me uoltis ádprobare, adnítier,
Lucrum út perenne uóbis semper súppetat:
Ita huíc facietis fábulae siléntium
Itaque aéqui et iusti hic éritis omnes árbitri.
Nunc quóius iussu uénio et quam ob rem uénerim,
Dicám simulque ipse éloquar nomén meum.
Iouis iússu uenio: nómen Mercurióst mihi.
Pater húc me misit ád uos oratúm meus,
Tametsí pro imperio uóbis quod dictúm foret
Scibát facturos, quíppe qui intelléxerat

---

5. peregreque B^2 ‖ 9. *add Bo* ‖ 14. suppetat *vel* superat ‖
19. mercuri(i) est ‖

Veréri uos se et métuere, ita ut aequómst Iouem:
Verúm profecto hoc pétere me precário
A uóbis iussit léniter dictís bonis.
Etenim ílle quoius huc iússu uenio Iúppiter
Non mínus quam uostrum quíuis formidát malum:
Humána matre nátus, humanó patre,
Mirári non est aéquom, sibi si praétimet.
Atque égo quoque etiam, quí Iouis sum fílius,
Contágione meí patris metuó malum.
Proptérea pace aduénio et pacem ad uós [af]fero.
Iustám rem et facilem esse óratam a uobís uolo:
Nam iúste ab iustis iústus sum oratór datus:
Nam iniústa ab iustis ímpetrari nón decet,
Iusta aútem ab iniustís petere insipiéntiast:
Quippe ílli iniqui iús ignorant néque tenent.
Nunc iam húc animum omnes quaé loquar aduórtite.
Debétis uelle quaé uelimus: méruimus
Et ego ét pater de uóbis et re pública.
Nam quíd ego memorem, ut álios in tragoédiis
Vidí Neptunum, Vírtutem, Victóriam,
Martém, Bellonam, cómmemorare quaé bona
Vobís fecissent, quís benefactis méus pater,
Deorúm regnator, árchitectus⟨t⟩ ómnibus?
Sed mós numquam illi fuít patri meo _ ᴗ _
Vt éxprobraret quód bonis facerét boni:
Gratum árbitratur ésse id a uobis sibi
Meritóque uobis bóna se facere quaé facit.
Nunc quám rem oratum huc uéni, primum próloquar:
Post árgumentum huius éloquar tragoédiae.
Quid cóntraxistis fróntem? quia tragoédiam
Dixí futuram hanc? déus sum, commutáuero.
Eandem hánc, si uoltis, fáciam | ex tragoédia

31. patris *vel* matris ‖ 32. *del Ac* ‖ 37. inilli *vel* nulli: *corr* D^2 ‖ 38. animum omnes *vel* animum ad ea ‖ 45. *add Pareus* ‖ 46. *lac sign Schoe* ‖ 47. exprobraret *vel* exprobaret ‖ 49. fecit ‖

Comoédia ut sit ómnibus isdem uórsibus.
Vtrúm sit an non uóltis? sed ego stúltior,
Quasi nésciam uos uélle, qui diuós siem:
Teneó quid animi uóstri super hac ré siet.
Faciam út commixta sit †tragico comoédia:
Nam mé perpetuo fácere ut sit comoédia,
Regés quo ueniant ét di, non par árbitror.
Quid ígitur? quoniam hic séruos quoque partés habet,
Faciám sit, proinde ut díxi, tragico[co]moédia.
Nunc hóc me orare a uóbis iussit Iúppiter,
Vt cónquis[i]tores síngula in subséllia
Eánt per totam cáueam spectatóribus:
Siquoí fauitores délegatos uíderint,
Vt ís in cauea pígnus capiantúr togae.
†Siue qui ambissent palmam histriónibus
Seu quoíquam artifici — seú per scriptas lítteras
Siue [qui] ípse ambissit seú per internúntium —:
Siue ádeo aediles pérfidiose quoí duint:
Si[similem]rém[i]pse [in] legem iússit esse Iúppiter,
Quasi mágistratum sibi álteriue ambíuerit.
Virtúte dixit uós uictores uíuere,
Non ámbitione néque perfidia: quí minus
Eadem hístrioni sít lex quae summó uiro?
Virtúte ambire opórtet, non fauitóribus.
Sat habét fauitorum sémper qui recté facit,
Si illís fides est, quíbus est ea res ín manu.
Hoc quóque etiam mihí | in mandatís dedit,
Vt cónquis[i]tores fíerent histriónibus:
Qui síbi mandasse[n]t délegati ut plaúderent
Quiue álter quo placére[n]t fecissét minus,
Eius órnamenta et córium uti concíderent:

---

55. Commoedia *vel* Commoediam ‖ 56. fit *vel* sit ‖ 62. partes habet *vel* partes ‖ 63. *del Pareus* ‖ 65. 82. *del Weisius* | singuli: *corr D* ‖ 67. fauitores *vel* fautores ‖ 70. Siue: *corr Pareus* ‖ 71. *del Fruterius* | ambisset *vel* ambissent: *corr idem* ‖ 72. aediles *vel* aedibiles ‖ 73. *del Scal* ‖ 83. *del Bent* ‖ 84. *del Pius* | quo placerent alter: *trai Guy* ‖

Mirári nolim uós, quapropter Iúppiter
Nunc hístriones cúret. ne mirémini:
Ipse hánc acturust Iúppiter comoédiam.
Quid ádmirati | éstis, quasi ueró nouom
Nunc próferatur, Ióuem facere histrióniam?
Etiam hístriones ánno quom in proscaénio hic
Iouem ínuocarunt, uénit: auxilio ís fuit.
Praetérea certo pródit in tragoédia.
Hanc fábulam inquam hic Iúppiter hodie ípse aget
Et ego úna cum illo. núnc * animum aduórtite,
Dum huius árgumentum | éloquar comoédiae.
  Haec úrbs est Thebae: in íllisce habitat aédibus
Amphítruo, natus Árgis ex Argó patre,
Quicum Álcumenast núpta, Electri fília.
Is núnc Amphitruo praéfectust legiónibus:
Nam cúm Telobois béllumst Thebanó pop[u]lo.
Is príus quam hinc abiit ípsemet in exércitum,
Grauidam Álcumenam | úxorem fecít suam.
Nam ego uós nouisse crédo iam ut sit méus pater,
Quam líber harum rérum multarúm siet
Quantúsque amator sí[e]t quod complacitúmst semel.
Is amáre occepit Álcumenam clám uirum
Vsúramque eius córporis cepít sibi
Et gráuidam fecit ís eam compressú suo.
Nunc de Álcumena ut rém teneatis réctius,
Vtrímquest grauida, et éx uiro et ex summó Ioue.
Et méus pater nunc íntus hic cum illá cubat
Et haéc ob eam rem nóx est facta lóngior,
Dum ⟨cum⟩ ílla quacum uólt uoluptatém capit.
Sed ita ádsimulauit sé quasi Amphitruó siet.
Nunc ne húnc ornatum uós meum admirémini,
Quod ego húc processi síc cum seruilí schema:
Veterem átque antiquam rém nouam ad uos próferam.

91. cum in *vel* cum ‖ 92. inuocarunt *vel* inuocauerunt ‖ 101. est bellum: *trai Py* | *del Ca* ‖ 104. pater meus: *trai Bo* ‖ 106. *del Lindemannus* ‖ 108. coepit: *corr ex Nonio* ‖ 112. intus hic *vel* intus ‖ 114. *add Lindemannus* ‖ 117. huc ego processi cum *Charisius* ‖

Proptérea ornatus ín nouom incessí modum:
Nam méus pater intus núnc est eccum Iúppiter.
In Ámphitruonis uórtit sese imáginem
Omnésque eum esse cénsent serui quí uident:
Ita uórsipellem sé facit, quandó lubet.
Ego sérui sumpsi Sósiae mihi imáginem,
Qui cum Ámphitruone | ábiit hinc in exércitum,
Vt praéseruire amánti meo possém patri
Atque út ne qui essem fámiliares quaérerent,
Vorsári crebro hic quóm uiderent mé domi.
Nunc quom ésse credent séruom et conseruóm suom,
Haud quísquam quaeret quí siem aut quid uénerim.
Patér nunc intus súo animo morém gerit:
Cubát complexus, quóius cupiens máxumest.
Quae illi ád legionem fácta sunt, memorát pater
Meus Álcumenae | : ílla illum censét uirum
Suom ésse, quae cum moéchost. ibi nunc méus pater
Memorát, legiones hóstium ut fugáuerit,
Quo pácto sit donís donatus plúrumis.
Ea dóna, quae illic Ámphitruoni súnt data,
Abstúlimus: facile méus pater quod uólt facit.
Nunc hódie Amphitruo uéniet huc ab exércitu
Et séruos, quoius ego hánc fero | imáginem.
Nunc ínternosse ut nós possitis fácilius,
Ego hás habebo | úsque in petaso pínnulas:
Tum meó patri autem tórulus inerit aúreus
Sub pétaso : id signum Ámphitruoni nón erit.
Ea sígna nemo | hórum familiárium
Vidére poterit, uérum uos uidébitis.
Sed Ámphitruonis íllic est seruos Sósia:
A pórtu | illic núnc cum lanterna áduenit.
Abigám iam ego illunc áduenientem ab aédibus.
Adéste: erit operae prétium | hic spectántibus
Iouem ét Mercurium fácere | histriónium

123. lubet *vel* iubet ‖ 139. quot *vel* quod ‖ 143. pinulas: *corr* B^2 ‖ 144. torrulus ‖ 149. lanterna *vel* laterna ‖ 150. illum: *corr* *Ca* ‖ 151. Adest ferit: *corr* *Palmerius* ‖

ACTVS I

SOSIA. MERCVRIVS
SERVOS DEVS

SO. Qui me álter est audácior homo aút qui confidéntior,
Iuuentútis mores quí sciam, qui hoc nóctis solus ámbulem?
Quid fáciam, nunc si trésuiri me in cárcerem compégerint?
Inde crás quasi e promptária cellá depromar ád flagrum,
Nec caúsam liceat dícere †mihi neque in ero quicquam auxili siet
Nec quísquam sit quin mé ⟨malo⟩ omnes ésse dignum députent.
Ita quasi incudem me miserum homines octo ualidi caedant:
[Nec aequum anne iniquum imperet cogitabit]
Ita peregre adueniens hospitio puplicitus accipiar.
Haec eri inmodestia coegit me, qui hoc noctis a portu ingrati⟨i⟩s excitauit:
Nonne idem hoc luci me mittere potuit?
Opulento homini hoc seruitus durast,
[Hoc magis miser est diuitis seruos]
Noctesque diesque assiduo satis superquest,
Quo facto aut dicto ade⟨o⟩st opus, quietus ne sis.
Ipse dominus diues operis et laboris expers

---

156. quasi *solus B² add* ‖ 158. *add Mue* ‖ 159 sqq. *ictus omisimus, ubi metra incertiora* ‖ 160. *secl Hermolaus: cf. 173* ‖ 164. *add Pareus* ‖ 167. *secl Gul* | diuitiis *vel* diuitis ‖ 169. *add Lachm* | quietus *vel* quietis ‖

Quodquomque homini accidit lubere posse retur:
Aequom esse putat, non reputat laboris quid sit:
Nec aéquom anne iníquom imperét cogitábit.
Ergo ín seruitúte expetúnt multa iníqua:
Habéndum et ferúndum hoc onúst cum labóre.
ME. Satiúst me queri íllo modó seruitútem:
Hodié qui fuerim líber,
Eúm nunc potíuit patér seruitútis:
Hic qui uerna natust queritur.
SO. Sum uéro uere uérbero: numeró mihi in mentém fuit
Dis áduenientem grátias pro méritis agere atque álloqui:
Ne illi édepol, si meritó meo reférre studeant grátiam,
Aliquem hóminem allegent, quí mihi adueniénti os occíllét probe,
Quoniám bene quae in me fécerunt, ingráta ea habui atque ínrita.
ME. Facit ílle quod uolgo haúd solent, ut quíd se sit dignúm sciat.
SO. Quod númquam opinatús fui neque álius quisquam cíuium
Sibi éuenturum, id cóntigit, ut sálui poteremúr domi:
Victóres uictis hóstibus legiónes reueniúnt domum
Duéllo extincto máxumo atque intérnecatis hóstibus.
Quod múlta Thebanó pop[u]lo acérba obiecit fúnera,
Id ui ét uirtute mílitum uictum átque expugnatum óppidumst,
Império atque auspició | eri mei Ámphitruonis máxume:
Praeda átque agro | adóriaque adfécit populárés suos
Regíque Thebanó Creoni régnum stabiliuít suom.

---

175. opus est: onus *corr* B^2 || 176 sq. *et* 178 sq. *compr B*: *discr Ri* || 178. potuit: *corr* B^2 || 180. uero uerna: *corr Ri* | nunc uero: *corr ex Gellio Nonioque* || 182. gratias: *corr Reinius* || 184. quae *vel* qui || 187. potiremur: *corr Guy* | domum: *corr ex Nonio* || 190. Qui | *del Pareus* || 191. Id ui *vel* Indui ||

Me a pórtu praemisít domum, ut haec núntiem uxorí suae:
Vt gésserit rem públicam ductu, ímperio, auspició suo.
Ea núnc meditabor quó modo illi dícam, quom illo aduénero.
Si díxero mendácium, soléns meo more fécero:
Nam quóm pugnabant máxume, ego túm fugiebam máxume.
Verúm quasi adfuerím tamen simulábo atque audíta éloquar.
Sed quó modo et uerbís quibus me déceat fabulárier,
Prius ípse mecum etiám uolo hic meditári: sic hoc próloquar.
Princípio ut illo aduénimus, ubi prímum terram tétigimus,
Contínuo Amphitruo délegit uirós primorum príncipes.
Eos légat: Teloboís iubet senténtiam ut dicánt suam:
Si síne ui et sine belló uelint rapta ét raptores trádere,
Si quae ásportassent rédderent, se exércitum extempló domum
Redúcturum, abiturós agro Argíuos, pacem atque ótium
Dare íllis: sin alitér sient animáti neque dent quaé petat,
Sese ígitur summa uí uirisque eorum óppidum oppugnássere.
Haec úbi Telobois órdine iterárunt quos praefécerat
Amphítruo, magnanimí uiri fretí uirtute et uíribus
Supérbi nimis feróciter legátos nostros íncrepant,
Respóndent bello se ét suos tutári posse, proínde uti
Propéri⟨ter⟩ de suis fínibus exércitus dedúcerent.
Haec úbi legati pértulere, Amphítruo castris ílico

---

199. tum *solus* B^2 *add* ‖ 200. quasi adfuerim tamen *vel* tamen quasi adfuerim ‖ 202. sic *vel* si ‖ 207. quae *vel* quas *vel* qua | reddere B^2 | se *vel* si ‖ 209. petat *vel* petant ‖ 210. expugnassere *vel* expugnâsse: *corr ex Nonio* (oppugnatus se) ‖ 213. Superbe ‖ 215. Propere: *corr Goe cum Loewio* ‖

Prodúcit omnem exércitum: contrá Teloboae ex óppido
Legiónes educúnt suas nimis púlcris armis praéditas.
Póstquam utrimque éxitumst máxuma cópia,
Díspertití uiri, díspertiti órdines:
Nós nostras móre nostro ét modo instrúximus
Légiones: item hóstes contra légiones suas ínstruont.
Deínde utrique ímperatóres in medium éxeunt,
Éxtra turbam órdinum cóllocuntúr simul.
Cónuenit, uícti utri sínt eo proélio,
Vrbem, agrum, arás, focos séque uti déderent.
Póstquam id actúmst, tubae †utrimque canunt contra:
Cónsonat térra: clamórem utrimque éfferunt.
Ímperatór utrimque hínc et illínc Ioui
Vóta suscípere, * hórtari exércitum.
Pró se quisque íd quod quisque ⟨ét⟩ potest ét ualet
Édit, ferró ferit: téla frangúnt: boat
Caélum fremitú uirum: ex spíritu atque anhélitu
Nébula constát: cadunt †uolneris ui et uirium.
Dénique ut uóluimus, nóstra superát manus:
Hóstes crebrí cadunt: nóstri contra íngruont.
Vícimus uí feroces.
Séd †fugam in sé tamen némo conuórtitur
Néc recedít loco quín statim rém gerat:
Ánimam omittúnt prius quám loco démigrent:
Quísque ut steterát, iacet óptinetque órdinem.
Hóc ubi Amphítruo erus cónspicatus ést,
Ílico equités iubet déxtera indúcere.
Équites parént citi, ab déxtera máxumo
Cúm clamore ínuolant, ímpetu alacrí:
Foédant et próterunt hóstium cópias

---

218. educunt *vel* reducunt ‖ 222. legiones item *adhaeret v. 221: discr Spengelius* ‖ 228. clamorem *vel* clamoremque ‖ 231. *add Bo* ‖ 233. et spiritu *Nonius* ‖ 235. uolumus: *corr* B^2 ‖ 236 sq. *unus v. est in B: discr Herm; item* 246 sq. ‖ 240. Animum *vel* Animom *vel* Animam ‖

Iúre iniustas.
ME. Numquam étiam quicquam adhúc uerborumst prólocutus pérperam.
Namque égo fui illi[c] in ré praesenti et méus quom pugnatúmst pater.
SO. Perduélles penetrant se ín fugam: ibi nóstris animus ádditust.
Vorténtibus Telóbois telis cómplebantur córpora,
Ipsúsque Amphitruo régem Pterelam súa | obtruncauít manu.
Haec íllic est pugnáta pugna | úsque a mani ad uésperum:
Hoc ádeo hoc commeminí magis, quia illó die inpransús fui.
Sed proélium id tandém diremit nóx interuentú suo.
Postrídie in castra éx urbe ad nos uéniunt flentes príncipes,
Velátis manibus órant, ignoscámus peccatúm suom:
Dedúntque se, diuína humanaque ómnia, urbem et líberos
In dícionem atque in árbitratum cúncti Thebanó poplo.
Post ób uirtutem ero Ámphitruoni pátera donata aúreast,
Qui Ptérela po<ti>táre rex est sólitus. haec sic dícam erae.
Nunc pérgam eri imperium éxequi et mé domum capéssere.
ME. Áttat, illic húc iturust: íbo ego illi<c> óbuiam:
Néque ego hu<n>c hominem | hódie ad aedis hás sinam umquam accédere.
Quándo imagost húius in me, cértumst hominem elúdere.

249. *del Lamb* ‖ 252. Ipsusque *vel* Ipsiusque ‖ 253. illic *vel* illi (illis *Nonius*) | amane: *corr ex Nonio, Donato, Servio* ‖ 256. annos *vel* adnos ‖ 259. poplo *vel* populo ‖ 260. est aurea: *trai Ca* ‖ 261. potare *vel* positare | solitus est: *trai Bo* ‖ 263. *add Fl* ‖

Ét enim uero quóniam formam cépi huius in me⟨d⟩ ét statum,
Décet et facta móresque huius habére me similés item.
Ítaque me malum ésse oportet, cállidum, astutum ádmodum
Átque hunc telo suó sibi, malítia, a foribus péllere.
Séd quid illuc est? caélum aspectat. óbseruabo quám rem agat.
SO. Cérte edepol [scio], si quícquamst aliud quód credam aut certó sciam,
Crédo ego hac noctú Nocturnum óbdormi⟨ui⟩sse ébrium.
Nám neque se septéntriones quóquam in caelo cómmouent,
Néque se luna quóquam mutat átque uti exortást semel,
Néc iugulae neque uésperugo néque uergiliae | óccidunt.
Íta statim stant sígna neque nox quóquam concedít die.
ME. Pérge, nox, ut óccepisti: gére patri morém meo:
Óptumo optume óptumam operam dás, datam pulcré locas.
SO. Néque ego hac nocte lóngiorem mé uidisse cénseo
Nísi | item unam, uérberatus quám pependi pérpetem:
Eám quoque edepol étiam multo haec uícit longitúdine.
Crédo edepol equidém dormire Sólem, atque adpotúm probe:
Míra sunt nisi ínuitauit sése in cena plúsculum.
ME. Áin uero, uérbero? deos ésse tui similís putas?
Égo pol te istis tuís pro dictis ét malefactis, fúrcifer,
Áccipiam: modo sís ueni huc, inuénies infortúnium.
SO. Vbi sunt isti scórtatores, quí soli inuití cubant?

---

266. *add Weisius* ‖ 268. oporet *vel* oportet ‖ 271. *del Bo* | quid ‖ 272. Nocturninum *Hieronymus* ‖ 275. uigulae *vel* iugulae: iugula *Varro* ‖ 276. diei: *corr ex Servio* ‖ 278. das *vel* des ‖ 279. me uidisse *vel* uidisse me ‖ 285. furgifer ‖ 287. soli *vel* soliti ‖

Haéc nox scitast éxercendo scórto conductó male.
ME. Méus pater nunc pro húius uerbis récte et sapientér facit,
Quí conplexus cum Álcumena cúbat amans, animo ópsequens.
SO. Íbo ut erus quod ímperauit Álcumenae núntiem.
Séd quis hic est homó, quem ante aedis uídeo hoc noctis? nón placet.
ME. Núllust hoc metúculosus aéque. SO. †Quem in mentém uenit:
Íllic homo | hoc dénuo uolt pállium detéxere.
ME. Tímet homo: delúdam ego illum. SO. Périi, dentes prúriunt:
Cérte aduenientem hic me hospitio púgne⟨o⟩ acceptúrus est.
Crédo misericórs est: nunc proptérea quod me méus erus
Fécit ut uigilárem, hic pugnis fáciet hodie ut dórmiam.
Óppido interii: óbsecro hercle, quántus et quam uálidus est.
ME. Cláre a⟨d⟩uorsum fábulabor, †hic auscultet quaé loquar:
Ígitur magis †modum m⟨ai⟩orem in sése concipiét metum.
Ágite pugni: iám diust quom uéntri uictum nón datis.
Iám pridem uidétur factum, herí quod homines quáttuor
Ín soporem cóllocastis núdos. SO. Formidó male,
Né ego hic nomen meúm commutem et Quíntus fiam e Sósia.
Quáttuor uirós sopori sé dedisse hic aútumat:
Métuo, ne numerum aúgeam illum. ME. Em, núnciam ergo †sicolo.

---

292. hic est *vel* est hic ‖ 294. dextere: *corr* B^2 ‖ 295. perii *vel* perli ‖ 296. *add Ac* ‖ 298. uigilarem *vel* uigilem ‖ 300. Clare *vel* Clar ‖ 302. quod: *corr Fl* ‖ 303. pridem *vel* primum ‖ 305. Ne *vel* Non ‖ 306. duros ‖

SO. Cíngitur: certe éxpedit se. ME. Nón feret quin uápulet.
SO. Quís homo? ME. Quisquis homo húc profecto uénerit, pugnós edet.
SO. Ápage, non placét me hoc noctis ésse: cenauí modo:
Proín tu istam cenám largire, sí sapis, esuriéntibus.
ME. Haúd malum huic est póndus pugno. SO. Périi, pugnos pónderat.
ME. Quíd, si ego illum tráctim tangam, ut dórmiat? SO. Seruáueris:
Nám continuas hás tris noctes péruigilaui. ME. Péssum<um>st
Fácinus nequitér ferire málam †male discit manus.
Ália forma | ésse oportet, quém tu pugno légeris.
SO. Íllic homo me intérpolabit meúmque os finget dénuo.
ME. Éxossatum os ésse oportet, quém probe percússeris.
<SO.> Mírum ni hic me quási murenam éxossare cógitat.
Vltro istu<n>c qui exóssat homines. périi, si me aspéxerit.
ME. Ólet homo quidám malo suó. SO. Ei, numnam ego óbolui?
ME. Átque haud longe abésse oportet, uérum longe hinc áfuit.
<SO.> Íllic homo supérstitiosust. ME. Géstiunt pugní mihi.
<SO.> Si ín me exercitúru's, quaeso in párietem ut primúm domes.

---

308. feret *vel* foret ‖ 309. edet *vel* edat ‖ 316. oportet *vel* oporet ‖ 317. ME. ‖ 318. SO. ‖ 319. ne ‖ 320. *add Dousa* ‖ 321. numquam ego *vel* numquam: *corr* B^2 ‖ 322. hic: *corr* B^2 | affuit ‖ 323. *add Lamb* | SO.: *corr Lamb* | gestiuit: *corr* B^2 ‖ 324. exerciturus: *corr Kampmannus* ‖

ME. Vóx mi ad aures áduolauit. SO. Né ego homo infelíx fui,
Quí non alas ínteruelli: uólucrem uocem géstito.
ME. Íllic homo a me síbi malam rem arcéssit iumentó suo.
SO. Nón equidem ullum habeó iumentum. ME. Onerándus est pugnís probe.
SO. Lássus sum hercle e náui, ut uectus húc sum: etiam nunc naúseo.
Víx incedo inánis, ne ire pósse cum onere exístumes.
ME. Cérte enim hic nescíoquis loquitur. SO. Sáluos sum, non mé uidet:
'Néscioquem' loqui aútumat: mihi cérto nomen Sósiaest.
ME. Hínc enim mihi dext[e]rá uox auris, út uidetur, uérberat.
SO. Métuo uocis né uice⟨m⟩ hodie hic uápulem, quae hunc uérberat.
ME. Óptume eccum incédit ad me. SO. Tímeo, totus tórpeo.
Nón edepol nunc úbi terrarum sím scio, siquís roget,
Néque miser me cómmouere póssum prae formídine.
Ílicet: mandáta eri periérunt una et Sósia.
Vérum certumst cónfidenter hóminem contra cónloqui,
[Igitur] Quí possim uidéri huic fortis, á me ut abstineát manum.
ME. Quo ámbulas tu, quí Volcanum in córnu conclusúm geris?
SO. Quíd id exquiris tú, qui pugnis ós exossas hóminibus?
ME. Séruosne ⟨es⟩ an líber? SO. Vtquomque ánimo conlubitúmst meo.

---

325. aduolabit *vel* aduolauit || 329. nunc *vel* non || 332. sosia est: *corr Fl* || 333. *del Lindemannus* || 334. *add Scal* || 336. siquis *vel* ubi || 338. Illic et (*vel* ei) || 339. certus est: *corr J* || 340. *del Ca* | qui *vel* quid ||

ME. Áin uero? SO. Áio enim uero. ME. Vérbero. SO. Mentíris nunc.
ME. Át iam faciam ut uérum dicas dícere. SO. Quid eóst opus?
ME. Póssum scire, quó profectus quoíus sis aut quid uéneris?
SO. Húc eo |, erí sum seruos. númquid nunc es cértior?
ME. Égo tibi istam hodié, sceleste, cómprimam linguam. SO. Haúd potes:
Béne pudiceque ádseruatur. ME. Pérgin argutárier?
Quíd apud hasce aedís negoti ést tibi? SO. Immo quíd tibist?
ME. Réx Creo uigilés nocturnos síngulos sempér locat.
SO. Béne facit: quia nós eramus péregri, tutatúst domi.
Át nunc abi sane, áduenisse fámiliares dícito.
ME. Néscio quam tu fámiliaris sís: nisi actutum hínc abis,
Fámiliaris áccip<i>ere fáxo haud familiáriter.
SO. Híc inquam habito ego átque horunc seruós sum. ME. At scin quó modo?
Fáciam ego hodie té superbum, nísi hinc abis. SO. Quonám modo?
ME. Aúferere, nón abibis, sí ego fustem súmpsero.
SO. Quín me esse huius fámiliai fámiliarem praédico.
ME. Víde sis quam mox uápulare uís, nisi actutum hínc abis.
SO. Tún domo prohibére peregre me áduenientem póstulas?
ME. Haécine tua domúst? SO. Ita inquam. ME. Quís erus est igitúr tibi?

---

347. Huic: *corr* B^2 | nunc quid nunc: *corr J* ‖ 350. negotii *vel* negotium | tibi est *vel* tibi es ‖ 352. peregre: *corr Scal* ‖ 354. quam tu *vel* quantum ‖ 356. scin *vel* sin *vel* se in ‖ 357. quonam *vel* quo nomina ‖ 358. Auferrere: *corr ex Nonio* ‖ 359. familiae: *corr Bent* ‖ 361. Tum: *corr J* ‖ 362. *Duo versus sunt* (Quis) ‖ 362 sq. ME. *vel* SO. *et* SO. *vel* ME. ‖

SO. Ámphitruo, qui núnc praefectust Thébanis legiónibus,
Quícum nuptast Alcumena. ME. Quíd ais? quid nomén tibist? 364
SO. Sósiam uocánt Thebani, Dáuo prognatúm patre.
ME. Né tu istic hodié malo tuo cómpositis mendáciis
Áduenisti, audáciai cólumen, consutís dolis.
SO. Ímmo equidem tunicís consutis húc aduenio, nón dolis.
ME. Át mentiris étiam: certo pédibus, non tunicís uenis.
SO. Íta profecto. ME. Núnc profecto uápula ob mendácium.
SO. Nón edepol uoló profecto. ME. At pól profecto ingráti⟨i⟩s:
Hóc quidem 'profécto' certumst, nón est arbitrárium.
SO. Tuám fidem obsecró. ME. Tun te audes Sósiam esse dícere,
Quí ego sum? SO. Perií. ME. Parum etiam, praéut futurumst, praédicas.
Quóius nunc es? SO. Túos: nam pugnis úsu fecistí tuom.
Pró fidem, Thebáni ciues. ME. Etiam clamas, cárnufex?
[E]Lóquere, quid uenísti? SO. Vt esset, quém tu pugnis caéderes.
ME. Quoíus es? SO. Amphitruónis inquam Sósia. ME. Ergo istóc magis,
Quía uaniloquo's, uápulabis: égo sum, non tu, Sósia.
SO. Íta di faciant, út tu potius sís atque ego te ut uérberem.
ME. Étiam muttis? SO. Iám tacebo. ME. Quís tibi erust? SO. Quem tú uoles.

---

364. quid (*vel* quod) nomen est tibi (*vel* tibi est) ‖ 367. audatiae: *corr Ca* ‖ 371. *add Py* ‖ 376. fidi *vel* uide: *corr Ald* | clamas *vel* clamat ‖ 377. *del Ald* ‖ 379. uaniloquus: *corr Fl* ‖

ME. Quíd igitur? qui núnc uocare? SO. Némo nisi quem iússeris.
ME. Ámphitruonis te ésse aiebas Sósiam. SO. Peccáueram:
Nam 'Ámphitruonis sócium' †neme ésse uolui dícere.
ME. Scí[e]bam equidem nullum ésse nobis nísi me seruom Sósiam.
Fúgit te ratió. SO. Vtinam istuc púgni fecissént tui.
ME. Égo sum Sosia ílle, quem tu dúdum esse aiebás mihi.
SO. Óbsecro ut per pácem liceat te álloqui, ut ne uápulem.
ME. Ímmo indutiaé parumper fíant, siquid uís loqui.
SO. Nón loquar nisi páce facta, quándo pugnis plús uales.
ME. Díc[ito] siquid uis: nón nocebo. SO. Tuaé fidei credó? ME. Meae.
SO. Quíd, si falles? ME. Túm Mercurius Sósiae iratús siet.
SO. Ánimum aduorte: núnc licet mihi líbere quiduís loqui.
Ámphitruonis égo sum seruos Sósia. ME. Etiam dénuo?
SO. Pácem feci, foédus feci, uéra dico. ME. Vápula.
SO. Ýt lubet, quid tíbi lubet fac, quóniam pugnis plús uales.
Vérum utut es factúrus, hoc quidem hércle haud reticebó tamen.
ME. Tú me uiuos hódie numquam fácies quin sim Sósia.
SO. Cérte edepol tu me álienabis númquam quin nostér siem:
Néc nobis praetér me⟨d⟩ alius quísquamst seruos Sósia.

383. alebas *vel* aiebas ‖ 391. *del Lindemannus* | nocebo *vel* tacebo ‖ 398. uius ‖ 400. *add Ca* | nobis praesente aliquis quisquam nisi seruus *Nonius* ‖

†Qui cum Amphitruone hinc una ieram in exercitum.
ME. Híc homo sanus nón est. SO. Quod mihi praédicas uitium, íd tibist.
Quíd, malum, non súm ego seruos Ámphitruonis Sósia?
Nónne hac noctu nóstra nauis * ex portu Pérsico
Vénit, quae me aduéxit? nonne me húc erus misít meus?
Nónne ego nunc [i]sto ante aédes nostras? nón mist lanterna ín manu?
Nón loquor? non uígilo? nonne hic [homo] módo me pugnis cóntudit?
Fécit hercle: †nam etiam misero nunc malaé dolent.
Quíd igitur ego dúbito? aut cur non íntro eo in nostrám domum?
ME. Quíd, domum uostram? SO. Íta enim uero. ME. Quín quae dixistí modo
Ómnia ementítu's: equidem Sósia Amphitruónis sum.
Nám noctu hac solútast nauis nóstra e portu Pérsico,
Ét ubi Pterela réx regnauit óppidum expugnáuimus,
Ét legiones Téloboarum uí pugnando c[o]épimus,
Ét ipsus Amphitruo óptruncauit régem Pterelam in proélio.
SO. Égomet mihi non crédo, quom illaec aútumare illum aúdio:
Hícquidem certe quae íllic sunt res géstae memorat mémoriter.
Séd quid ais? quid Ámphitruoni * a Teloboís datumst?
ME. Ptérela rex qui pótitare sólitus est patera aúrea.
SO. Élocutus ést. ubi patera núnc est? ME. * in cístula,
Ámphitruonis óbsignata sígnost. SO. Signi díc quid est?
ME. Cúm quadrigis Sól exoriens. quíd me captas, cárnufex?

---

401. ieram *vel* geram || 406. nunc hic B^2 | laterna: *corr D* || 407. *del Guy* || 409. aut *vel* ut || 410. Quid *vel* Qui | uostram *vel* nostram | 411. ementitus || 412. persicco *vel* persico || 417. illic *vel* illi ||

SO. Árgumentis uícit. aliud nómen quaerundúmst mihi.
Néscio unde haec híc spectauit. iám ego hunc decipiám probe:
Nám quod egomet sólus feci néc quisquam alius áffuit
Ín tabernaclo, íd quidem hodie numquam poterit dícere.
Sí tu Sosiá's, legiones quóm pugnabant máxume,
Quíd in tabernacló fecisti? uíctus sum, si díxeris.
ME. Cádus erat uini: índe impleui hírneam. SO. Ingressúst uiam.
ME. Éam ego, ut matre fúerat natum, uíni | eduxí meri.
SO. Fáctumst illud, út ego illic uini hírneam ebiberím meri.
Míra sunt nisi látuit intus íllic in illac hírnea.
ME. Quíd nunc? uincon árgumentis, té non esse Sósiam?
SO. Tú negas med[e] ésse? ME. Quid ego ní negem, qui egomét siem?
SO. Pér Iouem iuró med esse néque me falsum dícere.
ME. Át ego per Mercúrium iuro, tíbi Iouem non crédere:
Nam íniurato scío plus credet míhi quam iurató tibi.
SO. Quís ego sum saltém, si non sum Sósia? te intérrogo.
ME. Ýbi ego Sosiá nolim ésse, tu ésto sane Sósia:
Núnc quando ego sum, uápulabis, ni hínc abis, ignóbilis.

423. uicit *vel* uincit | querendum est *vel* querundum ‖ 426. 428. tabernaclo *vel* tabernaculo ‖ 429. cyrneam *Nonius* | ingressus tu iam *vel* ingressus iam ‖ 432. 431. *collocant EJ* 431. Factum est *vel* Factum ‖ 435. me de *vel* med ‖ 437. credet *vel* crederet ‖

SO. Cérte edepol, quom illúm contemplo et fórmam cognoscó meam,
Quem ád modum ego sum — saépe in speculum inspéxi —: nimis similést mei.
Ítidem habet petasum ác uestitum: tám consimilest átque ego.
Súra, pes, statúra, tonsus, óculi, nasum, †uel labra,
Málae, mentum, bárba, collus: tótus. quid uerbís opust?
Sí tergum cicátricosum, níl hoc similist símilius.
Séd quom cogito, équidem certo idém sum qui sempér fui.
Nóui erum, noui aédis nostras: sáne sapio et séntio.
Nón ego illi optémpero quod lóquitur: pultabó foris.
ME. Quó agis te? SO. Domúm. ME. Quadrigas sí nunc inscendás Iouís
Átque hinc fugias, íta uix poteris éffugere infortúnium.
SO. Nónne erae meae núntiare quód erus meus iussít licet?
ME. Tuaé siquid uis núntiare: hanc nóstram adire nón sinam.
Nám si me inritássis, hodie lúmbifra[n]gium hinc aúferes.
SO. Ábeo potius. di ínmortales, óbsecro uostrám fidem,
Vbi ego perii? ubi ínmutatus sum? úbi ego formam pérdidi?
Án egomet me illíc reliqui, sí forte oblitús fui?
Nám hicquidem omnem imáginem meam, quae ántehac fuerat, póssidet.
Víuo fit, quod númquam quisquam mórtuo faciét mihi.
Íbo ad portum atque haéc ut⟨i⟩ sunt fácta, ero dicám meo:

---

441. quom *vel* quomodo ‖ 444. nasum *vel* nasa | labra *vel* labram ‖ 445. collum: *corr ex Nonio* ‖ 446. simile(e)st: *corr Angelius cum Frontone* ‖ 447. quom *vel* quomodo ‖ 460. *add Ca*

Nísi etiam is quoque me ígnorabit, quód ille faxit Iúppiter,
Ýt ego | hodie ráso capite cáluos capiam pílleum.

MERCVRIVS
DEVS

Bene próspere[que] hoc hodie óperis processít mihi:
Amóui a foribus máxumam moléstiam,
Patri út liceret túto illam amplexárier.
Iam ille ílluc ad erum quom Ámphitruonem aduénerit,
Narrábit seruom hinc sése a foribus Sósiam
Amóuisse: ille adeo íllum mentirí sibi
Credét neque credet húc profectum, ut iússerat.
Erróris ambo ego íllos et deméntiae
Complébo atque omnem | Ámphitruonis fámiliam,
Adeo úsque satietátem dum capiét pater
Illíus quam amat: ígitur demum omnés scient,
Quae fácta. denique Álcumenam Iúppiter
Redigét antiquam cóniugi[s] in concórdiam.
Nam Amphítruo actutum uxóri turbas cónciet,
Atque ínsimulabit eám probri: ⟨t⟩um méus pater
Eam séditionem illi ín tranquillum cónferet.
(Nunc de Álcumena dúdum quod dixí minus,
Hodie ílla pariet fílios geminós duos:
Altér decumo post ménse nascetúr puer
Quam séminatus⟨t⟩, álter mense séptumo.
Eorum Ámphitruonis álter est, altér Iouis.
Verúm minori púero maior ést pater,

---

461. ignorabit *vel* ignorabat | faciat: *corr ex Servio* ‖ 463. *del Ac* ‖ 467. Narrabit *vel* narrauit ‖ 473. scient *vel* sciant ‖ 475. in concordiam coniugis: *trai Ca, del Lindemannus* ‖ 476. contiet *vel* conciet ‖ 477. insimulauit | probrium *vel* proprium ‖ 478. Eam *vel* Iam ‖ 479—485. *secl Vss* ‖ 484. minori puero *vel* minor puer puero ‖

Minór maiori. iámne hoc scitis quíd siet?)
Sed Álcumenae | huíus honoris grátia
Patér curauit úno ut fetu fíeret:
Vnó labore absóluet aerumnás duas,
Vt ne ín suspicióne ponatúr stupri,
Et clándestina ut céletur consuétio.
Quamquam, út iam dudum díxi, resciscét tamen
Amphítruo rem omnem. quíd igitur? nemo íd probro
Profécto ducet Álcumenae: nám deum
Non pár uidetur fácere, delictúm suom
Suámque [ut] culpam expétere in mortalem út sinat.
Órationem cómprimam: crepuít foris.
Amphítruo subditíuos eccum exít foras
Cum | Álcumena | úxore usurária.

IVPPITER. ALCVMENA. MERCVRIVS
DEVS MVLIER DEVS

IV. Béne uale, Alcuména, cura rém communem, quód facis,
Átque inperce quaéso: menses iám tibi esse actós uides.
Míhi necessest íre hinc: uerum quód erit natum tóllito.
AL. Quíd istuc est, mi uír, negoti, quód tu tam subitó domo
Ábeas? IV. Edepol haúd quod tui me néque domi distaédeat:
Séd ubi summus ímperator nón adest ad exércitum,
Cítius quod non fáctost usus fít quam quod factóst opus.
ME. Nímis hic scitust sýcophanta, quí quidem meus sít pater.

---

488. Vno *Nonius:* Vno ut | absoluat: exsolueret *Nonius: correximus* ‖ 489. Et ne: *correximus* ‖ 490. celetur suspicio (consuetudo *Donatus*): *corr ex Paulo* ‖ 492. igitur *vel* agitur | probro *vel* probo ‖ 495. sua si quid culpa expetere mortalem *Nonius* | *del Ac* ‖ 499. quod *vel* quid ‖ 500. At quin perge: *corr Ca* ‖ 506. meus sit *vel* sit meus ‖

Óbseruatote *, quam blande múlieri palpábitur.
AL. Écastor te expérior quanti fácias uxorém tuam.
IV. Sátin habes, si féminarum núllast quam aeque díligam?
ME. Édepol ne illa si ístis rebus té sciat operám dare,
Égo faxim te⟨d⟩ Ámphitruonem ésse malis quám Iouem.
AL. Éxperiri istúc mauellem mé quam mi memorárier.
Príus abis quam léctus ubi cubuísti concaluít locus.
Héri uenisti média nocte, núnc abis. hocíne placet?
ME. Áccedam atque hanc áppellabo et súbparasitabór patri.
Númquam edepol quemquám mortalem crédo ego uxorém suam
Síc ecflictim amáre, proinde ut híc te ecflictim déperit.
IV. Cárnufex, non égo te noui? ábin e conspectú meo?
Quíd tibi hanc curátiost rem, uérbero, aut muttítio?
Quo⟨í po⟩l ego iam hoc scípione — AL. Ah nóli. IV. Muttitó modo.
ME. Néquiter paene éxpediuit príma parasitátio.
IV. Vérum quod tu dícis, mea uxor, nón te mi irascí decet.
Clánculum abi⟨i⟩ | á legione: óperam hanc subrupuí tibi,
Éx me primo ⟨ut⟩ príma scires, rem út gessissem públicam.
Éa tibi omnia énarraui. nísi te amarem plúrumum,
Nón facerem. ME. Facítne ut dixi? tímidam palpo pércutit.
IV. Núnc, ne legio pérsentiscat, clám illuc redeundúmst mihi,
Né me uxorem praéuortisse dícant prae re pública.

---

507. quam blande suppalpatur mulieri *Servius Dan*: ut blande palpetur mulieri *Donatus* ‖ 510. si istis *vel* fustis ‖ 511. *add Fl* ‖ 516. credo ego *vel* credo ‖ 517. afflictim are *vel* et flictim (*vel* fictum) are: *corr* B^2 ‖ 520. Quo lego (*vel* idego): *suppl Fl duce Ca* ‖ 524. *add Fl* | cessissem: *corr DJ* ‖

AL. Lácrumantem ex abitú concinnas tú tuam uxorém. IV. Tace:
Né corrumpe oculós: redibo actútum. AL. Id 'actutúm' diust.
IV. Nón ego te hic lubéns relinquo néque abeo abs te. AL. Séntio:
Nám qua nocte ad mé uenisti, eádem abis. IV. Cur mé tenes?
Témpus ⟨est⟩: exíre ex urbe príus quam lucescát uolo.
Núnc tibi hanc paterám, quae dono mi ílli[c] ob uirtutém datast,
Ptérela rex qui pótitauit, quem égo mea occidí manu,
Álcumena, tíbi condono. AL. Fácis ut alias rés soles.
Écastor condígnum donum, quálest qui donúm dedit.
ME. Ímmo sic condígnum donum, quálest quoi donó datu⟨m⟩st.
IV. Pérgin autem? nónne ego possum, fúrcifer, te pérdere?
AL. Nóli amabo, Amphítruo, irasci Sósiae causá mea.
IV. Fáciam ita ut uis. ME. Éx amore hic ádmodum quam saéuos est.
IV. Númquid uis? AL. Vt quom ábsim me ames, †me-tuam te absentém tamen.
ME. Eámus, Amphitruó: lucescit hóc iam. IV. Abi prae, Sósia:
Iam égo sequar. numquíd uis? AL. Etiam: ut áctutum adueniás. IV. Licet:
Príus tua | opínione híc adero: bonum ánimum habe.

---

530. actutum *vel* actuum (*bis*) ‖ 533. luciscat: *corr* B^2 ‖ 534. *del Ac* | data est *vel* datest ‖ 537. Edepol *Nonius* | quale est *vel* qualis est (culest *Nonius*) ‖ 541. sueuus *vel* seuus ‖ 543. luciscit: *corr* B^2 ‖

Núnc te, nox, quae mé mansisti, mítto ut<i> cedás die[i],
Ýt mortalis ínlucescas lúce clara et cándida.
Átque quanto, nóx, fuisti lóngior hac próxuma,
Tánto breuior díes ut fiat fáciam, ut aeque †disparet
Et dies e nocte accedat. ibo ét Mercurium súbsequar.

ACTVS II

AMPHITRVO. SOSIA
DVX SERVOS

AM. Age í tu secúndum. SO. Sequór, subsequór te.
AM. Sceléstissumúm te arbitrór. SO. Nam quam | ób rem?
AM. Quia íd quod neque ést neque fuít neque futúrumst
Mihí praedicás. SO. Ecceré, iam tuátim
Facís, ut tuís nulla apúd te fidés sit.
AM. Quid ést? quo modó? iam quidem hércle ego tibi ístam
Sceléstam, scelús, linguam abscídam. SO. Tuós sum:
Proinde út commodúmst et lubét, quicque fácias.
Tamén quin loquár haec utí facta súnt hic,
Numquam úllo modó me potés deterrére.
AM. Sceléstissume, aúdes mihí praedicáre id,
Domí te esse núnc, qui hic adés? SO. Vera díco.
AM. Malúm quod tibí di dabúnt atque ego hódie
Dabo. SO. Ístuc tibíst in manú: nam tuós sum.
AM. Tun mé, uerbero, aúdes erúm ludificári?

---

546. quae me *vel* quae | *add Gru* | *del Py* ‖ 547. inlucescas *vel* illucescat ‖ 554. tuautem: *corr ex Charisio, Nonio, glossario* ‖ 555. sit fides: *trai Guy* ‖ 558. commodum siet lubet: *corr Ca* ‖ 564. Dabo (*sic B*) *adhaeret versui 563* ‖

Tune íd dicere aúdes, quod némo umquam homo ántehac
Vidít nec potést fierí, tempore úno
Homo ídem duóbus locís ut simúl sit?
SO. Profécto, ut loquór, res itást. AM. Iuppitér te
Perdát. SO. Quid malí sum, ere, tua éx re proméritus?
AM. Rogásne, improbe, étiam qui lúdos facís me?
SO. Meritó maledicás mi, si ⟨nón⟩ id ita fáctumst.
Verum haúd mentiór resque utí facta díco.
AM. Hic homo ébrius est ut opínor.
SO. Vtinam ita essem. AM. Optas quae facta. SO. Egone? AM. Tu istic:
Vbi bibisti? SO. Nusquam equidem bibi. AM. Quid hoc sit hominis?
SO. Equidem deciens dixi: domi ego sum, inquam, ecquid audis? et apud te adsum Sosia idem.
Satin hoc plane, satin diserte, ere, nunc uideor tibi locutus esse? AM. Vah,
Apage te a me. SO. Quid est negoti? AM. Pestis te tenet. SO. Nam quor istuc
Dicis? equidem ualeo et saluos sum recte, Amphitruo.
AM. At te ego faciam hodie proinde ac meritus es
Vt minus ualeas et miser sis, saluos domum si rediero iam.
Séquere sis, erum quí ludificas díctis delirántibus:
Quí quoniam erus quod ímperauit néglexisti pérsequi,
Núnc uenis etiam últro inrisum dóminum: quae neque fíeri
Póssunt neque fando úmquam accepit quísquam, profers, cárnufex:

570. perdat *adhaeret v. 569* ‖ 571. Rogas me J^1 ‖ 574. *adhaeret versui 573* | homo hic: *trai Luchsius* ‖ 575 sqq. *cf ad v. 159 sqq.: trochaei sunt* ‖ 577. et quid ‖ 583. A te *vel* At te ‖

Quoíus ego hodie in térgum faxo ista éxpetant mendácia.
SO. Ámphitruo, misérruma istaec míseriast seruó bono,
Apud erum qui uér[b]a loquitur, si íd ui uerum uíncitur.
AM. Quo íd, malum, pactó potest nam — mécum argumentís puta —
Fíeri, nunc ut⟨í⟩ tu ⟨et⟩ hic sis ét domi? id dicí uolo.
SO. Súm profecto et híc et illi[c]: hoc quoíuis mirarí licet,
Néque tibi * ístuc mirum mágis uidetur quám mihi.
AM. Quó modo? SO. Nilo, ínquam, mirum mágis tibi istuc quám mihi:
Néque, ita me di amént, credebam prímo mihimet Sósiae,
Dónec Sosiá ⟨me⟩ ille egomet fécit sibi uti créderem.
Órdine omne, ut⟨í⟩ quicque actumst, dúm apud hostis sédimus,
Édissertauít: tum formam una[m] ábstulit cum nómine.
Néque lac lacti⟨s⟩ mágis est simile quam ílle ego similést mei.
Nam út dudum ante lúcem a portu mé praemisistí domum —
AM. Quíd igitur? SO. Prius múlto ante aedis stábam quam illo aduéneram.
AM. Quás, malum, nugás? satin tu sánus es? SO. Sic sum út uides.
AM. Huíc homini nescíoquid est malí mala obiectúm manu,
Póstquam a me abiit. SO. Fáteor: nam sum obtúsus pugnis péssume.

---

589. Quo uis *vel* Quoius | tergo: *corr Ac* | expetant *vel* expectant ‖ 591. *del Py* ‖ 592. potes: *corr ex Nonio* ‖ 593. *add Ca et Guy* ‖ 594. *del Pareus* ‖ 598. *addidimus duce Kaempfio* | 599. Ordine omne *vel* Ordinem omnem | *add Ca* ‖ 601. ego similis est *D*² ‖

AM. Quís te uerberáuit? SO. Egomet mémet, qui nunc súm domi.
AM. Cáue quicquam, nisi quód rogabo té, mihi respónderis.
Ómnium primum íste qui sit Sósia, hoc dicí uolo.
SO. Túos est seruos. AM. Míhi quidem uno té plus etiamst quám uolo,
Néque, postquàm sum nátus, habui nísi te seruom Sósiam.
SO. Át ego nunc, Amphítruo, dico: Sósiam seruóm tuom
Praéter me alterum, ínquam, adueniens fáciam ut offendás domi,
Dáuo prognatúm patre eodem quo égo sum, forma, aetáte item
Qua égo sum. quid opust uérbis? geminus Sósia hic factúst tibi.
AM. Nímia memoras míra. sed uidístin uxorém meam?
SO. Quín intro ire in aédis numquam lícitumst. AM. Quis te próhibuit?
SO. Sósia ille, quém iam dudum díco, is qui me cóntudit.
AM. Quís istic Sosiást? SO. Ego, inquam. quótiens dicendúmst tibi?
AM. Séd quid ais? num obdórmiuisti dúdum? SO. Nusquam géntium.
AM. Íbi forte istum sí uidisses quéndam in somnis Sósiam.
SO. Nón soleo ego somnículose éri | imperia pérsequi.
Vígilans uidi, uígilans †nunc uídeo, uigilans fábulor,
Vígilantem ille mé iam dudum uígilans pugnis cóntudit.
AM. Quís homo? SO. Sosia, ínquam, ego ille. quaéso, nonne intéllegis?

---

614. Dabo: *corr* D^2 | pregnatum ‖ 615. quod: *corr* J ‖ 619. Quid: *corr* B^2 | tibi *solus* B^2 *add* ‖

AM. Quí, malum, intellégere quisquam pótis est? ita naugás blatis.
SO. Vérum actutum nósces, quom illum nósces seruom Sósiam.
AM. Séquere hac igitur mé: nam mi istuc prímum exquisitóst opus.
(Séd uide ex naui éfferantur quae ímperaui iam ómnia.
SO. Ét memor sum et díligens, ut quae ímperes compáreant:
Nón ego cum uinó simitu ébibi imperiúm tuom.
AM.) Ýtinam di faxínt, infecta dícta re[t] eueniánt tua.

ALCVMENA. THESSALA. AMPHITRVO. SOSIA
MVLIER ANCILLA DVX SERVOS

AL. Satín parua rés est uolúptatum in uíta atque in aétate agúnda,
Praequám quod moléstumst? †ita quoique comparatumst in aetate hominum:
Ita dí<ui>s est plácitum, uolúptatem ut maéror comés consequátur:
Quin íncommodí plus malíque ilico ádsit, boní si optigít quid.
Nam ego íd nunc expérior domo átque ipsa dé me sció, quoi uolúptas
Parúmper datást, dum uirí mei †mihi potestas uidendi fuit
Noctem únam modo: átque is repénte abiit á me * hínc ante lúcem.
Sola híc mihi nunc uídeor, quia ílle hinc abést, quem ego amó praeter ómnes.

---

626. nugas blattis: *corr ex Nonio* ‖ 627. quam: *corr Sey* ‖ 629—631. *secl Vss* ‖ 629. iam imperaui: *trai Bo* ‖ 631. simitu *vel* simul ‖ 632. *del Ca* (*cum D?*) ‖ 635. *add Leo* ‖ 636. boni *vel* doni | quod *vel* quid ‖ 638. uiuendi *vel* uidendi ‖

Plus aegri ex abitu uiri quam ex aduentu uoluptatis cepi: sed hoc me beat
Saltem quom perduellis uicit et domum laudis compos reuenit: id solaciost.
Absit dum modo laude parta domum recipiat se: feram et perferam usque
Abitum eius animo forti atque offirmato: id modo si mercedis
Datur mihi, ut meus uictor uir belli clueat, satis
Mihi esse ducam. uirtus praemiumst optumum,
Virtus omnibus rebus anteit profecto.
Libertas, salus, uita, res et parentes, patria et prognati
Tutantur, seruantur.
Virtus omnia in sese habet, omnia adsunt bona quem penest uirtus.
AM. Édepol me uxori éxoptatum crédo aduenturúm domum,
Quaé me amat, quam cóntra amo: praesértim re gestá bene,
Víctis hostibús, quos nemo pósse superarí ratust:
Eós auspicio meo átque [in]ductu prímo coetu uícimus.
Cérte enim me illi éxpectatum optáto uenturúm scio.
SO. Quíd? me non rere éxpectatum amícae uenturúm meae?
AL. Méus uir hicquidemst. AM. Séquere hac tu me AL. Nám quid ille reuórtitur,
Quí dudum properáre se[se] aibat? án ille me temptát sciens
Átque id se uolt éxperiri, súom abitum ut desíderem?
Écastor me⟨d⟩ haúd inuita sé domum recipít suam.

---

641 sqq. *cf ad v. 159 sqq.* ‖ 642. quam ‖ 646. mercedes: *corr D*[2] ‖ 647. belli ducat (*vel* reducat *vel* redeat): *corr B*[2] ‖ 648. ducam *vel* dicam ‖ 649. ante it *vel* ante id ‖ 661. *del Py* | aiebat: *corr Guy* ‖ 662. si: *corr Ac* | habitum ‖ 663. *add Ca* ‖

SO. Ámphitruo, redíre ad nauem méliust nos. AM. Qua grátia?
SO. Quía domi datúrus nemost prándium aduenién-tibus.
AM. Quí tibi †nunc istuc in mentem uenit? SO. Quí⟨a⟩ enim sero aduénimus.
AM. Quí? SO. Quia Alcuménam ante aedis stáre saturam intéllego.
AM. Gráuidam ego illanc híc reliqui, quóm abeo. SO. Ei, perií miser.
AM. Quíd tibist? SO. Ad aquám praebendam cómmodum adueni domum,
Décumo post mense, út rationem té ductare intéllego.
AM. Bóno animo es. SO. Scin quám bono animo sím? si situlam [iam] cépero,
Númquam edepol tu míhi diuini [quicquam] créduis post húnc diem,
Ní ego illi puteó, si occepso, ánimam omnem intertráxero.
AM. Séquere hac me modo. álium ego isti rei állegabo: né time.
AL. Mágis nunc ⟨me⟩ meum offícium facere, si huíc eam aduorsum, árbitror.
AM. Ámphitruo uxorém salutat laétus speratám suam,
Quam ómnium Thebís uir unam esse óptumam diiúdicat,
Quámque adeo ciués Thebani uéro rumiferánt probam.
Váluistin usque? éxpectatun áduenio? SO. Haud uidí magis

---

668. illam: *corr Ca* | quam habeo || 669. commodum *solus* *B*² *in marg* || 670. dictare: *corr Lamb* || 671. *del Ca* || 672. *del Bo* | credius *vel* creduis || 673. occepto: *corr ex Nonio* | animam *vel* animo || 674. re *D*¹ | alligabo || 675. *add Lindemannus* | faceres huic: *corr Ca* || 676. salutet *vel* salutat || 678. abeo *vel* adeo (ideo *Nonius*) | uero rumificant *vel* uerorum mirificant: *corr ex Nonio* || 679 sq. *dist Muretus* ||

Éxpectatum: eúm salutat mágis haud qui[s]quam quám canem.
AM. Ét quom [te] grauidam et quóm te pulcre plénam aspicio, gaúdeo.
AL. Óbsecro ecastór, quid tu me déridiculi grátia
Síc salutas átque appellas, quási dudum non uíderis,
Quási qui nunc primúm recipias té domum huc ex hóstibus?
(Átque me nunc proínde appellas, quási multo post uíderis.)
AM. Ímmo equidem te nísi nunc hodie núsquam uidi géntium.
AL. Cúr negas? AM. Quia uéra didici dícere. AL. Haud aequóm facit,
Quí quod didicit íd dediscit. án periclitámini,
Quíd animi habeam? séd quid huc uos réuortimini tám cito?
Án te auspicium cómmoratumst án tempestas cóntinet,
Quí non ab<i>isti ád legiones, íta ut<i> dudum díxeras?
AM. Dúdum? quam dudum ístuc factumst? AL. Témptas: iam dudúm [pridem], modo.
AM. Quí istuc potis est fíeri, quaeso, ut dícis: iam dudúm, modo?
AL. Quíd enim censes? te út deludam cóntra, lusorém meum,
Quí nunc primum te áduenisse dícas, modo qui hinc ábieris.
AM. Haéc quidem delíramenta lóquitur. SO. Paulispér mane,
Dum édormiscat únum somnum. AM. Quaéne uigilans sómniat?
AL. Équidem ecastor uígilo et uigilans íd quod factumst fábulor:

---

680. *del Fl* ‖ 681. *del Py* | ascipio ‖ 685. *secl Muretus* ‖ 691. *add Ca* ‖ 692. *del Brunckius* ‖ 693. quaes *vel* quaeso ‖ 696. AL. Paulisper: *corr Sarac* ‖ 697. Quaene *vel* Quae nunc | somniat *vel* somniet ‖

Nám dudum ante lúcem et istunc ét te uidi. AM. Quo ín loco?
AL. Híc in aedibús ubi tu habitas. AM. Númquam factumst. SO. Nón taces?
Quíd si e portu náuis huc nos dórmientis détulit?
AM. Étiam tu quoque ádsentaris húic? SO. Quid uis fíeri?
Nón tu scis? Bacchaé bacchanti sí uelis aduorsárier,
Éx insana insániorem fácies, feriet saépius:
Si óbsequare, uná resoluas plága. AM. At pol qui cérta res
Hánc est obiurgáre, quae me hódie aduenientém domum
Nóluerit salútare. SO. Inritábis crabronés. AM. Tace.
Álcumena, unúm rogare té uolo. AL. Quiduís [rogare] roga.
AM. Núm tibi aut stultítia accessit aút superat supérbia?
AL. Quí istuc in menté⟨m⟩st tibi ex me, mí uir, percontárier?
AM. Quía salutare áduenientem mé solebas ántidhac,
Áppellare itidem út pudicae suós uiros quae súnt solent.
Eó more expertém te factam aduéniens offendí domi.
AL. Écastor equidém te certo heri áduenientem | ílico
Ét salutaui ét ualuissesne úsque exquisiuí simul,
Mí uir, et manúm prehendi et ósculum tetulí tibi.
SO. Tún heri hunc salútauisti? AL. Et té quoque etiam, Sósia.
SO. Ámphitruo, speráui ego istam tíbi par[i]turam fílium:

700. Hc^{i} *vel* Hic ‖ 705. obsequar funa: *corr Ca* ‖ 706. obiurgare *vel* adiurgare ‖ 707. crabrones *vel* crabones ‖ 708. *del Ald* ‖ 709. Nunc: *corr Ca* ‖ 710. ex me *add ex Nonio* | percontarier *vel* percontrarier ‖ 711. salutare *vel* si salutare | ante hac *vel* antidhac ‖ 714. quidem: *corr* B^2 ‖ 718. *del Bent* ‖

Vérum non est púero grauida. AM. Quíd igitur? SO. Insánia.
AL. Équidem sana sum ét deos quaeso, ut sálua pariam fílium:
Vérum tu malum mágnum habebis, si híc suom officiúm facit:
Ób istuc omen, óminator, cápies quod te cóndecet.
SO. Énim uero praegnáti oportet et malum et malúm dari,
Ýt quod obrodát sit, animo sí male esse occéperit.
AM. Tú me heri hic uidísti? AL. Ego, inquam, sí uis deciens dícere.
AM. Ín somnis †fortasse? AL. Immo uigilans uigilantem. AM. Vae miseró mihi.
SO. Quíd tibist? AM. Delírat uxor. SO. Átra bili pércitast:
Núlla res tam délirantis hómines concinnát cito.
AM. Ýbi primum tibí sensisti, múlier, implicíscier?
AL. Équidem ecastor sána et salua súm. AM. Cur igitur praédicas
Té heri me uidísse, qui hac noctu ín portum aduectí sumus?
Íbi cenaui atque íbi quieui in náui noctem pérpetem
Néque meum pedem huc íntuli etiam in aédis, ut cum exércitu
Hínc profectus sum ád Teloboas hóstis eosque ut uícimus.
AL. Ímmo mecum cénauisti et mécum cubuistí. AM. Quid [id] est?
AL. Véra dico. AM. Nón de hacquidem hercle ré: de | aliis néscio.
AL. Prímulo dilúculo abi⟨i⟩sti ád legiones. AM. Quó modo?
SO. Récte dicit, út commeminit: sómnium narrát tibi.

---

722. ame (*vel* ome) nominator: *corr Scut* | concedet ‖ 723. pregnati *vel* pregnanti ‖ 735. *del Ald* ‖ 738. comminit: *corr* B^2 ‖

Séd, mulier, postquam éxperrectá's, té prodigialí Ioui
Aút mola salsa hódie aut ture cónprecatam opórtuit.
AL. Vaé capiti tuó. SO. Tua istuc réfert, si curáueris.
AL. Íterum iam hic in me ínclementer dícit, atque id síne malo.
AM. Táce tu. tu dic: égone abs te abii hinc hódie cum dilúculo?
AL. Quís igitur nisi uós narrauit mi, ílli ut fuerit proélium?
AM. Án etiam id tu scís? AL. Quippe qui ex te audíui, ut urbem máxumam
Éxpugnauissés regemque Ptérelam tute occíderis.
AM. Égone istuc dixí? AL. Tute istic, étiam adstante hoc Sósia.
AM. Aúdiuistin tú me narrare haéc hodie? SO. Vbi ego audíuerim?
AM. Hánc roga. SO. Mequidém praesente númquam factumst, quód sciam.
AL. Mírum quin te aduórsus dicat. AM. Sósia, age me huc áspice.
SO. Spécto. AM. Vera uólo loqui te, nólo adsentarí mihi.
Aúdiuistin tu hódie me illi dícere ea quae illa aútumat?
SO. Quaéso edepol, num tú quoque etiam insánis, quom id me intérrogas,
Qui ípsus equidem núnc primum istanc técum conspició simul?
AM. Quí<d> nunc, mulier? aúdin illum? AL. Ego uéro, ac falsum dícere.
AM. Néque tu illi neque míhi uiro ipsi crédis? AL. Eo fit, quía mihi

739. te *ex Nonio add* || 743. hin *vel* hinc || 748. haec *vel* hoc || 719. Factus est: *corr* D^2J || 754. ipsos *vel* ipsus || 755 sq. AL. ego . . . . credis *solus* B^2 *in marg* ||

Plúrumum credo ét scio istaec fácta proinde ut próloquor.
AM. Tún me heri aduenísse dicis? AL. Tún te abisse hodie hínc negas?
AM. Négo enim uero et me áduenire núnc primum aio ad té domum.
AL. Óbsecro, etiamne hóc negabis, te aúream paterám mihi
Dédisse dono hodié, qua te illi dónatum esse díxeras?
AM. Néque edepol dedí neque dixi: uérum ita animatús fui
Ítaque nunc sum, ut eá te patera dónem. sed quis istúc tibi
Díxit? AL. Ego equidem éx te audiui et éx tua accepí manu
Páteram. AM. Mane, mane, óbsecro te. nímis demiror, Sósia,
Quí illaec illic mé donatum esse aúrea paterá sciat,
Nísi tu dudum hanc cónuenisti et nárrauisti haec ómnia.
SO. Néque edepol ego díxi neque istam uídi nisi tecúm simul.
AM. Quíd hoc sit hominis? AL. Vín proferri páteram? AM. Proferrí uolo.
AL. Fíat. <i> tu, Théssala, intus páteram profertó foras,
Qua hódie meus uir dónauit me. AM. Sécede huc tu, Sósia.
Énim uero illud praéter alia míra miror máxume,
Si haéc habet [pateram] illam. SO. An étiam credis íd, quae in hac cistéllula
Tuó signo obsignáta fertur? AM. Sáluom signumst? SO. Ínspice.

---

757. ista hec *vel* ista et: *corr Lamb* ‖ 759. aduenere *vel* aduenire ‖ 765. demimor *vel* demireor: *corr* D^2J^2 ‖ 766. illic *vel* illi | sciat *vel* sicat ‖ 770. *add Ac* | profecto *vel* proferto ‖ 773. *del Brixius* ‖

AM. Récte: itast ut óbsignaui. SO. Quaéso, quin tu istánc iubes
Pró cerrita círcumferri? AM. Édepol qui factóst opus:
Nam haéc quidem edepol láruarum plénast. ⟨AL.⟩ Quid uerbís opust?
Ém tibi pateram: éccam. AM. Cedo mi. ⟨AL.⟩ Age áspice huc sis núnciam
Tú qui quae facta ínfitiare, quem égo iam hic conuincám palam.
Éstne haec patera quá donatu's ílli? AM. Summe Iúppiter,
Quíd ego uideo? haec eást profecto pátera. perii, Sósia.
SO. Aút pol haec praestígiatrix múlto mulier máxumast
Aút pateram hic inésse oportet. AM. Ágedum, exsolue cístulam.
SO. Quíd ego istam exoluam? óbsignatast récte. res gestást bene:
Tu ⟨álium⟩ peperisti Ámphitruonem, ego álium peperi Sósiam:
Núnc si patera páteram peperit, ómnes congemináuimus.
AM. Cértumst aperire átque inspicere. SO. Víde sis signi quíd siet,
[AL.] Né posterius ín me culpam cónferas. AM. Aperí modo.
Nam haéc quidem nos délirantis fácere dictis póstulat.
AL. Ṽnde haec igitur ést nisi abs te, quaé mihi donó datast?
AM. Ópus mist istuc éxquisito. SO. Iúppiter, pro Iúppiter.

777. laruarum *vel* larumarum | *add Sarac* || 778 AL. Cedo mihi age: *corr Angelius* || 780. donatus illi (*vel* illic): *corr Fl* || 782. multo mulier *vel* mulier multo || 783. eam (*vel* eam eam) solue: *corr Mue* || 785. *add Fl duce Guyeto* || 786. pateram patera *vel* patera pateram || 787. Vides si signi || 788. Ne *vel* Nec ||

AM. Quíd tibist? SO. Hic pátera nulla in cístulast. AM. Quid ego aúdio?
SO. Íd quod ueru⟨m⟩st. AM. At cum cruciatú iam, nisi apparét, tuo.
AL. Haéc quidem apparét. AM. Quis igitur tíbi dedit? AL. Qui mé rogat.
SO. Mé captas, quia túte ab naui clánculum huc aliá uia
Praécucurristi átque hinc pateram túte exemisti átque eam
Huíc dedisti, póst ha⟨n⟩c rursum óbsignasti clánculum.
AM. Eí mihi, iam tú quoque huius ádiuuas insániam?
Aín heri nos áduenisse huc? AL. Áio, adueniensque ílico
Mé salutauísti, et ego te, et ósculum tetulí tibi.
AM. Iám illuc non placét principium de ósculo. perge éxsequi.
AL. Láuisti. AM. Quid póstquam laui? AL. Áccubuisti. SO. Euge, óptume.
Núnc exquire. AM. Ne ínterpella. pérge porro dícere.
AL. Céna adpositast: cénauisti mécum: ego accubuí simul.
AM. Ín eodem lectó? AL. In eodem. SO. Ei, nón placet conuíuium.
AM. Síne modo arguménta dicat. quíd postquam cenáuimus?
AL. Té dormitare aíbas: mensa ablátast: cubitum hinc ábi⟨i⟩mus.
AM. V́bi tu cubuisti? AL. In eodem lectó tecum una in cúbiculo.
AM. Pérdidisti. SO. Quíd tibist? AM. Haec mé modo ad mortém dedit.

---

793. *add J* | At tum: *corr D²J* | cruciatu lam (*vel* iam) || 797. *add Spengelius* || 801. pergam: *corr Muretus* || 806. dicit *vel* dicat || 807. dormitare *vel* dormitasse | alebas *vel* aiabas *vel* aiebas: *corr Guy* | *add Ca* ||

AL. Quíd iam, amabo? AM. Né me appella. SO. Quíd tibist? AM. Perií miser,
Quía pudicitiae húius uitium me hí<n>c absentest ádditum.
AL. Óbsecro ecastór, cur istuc, mí uir, ex te<d> aúdio?
AM. Vír ego tuos sim? né me appella, fálsa, falso nómine.
SO. Haéret haec res, sí quidem haec iam múlier factast éx uiro.
AL. Quíd ego feci, quá istaec propter dícta dicantúr mihi?
AM. Túte edictas fácta tua: ex me quaéris, quid delíqueris?
AL. Quíd ego tibi delíqui, si quoi núpta sum tecúm fui?
AM. Tún[e] mecum fuerís? quid illa ínpudente audácius?
Sáltem, tute sí pudoris égeas, sumas mútuom.
AL. Ístuc facinus, quód tu insimulas, nóstro generi nón decet.
Tú si me inpudícitiai cáptas, capere nón potes.
AM. Pró di inmortalís: cognoscin tú me saltem, Sósia?
SO. Própemodum. AM. Cenáuin ego heri in náui in portu Pérsico?
AL. Míhi quoque adsunt téstes, qui illud quód ego dicam adséntiant.
<SO.> Néscio quid istúc negoti dícam, nisi si quíspiamst
Ámphitruo alius, †qui forte te hic absente tamen
Tuám rem curet téque absente hic múnus fungatúr tuom.

---

810. amabo *vel* ambo ‖ 812. *add Ca* ‖ 813. sim *vel* sum | falso falso: *corr* D^2 | nomine *vel* momine ‖ 818. *del Fl* | 821. inpudicitiae: *corr Gru* | non potes (*vel* potest) capere: *trai Muretus* ‖ 822. saltem sosia *vel* sosia saltem ‖ 823. cenauin *vel* cenaui ‖ 824. SO. ‖ 825. *add Pius* ‖

Nám quom de illo súbditiuo Sósia mirúmst nimis,
Cérte de istoc Ámphitruone iam álterum mirúmst magis.
⟨AM.⟩ Néscioquis praestígiator hánc frustratur múlierem.
AL. Pér supremi régis regnum iúro et matrem fámilias
Iúnonem, quam mé uereri et métuerest par máxume,
Ýt mi extra unum té mortalis némo corpus córpore
Cóntigit, quo me ímpudicam fáceret. AM. Vera istaéc uelim.
AL. Véra dico, séd nequiquam, quóniam non uis crédere.
AM. Múlier es, audácter iuras. AL. Quaé non deliquít, decet
Aúdacem esse, cónfidenter pró se et proterué loqui.
AM. Sátis audacter. AL. Ýt pudicam décet. AM. †In uerbís probas.
AL. Nón ego illam mihi dótem duco ésse, quae dos dícitur,
Séd pudicitiam ét pudorem et sédatum cupídinem,
Deúm metum, paréntum amorem et cógnatum concórdiam,
Tíbi morigera atque út munifica sím bonis, prosím probis.
SO. Ne ísta edepol, si haec uéra loquitur, éxamussimst óptuma.
AM. Délenitus súm profecto ita, út me qui sim nésciam.
SO. Ámphitruo's profécto: caue sis né tu te usu pérduis:
Íta nunc homines ínmutantur, póstquam peregre aduénimus.

---

828. Namque: *corr Mue* ‖ 829. AM. *D* | mirum est *vel* est mirum ‖ 830. *add Bo* ‖ 836. delinquit *Nonius* ‖ 837. propterue *D* ‖ 842. munificas in ‖ 843. uera haec *Nonius* ‖ 844. Delinitus *corr ex Nonio* ‖

AM. Múlier, istam rem ínquisitam cértumst non amíttere.
AL. Édepol me lubénte facies. AM. Quíd ais? respondé mihi:
Quíd si adduco tuóm cognatum húc ab naui Naúcratem,
Quí mecum una uéctust una náui: atque is si dénegat
Fácta, quae tu fácta dicis, quíd tibi aequomst fíeri?
Númquid causam dícis, quin te hoc múltem matrimónio?
AL. Sí deliqui, núlla causast. AM. Cónuenit. tu, Sósia,
Dúc hos intro. ego húc ab naui mécum adducam Naúcratem.
SO. Núnc quidem praetér nos nemost: díc mihi uerum sério,
Écquis alius Sósia intust, quí mei[s] similís siet?
AL. Ábin hinc a me, dígnus domino séruos? SO. Abeo, sí iubes.
AL. Nímis ecastor fácinus mirumst, quí illi conlubitúm siet
Meó uiro, sic me ínsimulare fálso facinus tám malum.
Quícquid est, iam ex Naúcrate cognáto id cognoscám meo.

847. istanc B^2 ‖ 849. naucratam *vel* naucratem ‖ 850. Qui *vel* Quid ‖ 854. abducam: *corr J* ‖ 856. *del* D^2 ‖ 858. conlitum: *corr D* ‖ 859. falsum: *corr Lindemannus* ‖

ACTVS III

IVPPITER
DEVS

Ego sum ílle Amphitruo, quóiist seruos Sósia,
Idém Mercurius quí fit quando cómmodumst,
In súperiore quí habito cenáculo,
Qui intérdum fio Iúppiter, quandó lubet.
Huc aútem quo⟨m⟩ extemplo áduentum adporto, ílico
Amphítruo fio et uéstitum inmutó meum.
Nunc húc honoris uóstri uenio grátia,
Ne hanc íncohatam tránsigam comoédiam.
Simul Álcumenae, quám uir insontém probri
Amphítruo accusat, uéni ut auxiliúm feram:
Nam méa sit culpa, quód egomet contráxerim,
Si id Álcumenae | ínnocenti | éxpetat.
Nunc Ámphitruonem mémet, ut occepí semel,
Esse ádsimulabo | átque in horum fámiliam
Frustrátionem | hódie iniciam máxumam.
Post ígitur demum fáciam res fiát palam
Atque Álcumenae in témpore auxiliúm feram
Faciámque ut uno fétu et quod grauidást uiro
Et mé quod grauidast páriat sine dolóribus.
Mercúrium iussi mé continuo cónsequi,
Siquíd uellem imperáre. nunc hanc ádloquar.

ALCVMENA. IVPPITER
MVLIER DEVS

AL. Duráre nequeo in aédibus. ita mé probri,
Stuprí, dedecoris á uiro argutám meo:

---

861. cui (*vel* cuius) est ‖ 862. fit *vel* sit | commodust *vel* commodumst ‖ 870. auxillum *vel* auxilium ‖ 875. initium *vel* iniciam ‖ 882. Durare *vel* Dumre ‖

Ea quaé sunt facta †infectare est at clámitat:
Quae néque sunt facta néque ego in me admisi, árguit
Atque íd me susque déque esse habiturám putat.
Non édepol faciam néque me perpetiár probri
Falso ínsimulatam, quín ego illum aut déseram
Aut sátis faciat mi ille átque adiuret ínsuper,
Nolle ésse dicta quae ín me insontem prótulit.
IV. Faciúndumst mi illud, fíeri quod illaec póstulat,
Si me íllam amantem ad sése studeam récipere:
Quando égo quod feci fáctum id Amphitruoni óffuit
Atque ílli dudum méus amor negótium
Insónti exhibuit: núnc autem insontí mihi
Illíus ira in hánc et maledicta éxpetent.
AL. <S>ed éccum uideo, quí me miseram | árguit
Stuprí, dedecoris. IV. Té uolo, uxor, cónloqui.
Quo te áuortisti? AL. Ita <íngeni> ingeniúm meumst:
Inimícos semper ósa sum optuérier.
IV. Heia aútem inimicos? AL. Síc est, uera praédico:
Nisi étiam hoc falso díci insimulatúrus es.
IV. Nimis íracunda's. AL. Pótin [est] ut abstineás manum?
Nam cérto si sis sánus aut sapiás satis,
Quam tu ínpudicam esse árbitrere et praédices,
Cum ea tú sermonem néc ioco nec sério
Tibi hábeas, nisi [si] sis stúltior stultíssumo.
IV. Si díxi, nilo mágis es neque ego esse árbitror,
Et id húc reuorti, | út me purgarém tibi.
Nam númquam quicquam méo animo fuit aégrius
Quam póstquam audiui té<d> esse iratám mihi.
Cur díxisti? inquiés. ego expediám tibi.

884. at *vel* ad *vel* atque *vel* ac ‖ 887. Non *vel* Ne ‖ 894. ille: *corr Py* ‖ 897. Et: *corr Guy* ‖ 899. *add Sey* ‖ 902. est *Nonius* ‖ 903. uerecunda es *(etiam Nonius)*: *corr Lamb* | est *vel* es: *del Ca* ‖ 906. Cum fatu: *corr Ca* | loco: *corr D*[2] ‖ 907. *del J, Py* ‖ 911. audiui *vel* audiuit | *add Ca* ‖

Non édepol quo te esse ínpudicam créderem:
Verúm periclitátus sum animúm tuom,
Quid fáceres et quo pácto id ferre indúceres.
Equidém ioco illa díxeram dudúm tibi,
Ridículi causa. uél hunc rogato Sósiam.
AL. Quin húc adducis meúm cognatum Naúcratem,
Testém quem dudum te ádducturum díxeras,
Te huc nón uenisse? IV. Síquid dictumst pér iocum,
Non aéquomst id te sério praeuórtier.
AL. Ego illúm scio quam dóluerit cordí meo.
IV. Per déxteram tuam te, Álcumena, oro óbsecro,
Da míhi | hanc ueniam, ignósce, irata né sies.
AL. Ego ístaec feci uérba uirtute írrita.
Nunc quándo factis me ímpudicis ábstinei,
Ab ímpudicis díctis auortí uolo.
Valeás, tibi habeas rés tuas, reddás meas.
Iuben mi íre comites? IV. Sánan es? AL. Si nón iubes,
Ibo égomet: comitem míhi Pudicitiam †duxero.
IV. Mane, árbitratu tuó ius iurandúm dabo,
Me meám pudicam esse úxorem arbitrárier.
Id égo si fallo, túm te, summe Iúppiter,
Quaeso Ámphitruoni ut sémper iratús sies.
AL. A, própitius sit pótius. IV. Confidó fore:
Nam iús iurandum uérum te aduorsúm dedi.
Iam núnc irata nón es? AL. Non sum. IV. Béne facis.
Nam in hóminum aetate múlta eueniunt huíus modi:
Capiúnt uoluptates, cápiunt rursum míserias:
Irae ínterueniunt, rédeunt rursum in grátiam.
Verum írae siquae fórte eueniunt huíus modi
Intér eos: rursum sí reuentum in grátiamst,
Bis tánto amici súnt inter se quám prius.
AL. Primúm cauisse opórtuit ne díceres:

916. Equidem *vel* Et quidem ‖ 919. dixeras *vel* dixeris ‖ 923. dextram *vel* dexteram ‖ 926. abstines: *corr Luchsius* ‖

Verum éadem si isdem púrgas mi, patiúnda sunt.
IV. Iube uéro uasa púra adornarí mihi,
Vt quae ápud legionem uóta uoui, sí domum
Redíssem saluos, éa ego | exsoluam ómnia.
AL. Ego ístuc curabo. IV. Éuocate huc Sósiam:
Gubérnatorem, qui ín mea nauí fuit,
Blepharónem arcessat, quí nobiscum prándeat.
Is ádeo inpransus _ ᴗ ludificábitur,
Quom ego Ámphitruonem cóllo hinc obstrictó traham.
AL. Mirúm quid solus sécum secreto ílle agat.
Atque áperiuntur aédis: exit Sósia.

SOSIA. IVPPITER. ALCVMENA
SERVOS DEVS MVLIER

SO. Ámphitruo, assum: síquid opus est, ímpera, ímperium éxequar.
IV. Óptume aduenís. SO. Iam _ ᴗ pax est inter uós duos?
Nám quia uos tranquíllos uideo, gaúdeo et uolupést mihi.
Atque ita seruom pár uidetur frúgi sese instítuere:
Proínde eri ut sint, ípse item sit: uóltum e uoltu cómparet:
Trístis sit, si erí sint tristes: hílarus sit, si gaúdeant.
Séd age respondé: iam uos redístis in concórdiam?
IV. Dérides, qui scís haec [iam] dudum mé dixisse pér iocum.
SO. Án id ioco dixísti | ? equidem sério ac ueró ratus.
IV. Hábui expur⟨i⟩gátionem: fácta pax est. SO. Óptumest.
IV. Égo rem diuinam íntus faciam, uóta quae sunt. SO. Cénseo.
IV. Tú gubernatórem a naui huc éuoca uerbís meis

---

960. ipse item *vel* item ipse | e *vel* et || 961. si eri *vel* fieri || 963. *del Ca* || 965. AL. Habui | *add Ri* ||

Blépharonem, ⟨q⟩ui ré diuina fácta mecum prándeat.
SO. Iam híc ero, quom illíc censebis ésse me. IV. Actutum húc redi.
AL. Númquid uis, quin ábeam iam intro, ut ápparentur quíbus opust?
IV. Í sane et quantúm potes paráta fac[ta] sint ómnia.
AL. Quín uenis quandó uis intro? fáxo haud quicquam sít morae.
IV. Récte loquere et proínde diligéntem ut uxorém decet.
Iam hi⟨sce⟩ ámbo, et seruos ét era, frustra súnt duo,
Qui me Ámphitruonem réntur esse: erránt probe.
Nunc tú diuine | húc fac adsis Sósia.
Audís quae dico, támetsi praesens nón ades.
Fac Ámphitruonem | áduenientem ab aédibus
Vt ábigas: quouis pácto fac comméntus sis.
Volo déludi illum, [e]dúm cum hac usurária
Vxóre nunc mihi mórigero. haec curáta si[e]nt
Fac sís, proinde adeo ut uélle me⟨d⟩ intéllegis,
Atque út ministres míhi, mihi quom sácruficem.

MERCVRIVS
DEVS

Concédite atque abscédite omnes, dé uia decédite:
Nec quísquam †tam audax fuat homo qui óbuiam obsistát mihi.
Nam míhi quidem hercle quí minus liceát deo minitárier
Populó, ni decedát mihi, quam séruolo in comoédiis?

---

968. ut: *corr Goe cum Loewio* ‖ 970. opust *vel* opus ‖ 971. potes *vel* potest | *del Py* ‖ 974. *add Fl* ‖ 977. praeses: *corr* D^2J ‖ 978. Faciam amfitrione aduenіente *Nonius* ‖ 979. Vt abeat *Nonius* | cum mentus sies: *corr ex Nonio* ‖ 980. diludi illum edum: *corr J* ‖ 981. *del Ca* ‖ 982. *add Bo* ‖ 983. cum mihi: *trai Ca* ‖

Ille náuem saluam núntiat aut írati aduentúm senis:
Ego súm Ioui dicto aúdiens, eius iússu nunc huc me ádfero.
Quam ob rém mihi magis par ést uia decédere et concédere.
Patér uocat me, eúm sequor, eius dícto imperio sum aúdiens.
Vt fílium bonúm patri esse opórtet, it[id]em ego [ego] súm patri.
Amánti subparasítor, hortor, ádsto, admoneo, gaúdeo.
Siquíd patri uolupést, uoluptas éa mi multo máxumast.
Amát: sapit: recté facit, animó quando obsequitúr suo:
Quod ómnis homines fácere oportet, dum íd modo fiát bono.
Nunc Ámphitruonem uólt deludi méus pater: faxó probe
Iam hic déludetur, spéctatores, uóbis ⟨in⟩spectántibus.
Capiám coronam mi ín caput, adsímulabo me esse ébrium.
Atque ílluc sursum escéndero: inde óptume aspellám uirum
De súpero, quom huc accésserit: faciam út sit madidus sóbrius.
Deinde ílli actutum súfferet suos séruos poenas Sósia:
Eum fécisse ille hodie árguet, quae ego fécero hic: quid ⟨íd⟩ mea?
Meo me aéquomst morigerúm patri: eius stúdio seruire áddecet.
Sed éccum Amphitruonem: áduenit. iam ille híc deludetúr probe,
Siquidém uos uoltis aúscultando operám dare.

---

992. *del Lindemannus* (ego *cum J*) ‖ 993. subparasitor *vel* subparasitabor ‖ 996. flat *vel* fiat ‖ 998. *add Py* ‖ 1000. cis (*vel* scis) pellam (*vel* pella): *corr Ca* ‖ 1002. ille: *corr Lamb* ‖ 1003. *add Ca* ‖

Ibo íntro, ornatum cápiam qui potí[u]s decet:
Dein[de] súsum escendam in téctum, ut illum hinc próhibeam.

AMPHITRVO

DVX

Naúcratem quem cónuenire uólui, in naui nón erat,
Néque domi neque in úrbe inuenio quémquam qui illum uíderit:
Nam ómnis plateas pérreptaui, gýmnasia et myropólia,
Ápud emporium atque ín macello, ín palaestra atque ín foro,
Ín medicinis, ín tonstrinis, ápud omnis aedís sacras
Súm defessus quaéritando, núsquam inuenio Naúcratem.
Núnc domum ibo atque éx uxore hánc rem pergam exquírere,
Quís fuerit quem própter corpus suóm stupri compléuerit.
Nám me quam illam quaéstionem inquísitam hodie amíttere
Mórtuom satiúst. sed aedis óccluserunt. eúgepae:
Páriter hoc fit átque ut alia fácta sunt: feriám foris.
Áperite hoc: heus, écquis hic est? écquis hoc aperit óstium?

1007. *del Scal* || 1008. *del Ca* | prohibeam *vel* probeam || 1009. Naugratem || 1012. emporium *vel* emponum || 1013 sq. *dist Vss* || 1018. eugepae *vel* euge ||

MERCVRIVS. AMPHITRVO
DEVS DVX

ME. Quís ad fores est? AM. Égo sum. ME. Quid ego sum? AM. Íta loquor. ME. Tibi Iúppiter
Díque omnes iráti certo súnt, qui sic frangás fores.
AM. Quó modo? ME. Eo modo, út profecto uíuas aetatém miser.
AM. Sósia. ME. Ita: sum Sósia, nisi mé esse oblitum exístumas.
Quíd nunc uis? AM. Sceléste, at etiam quíd uelim, id tu mé rogas?
ME. Íta, rogo: paene éffregisti, fátue, foribus cárdines.
Án foris censébas nobis públicitus praebérier?
Quíd me aspectas, stólide? quid nunc uís tibi aut quis tú's homo?
AM. Vérbero, etiam quís ego sim me rógitas, ulmorum Ácheruns?
Quém pol ego hodie ob ístaec dicta fáciam feruentém flagris.
ME. Pródigum te fuísse oportet ólim in adulescéntia[m].
AM. Quídum? ME. Quia senécta aetate á me mendicás malum.
AM. Cúm cruciatu tuo ístaec hodie, uérna, uerba fúnditas.
ME. Sácrufico ego tibí. AM. Qui? ME. Quia enim té macto infortúnio.

* * * * * * * *
* * * * * * * * *
* * * * * * * *
* * * * * * * * *

1026. *dist Langenus* | effregisti *vel* effregistis ‖ 1027. publicitus *vel* publicius ‖ 1033. macto infortunio *vel* macto: *cf. fragm I* | *lac sign DE* ‖

I At ego certo †cruce et cruciatum mactabo exuo mastigia.
II Erus Amphitruo occupatus.
III Óptumo iure ínfringatur aúla cineris ín caput.
IV Né tu postulés matulam unam tíbi †aquam infundi ín caput

V Quíd minitabas té facturum, si ístas pepulissém fores?
VI Ibi scrobes effodito plus sexagenos in dies.

VII Láruatus: édepol hominem míserum: medicum quaéritat.
VIII Nílne te pudét, sceleste, pópuli in conspectum íngredi?
IX Mánufestum hunc obtórto collo téneo furem flágiti.
X Ímmo ego hunc, Thebáni ciues, quí domi uxorém meam
Ímpudicitia ímpediuit, téneo, thensaurúm stupri.

XI Exiúrauisti té mihi dixe pér iocum.
XII Quaeso áduenienti mórbo medicarí iube:
Tu cérte aut laruátus aut cerrítus es.

Fragmenta sicut in editione maiore disposuimus coniunctis quae cohaerere viderentur, sed neque personas adscribere neque audacius distinguere scaenas voluimus ‖ I. *Nonius p. 342* ‖ II. *Nonius p. 354* ‖ III. *et* IV. *Nonius p. 543* ‖ V. *Nonius p. 473* | VI. *Priscianus I p. 168, 5 et p. 320, 24 H., Nonius p. 225 (Probus Cath. p. 20, 2 K., schol. ad Luc. VIII 756 et Verg. Georg. II 50. 288, al.)* | effodito plus *Prisc.*: fodito *Non.* | in die *cod. G schol. Luc.* ‖ VII. *Nonius p. 44* ‖ VIII. *Nonius p. 453* ‖ IX. *Nonius p. 453* (*s. v.* furtum) ‖ X. *Nonius p. 331 et 456* ‖ XI. *Nonius p. 105* ‖ XII. *Nonius p. 44 et 247* | quaeso *vel* quasi | medicati: *corr Hauptius* | iube *vel* iure *vel* iuuem *vel* iuuenem | es aut cerritus: *trai Ac* ‖

XIII Nisi hóc ita factumst proínde ut factum esse aútumo,
Non caúsam dico quín uero insimulés probri.

XIV Quí nequeas nostrórum uter sit Ámphitruo decérnere.

XV _ ∪ _ ∪ _ abiendi núnc tibi etiam occásiost.
XVI †cuiusque me absente córpus uolgauít suom.
XVII Nó[bi]li pessumó precari.
XVIII Animam comprime.
XIX Clandestino
(XX Nón ego te nouí, naualis scríba, columbar[i] ímpudens?)

ACTVS IIII

* * * * * * * * * *
* * * * * * * * *
* * * * * * * * * *

BLEPHARO. GVBERNATOR **AMPHITRVO.** DVX **IVPPITER** DEVS

* * * * * * * * * *

<BL.> Vós inter uos pártite: ego abeó, mihi negótiumst:
Néque ego umquam usquam tánta mira mé uidisse cénseo.

XIII. *Nonius p. 237* | uerum quin (*vel* quin in) simules: *corr Langenus* ‖ XIV. *Nonius p. 285* ‖ XV. *Priscianus I p. 564, 12 H.* ‖ XVI. *Nonius p. 182* ‖ XVII. *Servius Dan. in Aen. VIII 127* | *del Daniel* ‖ XVIII. *Nonius p. 233* ‖ XIX. *Gloss. Plaut.* ‖ XX. *Festus p. 169* (Plautus) | *del Scal* ‖

AM. Blépharo, quaeso ut áduocatus mi ádsis neue abeás. BL. Vale.
Quíd opust me aduocáto, qui[n] utri sim áduocatus néscio?
IV. Íntro ego hinc eo: Álcumena párturit. AM. Perií miser.
Quíd ego – ᴗ quem áduocati iam átque amici déserunt?
Númquam edepol me inúltus istic lúdificabit quísquis est.
[Nam] Iám ad regem rectá me ducam résque ut factast éloquar.
Égo pol illum ulcíscar hodie Théssalum uenéficum,
Quí peruorse pérturbauit fámiliae mentém meae.
Séd ubi illest? intro édepol abiit, crédo ad uxorém meam.
Quí me Thebis álter uiuit míserior? quid núnc agam?
Quem ómnes mortalés ignorant ét ludificant út lubet.
Cértu⟨m⟩st, intro rúmpam in aedi[bu]s: úbi quemque hominem aspéxero,
Si[ue] áncillam, seu séruom, siue uxórem, siue adúlterum,
Seú patrem, siue áuom uidebo, óbtruncabo in aédibus:
Néque me Iuppitér neque di omnes íd prohibebunt, sí uolent,
Quín sic faciam ut⟨í⟩ constitui: pérgam in aedi[bu]s núnciam.

1038. opust med *vel* opus me | *del Ca* ‖ 1041. Numquem: *corr J* | ludificauit ‖ 1042. *del Gru* ‖ 1048. *add J* | *del Ca* ‖ 1049. *delevimus* | siue seruum | siue (*vel* seu) adulterum ‖ 1052. *add et del Ca* ‖

ACTVS V

BROMIA. AMPHITRVO
ANCILLA DVX

BR. Spes átque opes uitaé meae iacént sepultae in péctore
Neque úllast confidéntia iam in córde quin amíserim.
Ita míhi uidentur ómnia, mare, térra, caelum cónsequi,
Iam ut ópprimar, ut énicer. me míseram: quid agam néscio.
Ita tánta mira in aédibus sunt fácta: uae miseraé mihi.
Animó malest, aquám uelim: corrúpta sum atque absúmpta sum.
Capút dolet neque aúdio nec óculis prospició satis.
Nec mé miserior féminast neque úlla uideatúr magis.
Ita eraé meae hodie cóntigit: nam ubi párturit, deos síbi inuocat,
Strepitús, crepitus, sonitús, tonitrus: ut súbito ut propere, ut uálide tonuit.
Vbi quísque institerat, cóncidit crepitu: íbi nescioquis máxuma
Vóce exclamat: 'Álcumena, adést auxilium, né time:
Ét tibi et tuís propitius caéli cultor áduenit.
Exsúrgite' inquit 'quí terrore meo óccidistis praé metu'.
Vt iácui, exurgo: ardére censui aédis: ita tum cónfulgebant.
Íbi me inclamat Álcumena: iam éa res me horrore ádficit.
Erílis praeuortít metus: accúrro ut sciscam quíd uelit:
Atque íllam geminos fílios puerós peperisse cónspicor:

1053. Spes *vel* (D)apes ‖ 1054. confidentiā: *corr* B^2 ‖ 1056. inicer *vel* inicier *vel* enicer ‖ 1067. tum *vel* tunc *vel* tim ‖ 1068. res me *vel* res ‖ 1069. meotus *vel* meo(to)tius *vel* motus: *corr ex Nonio* | sciam *Nonius* ‖

Neque nóstrum quisquam sénsimus, quom péperit, neque prouídimus. 1071
Séd quid hoc? quis hic ést senex,
Qui ante aédis nostras síc iacet? numnam húnc percussit Iúppiter?
Credo édepol: nam pro Iúppiter, sepúltust quasi sit mórtuos.
Ibo út cognoscam, quísquis est. Amphítruo †hic quidem érus meus. 1075
Amphítruo. AM. Perii. BR. Súrge. AM. Interii. BR. Cédo manum. AM. Quis mé tenet?
BR. Tua Brómia ancilla. AM. Tótus timeo |, íta me increpuit Iúppiter.
Nec sécus est quasi si ab Ácherunte uéniam. sed quid tú foras
Egréssa's? BR. Eadem nós formido tímidas terrore ímpulit: 1079
In aédibus, tu ubi hábitas, nimia míra uidi. uaé mihi,
Amphítruo |: ita mihi ánimus etiam núnc abest. AM. Agedum éxpedi:
Scin mé tuom esse erum Ámphitruonem? BR. Scío. AM. Vide etiam núnc. BR. Scio.
AM. Haec sóla sanam méntem gestat meórum familiárium.
BR. Immo ómnes sani súnt profecto. AM. At me úxor insaním facit
Suis foédis factis. BR. Át ego faciam tu ídem ut aliter praédices, 1085
Ámphitruo: piam ét pudicam ésse tuam uxorem út scias,
De eá re signa atque árgumenta paúcis uerbis éloquar.

1071. Neque prouidimus (*vel* praeuidimus) *adhaeret v. 1072* || 1075. et: *corr Ac* | cognoscam *vel* cognosco || 1078. acheronte || 1083. sarcam *vel* saccam: *corr Ca* | mentem gestat *vel* gestat | mearum *vel* morum *vel* mea: *corr Ac* || 1086. tuam esse *vel* esse tuam *vel* esse ||

Ómnium primum Álcumena géminos peperit fílios.
AM. Aín tu, geminos? BR. Géminos. AM. Di me séruant. BR. Sine me dícere,
Ýt scias tibi tuaéque uxori deós esse omnis própitios.
AM. Lóquere. BR. Postquam párturire hodie úxor occepít tua,
Ýbi utero exortí dolores, út solent puérperae,
Ínuocat deos ínmortalis, út sibi auxiliúm ferant,
Mánibus puris, cápite operto. íbi continuo cóntonat
Sónitu maxumo. aédes primo rúere rebamúr tuas:
Aédis totae cónfulgebant tuaé, quasi essent aúreae.
AM. Quaéso, absoluito hínc me extemplo, quándo satis delúseris.
Quíd fit deinde? BR. Dum haéc aguntur, ínterea uxorém tuam
Néque gementem néque plorantem nóstrum quisquam audíuimus:
Íta profecto síne dolore péperit. AM. Iam istuc gaúdeo,
Ýtut erga me méritast. BR. Mitte istaéc, [atque] haec quae dicam áccipe.
Póstquam peperit, púeros lauere iússit nos. occépimus.
Séd puer ille quém ego laui, ut mágnust et multúm ualet.
Néque eum quisquam cólligare quíuit incunábulis.
AM. Nímia mira mémoras: si istaec uéra sunt, diuínitus
Nón metuo quin méae | uxori látae suppetiaé sient.
BR. Mágis iam faxo míra dices. póstquam in cunas cónditust,

1092. Ibi ‖ 1098. sit *vel* fit ‖ 1101. *del Bo* ‖ 1102. lauare: *corr ex Nonio* | ut hos accedimus *Nonius* ‖

Déuolant angués iubati deórsum in inpluuiúm duo
Máxumi: contínuo extollunt ámbo capita. AM. Eí mihi.
BR. Né paue. sed ángues oculis ómnis circumuísere.
Póstquam pueros cónspicati, pérgunt ad cunás citi:
Égo cunas recéssim rursum uórsum trahere et dúcere,
Métuens pueris, míhi formidans, tántoque angues ácrius
Pérsequi. postquám conspexit ángues ille altér puer,
Cítus e cunis éxilit, facit récta in anguis ínpetum:
Alterum alterá prehendit eós manu perníciter.
AM. Míra memoras: nímis formidolósum facinus praédicas:
Nám mihi horror mémbra misero pércipit dictís tuis.
Quíd fit deinde? pórro loquere. BR. Púer ambo anguis énicat.
Dum haéc aguntur, uóce clara exclámat uxorém tuam —
AM. Quís homo? BR. Summus ímperator díuom atque hominum Iúppiter:
Ís se dixit cum Álcumena clám consuetum cúbitibus,
Eúmque filiúm suom esse, quí illos angues uícerit:
Álterum tuom ésse dixit púerum. AM. Pol me haud paénitet,
Sí licet boní dimidium míhi diuidere cúm Ioue.
Abi domum, iube uása pura actútum adornarí mihi,

1108. iuuati: *corr* D^2 *cum Servio Dan.*: iubatae *Nonius* (*et* in conpluuium) ‖ 1112. recessum: *corr Valla* ‖ 1115. *post 1116 extat* ‖ 1116. altera praehendit *vel* alter ap(p)rehendit ‖ 1117. facinus praedicas *vel* praedicas facinus ‖ 1119. fit *vel* sit ‖ 1122. cubilibus: *corr Scal* ‖ 1124. tuum esse *vel* esse tuum ‖ 1125. Si licet *vel* Scilicet ‖ 1126. iube *vel* iuue ‖

Ýt Iouis suprémi multis hóstiis pacem éxpetam.
Égo Teresiam cóniectorem áduocabo et cónsulam,
Quíd faciundum cénseat: simul hánc rem ut factast éloquar.
Séd quid hoc? quam uálide tonuit. di, óbsecro uostrám fidem.

IVPPITER. AMPHITRVO
DEVS DVX

IV. Bono ánimo's: adsum auxílio, Amphitruo, tíbi et tuis:
Nil ést quod timeas: háriolos, harúspices
Mitte ómnes: quae futúra et quae facta éloquar,
Multo ádeo melius quam ílli, quom sum Iúppiter.
Primum ómnium Alcuménae usuram córporis
Cepi ét concubitu gráuidam feci fílio.
Tu gráuidam item fecísti, quom in exércitum
Profécta's: uno pártu duos peperít simul.
Eorum álter, nostro quíst susceptus sémine,
Suis fáctis te inmortáli adficiet glória.
Tu cum Álcumena uxóre antiquam in grátiam
Redi: haúd promeruit quam ób rem uitio uórteres:
Mea uí subactast fácere. ego in caelúm migro.

AMPHITRVO
DVX

Fáciam ita ut iubés et te oro prómissa ut serués tua.
Íbo ad uxorem íntro: missum fácio Teresiám senem.
Núnc, spectatorés, Iouis summi caúsa clare plaúdite.

1137. item *vel* ita ‖ 1138. Profectus: *corr Fl* | 1146 clara *vel* clare *vel* dare ‖

T. MACCI PLAVTI

ASINARIA

GRAECA ONAGVS DEMOPHILV

PERSONAE

LIBANVS SERVOS
DEMAENETVS SENEX
ARGYRIPPVS ADVLESCENS
CLEAERETA LENA
LEONIDA SERVOS
MERCATOR (CHLAMYDATVS)
PHILAENIVM MERETRIX
DIABOLVS ADVLESCENS
PARASITVS
ARTEMONA VXOR
GREX

ARGVMENTVM

Amánti argento fílio auxiliárier
Sub império uiuens uólt senex uxório:
Itaque ób asinos relátum pretium Saúreae
Numerári iussit séruo⟨lo⟩ Leónidae.
Ad amícam id fertur: cédit noctem fílius.
Riuális amens ób ⟨p⟩raereptam múlierem
Is rem ómnem uxori pér parasitum núntiat.
Accúrrit uxor ác uirum e lustrís rapit.

---

3. ob *vel* ab ‖ 4. *add Ald* ‖ 6. riumus | *add Ca* ‖ 8. eius trisrae: *corr Ca ex v. 934* ‖

PROLOGVS

Hoc ágite sultis, spéctatores, núnciam:
Quaequidém mihi atque uóbis res uortát bene
Gregique huíc et dominis átque conductóribus.
Face núnciam tu praéco omnem auritúm poplum.
Age núnc reside: cáue modo ne gráti⟨i⟩s.
Nunc quíd processerim húc et quid mihi uóluerim
Dicam: út sciretis nómen huius fábulae.
Nam quód ad argumentum áttinet, sané breuest.
Nunc quód me dixi uélle uobis dícere
Dicam: húic nomen Graéce Onagost fábulae:
Demóphilus scripsit, Máccus uortit bárbare:
Asináriam uolt ésse, si per uós licet.
Inést lepos ludúsque in hac comoédia:
Ridícula res est: dáte benigne operám mihi.
Vt uós †item alias, páriter nunc Mars ádiuuet.

---

1. si uultis *vel* sultis *(sic Donatus)* ‖ 4. Eace *vel* Face | iam nunc: *trai Lingius* | populum *vel* poplum ‖ 5. *add Scal* ‖ 10. onagrost *vel* onagost ‖ 13. Inest *vel* Id est ‖

ACTVS I

LIBANVS. DEMAENETVS
SERVOS SENEX

LI. Sicút tuom uis únicum gnatúm tuae
Superésse uitae sóspitem et supérstitem,
Ita téd obtestor pér senectutém tuam
Perque íllam quam tu métuis uxorém tuam:
Siquíd med erga | hódie falsum díxeris,
Vt tíbi superstes úxor aetatém siet
Atque ílla uiua uíuos ut pestem óppetas.
DE. (Per Díum Fidium quaéris: iurató mihi
Videó necesse esse éloqui quidquíd roges.)
Ita me óbstinate adgréssu's, ut non aúdeam
Profécto percontánti quin promam ómnia.
Proinde áctutum istuc quíd sit quod scire éxpetis
Elóquere: ut ipse scíbo, te faciam út scias.
LI. Dic óbsecro hercle sério quod té rogem:
Caue míhi mendaci quícquam. DE. Quin tu ergó rogas?
LI. Num me íllue ducis, úbi lapis lapidém terit?
DE. Quid istúc est aut ubi istúc est terrarúm loci? 32 a
(DE. Quid istúc sit aut ubi istúc sit nequeo nóscere.)
LI. (Vbi flént nequam homines quí polentam pínsitant.) 32 c

18. ted *vel* te ‖ 23 sq. *secl Fl* | deum: *corr Hermolaus* ‖ 25. adgressus ‖ 26. percunctanti ‖ 32 b. *una cum iterato* 32 c *legitur post v. 45: trai Ca, secl Scal* | istud (*vel* istuc) est aut: *corr Ca* ‖ 32 c. *secl Ac* | pinsitant *vel* pransitant ‖

Apud fústitudinas férricrepinas ínsulas, 33
Vbi uíuos homines mórtui incursánt boues.
DE. Modo pól percepi, Líbane, quid istuc sít loci: 35
Vbi fít polenta, té fortasse dícere. LI. Ah[c],
Neque hércle ego istuc díco nec dictúm uolo
Teque óbsecro hercle, ut quaé locutu's déspuas.
DE. Fiát: geratur mós tibi. LI. Age age, usque éxcrea.
DE. Etiámne? LI. Age quaeso hercle úsque ex penitis faúcibus: 40
Etiam ámplius. DE. Nam quo úsque? LI. Vsque ad mortém uolo.
DE. Caue sís malam rem. LI. Vxóris dico, nón tuam.
DE. Donó te ob istuc díctum, ut expers sís metu.
LI. Di tíbi dent quaequomque óptes. DE. Redde operám mihi.
Cur hóc ego ex te quaéram aut cur minitér tibi, 45
Proptérea quod me nón scientem féceris? 48
Aut cúr postremo fílio suscénseam,
Patrés ut faciunt céteri? LI. Quid istúc nouist?
Demíror quid sit ét quo euadat sum ín metu. 51
DE. Equidém scio iam fílius quod amét meus
Istánc meretricem e próxumo Philaénium.
Estne hóc ut dico, Líbane? LI. Rectam instás uiam:
Ea rés est: sed eum mórbus inuasít grauis. 55
DE. Quid mórbist? LI. Quia non súppetunt dictís data.
DE. Tune és adiutor núnc amanti fílio?

---

33. fustitudinas *vel* fustidunas ‖ 37. ego *vel* ergo ‖ 38. ut qui B^2 | locutus: *corr Fl* ‖ 40. *post v. 55 legitur* | quaesso hercule *Priscianus* ‖ 43. expers sis *vel* expressis ‖ 45. *Cf ad v. 32b* ‖ 48. non scientem *vel* nescientem ‖ 51. *post v. 83 legitur (una cum iterato v. 52): trai Ac* ‖ 52. scio iam *vel* iam scio ‖ 53. philenium: *corr Py* ‖ 54. instas *vel* instans ‖ 55. *Cf ad v. 40* ‖

LI. Sum uéro, et alter nóster est Leónida.
DE. Bene hércle facitis: ét a me initis grátiam.
Verúm meam uxorem, Líbane, [ne]scis qualís siet.
LI. Tu prímus sentis: nós tamen in pretió sumus.
DE. Fateór eam esse inpórtunam atque incóm-modam.
LI. Postérius istuc dícis quam credó tibi.
DE. Omnés parentes, Líbane, liberís suis,
Qui mi aúscultabunt, fácient obsequéntiam:
[Quippe quí mage amico utántur gnato et béne-uolo:]
Atque égo me id facere stúdeo: uolo amari á meis,
Volo mé patris mei símilem, qui causá mea
Nauclériǂcǂo ipse ornátu per falláciam
Quam amábam abduxit áb lenonė múlierem.
Neque púduit eum id aetátis sycophántias
Struere ét beneficiis me émere gnatum suóm sibi.
Eos mé decretumst pérsequi morés patris.
Nam me hódie orauit Árgyrippus fílius,
Vt⟨í⟩ sibi amanti fácerem argenti cópiam:
Et íd ego percupio óbsequi gnató meo.
[Volo amori obsecutum illius, uolo amet me pa-trem.]
Quamquam íllum mater árte contentéque habet,
Patrés ut cons⟨ue⟩uérunt: ego mitto ómnia haec.
Praesértim quom is me dígnum quoi concréderet
Habuít, me habere honórem eius ingenió decet:
Quom me ádiit, ut pudéntem gnatum aequómst patrem,
Cupio ésse amicae quód det argentúm suae.
LI. Cupis íd quod cupere té nequiquam intéllego:

60. *del Bo* ‖ 63. dicis *vel* dictis ‖ 65. obsequellam: *corr Scal* ‖ 66. *secl Fl* | bene uolo *vel* beniuolo ‖ 67. amari *vel* amare ‖ 68. me (*vel* mei) patris mei ‖ 69. Nauderio: *corr Ca* ‖ 72. meęmare *vel* mee mea (*vel* m&) re *vel* me emere ‖ 75. *add Py* ‖ 76. Ego sane cupio obsequi *Nonius* ‖ 77. *secl Fl* ‖ 82. aequost *vel* atquost *vel* aequomst ‖ 83. *Cf ad v. 51* ‖

Dotálem seruom Saúream uxor túia ◡ _
Addúxit, quoi plus ín manu sit quám tibi.
DE. Argéntum accepi, dóte imperium uéndidi.
Nunc uérba in pauca cónferam quid té uelim.
Vigínti iam usust fílio argentí minis:
Face id út paratum iám sit. LI. Vnde géntium?
DE. Me défraudato. LI. Máxumas nugás agis:
Nudó detrahere uéstimenta mé iubes.
(Defrúdem te ego? age sís, tu sine penńís uola.)
Ten égo defrudem, quoi ípsi nil est ín manu,
Nisi quíd tu porro uxórem defrudáueris?
DE. Qua mé, qua uxorem, quá tu seruom Saúream
Potés, circumduce, aúfer: promittó tibi
Non óbfuturum, sí | id hodie efféceris.
LI. Iubeás una opera mé piscari in áere
†Venari autem rete iaculo in medió mari.
DE. Tibi óptionem súmito Leónidam:
Fabricáre quiduis, quíduis comminíscere:
Perfícito argentum | hódie ut habeat fílius,
Amícae quod det. LI. Quíd ais tu, Demaénete?
◡ quíd si forte in ínsidias deuénero,
Tun rédimes me, si me hóstes intercéperint?
DE. Redimám. LI. Tum tu igitur áliud cura quídlubet.
DE. Ego eo ád forum, nisi quíd uis. LI. Ei, bene ámbula.
DE. Atque aúdin etiam? LI. Ecce. DE. Siquid té uolam,
Vbi erís? LI. Vbiquomque lúbitum erit animó meo.
Proféсto nemost quém iam dehinc metuám mihi,

86. sit *vel* est ‖ 91. defraudato *vel* defrudato ‖ 92. Nudo *vel* Nodo ‖ 93. *secl Fl* ‖ 94. Tene: *corr ex Nonio* ‖ 95. defraudaueris *vel* defrudaueris ‖ 96. me *vel* me arte ‖ 98. si id *Festus*: sit *vel* si ‖ 108. Ego eo *vel* Eo ego | DE. Fiet ne ambula: *corr Fl* ‖

Nequíd nocere póssit, quom tu míhi tua
Orátione omnem ánimum ostendistí tuom.
Quin té quoque ipsum fácio haud magni, si hóc patro.
Pergám quo occepi atque íbi consilia exórdiar.
<DE.> Audín tu? apud Archibúlum ego ero argentárium.
LI. Nempe ín foro? DE. Ibi, siquíd opus fuerit. LI. Méminero.
<DE.> Non ésse seruos péior hoc quisquám potest
Nec mágis uorsutus néc quo ab caueas aégrius.
Eidem hómini, siquid récte curatúm uelis,
Mandés: moriri sése misere máuolet,
Quam nón perfectum réddat quod promíserit.
Nam ego illúc argentum tám paratum fílio
Scio ésse quam me hunc scípionem cóntui.
[LI.] Sed quíd ego cesso ire ád forum quo[d] inc[o]éperam?
⏑ _ atque ibi manébo apud argentárium.

ARGYRIPPVS
ADVLESCENS

Sícine hoc fít? foras aédibus me éici?
Prómerenti óptume hoc[c]ín[e] preti rédditur?
Béne merentí mala's, mále merentí bona's.
Át malo cúm tuo: nám iam ex hoc locó
Íbo ego ad trésuiros uóstraque ibi nómina
Fáxo erunt: cápitis te pérdam ego et fíliam,
Perlecebrae, permities, adulescentum exitium.
Nám mare haud ést mare: uós mare acérrumum:

---

112. possit cum mihi *vel* mihi possit cum: *ubi* tu *add B*[2] || 116–118. *pers add et corr Angelius* || 117. siquid *vel* siquidem || 120. Eidem *vel* Fidem || 121. mauolet *vel* magis uolet || 123. illud: *corr Bo* || 125. *pers del Angelius* || 128. *del Bo* || 133. *cf. ad Amph 159 sqq.* ||

Nam ín mari répperi, hic élaui bonís.
Íngrata atque ínrita esse ómnia intéllego
Quaé dedi et quód bene féci: at posthác tibi
Mále quod potero fácere, faciam méritoque id faciám tuo.
Égo pol te redigam eódem unde orta's, ád egestatis términos:
Égo edepol te fáciam ut quae sis núnc et quae fuerís scias.
Quaé prius quam istam adii átque amans ego ánimum meum | istí dedi,
Sórdido uitam óblectabas páne in pannis ínopia:
Atque ea si erant, mágnam habebas ómnibus dis grátiam.
Éadem nunc, quomst mélius, me quoius óperast ignorás, mala.
Réddam ego te ex ferá fame mansuétem: me spectá modo.
Nám isti quod succénseam ipsi níl est, nil quicquám meret:
Tuó facit iussú, tuo imperio páret: mater tu éadem era's.
Té ego ulciscar, té ego ut digna's pérdam atque ut de mé meres.
Át scelesta uíden ut ne id quidem mé dignum esse exístumat
Quém adeat, quem cónloquatur quoíque irato súpplicet?
Átque eccam inlecebra éxit tandem: opínor hic ante óstium
Meó modo loquar quaé uolam, quoniam íntus non licitúmst mihi.

143. magnas — gratias: *corr Bent* ‖ 145. mansuetam: *corr ex Nonio* ‖ 146. quid: *corr Ac* ‖ 150. conlocatur *vel* conloquatur ‖ 151. exit *vel* exiit ‖

CLEAERETA. ARGYRIPPVS
LENA ADVLESCENS

CL. Ýnum quodque istórum uerbum númmis Philippeis aúreis
Nón potest auférre hinc a me, síquis emptor uénerit:
Néc recte quae tu ín nos dicis, aúrum atque argentúm merumst.
Fíxus hic apud nós est animus túos clauo Cupídinis:
Rémigio uelóque quantum póteris festina ét fuge:
Quám magis te in altúm capessis, tam aéstus te in portúm refert.
AR. Égo pol istum pórtitorem príuabo portório:
Égo te dehinc, ut mérita's de me et meá re, tractare éxequar,
Quóm tu me⟨d⟩ ut méritus sum non tráctas ⟨at⟩que eicís domo.
CL. Mágis istuc percípimus lingua díci quam factís fore.
AR. Sólus solitúdine ego ted átque ab egestate ábstuli:
Sólus si ductém, referre grátiam numquám potes.
CL. Sólus ductató, si semper sólus quae poscám dabis.
Sémper tibi promíssum habeto hac lége, dum superés datis.
AR. Quí modus dandó? nam numquam tú quidem explerí potes.
Módo quom accepisti, haúd multo post áliquid quod poscás paras.
CL. Quíd modist ductándo, amando? númquamne explerí potes?
Módo remisistí, continuo iam út remittam ad té rogas.

---

157. potes *Nonius* ‖ 158. Quo magis (*om* tam) *Nonius* ‖ 161. me: *corr Bo* | quae: *corr Lachm* ‖ 167. dandi: *corr Ac* ‖ 168. Modo quod: *corr Py* ‖

AR. Dédi equidem quod mécum egisti. CL. Et tíbi ego misi múlierem:
Pár pari datum hóstimentumst, ópera pro pecúnia.
AR. Mále agis mecum. CL. Quíd me accusas, sí facio officiúm meum?
Nám neque fictum usquámst neque pictum néque scriptum in poématis,
Ýbi lena bene agát cum quiquam amánte, quae frugi ésse uolt.
⟨AR.⟩ Míhi quidem te párcere aequomst tándem, ut tibi durém diu.
⟨CL.⟩. Nón tu scis? quae amánti parcet, éadem sibi parcét parum.
Quási piscis itidémst amator lénae: nequamst nísi recens.
Ís habet sucum, is suáuitatem: eum quóuis pacto cóndias
Vél patinariúm, uel assum uórses quo pactó lubet.
Ís dare uolt, is se áliquid posci: nam íbi de pleno prómitur,
Néque ille scit quid dét, quid damni fáciat: illi reí studet:
Vólt placere sése amicae, uólt mihi, uolt pédisequae,
Vólt famulis, uolt étiam ancillis: ét quoque catuló meo
Súbblanditur nóuos amator, se út quom uideat gaúdeat.
Véra dico: ad suóm quemque hominem quaéstum esse aequomst cállidum.
AR. Pérdidici istaec ésse uera dámno cum magnó meo.
CL. Si écastor nunc hábeas quod des, ália uerba praéhibeas:
Núnc quia nil habés, maledictis te eám ductare póstulas.

---

174. fictum *et* est neque (nec) *add ex Nonio* ‖ 176 sq. *add Scut* ‖ 179 sq. *dist Ac* ‖ 181. ubi ‖ 188. Si ecastor *vel* Sic castor | perhibeas *vel* prohibeas: *corr Passeratius* ‖

AR. Nón meumst. CL. Nec meúm quidem edepol ád te ut mittam gráti<i>s.
Vérum aetatis átque honoris grátia hoc fiét tui:
Quía nobis lucró fuisti pótius quam decorí tibi,
Sí mihi dantur dúo talenta argénti numerata ín manum,
Hánc tibi noctem honóris causa gráti<i>s donó dabo.
AR. Quíd, si non est? CL. Tíbi non esse crédam: illa alio ibít tamen.
AR. Vbi illaec quae dedi ánte? CL. Abusa: nám si ea durarént mihi,
Múlier mitterétur ad te, númquam quicquam póscerem.
Díem aquam solem lúnam noctem, haéc argento nón emo:
Cétera quae uólumus uti Graéca mercamúr fide.
Quom á pistore pánem petimus, uínum ex oenopólio,
Si aés habent, dant mércem: eadem nós discip<u>lina útimur:
Sémper o[c]culataé manus sunt nóstrae, credunt quód uident.
Vétus est 'nili †coáctiost' — scis cúius: non dico ámplius.
AR. Áliam nunc mi órationem déspoliato praédicas,
[Longe aliam, inquam, praebes nunc atque olim quom dabam]
Áliam atque olim quom ínliciebas mé ad te blande ac bénedice.
Túm mi aedes quoque árridebant, quom ád te ueniebám, tuae.
Me únice unum ex ómnibus te atque íllam amare ai[e]bás mihi.
Vbi quid dederam, quási columbae púlli in ore ambaé meo

190. 194. *add Ca* ‖ 197. ad te nec te quicquam pascerem *Nonius* ‖ 200. oenopolio *vel* cenopolio ‖ 201. *add Fl* ‖ 202. occulatae *vel* obcultae *vel* occultatae ‖ 203. coaetio (*vel* coactio) est ‖ 205. *secl Fl* ‖ 208. *del Bent* ‖

Ýsque eratis: meó de studio stúdia erant uostra ómnia.
Ýsque adhaerebátis: quod ego iússeram, quod uólueram,
Fáciebatis: quód nolebam ac uótueram, de indústria
Fúgiebatis néque conari id fácere audebatís prius.
Núnc neque quid uelím neque nolim fácitis magni, péssumae.
CL. Nón tu scis? hic nóster quaestus aúcupi simíllumust.
Aúceps quando cóncinnauit áream, offundít cibum:
Áues adsuescunt: nécessest facere súmptum qui quaerít lucrum.
Saépe edunt: semél si captae súnt, rem soluont aúcupi.
Ítidem hic apud nos: aédis nobis áreast, aucéps sum ego,
Éscast meretrix, léctus inlex ést, amatorés aues.
Béne salutandó consuescunt, cómpellando blánditer,
Ósculando, orátione uínnula, uenústula.
Sí papillam pértractauit, haúd est ab re | aúcupis.
Sáuium si súmpsit, sumere eúm licet sine rétibus.
Haécine te esse oblítum, in ludo quí fuisti tám diu?
AR. Túa ista culpast, quaé discipulum sémidoctum abs te ámoues.
CL. Rémeato audactér, mercedem sí eris nactus: núnc abi.
AR. Máne, mane, audi: díc, quid me aequom cénses pro illa tíbi dare,
Ánnum hunc ne cum quíquam alio sit? CL. Túne? uigintí minas:
Átque ea lege: si álius ad me príus attulerit, tú uale.
AR. Át ego est etiam príus quam abis quod uólo loqui. CL. Dic quód lubet.
AR. Nón omnino iám perii: est relícuom quo pereám magis.

---

213. conari *vel* coronari ‖ 216. concinauit: *corr D* ‖ 219. sunt captae: *trai Gru* ‖ 220. Ititidem *vel* Itidem ‖ 224. pertractabit: *corr Ca* ‖ 233. quo *vel* quod ‖

Hábeo unde istuc tíbi quod poscis dém: sed in legés meas
Dábo, ut⟨i⟩ scire póssis, perpetuom ánnum hunc mihi uti séruiat
Néc quemquam interea álium admittat prórsus quam me ad sé uirum.
CL. Quín, si tu uolés, domi serui quí sunt castrabó uiros.
Póstremo, ut uolés nos esse, sýngraphum facito ádferas.
Ýt uoles, ut tíbi lubebit, nóbis legem inpónito:
Módo tecum una argéntum adferto, fácile patiar cétera.
[AR.] Pórtitorum símillumae sunt iánuae lenóniae:
Si ádfers, tum patént: si non est quód des, aedes nón patent.
⟨AR.⟩ Ínterii, si nón inuenio ego íllas uigintí minas:
Ét profecto, nísi illud perdo argéntum, pereundúmst mihi.
Núnc pergam ad forum átque experiar ópibus, omni cópia:
Súpplicabo, exóbsecrabo, ut quémque amicum uídero.
Dígnos, indignós adire †atque experiri certumst mihi:
Nám si mutuás non potero, cértumst sumam faénore.

ACTVS II

LIBANVS

SERVOS

Hércle uero, Líbane, nunc te méliust expergíscier
Átque argento cónparando fíngere falláciam.

---

235. *add Ca* ‖ 238. syngrapham: *corr Sarac* ‖ 241. *del Lamb* ‖ 243. *add Lamb* ‖ 247. experiri *vel* experire ‖ 249. nunc te meliust *vel* non te melius uel ‖

Iám diust factúm, quom discesti áb ero atque abi⟨i⟩sti ád forum,
[Igitur inueniúndo argento ut fíngeres falláciam.]
Íbi tu ad hoc diéi tempus dórmitasti in ótio.
Quín tu abs te socórdiam omnem réice et segnitiem ámoue
Átque ad ingeniúm uetus uorsútum te recipís tuom?
Sérua erum: caue tú idem faxis álii quod seruí solent,
Quí ad eri fraudátionem cállidum ingeniúm gerunt.
Vnde sumam? quem ínteruortam? quo hánc celocem cónferam?
Ínpetritum, inaúguratumst: quóuis a⟨d⟩mittúnt aues.
Pícus et cornix [est] ab laeua, córuos, parra ab déxtera
Cónsuadent: certum hérclest uostram cónsequi sententiam.
Séd quid hoc, quod pícus ulmum túndit? haud temeráriumst.
Cérte hercle ego quantum éx augurio aúspici⟨oque⟩ intéllego,
Aút mihi in mundó sunt uirgae aut átriensi Saúreae.
Séd quid illuc, quod éxanimatus cúrrit huc Leónida?
Métuo quom illic óbscaeuauit meaé falsae falláciae.

LEONIDA. LIBANVS
SERVI II

LE. Vbi ego nunc Libanúm requiram aut fámiliarem fílium,

251. *add Ca* ‖ 252. *secl Guy* ‖ 258. celocem *vel* celo ēē ‖ 260. cornex *vel* cornix | *del Guy* | porro: *corr* B^2 ‖ 262. haud *pro* non *Nonius* ‖ 263. *add Merula* ‖ 266. quod: *corr ex Nonio* (cum) | obsc(a)euauit *(sic Nonius) vel* obsc(a)eruauit *vel* obseruauit ‖ 267. nunc libanum *vel* libanum nunc ‖

Ýt ego illos lubéntiores fáciam quam Lubéntiast?
Máxumam praedam ét triumphum eis ádfero aduentú meo.
Quándo mecum páriter potant, páriter scortarí solent,
Hánc quidem quam náctus praedam páriter cum illis pártiam. 271
LI. Íllic homo aedis cómpilauit, móre si fecít suo:
Vaé illi qui tam indíligenter óbseruauit iánuam.
LE. Aétatem uelím seruire, Líbanum ut conueniám modo.
LI. Meá quidem hercle | ópera liber númquam fies ócius. 275
LE. Étiam de tergó ducentas plágas praegnatís dabo.
LI. Lárgitur pecúlium: omnem in térgo thensaurúm gerit.
LE. Nám †si huic occasioni tempus sése supterdúxerit,
Númquam edepol quadrígis albis índipiscet póstea.
Érum | in obsidióne linquet, ínimicum animos aúxerit.
Séd si mecum occásionem opprímere hanc quae obuenít studet, 281
Máxumas opímitatis gaúdio effertíssumas
Suís eris ille úna mecum páriet, gnatoque ét patri,
Adeo ut aetatem ámbo ambobus nóbis sint obnóxii,
Nóstro deiunctí beneficio. LI. Vínctos nescioquós ait.
Nón placet: metuo ín commune néquam fraudem fraúsus sit. 286
LE. Périi ego oppidó, nisi Libanum inuénio iam, ubi ubist géntium.
LI. Íllic homo socium ád malam rem quaérit quem adiungát sibi.
Nón placet: pro mónstro extemplost, quándo qui sudát tremit.

---

270. potant *vel* portant ‖ 274. Aetate: *corr ex Nonio* ‖ 277. omnem *vel* omne ‖ 279. indipiscet *vel* indispiscet ‖ 282. opimitates *vel* opimates (optimitas et *Nonius*) ‖ 286. siet: *corr ex Nonio* ‖ 289. exemplo est *Nonius cum* D^1 | sudat qui *Nonius* ‖

LE. Séd quid ego hic properáns concesso pédibus, lingua lárgior?
Quín ego hanc iubeó tacere, quaé loquens lacerát diem?
LI. Édepol hominem | ínfelicem, quí patronam cónprimat:
Nám siquid sceléste fecit, língua pro illo périerat.
LE. Adproperabo, né post tempus praédae praesidiúm parem.
LI. Quaé illaec praedast? íbo aduorsum atque électabo quídquid est.
Iúbeo te saluére uoce súmma, quoad uirés ualent.
LE. Gýmnasium flagrí, salueto. LI. Quíd agis, custos cárceris?
LE. Ó catenarúm colone. LI. O uírgarum lascíuia.
LE. Quót pondo ted ésse censes núdum? LI. Non edepól scio.
LE. Scíbam ego te nescíre: at pol ego quí te⟨d⟩ expendí scio.
Núdus uinctus céntum pondo's, quándo pendes pér pedes.
LI. Quo árgumento istúc? LE. Ego dicam quo árgumento et quó modo.
Ád pedes quando ádligatumst aéquom centumpóndium,
Vbi manus manicaé complexae súnt atque adductae ád trabem,
Néc dependes néc propendes, quín malus nequámque sis.
LI. Vaé tibi. LE. Hoc téstamento Séruitus legát tibi.
LI. Vérbi[s]uelitátionem fíeri compendí uolo:
†Quid istud negotist? LE. Certumst crédere? LI. Audactér licet [sis].
⟨LE.⟩ Sís amanti súbuenire fámiliari fílio,
Tántum adest boni ínprouiso, uérum commixtúm malo:

299. ted *vel* te ‖ 300. *add Guy* ‖ 303. adligatus est: *corr Ca* ‖ 305. dependis nec propendis: *corr Angelius* ‖ 307. *del Meursius* | compendi *vel* compendio ‖ 309. *add Sarac* | Sis amanti *vel* Amanti ‖

Ómnes de nobís carnuficum cóncelebrabuntúr dies.
([LE.] Líbane, nunc audácia usust nóbis inuenta ét dolis.
Tántum facinus módo | inueni ego, út nos dicamúr duo
Ómnium digníssumi esse quó cruciatus cónfluant.)
LI. Érgo mirabár quod dudum scápulae gestibánt mihi,
Háriolari quae ócceperunt síbi | esse in mundó malum.
Quídquid est, elóquere. LE. Magnast praéda cum magnó malo.
LI. Sí quidem omnes cóniurati crúciamenta cónferant,
Hábeo opinor fámiliarem térgum, ne quaerám foris.
LE. Sí istam firmitúdinem animi óptines, saluí sumus.
LI. Quín si tergo ré⟨s⟩ soluendast, rápere cupio públicum:
Pérnegabo atque óbdurabo, périurabo dénique.
LE. Ém ista uirtus ést, quando usust, quí malum fert fórtiter.
Fórtiter malúm qui patitur, ídem post potitúr bonum.
LI. Quín rem actutum edísseris? cupió malum nancíscier.
LE. Plácide ergo unumquídquid rogita, ut ádquiescam: nón uides
Me éx cursura anhélitum etiam dúcere? LI. Age age, mánsero
Tuo árbitratu, uél adeo usque dúm peris. LE. Vbinámst erus?
LI. Máior apud forúmst, minor hic est íntus. LE. Iam satis ést mihi.
LI. Túm igitur tu díues es factus? LE. Mítte ridiculária.

312—314. *secl Vss* ‖ 312. *del Sarac* ‖ 313. inueni *vel* inuenio ‖ 316. Hariolarique: *corr Ca* ‖ 319. familiare: *corr ex Nonio* ‖ 320. firmitudinem *vel* firmidinem *vel* formidinem ‖ 321. *add Py* ‖ 323. Hem ‖ 324. post patitur ‖ 326. unum quidque derogita: *corr Bo et Ca* ‖

LI. Mítto: †istuc quod adfers aúres exspectánt meae.
LE. Ánimum aduorte, ut aéque mecum haéc scias. LI. Taceó. LE. Beas.
Méministin asinós Arcadicos mércatori Péllaeo
Nóstrum uéndere átriensem? LI. Mémini: quid tum póstea?
LE. Ém, ergo is argentum húc remisit, quód daretur Saúreae
Pró asinis: aduléscens uenit módo, qui id argentum áttulit.
LI. Ýbi is homost? LE. Iam déuorandum cénses, si conspéxeris?
LI. Ita enim uero: séd tamen tu némpe eos asinos praédicas
Vétulos, claudos, quíbus subtritae ad fémina iam erant úngulae?
LE. Ípsos, qui tibi súbuectabant rúre huc uirgas úlmeas.
LI. Téneo: atque idem te hínc uexerunt uínctum rus. LE. Memor és probe.
Vérum in tonstrina út sedebam, [me] me ínfit percontárier,
Écquem filiúm Stratonis nóuerim Demaénetum.
Díco me nouísse extemplo et me éius seruom praédico
Ésse et aedis démonstraui nóstras. LI. Quid tum póstea?
LE. Aít se ob asinos férre argentum átriensi Saúreae,
Víginti minas: séd eum sese nón no[ui]sse hominem quí siet:
Ípsum uero sé nouisse cállide Demaénetum.
Quóniam ille elocútus haec sic — LI. Quíd tum? LE. Ausculta ergó: scies.

---

334. atriensem *vel* attriensem ‖ 335 sq. Em *vel* Hem ‖ 337. quid *vel* qui: *corr B*² | 343. *del Py* | percontarier *vel* percontrarior ‖ 348. *del Guy* ‖ 349. *post* 350 *legitur: trai Ac* ‖ 350. sic *vel* sit ‖

Éxemplo fació facetum me átque magnificúm uirum,
Díco me⟨d⟩ esse átriensem. síc hoc respondít mihi:
'Égo pol Saureám non noui néque qua facie sít scio.
Té non aequomst súscensere. sí erum uis Demaénetum,
Quém ego noui, addúce: argentum nón morabor quín feras'.
Égo me dix⟨i⟩ erum ádducturum et mé domi praestó fore.
Ílle in balineás iturust: índe huc ueniet póstea.
Quíd nunc consilí captandum cénses? dic. LI. Em istúc ago,
Quó modo argento ínteruortam et áduentorem et Saúream.
Iam hóc opus est exásciato: nám si ille argentúm prius
Hóspes huc affért, continuo nós ambo exclusí sumus.
Nám me hodie senéx seduxit sólum sorsum ab aédibus:
Míhi tibique intérminatust nós futuros úlmeos,
Ní hodie Argyríppo | essent uíginti argentí minae.
Iússit uel nos átriensem uél nos uxorém suam
Défraudare: díxit sese óperam promiscám dare.
Núnc tu abi ad forum ád erum et narra haec út nos acturí sumus:
Te éx Leonidá futurum esse átriensem Saúream,
Dum árgentum afferát mercator pró asinis. LE. Faciam út iubes.
LI. Égo illum interea hic óblectabo, príus si forte aduénerit.
LE. Quíd ais? LI. Quid uis? LE. Púgno malam sí tibi percússero,
Móx quom †Sauream imitabor, caueto ne suscénseas.
LI. Hércle uero tú cauebis né me attingas, sí sapis,
Né hodie maló cum auspicio nómen commutáueris.

352. *add Ca* ‖ 356. dixeram: *corr Ac* ‖ 358. hem ‖ 360. exasceatum: *corr Ac* ‖ 366 promissam: *corr Palm* ‖ 373. si me sapis: me *del* B^2 ‖

LE. Quaéso, aequo animo pátitor. LI. Patitor tú item, quom ego te réferiam.
LE. Díco ut usus⟨t⟩ fíeri. LI. Dico hercle égo quoque ut factúrus sum.
LE. Né nega. LI. Quin prómitto, inquam, hostíre contra ut mérueris.
LE. Égo abeo: tu iám, scio, patiére. sed quis hic ést? is est,
Íllest ipsus. iam égo recurro húc: tu hunc interea híc tene:
Vólo seni narráre. LI. Quin tu⟨om⟩ offícium facis ergo [h]ác fugis?

MERCATOR. LIBANVS
CHLAMYDATVS SERVOS

ME. Vt démonstratae súnt mihi, hasce aédis esse opórtet,
Demaénetus ubi dícitur habitáre. i, puere, púlta
Atque átriensem Saúream, sist íntus, euocáto huc.
LI. Quis nóstras sic frangít foris? ohe, ínquam, siquid aúdis.
ME. Nemo étiam tetigit: sánun es? LI. At cénsebam attigísse
Proptérea, huc qui habebás iter. nolo égo fores conséruas
Meas á te uerberárier: sane égo sum amicus nóstris [aedibus].
ME. Pol haúd periclumst, cárdines ne fóribus effrangántur,
Si istóc ex[t]emplo | ómnibus qui quaérunt respondébis.

---

376. *add Lamb* ‖ 377. Ne nega *vel* Nega | memineris *Nonius* ‖ 380. *del Py* ‖ 385. sanusne: *corr Bo* ‖ 387. *del Gul* ‖ 388. efrangantur *vel* ef(f)ringantur ‖

LI. Ita haéc moratast iánua: extémplo ianitórem
Clamát, procul siquém uidet ire ád se calcitrónem.
Sed quíd uenis? quid quaéritas? ME. Demaénetum uolébam.
LI. Si sít domi, dicám tibi. ME. Quid? éius atriénsis?
LI. Niló mage intus ést. ME. Vbist? LI. Ad tónsorem ire díxit.
ME. †Cum uenisset post non rediit? LI. Non édepol. quid uolébas?
ME. Argénti uigintí minas, si adésset, accepísset.
LI. Qui pró istuc? ME. Asinos uéndidit Pellaéo mercatóri
Mercátu. LI. Scio: tu id núnc refers? iam hic crédo eum adfutúrum.
ME. Qua fácie uoster Saúreast? si is ést, iam scire pótero.
LI. Maciléntis malis, rúfulus, aliquántum uentriósus,
Truculéntis oculis, cómmoda statúra, tristi frónte.
ME. Non pótuit pictor réctius descríbere eius fórmam.
LI. Atque hércle ipsum adeo cóntuor: quassánti capite incédit.
Quisque óbuiam huic occésserit iráto, uapulábit.
ME. Siquidem hércle Aeacidinís minis animísque expletus [in]cédit,
Si méd iratus tétigerit, irátus uapulábit.

---

403. quansanti *vel* quassanti ‖ 405. eachidinis *vel* eachinidis | animusque: *corr B* | *del Scal* ‖ 406. med *vel* me ‖

LEONIDA. LIBANVS. MERCATOR
SERVI II CHLAMYDATVS

LE. Quid hoc sít negoti, néminem meum díctum magni fácere?
Libanum ín tonstrinam ut iússeram ueníre, is nullus uénit.
Ne ille édepol tergo et crúribus consúluit haud decóre.
ME. Nimis ímperiosust. LI. Vaé mihi. ⟨LE.⟩ Hodié saluere [LE.] iússi
Libanúm libertum? iám manu emíssus? ⟨LI.⟩ Obsecró te.
⟨LE.⟩ Ne tu hércle cum magnó malo mihi óbuiam occessísti.
Cur nón uenisti, ut iússeram, in tonstrínam? LI. Hic me morátust.
LE. Siquidem hércle nunc summúm Iouem te dícas detinuísse
Atque ís precator ádsiet, malám rem effugies númquam.
Tu, uérbero, imperiúm meum contémpsisti? LI. Perii, hóspes.
ME. Quaeso hércle noli, Saúrea, mea caúsa hunc uerberáre.
LE. Vtinám nunc stimulus ín manu mihi sít — ME. Quiesce quaéso.
LE. Qui látera conterám tua, quae occálluere plágis.
Abscéde [h]ac siṇe me hunc pérdere, qui sémper me ira incéndit,
Quoi númquam unam rem mé licet semél praecipere fúri,
Quin céntiens eadem ímperem atque oggánniam: itaque iam hércle
Clamóre ac stomacho nón queo labóri suppeditáre.

---

407. magni *vel* magnum ‖ 410. *add et del Lomanus* ‖ 411 sq. *pers add Angelius* ‖ 419. occaluere *vel* occulluere ‖ 420. *del Bent* ‖

Iussín, sceleste, ab iánua hoc stércus hinc auférri?
Iussín columnis déici operás araneórum?
Iussín in splendorém dari bullás has foribus nóstris?
Nil ést: tamquam si claúdus sim, cum fústist ambulándum.
Quia tríduom hoc unúm modo foro óperam adsiduam dédo,
Dum réperiam qui quaéritet argéntum in faenus, híc uos
Dormítis intereá domi atque erus ín hara, haud aedibus hábitat.
Em ergo hóc tibi. LI. Hospes, te óbsecro, defénde. ME. Saurea, óro
Mea caúsa ut mittas. LE. Ého, †ecquis pró uectura olíui
Resóluit? LI. [Re]Soluit. LE. Quoí datumst? LI. Stichó uicario ípsi
Tuo. LE. Váh, delenire ápparas: scio míhi uicarium ésse
Neque eo ésse seruom in aédibus eri quí sit pluris quam ílles[i]t.
Sed uína quae heri uéndidi uinário Exaerámbo,
Iam pro ís satis fecít Sticho? LI. Fecísse satis opínor:
Nam uídi huc ipsum addúcere trapézitam Exaerámbum.
LE. Sic dédero: prius quae crédidi, uix ánno post exégi.
Nunc sát agit: adducít domum etiam últro et scribit númmos.
Dromó mercedem réttulit? LI. Dimídio minus, opínor.
LE. Quid rélicuom? LI. Aibat réddere, quom extémplo redditum ésset:
Nam rétineri, ut quod sít sibi operís locatum effíceret.
LE. Scyphós quos utendós dedi Philodámo, rettulítne?

425. operas aranearum: telas araneorum *Nonius* ‖ 428. dedi: *corr Bent* ‖ 431. Hem: *corr Brixius* ‖ 433. *del Turn* | 435. *del Ald* ‖ 436. heri *vel* eri ‖ 437. iis *vel* his ‖ 438. et rapezitam *vel* et rapere ita: *corr* B^2 ‖ 439. *dist Palm* | prius quam: *corr Pius* ‖ 442. aiebat *vel* alebat: *corr Reizius* | quam: *corr Lamb* ‖

LI. Non étiam. LE. Hem non? sí uelis, da, cómmoda homini amíco.
ME. Perii hércle: iam hic me abégerit suo ódio. LI. Heus, iam satís tu:
Audín quae loquitur? LE. Aúdio et quiésco. ME. Tandem opínor
Contícuit: nunc adeam óptumumst prius quam íncipit tinníre.
Quam móx mi operam das? LE. Éhem, optume: quam dúdum tu aduenísti?
Non hércle te prouíderam: quaesó ne uitio uórtas.
Ita íracundia óbstitit oculís. ME. Non mirum fáctumst.
Sed sí domist, Demaénetum uolébam. LE. Negat esse íntus:
Verum ístuc argentúm tamen mihi sí uis denumeráre,
Reprómittam istoc nómine solútam rem futúram.
ME. Sic pótius, ut Demaéneto tibi eró praesente réddam.
LI. Erus ístunc nouit átque erum hic. ME. Ero huíc praesente réddam.
LI. Da módo meo períc⟨u⟩lo: rem sáluam ego exhibébo.
Nam sí sciat nostér senex fidém non esse huic hábitam,
Suscénseat, qu⟨oi⟩i ómnium rerum ípsus semper cré[di]dit.
LE. Non mágni pendo: né duit, si nón uolt. sic sine ástet.
LI. Da, inquám: uah[c], formidó miser, ne hic mé tibi arbitrétur
Suasísse, sibi ne créderes. da quaéso ac ne formída:
Saluom hércle erit. ME. Credám fore, dumquidem ípse in manu | habébo.
Peregrínus ego sum: Saúream non nóui. LI. At nosce sáne.

---

456. istunc *vel* istuc | ego huic ‖ 459. *add Py duce Goe cum Loewio* | *del Ca* ‖ 460. *dist Vss* ‖ 463. habebo B^2: habeo ‖

ME. Sit, nón sit, non edepól scio: si is ést, eum esse opórtet.
Ego cérte me incertó scio hoc datúrum nemini hómini.
LE. Hercle ístum di omnes pérduint. uerbó caue supplicássis:
Feróx est, uigintí minas meás tractare sése.
Nemo áccipit: aufer té domum, abscede hínc, molestus né sis.
ME. Nimis íracunde: nón decet supérbum esse hominem séruom.
LE. Malo hércle iam magnó tuo, ni istí nec recte dícis.
LI. Impúre, nili, nón uides irásci? LE. Perge pórro.
LI. Flagítium | hominis, da óbsecro argentum huíc, ne male loquátur.
ME. Malum hércle uobis quaéritis. LE. Crura hércle diffringéntur,
Ni istum ínpudicum pércies. LI. Perii hércle: age inpudíce,
Sceléste, non audés mihi scelésto subueníre?
LE. Pergín precari péssumo? ME. Quae rés? tun libero hómini
Male séruos loquere? LE. Vápula. ME. Idquidém tibi hercle fíet,
Vt uápules, Demaénetum simulác conspexero hódie.
(In iús uoco te. LE. Nón eo. ME. Non eís? memento. LE. Mémini.
ME. Dabitúr pol suppliciúm mihi de térgo uostro. LE. Vaé te:
Tibi quídem supplicium, cárnufex, de nóbis detur? ME. Atque étiam
Pro díctis uostris máledic[t]is poenaé pendentur mi hódie.)

469. accepit: *corr Py* | aufert te: *corr* B^2 ‖ 471. LE. *add* B^2 ‖ 472. nihili *vel* nibili ‖ 474 sq. diffringentur age in pudice (*vel* impudice) Ni . . . hercle: *trai Gul* ‖ 478. Malo | flet: *corr* *D* ‖ 480—483. *secl Vss* ‖ 480. iis ‖

LE. Quid, uérbero? ain tu, fúrcifer? erum nós fugitare cénses?
Ei núnciam ad erum, quó uocas, iamdúdum quo uolébas.
ME. Nunc démum? tamen numquam hínc feres argénti nummum, nísi me
Dare iússerit Demaénetus. LE. Ita fácito: age ambula érgo.
Tu cóntumeliam álteri faciás, tibi non dicátur?
Tam ego hómo sum quam tu. ME. Scílicet ita rés est. ⟨LE.⟩ Sequere hac érgo.
[LE.] Praefí[ci]scini hoc nunc díxerim: nemo étiam me accusáuit
Meritó meo, neque me álter est Athénis hodie quísquam,
Quoi crédi recte aequé putent. ME. Fortássis: sed tamén me
Numquam hódie induces út tibi credam hóc argentum ignóto.
Lupus ést homo homini, nón homo, quom quális sit non nóuit.
* * * * * * * * * * * * * * * * *
LE. Iam núnc secunda míhi facis: ⟨s⟩cibam huíc te capiulo hódiet
Factúrum satis pro iniúria: quamquam égo sum sordidátus,
Frugí tamen sum néc potest pecúlium enumerári.
ME. Fortásse. LE. Etiam †nunc dico Périphanes Rhodó mercator díues
Absénte ero solús mihi taléntum argenti sóli
Adnúmerauit et [mihi] crédidit nequé⟨st⟩ deceptus ín eo.

---

485. nos *Osbernus*: nosmet ‖ 486. Ei *vel* li ‖ 491. ci *del Curio* ‖ 492. athenis alter est: *trai Bent* ‖ 495 sq. *lac sign Scal* | huic *vel* huc ‖ 497. ego sum *vel* sum ego | sorditatus *vel* sordidatus ‖ 501. *delevimus* | *add Reizius* ‖

ME. Fortásse. LE. Atque etiam tú quoque ipse, si ésses percontátus
Me ex áliis, scio pol créderes nunc quód fers. ME. Haud negássim.

ACTVS III

CLEAERETA. PHILAENIVM
LENA MERETRIX

CL. Nέqueon ego ted ínterdictis fácere mansuetém meis?
Án ita tu's animáta, ut qui †matris expers imperii sies?
PH. V́bi piem Pietátem, si istoc móre moratám tibi
Póstulem placére, mater, míhi quo pacto praécipis?
CL. Hócinest pietátem colere, mátri[s] imperium mínuere?
Án decorumst áduorsari meís te praeceptís? ⟨PH.⟩ Quid est?
Néque quae recte fáciunt culpo néque quae delinquónt amo.
CL. Sátis dicaculá's amatrix. PH. Máter, is quaestúst mihi:
Língua poscit, córpus quaerit, ánimus ⟨h⟩or⟨t⟩at, rés monet.
CL. Égo te uolui cástigare: tú mi accusatríx ades.
PH. Néque edepol te accúso neque id me fácere fas exístumo.
Vérum ego meas querór fortunas, quóm illo quem amo próhibeor.

---

503. quo id *vel* quid hi *vel* quod ‖ 504. ted *vel* te | mansuetam: *corr Fl* ‖ 506. isto: *corr ex Nonio* | moratam *vel* morata ‖ 508 sq. *inverso ordine libri: trai Fl* | colore *vel* colere | *del Bent* | *add Ca* ‖ 511. est mihi *vel* mihi est ‖ 512. *add Ac* ‖

CL. Écqua pars orátionis dé die dabitúr mihi?
PH. Ét meam partém loquendi ét tuam tradó tibi:
Ad loquendum atque ád tacendum túte habeas portísculum.
Quín pol si reposíui remum, sóla ego in castéria
Vbi quiesco, omnís familiae caúsa consistít tibi.
CL. Quíd ais tu, quam ego únam uidi múlierem audacíssumam?
Quótiens te uotui Árgyrippum fílium Demaéneti
Cómpellare aut cóntrectare cónloquiue aut cóntui?
Quíd dedit? quid déportari iússit ad nos? án [tu] tibi
Vérba blanda esse aúrum rere, dícta docta pró datis?
Vltro amas, ultro éxpetessis, últro ad te accersí iubes:
Íllos qui dant eós derides: quí deludunt déperis.
An te id exspectáre oportet, síquis promittát tibi
Té facturum díuitem, si móri<a>tur matér sua?
Écastor nobís periclum [magnum] et fámiliae porténditur,
Dum éius exspectámus mortem, né nos moriamúr fame.
Núnc adeo nisi mi húc argenti ádfert uigintí minas,
Né ille ecastor hínc trudetur lárgus lacrumarúm foras.
Híc dies summúst apud me †inopiae excusatio.
PH. Pátiar, si cibó carere mé iubes, matér mea.
CL. Nón uoto ted amáre qui dant, qu<ói>a amentur grátia.
PH. Quíd si hic animus óccupatust, máter, quid faciám? mone. CL. Em,

516. Egoua: *corr Kampmannus* ‖ 519. reposiui *vel* reposui (repulsaui *Nonius*) ‖ 522 *et* 542. argirippum *vel* agrippum ‖ 524. *del Reizius* ‖ 527. dederis: *corr Ca* ‖ 529. *add Py* | tua ‖ 530. *del Py* ‖ 531. Dum eius *vel* Demetrius ‖ 533. largus *vel* largos ‖ 534. summust *vel* summe est ‖ 536. *add Bergkius* ‖ 537 sq. quid *vel* quod | hem ‖

Meúm caput contémples, si quidem éx re consultás tua.
PH. Etiam opilió qui pascit, máter, alienás ouis,
Áliquam habet pecúliarem, quí spem soletúr suam.
Síne me amare unum Árgyrippum ánimi causa, quém uolo.
CL. Íntro abi: nam té quidem edepol níl est inpudéntius.
PH. Aúdientem dícto, mater, próduxisti fíliam.

LIBANVS. LEONIDA
SERVI II

LI. Perfídiae laudes grátiasque habémus merito mágnas,
Quom nóstris sycophántiis dolís astutiísque,
Scapulárum confidéntia, uirtúte ulmorum fréti
* * * * * * * * * * * * * *
Qui aduórsum stimulos lámminas crucésque conpedésque
Neruós catenas cárceres numéllas pedicas bóias
Indúctoresque acérrumos gnarósque nostri térgi
[Qui saepe ante in nostras scapulas cicatrices indiderunt]
* * * * * * * * * * * * * *
Eae núnc legiones cópiae exércitusque eórum
Vi púgnando periúriis nostrís fugae potíti.
Id uírtute huius cóllegai meáque comitáte
Factúmst. qui mest uir fórtior ad súfferundas plágas?
LE. Edepól uirtutes quí tuas nunc póssis conlaudáre,

546. astutusque: *corr* B^2 ‖ 547 sq. freci *vel* freti | *lac sign Fl* ‖ 550. carceris (carcerem *Nonius*) ‖ 551. indoctoresque ‖ 552 sq. *secl Bo* | *lac sign Fl* ‖ 554. forum: *corr Ca* ‖ 555. eugae: *corr Buechelerus* ‖ 556. collegae: *corr Sey* ‖ 557. me uir fortior est: *trai Weisius* | sufferandas *vel* sufferendas ‖ 558 sq. *distinximus* ‖

Sicút ego possim, quaé domi duellíque male fecísti?
Ne illa édepol pro meritó [nunc] tuo memorári multa póssunt:
Vbi fídentem fraudáueris, ubi ero ínfidelis fúeris,
Vbi uérbis conceptís sciens lubénter periuráris,
Vbi párietis perfóderis, in fúrto ubi sis praehénsus,
Vbi saépe causam díxeris pendéns aduorsus ócto
Artútos audacís uiros, ualéntis uirgatóres.
LI. Fateór profecto ut praédicas, Leónida, esse uéra:
Verum édepol ne etiam túa quoque malefácta iterari múlta
Et uéro possunt: úbi sciens fidéli infidus fúeris,
Vbi praénsus in furtó sies manufésto et uerberátus,
Vbi périuraris, úbi sacro manús sis admolítus,
Vbi erís damno ⟨et⟩ moléstiae et dedécori saepe fúeris,
Vbi créditum quod sít tibi datum ésse pernegáris,
Vbi amícae quam amicó tuo fuerís magis fidélis,
Vbi saépe ad languorém tua durítia dederis ócto
Validós lictoris, úlmeis adféctos lentis uírgis.
Num mále relatast grátia, ut collégam collaudáui?
LE. Vt méque teque máxume atque ingénio nostro décuit.
LI. Iam omítte ista atque hoc quód rogo respónde. LE. Rogita quíduis.
LI. Argénti uigintí minas habésne? LE. Harioláre
Edepól senem Demaénetum lepidúm fuisse nóbis:
Vt ádsimulabat Saúream me⟨d⟩ ésse quam facéte:

---

560. *del Guy* ‖ 565. Astutos: *corr Fl duce Turn* ‖ 567. ni: *corr Ca* | tua *vel* tuo ‖ 569. et manifesto: *trai Scal* ‖ 571. *add Bo* ‖ 576. gratia ut *vel* gratia ‖ 578. quod uis *vel* quid uis ‖ 579 sq. *dist Reinkensius* ‖ 581. *add Ca* | quem ‖

Nimis aégre risum cóntin[u]i, ubi hóspitem inclamáuit,
Quod sé⟨se⟩ absente míhi fidem habére noluísset.
(Vt mémoriter me Saúream uocábat atriénsem.)
LI. Manedúm. LE. Quid est? LI. Philaénium estne haec quae íntus exit *
†Atque Argyrippus una? LE. Ópprime os: is ést: subauscultémus.
LI. Lacrumántem laciniá tenet lacrumáns: quidnam esse dícam?
[LE.] Taciti aúscultemus. LE. Áttatae, modo hércle in mentem uénit:
Nimis uéllem habere pérticam. LI. Quoi reí? LE. Qui uerberárem
Asinós, si forte occéperint clamáre hinc ex crumína.

ARGYRIPPVS. PHILAENIVM.
ADVLESCENS MERETRIX
LIBANVS. LEONIDA
SERVI II

AR. Cur mé retentas? PH. Quía tui amáns abeuntis égeo.
AR. Valé. PH. Aliquanto | ámplius ualérem, si hic manéres.
AR. Salué. PH. Saluere mé iubes, quoi tu ábiens offers mórbum?
AR. Matér supremam míhi tua dixít: domum ire iússit.
PH. Acérbum funus fíliae faciét, si te caréndumst.

---

582 *del Bo* ‖ 583. *add Gru* ‖ 584. *secl R. Muellerus* ‖ 586. subasscultemus *vel* subausscultemus ‖ 588. Tacite: *corr Abraham* | LI. ‖ 589 LE. Quo cui (*vel* Cui quoi *vel* Cui) rei LI. ‖ 594. sup(p)remum: *corr Turn* ‖

LI. Homo hércle hinc exclusúst foras. LE. Ita rés est. AR. Mitte quaéso.
PH. Quo núnc abis? quin tu híc manes? AR. Nox, sí uoles, manébo.
LI. Audín hunc opera ut lárgus est noctúrna? nunc enim ésse
Negótiosum intérdius uidélicet Solónem,
Legés ut conscribát, quibus se pópulus teneat. gérrae:
Qui sése parere ápparent huius légibus, profécto
Numquám bonae frugí sient, diés noctesque pótent.
LE. Ne iste hércle ab ista nón pedem discédat, si licéssit,
Qui núnc festinat átque ab hac minátur sese abíre.
LI. Sermóni iam finém face tuo: huíus sermonem accípiam.
AR. Valé. ⟨PH.⟩ Quo properas? ⟨AR.⟩ Béne uale: apud Órcum te uidébo:
Nam equidém me iam quantúm potest a uíta abiudicábo.
PH. Cur tu óbsecro inmeritó meo me mórti dedere óptas?
AR. Ego té? quam si | intéllegam defícere uita, iam ípse
Vitám meam tibi lárgiar et dé mea ad tuam áddam.
PH. Cur érgo minitarís mihi te uítam esse amissúrum?
Nam quíd me facturám putas, si istúc quod dicis fáxis?
[Mihi] Certúmst efficere in me ómnia eadém quae tu in te fáxis.

---

597. mox: *corr Lipsius* ‖ 598 sq. enim est Negotiosus: *corr Mue* | interdius *vel* interduis ‖ 602. frugi *vel* fruge ‖ 611. tibi te: *corr Lomanus* ‖ 613. *del Lachm* | eadem *vel* tandem ‖

AR. O mélle dulci dúlcior mihi tú's. PH. † Certe enim tu uita's mihi:
Compléctere. AR. Fació lubens. PH. Vtinám sic efferámur.
LE. O Líbane |, ut miser ést homo qui amát. LI. Immo hercle uéro
Qui péndet multost míserior. LE. Scio quí periclum féci.
Circúmsistamus: álter hinc, hinc álter appellémus.
Ere, sálue. [LI.] Sed num fúmus est haec múlier quam amplexáre?
AR. Quidúm? LE. Quia oculi súnt tibi lacrumántis, eo rogáui.
AR. Patrónus qui uobís fuit futúrus, perdidístis.
LE. Equidem hércle nullum pérdidi, ideó quia numquam ullum hábui.
LI. Philaénium, salué. PH. Dabunt di quaé uelitis uóbis.
LI. Noctém tuam et uiní cadum uelím, si optata fíant.
AR. Verbúm caue faxis, uérbero. LI. Tibi équidem, non mihi, ópto.
AR. Tum tu ígitur loquere quídlubet. LI. Hunc hércle uerberáre.
LE. Quisnam ístuc adcredát tibi, cinaéde calamistráte?
Tun uérberes qui pró cibo habeás te uerberári?
AR. Vt uóstrae fortunaé meis praecédunt, Libane, lónge,
Qui | hódie numquam ad uésperum uiuám. LI. Quapropter quaéso?
AR. Quia ego hánc amo | et haéc me amat: huic quód dem nusquam quícquamst:

614. dulce: *corr* B^2 ‖ 617. scio qui (*vel* quia) ‖ 619. *del Dziatzko, v.* 620. 622 LE. *pro* LI. *et* 623 LI. *pro* LE. *scribens* ‖ 620. eo *vel* ego ‖ 626. quod *vel* quid ‖ 631. numquam ‖

Hinc méd amantem ex aédibus delégit huius máter.
Argénti uigintí minae me<d> ád mortem appulérunt,
Quas hódie adulescens Díabolus ipsí daturus díxit,
Vt hánc ne quoquam mítteret nisi ád se hunc annum tótum.
Vidétin uigintí minae quid póllent quidue póssunt?
Ille quí illas perdit sáluos est: ego quí non perdo péreo.
LI. Iam dédit argentum? AR. Nón dedit. LI. Bono ánimo es: ne formída.
LE. Secéde huc, Libane: té uolo. LI. Siquíd uis. AR. Obsecró uos,
Eadem ístac opera suáuiust compléxos fabulári.
LE. Non ómnia eadem aeque ómnibus, ere, suáuia esse scíto.
Vobís est suaue amántibus compléxos fabulári:
[AR.] Ego cómplexum huius níl moror, [LE.] meum aútem hic aspernátur.
Proinde ístud facias ípse, quod faciámus nobis suádes.
AR. Ego uéro et quidem edepól lubens: intérea, si uidétur,
Concédite istuc. LE. Vín erum delúdi? LI. Dignu[m]st sáne.
LE. Vin fáciam ut te Philaénium praesénte hoc amplexétur?
LI. Cupio hércle. LE. Sequere hac. AR. Écquid est salútis? satis locúti.
LE. Auscúltate atque operám date et mea dícta deuoráte.
Primum ómnium seruós tuos nos ésse non negámus:
Sed tíbi si uigintí minae argénti proferéntur,
Quo nós uocabis nómine? AR. Libértos. LE. Non patrónos?

---

633. mortem *vel* amortem ‖ 641 sq. *om EJ* ‖ 641. LI.: *corr Dziatzko* | atque: *corr Angelius* ‖ 643. haec: *corr Py* ‖ 646. *del Pius* ‖ 647. ut me: *corr Lomanus* ‖ 648. ec quid est *vel* ec quidem ‖ 651. si *solus* B^2 *add* ‖ 652. LE. *solus* B^2 ‖

AR. Id pótius. LE. Vigintí minae hic ínsunt in crumína:
Has égo si uis tibí dabo. AR. Di té seruassint sémper,
Custós erilis, décus popli, thensaúrus copiárum,
Salus †interioris hominis amórisque imperátor:
Hic póne, hic istam cólloca crumínam in collo pláne.
LE. Nolo égo te qui erus sís mihi onus ístuc sustinére.
AR. Quin tú labore líberas te atque ístam inponis ín me?
LE. Ego báiulabo, tu út decet dominum ánte me ito inánis.
AR. Quid núnc? ⟨LE.⟩ Quid est? ⟨AR.⟩ Quin trádis huc crumínam pressatum ⟨úm⟩erum?
⟨LE.⟩ Hanc quoí daturu's hánc iube petere átque orare mécum:
Nam istúc procliuest quó[d] iubes me pláne conlocáre.
PH. Da méus ocellus, méa rosa, mi | ánime, mea uolúptas,
Leónida, argentúm mihi: ne nós diiunge amántis.
LE. Dic ígitur me [tuum] passérculum gallínam coturnícem,
Agnéllum haedillum mé tuom dic ésse uel uitéllum:
Prehénde auriculis, cómpara labélla cum labéllis.
AR. Ten ósculetur, uérbero? LE. Quam uéro indignum uísumst?
Atquí pol hodie nón feres, ni génua confricántur.
AR. Quiduís egestas ímperat: fricéntur, dan[t] quod óro?
PH. Age, mí Leonida, óbsecro, fer amánti ero salútem:

---

653. AR. *solus* B[2] || 654. Has *vel* Hac || 654 *et* 658. ego *vel* ergo || 656. hominis *vel* corporis || 661. *pers add Scal* | *add Bent* || 662. daturus: *corr Fl* || 663. *del Vss* || 665. deiunge: *corr Fl* || 666. *del Guy* || 670. confringantur *vel* confricantur || 671. *del Sauppius duce Gru* ||

Redime ístoc benefició te ab hoc et tíbi eme hunc isto argénto.
LE. Nimis bélla's atque amábilis: et si hóc meum esset, hódie
Numquám me orares quín darem. illúm te orare méliust:
Illic hánc mihi seruandám dedit. ei sáne bella bélle.
Cape hóc sis, Libane. AR. Fúrcifer, etiám me delusísti?
⟨LE.⟩ Numquam hércle facerem, génua ni tam néquiter fricáres.
Age sís tu in partem núnciam hunc delúde atque amplexáre hanc.
LI. Taceás, me spectes. AR. Quín ad hunc, Philaénium, adgredímur,
Virúm quidem pol óptumum et non símilem furis húius?
LI. Inámbulandumst: núnc mihi uicíssim supplicábunt.
AR. Quaeso hércle, Libane, sís erum tuis fáctis sospitári,
Da míhi istas uigintí minas: uidés me amantem egére.
LI. Vidébitur: factúm uolo: redíto huc conticínio.
Nunc ístanc tantispér iube petere átque orare mécum. 686
PH. Amándone exorárier uis té⟨d⟩ an osculándo?
LI. Enim uéro utrumque. PH. Ego óbsecro te [et tu], utrúmque nostrum sérua.

---

674. meum esset *vel* esset meum ‖ 675. me orares *vel* m(e)orarem ‖ 676. et sane: i *corr* B^2 ‖ 680. adhunc *vel* ad huc ‖ 683. LE. ‖ 684. meam ante megere (*vel* mergere) ‖ 685. huc *om Varro* | conticinno (*etiam cod Varr*): *corr ex Varrone, Placido, al.* ‖ 686. istanc *vel* istam nunc | iubes: *corr* B^2 ‖ 687. iuste: uis te B^2 | *add Reizius* ‖ 688. Enimuero *vel* Innumero | ego *vel* ergo | te et tu *vel* et tu: *del Bo* ‖

AR. O Líbane, mi[hi] patróne, mihi trade ístuc: magis decórumst
Libértum potius quám patronum onus ín uia portáre.
PH. Mi Líbane, ocellus aúreus, donúm decusque amóris,
Amábo, faciam quód uoles, da istúc argentum nóbis.
LI. Dic ígitur me⟨d⟩ aníticulam, colúmbulam, catéllum,
Hirúndinem, monérulam, passérculum putíllum:
Fac próserpentem béstiam me, dúplicem ut habeam línguam,
Circúmda torquem[e] brácchiis, meum cóllum circumplécte.
AR. Ten cónplectatur, cárnufex? LI. Quam uéro indignus uídeor?
Ne istúc nequiquam díxeris tam indígnum dictum | ín me,
Vehes pól hodie me, sí quidem hoc argéntum ferre spéres.
AR. Ten égo ueham? LI. Tun hóc feras argéntum | aliter á me?
AR. Perii hércle: †si uerum quidemst decórum erum uehere séruom,
Inscénde. LI. Sic istí solent supérbi subdomári.
Asta ígitur, ut consuétus es puer ólim: scin ut dícam?
[PH.] Em síc: abi, laudo, néc te equo magis ést equos ullus sápiens.
AR. Inscénde actutum. LI. Ego fécero: hem, quid istúc est? ut tu incédis?
Demam hércle iam de | hórdeo, tolútim ni badízas.

---

689. *del Ca* ‖ 692. *dist Sey* ‖ 693. *add Guy* | columbam uel catellum: *corr Bent* ‖ 694. monerulam *vel* monedulam | putillum passerculum: *trai Scal* ‖ 695. proserpente bestiam eduplicem ‖ 696. Circumdatorque me: *corr Havetus* ‖ 701. Perii *vel* Peri ‖ 702. sic (*vel* si) istuc: *corr Lamb* ‖ 703. stin *vel* scin ‖ 704. Hem ‖ 705. incedis *vel* uidebis ‖

AR. Amábo, Libane, iám sat est. LI. Numquam hércle hodie exorábis:
Nam iám calcari quádrupedo agitábo aduorsum clíuom,
†Postea ad pistorés dabo, ut ibí cruciere cúrrens.
Asta, út descendam núnciam in proclíui, quamquam néquam es.
AR. Quid núnc * quoniam ám[a]bo ut est lubitúm nos delusístis,
Datísne argentum? LI. Sí quidem mihi státuam et aram státuis
Atque út deo mi hic ímmolas bouém: nam ego tibi Salús sum.
LE. Etiám tu, ere, istunc ámoues abs te átque †ipse me adgrédere
Atque ílla sibi quae hic iússerat mihi státuis supplicásque?
AR. Quem te aútem diuom nóminem? LE. Fortúnam atque Obsequéntem.
AR. Iam istóc es melior. LI. Án quid est [olim] hominí Salute mélius?
AR. Licet laúdem Fortunám, tamen ut né Salutem cúlpem.
PH. Ecástor ambae súnt bonae. AR. Sciam, úbi boni quid déderint.
LE. Opta íd quod ut contingát tibi uis. AR. Quíd si optaro? LE. Euéniet.
AR. Opto ánnum hunc perpetuóm mihi huius óperas. LE. Inpetrásti.
AR. Ain uéro? LE. Certe inquam. LI. Ád me adi uicíssim atque experíre.
Exópta id quod uis máxume tibi éuenire: fíet.
AR. Quid ego áliud exoptem ámplius nisi íllud quoius inópiast?

711. PH.: *corr Ca* ‖ 716. deum: *corr Bent* ‖ 722. ad uicissim: *corr* B^2 ‖

Vigínti argenti cómmodas minás, huius quas dem mátri.
LI. Dabúntur. animo sís bono face: éxoptata optíngent.
AR. Vt cónsue⟨ue⟩re, hominís Salus frustrátur et Fortúna.
LE. Ego cáput huic argentó fui †hodie reperiúndo.
LI. Ego pés fui. AR. Quin néc caput nec pés sermoni[s] appáret:
Nec quíd dicatis scíre nec me cúr ludatis póssum.
LI. Satis iám delusum cénseo: nunc rém ut est eloquámur.
Animum, Árgyrippe, aduórte sis: patér nos ferre hoc iússit
Argéntum ad te⟨d⟩. AR. Vt témpore opportúneque attulístis.
LI. Hic ínerunt uigintí minae bonaé mala opera pártae:
Has tíbi nos pactis légibus dare iússit. AR. Quid id est, quaéso?
LI. Noctem huíus et cenam síbi ut dares. AR. Iube áduenire, quaéso:
Meritíssumo eius quaé uolet faciémus, qui hosce amóres
Nostrós dispulsos cónpulit. LE. ⟨Patiérin, Argyríppe,⟩
Patrem hánc amplexarí tuom? AR. Haec fáciet facile ut pátiar.
[AR.] Leónida, curre óbsecro: patrem húc orato ut uéniat.
LE. Iam dúdumst intus. ⟨AR.⟩ Hác quidem non uénit. ⟨LE.⟩ Angipórto

---

725. quas dem *vel* quidem ‖ 726. face *vel* facie ‖ 727. *add Py* ‖ 729. nec (*vel* ne) caput | *del Bent* ‖ 730. nec me cur ludatis scire: *trai Herm* ‖ 733. *add Guy* ‖ 738. dispulsos *vel* discipulos | *suppl Angelius et Fl* ‖ 739. *totus v. legitur post v. 760* (*hic* Haec . . . patiar): *trai Py* ‖ 740. *del Py* ‖ 741. *add Ac* ‖

Illác per hortum círcumit clam, néquis se uidéret
Huc íre familiárium: ne uxór resciscat métuit.
De argénto si matér tua sciát, ut sit factum. AR. Héia:
Benedícite. ⟨LI.⟩ Ite intró cito. ⟨AR.⟩ Valéte. LE. Et uos amáte.

ACTVS IIII

DIABOLVS. PARASITVS
ADVLESCENS

DI. Agedum ístum ostende quém cónscrips[is]ti sýngraphum
Intér me et amicam et lénam. leges péllege:
Nam tú poeta's prósus ad eam rem únicus.
PA. Horréscet faxo léna, leges quom aúdiet.
DI. Age quaéso mi hercle tránslege. PA. Audin? DI. Aúdio.
PA. 'Diábolus Glauci fílius Cleaéretae
Lenaé dedit dono argénti uigintí minas,
Philaénium ut secum ésset noctes ét dies
Hunc ánnum totum'. DI. Néque cum quiquam alió quidem.
PA. Addóne? DI. Adde et scríbas uide plane ét probe.
PA. 'Aliénum hominem * íntro mittat néminem:
Quod illa aút amicum * aút patronum nóminet
Aut quód illa amica * amatorem praédicet,
Forés occlusae * ómnibus sint nísi tibi:
In fóribus scribat óccupatam * ésse se.

---

742. uiderit: *corr Py* ‖ 745. *add Pareus* ‖ 746. *del Ald* ‖ 747. perlege: *corr ex Prisciano* ‖ 751. clauci | cl(a)eaeratae *vel* claearatae: *corr Ca* ‖ 757. patronum neminem: *corr Py* ‖ 760. *Cf ad v. 739* ‖

[PA.] Aut quód illa dicat péregre allatam epístulam,
Ne epístula quidem úlla sit in aédibus
Nec cérata adeo tábula: et siqua inútilis
Pictúra sit, eam uéndat: ni in quadríduo
Abálienarit, quo ábs te argentum accéperit,
Tuos árbitratus sít: conburas, sí uelis,
Ne illí sit cera, ubi fácere possit lítteras.
Vocét conuiuam néminem illa: tú uoces.
Ad eórum ne quem | óculos adiciát suos:
Siquem álium aspexit, caéca continuó siet.
Tecum úna postea aéque pocla pótitet,
Abs téd accipiat, tíbi propinet, tú bibas,
Ne illá minus aut plus quám tu sapiat'. DI. Sátis placet.
⟨PA.⟩ 'Suspíciones ómnis ab se ségreget,
Neque íllaec ulli * pede pedem hominí premat,
Quom súrgat: neque * in léctum inscendat próxumum,
Neque quóm descendat índe, det quoiquám manum.
Spectándum ne quoi * ánulum det néque roget.
Talós * ne quoiquam hómini admoueat nísi tibi.
Quom iáciat, 'te' ne dícat, nomen nóminet.
Deam ínuocet sibi quám lubebit própitiam,
Deum núllum: si magis réligiosa fúerit,
Tibi dícat: tu pro illa óres ut sit própitius.
Neque ílla ulli homini nútet nictet ánnuat.
Post sí lucerna extíncta sit, nequíd sui
Membrí commoueat quícquam in tenebris'. DI. Óptumest:

762. quidem ulla *vel* ulla quidem ‖ 764. ni in quadriduo *vel* in quadridua ‖ 765. quo abs te (*vel* ex te): quod abs te *Nonius* ‖ 767. illi *vel* illa ‖ 769. forum: *corr Ca* ‖ 771. poda: *corr B*² ‖ 772. Absted *vel* Abstet ‖ 775 sq. *dist Mue* | Cum surgat *vel* Consurgat ‖ 780. iaceat ‖ 785. si *vel* id si | extincta est ‖ 786. Menbri *vel* Membri | optumest *vel* optumst ‖

Ita scílicet factúram: uerum in cúbiculo
Deme ístuc: equidem illám moueri géstio.
Nolo íllam causam habére et uotitam dícere.
PA. Scio, cáptiones métuis. DI. Verum. PA. Ergo, út iubes,
Tollám. DI. Quid ni? PA. Audi rélicua. DI. Loquere: aúdio.
PA. 'Neque úllum uerbum fáciat perplexábile
Neque úlla lingua scíat loqui nisi Áttica.
Fors sí tussire occépsit, ne sic tússiat,
Vt quoíquam linguam in tússiendo próserat:
Quod illa aútem simulet quási grauedo prófluat,
Hoc né sic faciat: tú labellum abstérgeas
Potiús quam quoiquam sáuium faciát palam.
Nec máter lena ad uínum accedat ínterim
Nec úlli uerbo mále dicat: si díxerit,
Haec múlta ei esto, uíno uigintí dies
Vt cáreat'. DI. Pulcre scrípsti: scitum sýngraphum.
PA. 'Tum sí coronas sérta unguenta iússerit
Ancíllam ferre Véneri | aut Cupídini,
Tuos séruos seruet, Vénerine eas det án uiro.
Si fórte pure uélle habere díxerit,
Tot nóctes reddat spúrcas, quot pure hábuerit'.
Haec súnt non nugae: nón enim mortuália.
DI. Placént profecto léges: sequere intró. PA. Sequor.

---

789. habere illam causam: *trai ex Nonio* | uotitam *vel* notitiam ‖ 792. perplexibile *vel* perpexibile (perpexabile *Nonius*): *corr Pius* ‖ 794. Forte: *corr Reizius* | ne *vel* nec ‖ 796. profluat *vel* profuat ‖ 802. scriptis: *corr Pius* ‖ 807. quot puras: *corr Scal* ‖

DIABOLVS. PARASITVS
ADVLESCENS

DI. Sequere hác: egone haec pátiar aut taceam? émori
Me málim, quam haec non éius uxori índicem.
Ain tu? ápud amicam múnus adulescéntuli
Fungáre, uxori excúses te et dicás senem?
Praerípias scortum amánti atque argentum óbicias
Lenaé? suppeiles clám domi uxorém tuam?
Suspéndam potius mé, quam tacita haec tu aúferas.
Iamquidem hércle ad illam hinc íbo, quam tu própe diem,
Nisi quídem illa ante occupássi<t> te, effligés scio,
Luxúriae sumptus súppeditare ut póssies.
PA. Ego síc faciundum cénseo: me honéstiust
Quam té palam hanc rem fácere, ne illa exístumet
Amóris causa pércitum id fecísse te
Magis quám sua causa. DI. At pól qui dix[is]ti réctius.
Tu ergó fac ut illi túrbas, lites cóncias,
Cum suó sibi gnato únam ad amicam dé die
Potáre, illam expiláre †iam emone.
PA. Ego ístud curabo. DI. Át ego te opperiár domi.

---

815. suppelles: *corr Pareus* || 816. Suppendas: *corr Bo* | tu haec: *trai Weisius* || 823. *del Py* || 826. Potare *vel* Portare || 827. istud *vel* istuc ||

ACTVS V

ARGYRIPPVS. ADVLESCENS **DEMAENETVS.** SENEX **⟨PHILAENIVM⟩** ⟨MERETRIX⟩

(AR. Age décumbamus sís, pater. DE. Vt iússeris,
Mi gnáte, ita fiet. AR. Púeri, mensam adpónite.)
DE. Numquídnam tibi moléstumst, gnate mí, si haec nunc mecum áccubat?
AR. Pietás, pater, oculís dolorem próhibet: quamquam ego istánc amo,
Possum équidem inducere ánimum, ne aegre pátiar, quia tecum áccubat.
DE. Decét uerecundum ésse adulescentem, Árgyrippe. AR. Edepól, pater,
Meritó tuo facere póssum. DE. Age ergo hoc ágitemus conuíuium
Vino ét sermone suáui: nolo ego métui, amari máuolo,
Mi gnáte, me abs te. AR. Pól ego utrumque fácio, ut aequomst fílium.
DE. Credam ístuc, si esse te hílarum uidero. AR. Án tu [esse] me tristém putas?
DE. Putem égo quem uideam aeque ésse maestum, ut quási dies si dícta sit?
AR. Ne díxis istuc. DE. Né sic fueris: ílico ego non díxero.
AR. Em aspécta, rideo. DE. Vtinam male qui míhi uolunt sic rídeant.
AR. Scio équidem quam ob rem mé, pater, tu trístem credas núnc tibi:
Quia istaéc est tecum: atque égo quidem hercle, ut uérum tibi dicám, pater,

828 sq. *secl Weisius* ⌉ Age decumbamus *vel* Agedum cumbamus ‖ 830. molestus est: *corr J* ‖ 831. Pletas: *corr B* ‖ 835. ut: *corr Pius* ‖ 837. *del Bo* ‖ 838. dicta *vel* dacta ‖ 840. Hem ‖ 842. pater *vel* par ‖

Ea rés me male habet, át non eo quia tíbi non cupiam quaé uelis:
Verum ístam amo: aliam técum esse equidem fácile possum pérpeti.
DE. At ego hánc uolo. AR. Ergo súnt quae exoptas: míhi quae ego exoptém uolo.
DE. Vnum húnc diem perpétere, quoniam tíbi potestatém dedi
Cum hac ánnum ut esses átque amanti argénti feci cópiam.
AR. Em istóc me facto tíbi deuinx[is]ti. DE. Quín te ergo hilarum dás mihi?

ARTEMONA. MVLIER **PARASITVS.** **DEMAENETVS.** SENEX

ARGYRIPPVS. ADVLESCENS **PHILAENIVM** MERETRIX

ART. Aín tu, meum uirum híc potare óbsecro cum fílio
Ét ad amicam détulisse argénti uigintí minas,
Meóque filió sciente id fácere flagitiúm patrem?
PA. Néque diuini néque mi humani pósthac quicquam accréduas,
Ártemona, si húius rei esse mé mendacem inuéneris.
ART. Át scelesta ego praéter alios meúm uirum †frugi rata,
Síccum, frugi, cóntinentem, amántem uxoris máxume.
PA. Át nunc dehinc scito íllum ante omnes mínumi mortalém preti,
Mádidum, nili, incóntinentem atque ósorem uxorís suae.

---

844. Ea res *vel* Fares | ac: *corr J* | quin: *corr Ac* || 849 sq. Hem | *del Ca* || 851. mecum *vel* meum || 855. me esse: *trai Sey* ||

ART. Pól ni uera ista éssent, numquam fáceret ea quae núnc facit.
PA. Égo quoque hercle illum ántehac hominem sémper sum frugí ratus:
Vérum hoc facto sése ostendit, quí quidem cum fílio
Pótet una atque úna amicam dúctet, decrepitús senex.
⟨ART.⟩ Hóc ecastor ést quod ille it ád cenam cottídie:
[ART.] Aít sese ire ad Árchidemum, Chaéream, Chaeréstratum,
Clíniam, Chremém, Cratinum, Díniam, Demósthenem:
Ís apud scortum córruptelae⟨s⟩t líberis, lustrís studet.
PA. Quín tu illum iubés ancillas rápere sublimém domum?
ART. Táce modo: ne ⟨ego⟩ íllum ecastor míserum habebo. PA. Ego istúc scio
Íta fore illi, dúmquidem cum illo núpta eris. ART. Ego cénseo
†Eum etiam hominem ín senatu dáre operam aut cluéntibus:
Íbi labore délassatum nóctem totam stértere.
Ílle opere forís faciendo lássus noctu | áduenit:
Fúndum alienum arát, incultum fámiliarem déserit.
Ís etiam corrúptus porro suóm corrumpit fílium.
PA. Séquere hac me modó: iam faxo ipsum hóminem manufesto ópprimas:
ART. Níl ecastor ést quod facere máuelim. PA. Manedúm. ART. Quid est?
PA. Póssis, si forte áccubantem tuóm uirum conspéxeris
Cúm corona ampléxum amicam, sí uideas, cognóscere?

---

860. uera ista *vel* ista uera ‖ 863. una *vel* unam (*bis*) ‖ 866. chremem *vel* chremen | dinian (*vel* cliniam) demostenen ‖ 867. *add Scal* ‖ 869. *add Fl* ‖ 873. opere *vel* operis ‖ 875. corrumpit *vel* corrupit ‖ 878. accubantem *vel* occubantem ‖

ART. Póssum ecastor. PA. Ém tibi hominem. ART. Périi. PA. Paulispér mane:
Aúcupemus éx insidiis clánculum quam rém gerant.
ARG. Quíd modi, pater, ámplexando fácies? DE. Fateor, gnáte mi —
ARG. Quíd fatere? DE. Me éx amore húius corruptum óppido.
PA. Aúdin quid ait? ART. Aúdio. DE. Egon ut nón domo uxorí meae
Súbrupiam in delíciis pallam quam hábet atque ad te déferam?
Nón edepol condúci possum uíta uxoris ánnua.
PA. Cénsen tu illunc hódie primum ire ádsuetum esse in gáneum?
ART. Ílle ecastor súppilabat mé, quod ancillás meas
Súspicabar átque insontis míseras cruciabám. ARG. Pater,
Iúbe dari uinúm: iam dudum fáctumst quom primúm bibi.
DE. Dá, puere, ab summo: áge, tu interibi ab ínfumo da sáuium.
ART. Périi misera: ut ósculatur cárnufex, capulí decus.
DE. Édepol animam suáuiorem aliquánto quam uxorís meae.
PH. Díc amabo, an fétet anima uxóris? DE. Fufae, naúteam
Bíbere malim, sí necessum sít, quam illam osculárier.

---

880. hem ‖ 882. amplexandi: *corr Ac* ‖ 883. corruptum *vel* correptum ‖ 887. illum: *corr Ca* ‖ 888. ecastor *vel* et castor | suppilabat *vel* supp(i)llabat ‖ 889. cruciabam *vel* cruciebam ‖ 890. dare: *corr Ac* ‖ 892. capuli *vel* capilli ‖ 894—903. *sic trai Fl duce Ac: in libris ordo est* 895. 898 [*qui iterum leguntur post v. 906 coniuncti*]. 901—903. 894. 899 sq. 896 sq. ‖ 894. uxoris tuae DE. nauteam: *corr Goe cum Loewio duce Bent* ‖ 895. necessum est: necesse sit *Nonius* ‖

ART. Né illa eçastor faénerato fúnditat: nam sí domum
Rédierit hodie, ósculando ego úlciscar potíssumum.
PH. Míser ecastor és. ART. Ecastor dígnus est. ARG. Quid aís, pater?
[ARG.] Écquid matrem amás? DE. Egone illam? núnc amo, quia nón adest.
ARG. Quíd quom adest? DE. Perísse cupio. PA. Ámat homo hic te, ut praédicat.
ART. Áin tandem? edepól ne tu istuc cúm malo magnó tuo
Díxisti in me. síne: ⟨re⟩uenias módo domum: faxo út scias,
Quíd pericli sít dotatae uxóri uitium dícere.
ARG. Iáce, pater, talós, ut porro nós iaciamus. DE. Máxume.
Té, Philaenium, mihi atque uxóris mortem. hoc Vénériumst.
Púeri, plaudite ét mi ob iactum cántharo mulsúm date.
ART. Nón queo duráre. PA. Si non dídicisti fullóni[c]am,
Nón mirandumst: _ ᴗ _ in óculos inuadi óptumumst.
ART. Ego pol uiuam et tú istaec hodie cúm tuo magnó malo
Ínuocasti. PA. Écquis currit póllinctorem accérsere?
ARG. Máter, salue. ART. Sát salutis⟨t⟩. PA. Mórtuost Demaénetus.
Témpus est subdúcere hinc me: púlcre hoc gliscit proélium.

---

896. ille: *corr Bo* ‖ 898. ART. Miser ecastor es PA.: *corr Ac* ‖ 899. *dist Pareus* ‖ 901. tamdem *vel* tandem *vel* tantum | malo magno *vel* magno malo ‖ 902. *add Goe cum Loewio* ‖ 904. iaceamus ‖ 907. Non *vel* Nom *vel* Nam | *del Dousa* ‖ 909. tuis haec: *corr Ca* ‖ 910. et quis | pollictorem: *corr ex Nonio* ‖ 911. sat *vel* sit | *add Ca* ‖ 912. est *add ex Nonio* ‖

Íbo ad Diabolúm: mandata dícam facta ut uóluerit
Átque interea ut décumbamus suádebo, hi dum lítigant.
Póste demum huc crás adducam ad lénam, ut uigintí minas
Eí det, in parte⟨m⟩ hác amanti ut líceat ei potírier.
Árgyrippus éxorari spéro poterit út sinat
Sése alternas cúm illo noctes hác frui: nam ni ímpetro,
Régem perdidi: éx amore tántumst homini incéndium.
ART. Quíd tibi hunc recéptio ad test meúm uirum? PH. Pol mé quidem
Míseram * odio énicauit. ART. Súrge amator, í domum.
DE. Núllus sum. ART. Immo es, né nega, omnium ⟨hóminum⟩ pol nequíssumus.
Át etiam cubát cuculus: súrge amator, í domum.
DE. Vaé mihi. ART. Vera háriolare: súrge amator, í domum.
DE. Ábscede ergo paúlulum istuc. ART. Súrge amator, í domum.
DE. Iam óbsecro, uxor, — ART. Núnc uxorem mé esse meministí tuam?
Módo, quom dicta in me íngerebas, ódium, non uxór eram.
DE. Tótus perii. ART. Quíd tandem? anima fétetne uxorís tuae?
DE. Múrram olet. ART. Iam súbrupuisti pállam quam scortó dares?
PH. Écastor qui súbrupturum pállam promisít tibi.
DE. Nón taces? ARG. Ego díssuadebam, máter. ART. Bellum fílium.

---

916. *add Lamb* | potierier: *corr B* ‖ 920. hunc *vel* huc ‖ 921. enicabit ‖ 922. *add Fl* ‖ 925. paululum *vel* paulum ‖ 926. *dist Bo* | meministi *vel* ministi ‖ 930. ARG.: *corr. Pareus* ‖

Ístoscine patrem aéquomst mores líberis largírier?
Nílne te pudét? DE. Pol si aliud níl sit, tui me, uxór, pudet.
ART. Cáno capite té cuculum úxor ex lustrís rapit.
DE. Nón licet manére — cena cóquitur — dum cením modo?
ART. Écastor cenábis hodie, ut dígnus es, magnúm malum.
DE. Mále cubandumst: iúdicatum me úxor abducit domum.
ARG. Dícebam, patér, tibi ne mátri consulerés male.
PH. Dé palla meménto, amabo. DE. Iúben hanc hinc abscédere?
ART. Í domum. PH. Da sáuium etiam príus quam abi<t>is. DE. I ín crucem.
PH. Ímmo †intus potiús: sequere hac me, mí anime. ARG. Ego ueró sequor.

GREX

Híc senex siquíd clam uxorem súo animo fecít uolup,
Néque nouom neque mírum fecit néc secus quam alií solent.
Néc quisquamst tam ingénio duro néc tam firmo péctore,
Quín, ubi quicque occásionis sít, sibi faciát bene.
Núnc si uoltis déprecari huíc seni ne uápulet,
Rémur impetrári posse, [si] plaúsum si[c] clarúm datis.

---

932. mores est: *trai Py* ‖ 936. dignum est: *corr Gru* ‖ 937. adducit (ducit *Nonius*): *corr Dousa* ‖ 940. *post v. 941 exstat: trai Fl* | abiis *vel* abis: *corr Bo* ‖ 941. me mi *vel* memini | DE.: *corr Bo* ‖ 942. suam *Nonius* | uoluptatis: *corr ex Nonio* ‖ 945. quicque *vel* quaque ‖ 947. *del Bent* ‖

T. MACCI PLAVTI

AVLVLARIA

PERSONAE

LAR FAMILIARIS PROLOGVS
EVCLIO SENEX
STAPHYLA ANVS
EVNOMIA MVLIER
MEGADORVS SENEX
STROBILVS SERVOS
ANTHRAX COCVS
CONGRIO COCVS
PHRYGIA TIBICINA
ELEVSIVM TIBICINA
PYTHODICVS SERVOS
STROBILVS SERVOS
LYCONIDES ADVLESCENS
PHAEDR[I]A VIRGO

ARGVMENTVM I

Senéx auarus uíx sibi credens Eúclio
Domí suae defóssam multis cúm opibus
Aulam ínuenit rursúmque penitus cónditam
Exánguis amens séruat. eius fíliam
Lycónides uitiárat. intereá senex
Megadórus a soróre suasus dúcere
Vxórem auari gnátam deposcít sibi.
Durús senex uix promíttit atque aulaé timens
Domó sublatam uáriis abstrudít locis.
Insídias seruos fácit huius Lycónidis
Qui uírginem uitiárat: atque ipse óbsecrat
Auónculum Megadórum sibimet cédere
Vxórem amanti. pér dolum mox Eúclio
Quom pérdidisset aúlam, insperato ínuenit
Laetúsque natam cónlocat Lycónidi.

11. atque ipse *vel* atque ‖ 12. cedere *vel* credere ‖

ARGVMENTVM II

Aulám repertam | áuri plenam | Eúclio
Vi súmma seruat míseris adfectús modis.
Lycónides istíus uitiat fíliam.
Volt hánc Megadorus índotatam dúcere
Lubénsque ut faciat dát coquos cum obsónio.
Auró formidat Eúclio, abstrudít foris.
Re omni ínspecta<ta> cómpressoris séruolus
Id súrpit: illic Eúclioni rém refert.
Ab eó donatur aúro, uxore et fílio.

6. abstridit fores ‖ 7. *add Mue* ‖

PROLOGVS

LAR FAMILIARIS

Nequís miretur quí sim, paucis éloquar.
Ego Lár sum familiáris ex hac fámilia
Vnde éxeuntem me áspexistis. hánc domum
Iam múltos annos ést quom possideo ét colo
†Patri auoque iam húius qui nunc híc habet.
Sed míhi auos huius óbsecrans concrédidit
Thensaúrum | auri clam ómnis: in medió foco
Defódit uenerans mé, ut id seruarém sibi.
Is quóniam moritur — íta auido ingenió fuit —
Numquam índicare id fílio uoluít suo:
Inopémque optauit pótius eum relínquere
Quam eúm thensaurum cómmostraret fílio.
Agrí reliquit éi non magnúm modum,
Quo cúm labore mágno et misere uíueret.
Vbi is óbiit mortem quí mi id aurum crédidit,
Coepi óbseruare, ecquí maiorem fílius
Mihi honórem haberet quam éius habuissét pater.
Atque ílle uero mínus minusque inpéndio
Curáre minusque me ímpertire honóribus.
Item á me contra fáctumst: †nam item obiít die⟨m⟩.
Is ex se húnc reliquit qui híc nunc habitat fílium
Paritér moratum, ut páter auosque huiús fuit.
Huic fília unast: éa mihi cottídie

---

2. sum lar *Probus et Priscianus* ‖ 3. exeuntem me aspexistis *vel* et euntem me aspexisti ‖ 5. *deest aliquid* ‖ 16. et qui (et quidem *Nonius*): *corr Gul* ‖ 22. eius *Nonius et Servius Dan* ‖

Aut túre aut uino aut áliqui semper súpplicat:
Dat míhi coronas. eíus honoris grátia
Fecí, thensaurum ut híc reperiret Eúclio,
Quo illám facilius núptum, si uellét, daret.
Nam eám compressit dé summo adulescéns loco.
Is scít adulescens quaé sit quam comprésserit:
Illa íllum nescit néque compressam autém pater.
Eam ego hódie faciam ut híc senex de próxumo
Sibi uxórem poscat. íd ea faciam grátia,
Quo ille eám facilius dúcat qui comprésserat.
Et híc qui poscet eám sibi uxorém senex,
Is ádulescentis íllius est auónculus,
Qui illám stuprauit nóctu, Cereris uígiliis.
Sed híc senex iam clámat intus út solet.
Anúm foras extrúdit, ne sit cónscia.
Credo aúrum inspicere uólt, ne subreptúm siet.

ACTVS I

EVCLIO. STAPHYLA
SERVOS ANVS

EVC. Exi, ínquam, age exi: exeúndum hercle tibi hinc ést foras,
Circúmspectatrix cum óculis emissíciis.
STA. Nam cúr me miseram uérberas? EVC. Vt mísera sis
Atque út te dignam mála malam aetatem éxigas.
STA. Nam quá me nunc causa éxtrusisti ex aédibus?
EVC. Tibi egó rationem réddam, stimulorúm seges?
Illúc regrede<re> ab óstio: illuc sís uide,

---

24. aliqui *vel* aliquid ‖ 28. compressit eam: *trai Bo* ‖ 38. ne sit *vel* nescit ‖ 44. qua me nunc *vel* me qua | ex *vel* his ex ‖ 45. ego *vel* enim ‖

Vt incédit. at scin quó modo tibi rés se habet?
Si hercle hódie fustem cépero aut stimulum ín manum,
Testúdineum istum tíbi ego grandibó gradum.
STA. Vtinám me diui adáxint ad suspéndium
Potiús quidem quam hoc pácto apud te séruiam.
EVC. At út scelesta sóla secum múrmurat.
Oculós hercle ego istos, ímproba, ecfodiám tibi,
Ne me óbseruare póssis, quid rerúm geram.
Abscéde etiam nunc, étiam nunc, etiám | — ohe,
Istíc astato. si hércle tu ex istóc loco
Digitúm transuorsum aut únguem latum excésseris,
Aut sí respexis, dónicum ego te iússero,
Contínuo hercle ego te dédam discipulám cruci.
Sceléstiorem me hác anu certó scio
Vidísse numquam, nímisque ego hanc metuó male,
Ne mi éx insidiis uérba inprudentí duit
Neu pérsentiscat, aúrum ubist abscónditum:
Quae in óccipitio quóque habet oculos péssuma.
Nunc íbo ut uisam, sítne ita aurum ut cóndidi,
Quod mé sollicitat plúrumis miserúm modis.

⟨STAPHYLA
ANVS⟩

Noenúm mecastor, quíd ego ero dicám meo
Malaé rei euenísse quamue insániam,
Queo cómminisci | : íta me miseram ad húnc modum
Deciés die uno saépe extrudit aédibus.
Nescío pol quae illunc hóminem intemperiaé tenent:
Peruígilat noctes tótas: tum autem intérdius

---

48. hodie hercle (hodie *B et* · hercle *s. v.* B^2): *trai Kampmannus* ‖ 49. Testudineum *vel* Testudinem | gradibo: *corr ex Nonio* ‖ 55. nunc etiam nunc *vel* nunc ‖ 56. atasto: *corr Gru* ‖ 58. respexis *vel* respexeris ‖ 60. certe: *corr Franckenus* ‖ 65. estne: *corr Py* ‖ 67. *add Goellerus* | ego ero *vel* ero ego ‖

Quasi claúdus sutor dómi sedet totós dies.
Neque iám quo pacto célem erilis fíliae
Probrúm, propinqua pártitudo quoi áppetit,
Queo cómminisci: néque quicquam meliúst mihi,
Vt opínor, quam ex me ut únam faciam lítteram
Long⟨ám, me⟩um laqueo cóllum quando obstrínxero.

EVCLIO. STAPHYLA
SENEX ANVS

EVC. Nunc défaecato démum animo egrediór domo,
Postquám perspexi sálua esse intus ómnia.
Redi núnciam intro atque íntus serua. STA. Quíppini?
Ego íntus seruem? an néquis aedes aúferat?
Nam hic ápud nos nil est áliud quaesti fúribus:
Ita ináni⟨i⟩s sunt óppletae atque aráneis.
EVC. Mirúm quin tua [nunc] me caúsa faciat Iúppiter
Philíppum regem aut Dáreum, triuenéfica.
Aráneas mi ego íllas seruarí uolo.
Paupér sum, fateor, pátior: quod di dánt fero.
Abi íntro, occlude iánuam: iam ego híc ero.
Caue quémquam alienum in aédis intromíseris.
Quod quíspiam ignem quaérat, extinguí uolo,
Ne caúsae quid sit quód te quisquam quaéritet.
Nam si ígnis uiuet, tu éxtinguere extémp⟨u⟩lo.
Tum aquam aúfugisse dícito, siquís petet.
Cultrúm, securim, pístillum, mortárium,
Quae uténda uasa sémper uiciní rogant,
Furés uenisse atque ábstulisse dícito.
Profécto in aedis meás me absente néminem

---

78. *add Ca duce Scu* | obstrinxero *vel* obstrixero ‖ 79. egredior *vel* egrediar ‖ 80. perspexi *vel* prospexi ‖ 81 sq. *dist Pareus* ‖ 84. *add Py* ‖ 85. *del Ca* ‖ 86. darieum *vel* darium ‖ 91. quaerat *vel* quaerit ‖ 93. *add Ca* ‖ 95. pistillum *vel* pistellum ‖ 98. inaedis *vel* inaedibus | meas me *vel* mae ‖

Volo íntromitti. atque étiam hoc praedicó tibi,
Si Bóna Fortuna uéniat, ne intromíseris.
STA. Pol ea ípsa credo ne íntromittatúr cauet:
Nam ad aédis nostras núsquam adiit, quamquám propest.
EVC. Tace átque abi intro. STA. Táceo atque abeo.
EVC. Occlúde sis
Forés ambobus péssulis. iam ego híc ero.
Discrúcior animi, quía ab domo abeundúmst mihi.
Nimis hércle inuitus ábeo: sed quid agám scio.
Nam nóster nostrae quíst magister cúriae
Diuídere argenti díxit nummos ín uiros:
Id sí relinquo ac nón peto, omnes ílico
Me súspicentur, crédo, habere aurúm domi.
Nam nón est ueri símile | hominem paúperem
Pauxíllum parui fácere qui⟨n⟩ nummúm petat.
Nam núnc quom celo sédulo omnis, né sciant,
Omnés uidentur scíre et me benígnius
Omnés salutant quám salutabánt prius.
Adeúnt, consistunt, cópulantur déxteras:
Rogitánt me, ut ualeam, quíd agam, quid rerúm geram.
Nunc quó profectus sum íbo: postideá domum
Me rúrsum quantum pótero tantum récipiam.

ACTVS II

EVNOMIA. MEGADORVS
MVLIER SENEX

EVN. Velím te arbitrári me⟨d⟩ haéc uerba, fráter,
Meái fidéi tuáique réi [haec]
Causá facere, ut aéquomst germánam sorórem.

---

102. nusquam *vel* numquam | prope est *vel* prope ‖ 106. siquid: *corr J* ‖ 118. post idem: *corr Ca* ‖ 120. *add Guy* ‖ 121. meae fidei tuaeque rei haec († hoc *s. v.*) *adhaeret v. 120: corr Reizius, del Pius* ‖

Quamquam haúd falsa súm nos odiósas habéri:
Nam múltum loquáces merito ómnes habémur
Nec mútam profécto repértam ullam esse *
†Hodie dicunt mulierem ullo in saeculo.
Verum hóc, frater, únum tamen cogitáto,
Tibí proxumám me mihíque esse itém te.
It⟨a⟩ aéquomst quod ín rem esse utríque arbitrémur
Et míhi te et tibí ⟨me⟩ consúlere et monére:
Neque occultum id haberi neque per metum mussari,
Quin participem pariter ego te et tu me ut facias.
Eo nunc ego secreto te huc foras seduxi,
Vt tuam rem ego tecum hic loquerer familiarem.
MEG. Da mihi, optuma femina, manum.
EVN. Vbi east, quis east nam optuma? MEG. Tu. EVN. Tune ais? MEG. Si negas, nego.
EVN. Decet te equidem uera proloqui. nam optuma nulla potest eligi:
Alia alia peior, frater, est. MEG. Idem ego arbitror, nec tibi
Aduorsari certumst de istac re umquam, soror.
EVN. Da mihi operam, amabo. MEG. Tuast: utere atque impera, siquid uis.
EVN. Id quod in rem tuam optumum esse arbitror, te id monitum aduento.
MEG. Soror, móre tuo facis. EVN. Fácta uolo.
MEG. Quid ést id, sorór? EVN. Quod tibí sempitérnum
Salútare sít: liberís procreándis —
MEG. Ita dí faxint — EVN. Volo te úxorem
Domum dúcere. MEG. Ei, occídi. EVN. Quid ita?

---

128. item esse: *trai Bent* ‖ 129. Vt: *corr Taubmannus* ‖ 131 sqq. *cf. ad Amph. 159 sqq.* ‖ 131. occultum *vel* occultatum ‖ 146. more *vel* moro | facta *vel* facto ‖ 147. *adhaeret v. 146, dein* — faxint *et* — ita: *discr Bo et Weisius* ‖

MEG. Quia míhi misero cerebrum éxcutiunt tua dícta, soror: lapidés loqueris.
EVN. Heia, hóc face quod te iúbet soror. MEG. Si lúbeat faciam.
EVN. In rem hóc tuamst. MEG. †Vt quidem emoriar prius quam ducam.
†Sed his legibus si quam dáre uis, ducam:
Quae crás ueniat, peréndie forás feratur [soror].
His légibus †quam dare uis cedo: nuptiás adorna.
EVN. Quam máxuma possúm tibi, fratér, dare dote:
Sed est grándior: nam múlieris est aétas media.
Eam sí iubes, fratér, tibi me póscere, poscam.
MEG. Núm non uis me intérrogare te? EVN. Ímmo siquid uís, roga.
MEG. Póst mediam aetatém qui media dúcit uxorém domum,
Si eám senex anúm praegnantem fórtuito fécerit,
Quíd dubitas, quin sít paratum nómen puero Póstumus?
Núnc ego istum, sorór, laborem démam et deminuám tibi.
Égo uirtute deum ét maiorum uóstr[or]um diues súm satis.
Ístas magnas fáctiones, ánimos, dotes dápsiles,
Clámores, impéria, eburata uéhic[u]la, pallas, púrpuram
Níl moror, quae in séruitutem súmptibus redigúnt[ur] uiros.
⟨EVN.⟩ Díc mihi, quaeso, quís east quam uis dúcere uxorem? MEG. Éloquar.

153. lubeat *vel* iubeat ‖ 155. *solus post v. 154 add B* ‖ 156. *del Reizius* ‖ 158. frater dare *vel* dare frater | dote (*et* maxima) *vel* dotem (*et* maximam) ‖ 159. natu media est mulieris aetas: *corr Goe, trai Bo* ‖ 162. qui mediam *Festus* ‖ 163. fortuito *vel* fortuitu ‖ 164. his nomen pueris postumae *Festus* ‖ 165. degam *Nonius* ‖ 166. *del Gru ex Capt. 324* ‖ 167. dapsilas *Nonius* ‖ 169. in seruitutum ‖ 170. *add Pius* | mihi si audes quis (*vel* quae) *Priscianus et schol. Pers.* | EVN.: *corr Pius* ‖

Nó[ui]stin hunc senem Eúclionem ex próxumo paupérculum?
EVN. Nóui: hominem haud malúm mecastor. ⟨MEG.⟩ Éius cupio fíliam
Vírginem mihi désponderi: uérba ne faciás, soror.
Scío quid dicturá's: hanc esse paúperem: haec paupér placet.
EVN. Dí bene uortant. MEG. Ídem ego spero. EVN. †Quid me nunc quid uís? MEG. Vale.
EVN. Ét tu, frater. MEG. Égo conueniam Eúclionem, sí domist.
Séd eccum *: néscio unde sése homo recipít domum.

EVCLIO. MEGADORVS
SENES II

EVC. Praésagibat mi ánimus frustra me íre, quom exibám domo.
Ítaque abibam inuítus: nam neque quísquam curiálium
Vénit neque magíster quem diuídere argentum opórtuit.
Núnc domum properáre propero: nam égomet sum hic, animús domist.
MEG. Sáluos atque fórtunatus, Eúclio, sempér sies.
EVC. Dí te ament, Megadóre. MEG. Quid tu? récten atque ut uís uales?
EVC. Nón temerariúmst, ubi diues blánde appellat paúperem.
Iam íllic homo aurum scít me habere, eo mé salutat blándius.
MEG. Aín tu te ualére? EVC. Pol ego haud pérbene a pecúnia.

---

172. MEG. Noui: *corr Pius et add in spat* | *dist Brixius* || 175. Quid (*vel* quod) me || 178. exirem *Cicero de div. I 31, 65* (*om.* mihi) || 181. properare *ex* properabo *D* || 185. me scit: *trai Bo* || 186. a pecunia perbene: *trai Guy* ||

MEG. Pól sist animus aéquos tibi, sat[is] hábes, qui bene uitám colas.
EVC. Ánus hercle huic indícium fecit de aúro: perspicué palamst.
Quoí ego iam linguám praecidam atque óculos effodiám domi.
MEG. Quíd tu solus técum loquere? EVC. Meám pauperiem cónqueror.
Vírginem habeo grándem, dote cássam atque inlocábilem,
Néque eam queo locáre quoiquam. MEG. Táce: bonum habe animum, Eúclio:
Dábitur: adiuuábere a me: díc, siquid opust, ímpera.
EVC. Núnc petit, quom póllicetur: ínhiat aurum ut déuoret.
Áltera manú fert lapidem, pánem ostentat áltera.
Némini credó qui large blándust diues paúperi.
Ýbi manum inicít benigne, ibi ónerat aliquam zámiam.
Égo istos noui pólypos qui u[i]bi quícquid tetigerúnt tenent.
MEG. Dá mi operam parúmper, si operaest, Eúclio, id quod té uolo
Dé communi re áppellare mea ét tua. EVC. Ei miseró mihi.
Aúrum mi intus hárpagatumst. númc hic eam rem uólt, scio,
Mécum adire ad páctionem: uérum interuisám domum.
MEG. Quó abis? EVC. Iam ⟨ego⟩ ad té reuortar: námst quod inuisám domum.
MEG. Crédo edepol, ubi méntionem ego fécero de fílĭa,
Mi út despondeát, sese a me dérideri rébitur.
Néque illo quisquamst álter hodie ex paúpertate párcior.

---

187. *del Harius* | colas *vel* colis || 188. huic *vel* hunc || 191. Filiam h. g. cassa dote atque inlocabili *Varro* || 198. uibi (*vel* iubi) *vel* nibi: *corr Hermolaus* | tetigerunt *vel* tetigerint || 199. si operaest euclio id *Nonius*: paucis euclio est || 203. *add Mue* | quod uisam: *corr Ri* ||

EVC. Dí me seruant, sálua re<s> est: †saluum est, siquid non perit.
Nímis male timuí. prius quam intro rédi<i>, exanimatús fui.
Rédeo ad te, Megadóre, siquid mé uis. MEG. Habeo grátiam.
Quaéso quod te pércontabor, ne íd te pigeat próloqui.
EVC. Dúmquidem nequid pérconteris, quód [mihi] non lubeat próloqui.
MEG. Díc mihi, quali me árbitrare génere prognatúm? EVC. Bono.
MEG. Quíd fide? EVC. Boná. MEG. Quid factis? EVC. Néque malis neque ímprobis.
MEG. Aétatem meam scís? EVC. Scio esse grándem item ut pecúniam.
MEG. Cérte edepol equidém te ciuem síne mala omni málitia
Sémper sum arbitrátus et nunc árbitror. EVC. Aurum huíc olet.
Quíd nunc me uis? MEG. Quóniam tu me et égo te qualis sís scio:
Quaé res recte uórtat mihique tíbique tuaeque fíliae,
Fíliam tuám mi uxorem pósco: promitte hóc fore.
EVC. Héia, Megadore, haúd decorum fácinus tuis factís facis,
Ýt inopem atque innóxium abs te atque ábs tuis me inrídeas.
Nám de te neque ré neque uerbis mérui, ut faceres quód facis.
MEG. Néque edepol ego té derisum uénio neque derídeo:
Néque dignum arbitrór. EVC. Cur igitur póscis meam gnatám tibi?

---

207. *add J* || 211. *del Guy* || 222. uti *vel* ut ||

MEG. Ýt propter me tíbi sit melius míhique propter te ét tuos.
EVC. Vénit hoc mi, Megadóre, in mentem, té⟨d⟩ esse hominem díuitem,
Fáctiosum, mé item esse hominem paúperum paupérrumum.
Núnc si filiám locassim meám tibi, in mentém uenit,
Té bouem esse et me ésse asellum: ubi técum coniunctús siem,
Ýbi onus nequeam férre pariter, iáceam ego asinus ín luto:
Tú me bos magis haúd respicias, gnátus quasi numquám siem.
Ét te utar iníquiore et méus me⟨d⟩ ordo irrídeat.
Neútrubi habeam stábile stabulum, síquid diuortí fuat:
Ásini me mordícibus scindant, bóues incursent córnibus.
Hóc magnumst períclum, [me] ab asinis ád boues transcéndere.
MEG. Quam ád probos propínquitate próxume te adiúnxeris,
Tam óptumumst: tu cóndicionem hanc áccipe: auscultá mihi
Átque eam despondé mi. EVC. At nil est dótis quod dem. MEG. Né duas.
Dúm modo moráta recte uéniat, dotatást satis.
EVC. Eó dico, ne mé thensauros répperisse cénseas.
MEG. Nóui: ne doceás. desponde. EVC. Fíat: sed pro Iúppiter,
Num égo disperii? MEG. Quíd tibist? EVC. Quid crépuit quasi ferrúm modo? 242
MEG. Híc apud me hortúm confodere iússi. sed ubi hi[n]c ést homo? 244
Ábiit nèque me cértiorem fécit: fastidít mei.

---

226. *add Ac* ‖ 232. *add Ac* ‖ 233. deuorti ‖ 234. mordicus: *corr ex Nonio* ‖ 235. *del Ca* ‖ 238. quod dem *vel* quidem ‖ 242. Quid (*vel* Quod) crepuit ‖

Quía uidet me súam amicitiam uélle, more hominúm facit.
Nám si opulentus ít petitum paúperioris grátiam,
Paúper metuit cóngredi⟨ri⟩. pér metum male rém gerit.
Ídem quando occásio illaec péri⟨i⟩t, post seró cupit.
EVC. Si hércle ego te non élinguandam dédero usque ab radícibus,
Ímpero auctorque ⟨égo⟩ sum, ut tu me quoí uis castrandúm loces.
MEG. Vídeo hercle ego te me árbitrari, Eúclio, hominem idóneum,
Quém senecta aetáte ludos fácias, haud meritó meo.
EVC. Néque edepol, Megadóre, facio néque, si cupiam, cópiast.
MEG. Quíd nunc? etiam míhi despondes fíliam? EVC. Illis légibus,
Cúm illa dote quám tibi dixi. MEG. Spónden ergo? EVC. Spóndeo.
MEG. [Istuc] Dí bene uortant. EVC. Íta di faxint: íllud facito ut mémineris
Cónuenisse, ut néquid dotis mea ád te afferret fília.
MEG. Mémini. EVC. At scio quo uós soleatis pácto perplexárier:
Páctum non pactúmst, non pactum páctumst, quod uobís lubet.
MEG. Núlla controuérsia mihi técum erit: sed núptias
Núm quae causast quín faciamus hódie? EVC. Immo edepol óptuma.
MEG. Íbo igitur, parábo. numquid mé uis? EVC. †Istuc fiet uale.

---

248. *add Ac* ‖ 249. illaec occasio (*vel* occansio): *trai Harius* | *add Py* ‖ 251. *add Guy* | tu *solus* B^2 ‖ 252. te me *vel* te *vel* me ‖ 255. *dist Ac* ‖ 257. EVC. *praem* (*et* MEG. Ita *et* EVC. Illud): *corr Angelius* | *del Py* ‖ 258. afferret *vel* aufferret *vel* afferat ‖ 262. Hodie quin faciamus num quae causa est: *trai Brixius* ‖ 263. uis me B^2 ‖

MEG. Heús, Strobile, séquere propere mė ád macellum strénue.
EVC. Íllic hinc abiit. di ímmortales, óbsecro, aurum quíd ualet.
Crédo ego illum iam ín<d>audisse míhi esse thensaurúm domi:
Íd inhiat, ea affínitatem hanc óbstinauit grátia.

EVCLIO. STAPHYLA
SENEX ANVS

EVC. Ýbi tu's quae debláterauisti iám uicinis ómnibus
Meaé me filiaé daturum dótem? heus, Staphyla, té uoco.
Écquid audis? uáscula intus púre propera atque élue.
Fíliam despóndi ego: hodie huic núptum Megadoró dabo.
STA. Dí bene uortant: uérum ecastor nón potest: subitúmst nimis.
EVC. Táce atque abi: curáta fac sint quom á foro redeám domum.
†Atque occlude aédis: iam ego hic ádero. STA. Quid ego núnc agam?
Núnc nobis prope adést exitium, mi átque erili fíliae.
Núnc probrum atque pártitudo própe adest ut fiát palam.
Quód celatum atque óccultatumst úsque adhuc, nunc nón potest.
Íbo intro, ut erus quae ímperauit fácta quom ueniát sient.
Nám ecastor malúm maerorem métuo ne inmixtúm bibam.

---

266. *add Goellerus* (inaudiuisse *Nonius*) | domi *vel* domim || 268. deblattauisti (deblaterasti *Nonius*) || 271. hodie ego || 273. abi *vel* abi et || 274. ego hic (*vel* hic) adero (*vel* ero) || 279. minixtum (mixtim *J*): *corr Gru* ||

ACTVS III

STROBILVS. SERVOS **ANTHRAX.** COCI **CONGRIO** II

STR. Postquam óbsonauit érus et conduxít coquos
Tibícinasque hasce ápud forum, edixít mihi,
Vt díspertirem obsónium hic bifáriam.
ANTH. Mequidem hércle dicam * palam non díuides.
Siquó tu totum me íre uis, operám dabo.
CONG. Bellum ét pudicum uéro prostibulúm popli.
Post síquis uellet, te haúd non uelles díuidi.
STR. Atqui égo istuc, Anthrax, áliouorsum díxeram,
Non ístuc quo[d] tu insímulas: sed erus núptias
Meus hódie faciet. ANTH. Quóius ducit fíliam?
STR. Vicíni huius Eucliónis ⟨senis⟩ e próxumo.
Ei ádeo obsoni hinc dímidium iussít dari,
Cocum álterum itidemque álteram tibícinam.
ANTH. Nempe hú[i]c dimidium dícis, dimidiúm domum?
STR. Nempe sícut dicis. ANTH. Quíd? hic non poterat dé suo
Senex óbsonari fíliai núptiis?
STR. Vah. ANTH. Quíd negotist? STR. Quíd negoti sít rogas?
Puméx non aequest ár[i]dus, atque hic ést senex.
ANTH. Ain tándem? CONG. Ita esse ut dícis! STR. Tute exístuma
* * * * * * * * * * * * * *
Suam rém perisse séque eradicárier.
[STR.] Quin díuom atque hominum clámat continuó fidem,

280. Postquam *vel* Posquam ‖ 281. Tibicenasque ‖ 285. STR.: *corr Bo* ‖ 287. ANTH. (*et* STR. *v. 288*): *corr Ca* | Atque: *corr Py* ‖ 288. *del Bo* ‖ 290. *add Ca* ‖ 291. hic iussit dimidium *Gellius* ‖ 293. *del Guy* | domi: *corr Ac* ‖ 295. filiae innuptiis: *corr Scal* ‖ 297. *del Sey* ‖ 298. STR. Ita: *corr Sey* | ANTH. Tute: *corr V^2J* | *lac sign Havetus* ‖ 300. *del V^2J* ‖

De suó tigillo fúmus siqua exít foras.
Quin quom ít dormitum, fóllem obstringit ób gulam.
ANTH. Cur? STR. Néquid animae fórte amittat dórmiens.
ANTH. Etiámne obturat ínferiorem gútturem,
∗ néquid animae fórte amittat dórmiens?
STR. Sic míhi te ut tibi me⟨d⟩ aéquomst credo crédere.
ANTH. Immo équidem credo. STR. Át scin etiam quómodo?
Aquam hércle plorat, quóm lauat, profúndere.
ANTH. Censén talentum mágnum exorarí potis
Ab istóc sene, ut det quí fiamus líberi?
STR. Famem hércle utendam, sí roges, numquám dabit.
Quin ípsi pridem tónsor unguis démpserat:
Collégit, omnia ábstulit praeségmina.
ANTH. Edepól mortalem párce parcum praédicas.
STR. Censén uero adeo [esse] párcum et miserum uíuere?
[ANTH.] Pulméntum pridem †ei eripuit míluos:
Homo ád praetorem plórabundus déuenit:
Infít ibi postuláre, plorans, éiulans,
Vt síbi liceret míluom uadárier.
Sescénta sunt quae mémorem, si sit ótium.
Sed utér uostrorumst célerior? memorá mihi.
ANTH. Ego, et múlto melior. STR. Cócum ego, non furém rogo.
ANTH. Cocum é⟨r⟩go dico. STR. Quíd tu ais? CONG. Sic sum, út uides.

---

301. tuo ligello *Nonius* ‖ 303. emittat *Nonius* ‖ 306. Hęc *vel* Nęc: *corr Vss* | *add Scal* | credere credo: *trai Py* ‖ 308. hercle plorat *vel* plorat hercle ‖ 309. potest: *corr Bo* ‖ 312. ipse *Nonius* | dempserat *vel* dep̄sserat ‖ 315. *del Sey* | misere *vel* miserere: *duce Stu corr Sey* ‖ 316. eripuit *vel* eripui ‖ 317. plorabundus (*vel* plorandus) deuenit (uenit deplorabundus *Nonius*) ‖ 321. memora *vel* memori ‖ 322. CONG.: *corr Py* | Ego ut: *corr Mue* ‖ 323. *add Ac* ‖

ANTH. Cocus ílle nundinálist, in nonúm diem
Solet íre coctum. CONG. Tún trium litterárum homo
Me uítuperas? fur. ANTH. Étiam fur, trifúrcifer.

[STROBILVS. CONGRIO
SERVOS COCVS]

STR. Tace núnciam tu: atque ágnum hinc uter est pínguior
* * * * * * ANTH. Licet. STR. Tu, Cóngrio,
†Eum sume atque abi intro illuc, ét uos illum séquimini:
Vos céteri ite huc ád nos. CONG. Hercle iniúria
Dispértiuisti: pínguiorem agnum ísti habent.
STR. At núnc tibi dabitur pínguior tibícina.
I sáne cum illo, Phrúgia: tu autem, Eleúsium,
Huc íntro abi ad nos. CONG. Ó Strobile súbdole,
Hucíne detrus[is]ti me ád senem parcíssumum?
Vbi síquid poscam usque ád rauim poscám prius
Quam quícquam detur. STR. Stúltus et sine grátia's.
[Tibi récte facere, quándo quod faciás perit.]
CONG. Qui uéro? STR. Rogitas? iám principio in aédibus
Turba ístic nulla tíbi erit: siquid utí uoles,
Domo ábs te adferto, ne óperam perdas póscere.
Hic aútem apud nos mágna turba ac fámiliast,
Supéllex, aurum, uéstis, uasa argéntea:
Ibi sí peri[u]erit quíppiam, — quod té scio
Facile ábstinere pósse, si nil óbuiamst —

324. STR.: *corr Angelius* | nundinale est *Festus* ‖ 325. Tum: *corr B* ‖ 326. STR.: *corr Angelius* ‖ 328 sq. *lac sign D* | eum sume Atque *vel* Eum sume atque: *haec quoque lacunosa* ‖ 330. illuc ad: *corr Kochius* | ANTH. ‖ 331 sq. pingulorem *et* pingulor: *corr J* | tibi dabitur *vel* dabitur tibi ‖ 335. *del Ac* | 336. poscamus quę | adarauin poscamus prius: *corr ex Nonio* ‖ 338. *secl Weisius* ‖ 339. principio *vel* inprincipio ‖ 340. istuc: *corr Taubmannus* ‖ 342. Hic autem *vel* Hic ‖

Dicánt, coqui abstulérunt: comprehéndite,
Vincíte, uerberáte, in puteum cóndite.
Horúm tibi istic níl eueniet: quíppe qui,
Vbi quíd subripias, níl est: sequere hac mé. CONG. Sequor.

STROBILVS. STAPHYLA. CONGRIO
SERVOS ANVS COCVS

STR. Heu<s>, Stáphyla, prodi atque óstium aperi. STA. Quí uocat?
STR. Strobílus. STA. Quid uis? STR. Hós ut accipiás coquos
Tibícinamque obsóniumque in núptias.
Megadórus iussit Eúclioni haec míttere.
STA. Cererín, Strobile, has súnt facturi núptias?
STR. Qui? STA. Quía temeti níl allatum intéllego.
STR. At iam áfferetur, si á foro ipsus rédierit.
STA. Ligna híc apud nos núlla sunt. CONG. Sunt ásseres?
STA. Sunt pól. CONG. Sunt igitur lígna, ne quaerás foris.
STA. Quid? ímpurate, quámquam Volcanó studes,
Cenaéne causa aut tuaé mercedis grátia
Nos nóstras aedis póstulas combúrere?
CONG. Haud póstulo. STR. Duc ístos intro. STA. Séquimini.

346. quoqui ‖ 349. subripiat: *corr Lamb* ‖ 352. obsoniumque *vel* obsonium ‖ 354. mi strobile *Macrobius* | has sunt *Festus*: hi sunt *Macrobius*: has ‖ 355. allatum uideo *Festus et Macrobius* ‖ 356. Adiam: *corr* B^2 ‖ 357. CONG. Ligna | STR. Sunt: *corr Ac* ‖ 358. CONG. Sunt pol STR.: *corr Ac* ‖ 360. Caenae ue: *corr Pius* ‖ 362. STR. Haud postulo #: *corr Ac* ‖

PYTHODICVS
SERVOS

Curáte: ego interuísam quid faciánt coqui:
Quos pól ut ego hodie séruem cura máxumast.
Nisi únum hoc faciam, ut ín puteo cenám coquant:
Inde cóctam sursum súbducemus córbulis.
Si autém deorsum cómedent, siquid cóxerint,
Superi íncenati súnt et cenati ínferi.
Sed uérba hic facio, quási negoti níl siet,
Rapácidarum ubi tántum si[e]t in aédibus.

EVCLIO. CONGRIO
SENEX COCVS

EVC. Volui ánimum tandem cónfirmare hodié meum,
Vt béne haberem me fíliai núptiis.
Venio ád macellum, rógito pisces: índicant
Carós: agninam cáram, caram búbulam,
Vitulínam, cetum, pórcinam, cara ómnia:
Atque eó fuerunt cáriora, aes nón erat.
†Abeo iratus illinc, quoniam nil est qui emam.
Ita illís impuris ómnibus adií manum.
Deinde égomet mecum cógitare intéruias
Occépi: festo dié siquid prodégeris,
Profésto egere líceat, nisi pepérceris.
Postquam hánc rationem uéntri cordique édidi,
Accéssit animus ád meam senténtiam,
Quam mínumo sumptu fíliam ut nuptúm darem.
Nunc túsculum emi hoc ét coronas flóreas:
Haec ímpone[u]ntur ín foco nostró Lari,

---

363. FITODICVS ‖ 365. coquam *Nonius* ‖ 369. Si: *corr Gru* ‖ 370. *del Goellerus* ‖ 372. me *solus* B^2 *s. v.* | filiae: *corr Scal* ‖ 375. Vitilinam (*corr* B^2) caetum ‖ 385. Nunc *vel* Hunc | emi et hasce: *corr ex Prisciano* ‖ 386. *del* V^2J ‖

Vt fórtunatas fáciat gnatae núptias.
Sed quíd ego apertas aédis nostras cónspicor?
Et strépitust intus. númnam ego compilór miser?
CONG. Aulám maiorem sí potes ex uicínia
Pete: †haec paruast, cápere non quit. EVC. Eí mihi,
Perii hércle : aurum rápitur, aula quaéritur.
[Nímirum occidór, nisi ego intro huc própere propero cúrrere.]
Apóllo, quaeso, súbueni mi atque ádiuua:
Confíge sagittis fúres thensaurários:
⟨Si⟩quoi ín re tal⟨i⟩ iá⟨m⟩ subueni⟨s⟩t⟨i⟩ ántidhac.
Sed césso prius quam prórsus perii cúrrere?

ANTHRAX
COCVS

Dromó, desquama píscis: tu, Machaério,
Congrúm, murenam exdórsua quantúm potest.
Ego hínc artoptam ex próxumo utendám peto
A Cóngrione. tu ístum gallum, sí sapis,
Glabriórem reddes míhi quam uolsus lúdiust.
Sed quíd hoc clamoris óritur hinc ex próxumo?
Coqui hércle, credo, fáciunt officiúm suom.
Fugiam íntro, nequid túrbae | hic itidém fuat.

---

393. *secl Vss* ‖ 396. *add Vss* | talia (tali *V^2J*): *corr Ca* | subuenit ‖ 398. Drom(a)e *Nonius* | des quam aspicis: *corr ex Nonio* ‖ 399. gongrum *Nonius* | exdorsua quantum potest (*vel* potes) *Nonius*: exossata fac sient ‖ 402. Glabrionem (*vel* Cl.): *corr ex Nonio* | reddis *Nonius* | lydyus (*vel* lidyus *vel* lidius) est (lydius *Nonius*) ‖ 405. Redeo *Nonius* | turbae hic itidem: hic turbae *Nonius* | fiat: *corr Harius* ‖

CONGRIO
COCVS

†Optati uiues populares, íncolae, accolae, áduenae omnes,
Dáte uiam qua fúgere liceat, fácite totae pláteae pateant.
Néque ego umquam, nisi hódie, ad Bacchas uéni in Bacchanál coquinatum:
Íta me miserum et meós discipulos fústibus male cóntuderunt.
Tótus doleo atque óppido perii: íta me iste habuit sénex gymnasium.
Áttat, perii hercle égo miser: * aperit Bacchanál: adest:
Sequitúr. scio quam rém geram: hoc ipsús magister mé docet.
Neque lígna ego usquam géntium praebéri uidi púlcrius.
Itaque ómnis exegít foras me atque hós onustos fústibus.

EVCLIO. CONGRIO
SENEX COCVS

EVC. Redi, quó fugis nunc? téne, tene. CONG. Quid, stólide, clamas?
EVC. Quia ad trísuiros iam ego déferam nomén tuom. CONG. Quam ob rem?
EVC. Quia cúltrum habes. CONG. Cocúm decet. EVC. Quid cómminatu's
Mihi? CONG. Ístud male factum árbitror, quia nón latus fodi.

406. uiues *vel* uires (ciues V^2J) ‖ 408. bachinal: *corr B cum Nonio* ‖ 412. docuit: *corr Ac* ‖ 413. ego *vel* eo ‖ 417. co(m)minatus: *corr Ac* ‖ 418. Istud *vel* Istuc ‖

EVC. Homo núllust te sceléstior qui uíuat hodie
Neque quoi égo de industria ámplius male plús lubens faxim.
CONG. Pol etsí taceas, palam íd quidemst: res ípsa testist.
Ita fústibus sum móllior magis quam úllus cinaedus.
Sed quíd tibi nos táctiost, mendíce homo? <EVC.> Quae res?
Etiám rogitas? an quía minus quam aequóm me erat feci?
CONG. Sine: at hércle cum magnó malo tuo, si hóc caput sentit.
EVC. Pol ego haúd scio quid póst fuat: tuom núnc caput sentit.
Sed in aédibus quid tíbi meis nam erát negoti
Me absénte, nisi ego iússeram? uolo scíre. CONG. Tace ergo.
Quia uénimus coctum ad núptias. EVC. Quid tú, malum, curas,
Vtrum crúdum an coctum ego edím ◡ _, nisi tú mi's tutor?
CONG. Volo scíre, sinas an nón sinas nos cóquere hic cenam?
EVC. Volo scíre ego item meaé domi mea<n> sálua futura?
CONG. Vtinám mea mihi modo aúferam quae ad <té> tuli salua.
Me haud paénitet, tua ne éxpetam. EVC. Scio: né doce, noui.
CONG. Quid est quá prohibe[a]s nunc grátia nos cóquere hic cenam?

---

420. quo: *corr* B^2 ‖ 422. submollior magis *Nonius*: sum mollior miser magis ‖ 423. mendice homo tactio est: *trai Herm* | *add Sey* ‖ 424. aequomereat: *corr Sey* ‖ 425. malo tuo magno: *trai Harius* | sentit *vel* sentiet ‖ 426. *om VJ* | fiat ‖ 430. *lac signavimus* ‖ 432. *add Ca* ‖ 433. *add Stu* ‖ 434. ex(s)pectam: *corr B* ‖ 435. quia: *corr* B^2 ‖

Quid fécimus? quid díximus tibi sécus quam uelles?
EVC. Etiám rogitas, sceléste homo, qui⟨ne⟩ ángulos omnis
Mearum aédium et concláuium mihi † peruium facitis?
Ib⟨i⟩ ubí tibi erat negótium, ad focúm si adesses,
Non físsile †haberes caput: merito íd tibi factumst.
Adeo út tu meam senténtiam iam nóscere possis:
Si ad iánuam huc accésseris, nisi iússero, propius,
Ego té faciam misérrumus mortális uti sis.
Scis iám meam senténtiam. ⟨CONG.⟩ Quo abís? redi rursum.
Ita mé bene amet Lauérna, ⟨uti⟩ te iám, nisi reddi
Mihi uása †iubes, pípulo te hic dífferam ante aedis.
Quíd ego nunc agám? ne ego edepol uéni huc auspició malo:
Númmo sum condúctus: plus iam médico mercedíst opus.

EVCLIO. CONGRIO
SENEX COCVS

EVC. Hóc quidem hercle quóquo | ibo mécum erit, mecúm feram,
Néque istic in tantís periclis úmquam committam út siet.
Íte sane núnc [iam] intro omnes ét coqui et tibícinae.
†Etiam intro dúce, si uis, uél gregem uenálium.
Cóquite, facite, féstinate núnciam quantúm lubet.
CONG. Témperi, postquam ímpleuisti fústi fissorúm caput.

---

436. sequi usquam: *corr* V^2*J* ‖ 437. *add Herm* | angulos *vel* angulosus ‖ 438. peruium *vel* peruiam ‖ 439. Id: *corr Guy* ‖ 444. *add Bo* ‖ 445. *add Goe* | redi: *corr* B^2 *cum Nonio* ‖ 446. pipulo te *Varro*: *aut sic aut* pipulo te hic *Nonius*: populo hic ‖ 448. medico *vel* medio | mercede opus est: *corr Bo duce Ald* ‖ 450. istud: *corr Brixius* ‖ 451. Ita | *del Lingius* ‖ 454 sq. postquam . . . Intro *solus habet* B^2 ‖

EVC. Íntro abi⟨te⟩: opera húc conductast uóstra, non orátio.
CONG. Heú⟨s⟩, senex, pro uápulando hercle égo abs te mercedém petam.
Cóctum ego, non uápulatum, dúdum conductús fui.
EVC. Lége agito mecúm, molestus né sis: ei, cenám coque
Aút abi in malúm cruciatum ab aédibus. ⟨CONG.⟩ Abi tú modo.

EVCLIO
SENEX

EVC. Íllic hinc abiit. di ímmort⟨al⟩es, fácinus audax íncipit
Quí cum opulento paúper homine †coepit rem habere aut negótium,
Vélut⟨i⟩ Megadorús temptat me ómnibus miserúm modis:
Quí simulauit méi | honoris míttere huc causá coquos:
Ís ea causa mísit hoc qui súbriperent miseró mihi.
Cóndigne etiam méus me⟨d⟩ intus gállus gallinácius
Qui érat anu[i] pecúliaris pérdidit paenéssume.
Vbi erat haec defóssa occepit íbi scalpurrire úngulis
Círcumcirca. quíd opust uerbis? íta mi pectus péracuit:
Cápio fustem, obtrúnco gallum, fúrem manufestárium.
Crédo edepol ego illí mercedem gállo pollicitós cocos,
Si íd palam fecisset. †exemi ex manu manubrium.
(Quíd opust uerbis? fáctast pugna in gállo gallinácio.)

---

455. *add Goellerus* ‖ 456. Eu senex: *corr Bent* ‖ 458. i et *vel* et: *corr Brixius duce Guy* ‖ 460. *add* V^2J ‖ 462. *add Ald* | me omnibus *vel* me in omnibus ‖ 465. *add Pareus* ‖ 466. *del Bent* | pecullaris ‖ 467. ungulis *vel* ungulas (unguibus *Nonius*) | 472. *secl Guy* | gallinaceo ‖

Séd Megadorus méus affinis éccum incedit á foro.
Iam húnc non ausim praéterire quín consistam et cónloquar.

MEGADORVS. EVCLIO
SENES II

MEG. Narráui amicis múltis consiliúm meum
De cóndicione hac: Eúclionis fíliam
Laudánt: sapienter fáctum et consilió bono.
Nam meó quidem animo sí idem faciant céteri,
Opuléntiores paúperiorum fílias
Vt índotatas dúcant uxorés domum:
Et múlto fiat cíuitas concórdior,
Et inuídia nos minóre utamur quam útimur,
Et illaé malam rem métuant quam metuónt magis,
Et nós minore súmptu simus quám sumus.
In máxumam illuc pópuli partemst óptumum,
In paúcioris áuidos altercátiost,
Quorum ánimis auidis átque insatietátibus
Neque léx neque sutor cápere est qui possít modum.
Namque hóc qui dicat: quó illae nubent díuites
Dotátae, s⟨i⟩ istud iús pauperibus pónitur?
Quo lúbeant nubant, dúm dos ne fiát comes.
Hoc sí ita fiat, móres meliorés sibi
Parént pro dote quós ferant quam núnc ferunt.
Ego fáxim muli prétio qui superánt equos
Si[e]nt uíliores Gállicis canthériis.
EVC. Ita mé di amabunt út ego hunc auscultó lubens.
Nimis lépide fecit uérba ad parsimóniam.
MEG. Nulla ígitur dicat: équidem dotem ad te ádtuli

---

482. minore nos: *trai Py* || 485. illuc *vel* illec | optimam: *corr Ca* || 486. paucioris *vel* pauciori || 489. Namque *vel* Neque || 490. Dotata es istud uis: *corr Ca* || 491. iubeant *vel* lubeant || 495. *del Reizius* ||

Maiórem multo quám tibi erat pecúnia.
Enim míhi quidem aequomst púrpuram atque aurúm dari,
Ancíllas, mulos, múliones, pédis[s]equos,
Salútigerulos púeros, uehic[u]la quí uehar.
EVC. Vt mátronarum hic fácta pernouít probe
Moríbus praefectum múlierum hunc factúm uelim.
MEG. Nunc quóquo uenias plús plaustrorum in aédibus
Videás quam ruri quándo ad uillam uéneris.
Sed hoc étiam pulcrumst praéquam ubi sumptús petunt.
Stat fúllo, phyrgio, aúrifex, linárius:
Caupónes patagiárii, indusiárii,
Flammárii, uiolárii, carinárii,
Aut mánulearii, aút †murobatharii,
Propólae linteónes, calceolárii,
Sedentárii sutóres, diabathrárii,
Soleárii astant, ástant molocinárii,
Petúnt fullones, sárcinatorés petunt,
Strophiárii astant, ástant semisonárii.
Iam hosce ábsolutos cénseas. cedúnt, petunt
Trecén<t>i †cum stánt phylacistae in átriis,
Textóres, limbolárii, arculárii.
Ducúntur, datur †aes: iam hosce ábsolutos cénseas,
Quom incédunt infectóres corcotárii:
Aut áliqua mala crux sémper est, quae aliquíd petat.
EVC. Compéllarem ego illum, ní metuam ne désinat
Memoráre mores múlierum: nunc síc sinam.
MEG. Vbi núgigerulis rés solutast ómnibus,

---

501. *del Py* ‖ 502. (Saluti) gerrulos *vel* gerulos | *del Harius* ‖ 505. quoque: *corr* B^2 ‖ 508. linarius *vel* lanarius ‖ 509. *dist Guy* ‖ 510. cariari(i) *Nonius* ‖ 511. *post 521 legisse vid Nonius: cf fragm I* ‖ 513. sutares *vel* sutates: *corr* B^2 | diobatharii: *corr ex Paulo* ‖ 514. Soliarii ‖ 518. *add Py* ‖ 519. linbuarii *vel* limbuarii: *corr ex Nonio* | alcularii *Nonius* ‖ 520. Ducuntur *vel* Dicuntur ‖ 521. crocotarii *vel* crocotarũ: *corr Wagnerus* ‖ 525. nugigerulus *vel* nugigerulis (nugiuendis *Nonius*) ‖

Ibi ád postremum cédit miles, aés petit.
Itúr, putatur rátio cum argentário.
Milés inpransus ástat, aes censét dari.
Vbi dísputatast rátio cum argentário,
Etiam [plus] ípsus ultro débet argentário.
Spes prórogatur míliti in aliúm diem.
Haec súnt atque aliae múltae in magnis dótibus
Incómmoditates súmptusque intolerábiles.
Nam quae índotatast, éa in potestatést uiri:
Dotátae mactant ét malo et damnó uiros.
Sed éccum adfinem ante aédes. quid agis, Eúclio?

EVCLIO. MEGADORVS
SENES II

EVC. Nimiúm lubenter édi sermoném tuom.
MEG. An aúdiuisti? EVC. Ýsque a principio ómnia.
MEG. Tamen [e] meó quidem animo aliquánto facias réctius,
Si nítidior sis fíliai núptiis.
EVC. Pro ré nitorem et glóriam pro cópia
Qui habént meminerint sése unde oriundí sient.
Neque pól, Megadore, míhi nec quoiquam paúperi
Opínione mélius re⟨s⟩ structást domi.
MEG. Immo ést et _ ◡ _ di faciant út siet,
Plus plúsque * istuc sóspitent quod núnc habes.
EVC. Illúd mihi uerbum nón placet 'quod núnc habes'.
Tam hic scít me habere quam égomet: anus fecít palam.
MEG. Quid tú te solus é senatu séuocas?

---

530. *del Lamb* ‖ 537. di *vel* di audiui: *corr B*² *cum Nonio* ‖ 539. *del Gul* ‖ 540. filiae: *corr Scal* ‖ 542. meminerunt *vel* meminerint ‖ 543. neque quicquam ‖ 548. hoc | fecit palam *vel* palam fecit ‖

EVC. Pol ego út te accusem mérito meditabár. MEG. Quid est?
EVC. Quid sít me rogitas? quí mihi omnis ángulos
Furum ínpleuisti in aédibus miseró mihi:
Qui mi íntromis[is]ti in aédi[bu]s quingentós cocos
Cum sénis manibus génere geryonáceo:
Quos si Árgus seruet qui óculeus totús fuit,
Quem quóndam Ioni Iúno custodem áddidit,
Is númquam seruet. praéterea tibícinam
Quae mi ínterbibere sóla, si uinó scatát,
Coríntliensem fóntem [et] Pirenám potest.
Tum obsónium autem. ⟨MEG.⟩ Pól uel legioní sat est.
[MEG.] Etiam ágnum misi. EVC. Quó quidem agno sát scio
Magis cúrionem núsquam esse ullam béluam.
MEG. Volo ego éx te scire quí sit agnus cúrio.
EVC. Quia óssa ac pellis tótust: ita curá macet.
Quin éxta inspicere in sóle e⟨i⟩ uiuó licet:
Ita ís pellucet quási lanterna Púnica.
⟨MEG.⟩ Caedúndum conduxi égo illum. EVC. Tum tu idem óptumumst
Loces éfferendum: nám iam, credo, mórtuost.
⟨MEG.⟩ Potáre ego hodie , Eúclio, tecúm uolo.
EVC. Non pótem | ego quidem hércle. MEG. At ego iússero

---

550. te ut: *trai Ac* ‖ 552. inpleuisti *vel* inpreuisti ‖ 553. *del Ac* | *del Py* ‖ 554. gerronaceo *vel* gerynaceo ‖ 555. oculatus *Festus p. 178, ut vid* (oculeus *Paulus p. 28*) ‖ 557. praerea *vel* praeterea ‖ 558. scatet: *corr Gul* (scateat *Donatus*) ‖ 559. *del Goellerus* | pirineum *vel* perintum: *corr Valla* ‖ 560. obsequium: *corr B²* | leoni sataest: *corr B²* ‖ 561. in quo quidem agnoscat *Nonius* ‖ 562. curiosam: *corr Gul* | numquam *Nonius* ‖ 563. scire ego ex te quid *Nonius* ‖ 564. Qui ossa ac pellis tenos ita *Nonius* | cura magei: macet *Nonius* ‖ 565. *add Gru* ‖ 566. is perlucet: pellucet *Priscianus* ‖ 567. illum ego conduxi: *trai ex Nonio* | MEG. ‖

Cadum únum uini uéteris a me adférrier.
EVC. Nolo hércle: nam mihi bíbere decretúmst aquam.
MEG. Ego te hódie reddam mádidum, si uiuó, probe,
Tibi quoí decretumst bíbere aquam. EVC. Scio quám
rem agat.
Vt mé deponat uíno, eam adfectát uiam:
Post hóc quod habeo ut cómmutet colóniam.
Ego íd cauebo: nam álicubi abstrudám foris.
Ego fáxo et operam et uínum perdiderít simul.
MEG. Ego nísi quid me uis, eó lauatum, ut sácruficem.
EVC. Edepól ne tu, aula, múltos inimicós habes
Atque ístuc aurum quód tibi concréditumst.
Nunc hóc mihi factu[m]st óptumum, ut te⟨d⟩ aúferam,
Aula[m], ín Fidei fánum: ibi abstrudám probe.
Fidés, nouisti me ét ego te: caue sís tibi,
Ne tu ín[me]mutassis nómen, si hoc concréduo.
Ibo ád te fretus tuá, Fides, fidúcia.

ACTVS IIII

STROBILVS
SERVOS

Hóc est serui fácinus frugi fácere quod ego pérsequor:
Né morae moléstiaeque impérium erile habeát sibi.
Nám qui ero ex senténtia seruíre seruos póstulat
Ín erum matura, ín se sera cóndecet capéssere.
Sín dormitet, íta dormitet, séruom se ⟨es⟩se ut cógitet.
(Nám qui amanti ero séruitutem séruit, quasi ego
séruio,

571. a *vel* ad ‖ 575. adfectatiuam: *corr* B^2 *cum Nonio* ‖ 576. commutet *vel* committet ‖ 579. labatum: *corr B V* ‖ 581. congreditum est: *corr* $V^2 J$ ‖ 582. *del Ald* | *add Ca* ‖ 583. *del Scut* ‖ 584. *del Ac* ‖ 589. ero ex *vel* ex ero (eri ex *Nonius*) ‖ 591. ita dormitet (*vel* dormitat) | *add Mue* | iet *vel* ut ‖ 592—598. *secl Brixius* ‖

Si érum uidet superáre amorem, hoc sérui esse officiúm reor,
Rétinere ad salútem, non enim quo íncumbat eo inpéllere.
Quási pueri qui náre discunt scírpea induitúr ratis,
Quí laborent mínus, facilius út nent et moueánt manus:
Eódem modo seruóm ratem esse amánti ero aequom cénseo,
Ýt to[l]leret, ne péssum [h]abeat, tamquam * * * * * * *)
†Herile imperium edíscat, ut quod fróns uelit oculí sciant.
Quód iubeat, citís quadrigis cítius properet pérsequi.
Qui éa curabit ábstinebit cénsione búbula
Néc sua opera rédiget umquam ín splendorem cómpedes.
Nam érus meus amat fíliam huius Eúclionis paúperis:
Éam ero nunc renúntiatumst núptum huic Megadoró dari.
Ís speculatum huc mísit me, ut quae fíerent fieret párticeps.
Núnc sine omni suspícione in ára hic adsidám sacra.
Hínc ego et huc et ílluc potero quíd agant arbitrárier.

EVCLIO. STROBILVS
SENEX SERVOS

EVC. Tú modo caue quoiquam índicassis aúrum meum esse istíc, Fides:
Nón metuo ne quísquam inueniat: íta probe in latebrís situmst.

---

594. enim *vel* eni *vel* eum ‖ 595. scirpea induitur (*vel* induetur) *Festus*: scirpea inducitur *Donatus*: sirpea inductur (induitur B^2) ‖ 598. *lac sign Ca* ‖ 599. fronos: *corr* B^2 ‖ 601. censeone ‖ 602. rediet: *corr* B^2 ‖ 603. Nunc: *corr Brixius* ‖ 605. furet *vel* fieret ‖ 606. Nunc *vel* Hunc ‖ 608. qui(c)quam: *corr Pius* | indicasses: *corr D* ‖ 609. probet *vel* probe ‖

Édepol ne illic púlcram praedam agat, síquis illam inuénerit
Aúlam onustam aurí: uerum id te quaéso ut prohibessís, Fides.
Núnc lauabo, ut rém diuinam fáciam, ne affiném morer,
Quín ubi accersát [me] meam extemplo fíliam ducát domum.
Víde, Fides, etiam átque etiam nunc, sáluam ut aulam abs te aúferam:
Tuaé fidei concrédidi aurum: in tuó luco et fan[o mod]óst situm.
STR. Di ímmortales quód ego hunc hominem fácinus audio ⟨é⟩loqui:
Se aúlam onustam auri ábstrusisse hic íntus in fanó Fide[i].
Cáue tu illi fidélis, quaeso, pótius fueris quám mihi.
Átque hic pater est út ego opinor huíus erus quam amat _ ᴗ _.
Íbo hinc intro: pérscrutabor fánum, si inueniam úspiam
Aúrum, dum hic est óccupatus. séd si re⟨p⟩pereró, ó Fides,
Múlsi congiálem plenam fáciam tibi fidéliam.
Íd adeo tibi fáciam: uerum ego míhi bibam , ubi id fécero.

EVCLIO
SENEX

Nón temerest quod córuos cantat míhi nunc ab laeuá manu.
Sémul radebat pédibus terram et uóce croccibát sua:

610. agat *vel* agant ‖ 613. *del Reizius* ‖ 614. aulam *vel* auliam ‖ 615. *del Py* ‖ 616. *add Schoe* ‖ 617. *del Scal* ‖ 625. Semel: Simul *Nonius* | grocchibat: *corr ex Nonio* ‖

Cóntinuo meúm cor coepit ártem facere lúdicram
Átque in pectus émicare: séd ego cesso cúrrere.

EVCLIO. STROBILVS
SENEX SERVOS

EVC. * foras, lumbríce qui sub térra erepsistí modo,
Quí modo nusquam cómparebas: núnc quom comparés peris.
Égo [ede]pol te, praestrígiator, míseris iam accipiám modis.
STR. Quaé te mala crux ágitat? quid tibi mécumst commercí, senex?
Quíd me adflictas? quíd me raptas? quá me causa uérberas?
EVC. Vérberabilíssume, etiam rógitas? non fur, séd trifur.
STR. Quíd tibi surrupuí? EVC. Redde huc sis. STR. Quíd tibi uis reddám? EVC. Rog[it]as?
STR. Níl equidem tibi ábstuli. EVC. At illud quód tibi abstulerás cedo.
[STR.] Écquid agis? STR. Quid agám? <EVC.> Auferre nón potes. STR. Quid uís tibi?
EVC. Póne. STR. Idquidem pol té datare crédo consuetúm, senex.
EVC. Póne hoc sis: aufér cauillam: nón ego nunc nugás ago.
STR. Quíd ergo ponam? quín tu eloquere [EVC.] quídquid est suo nómine.
[STR.] Nón hercle equidem quícquam sumpsi néc tetigi. EVC. Ostende húc manus.

---

626. meum *B ex* mecu ‖ 629. comparabas: *corr J* ‖ 630. praestrigiator *vel* praestigiator ‖ 634. *del Ca* ‖ 635. abstoli (*corr B*) *et* abstoleras ‖ 636. STR. Haec quid agis. EVC. Quid agam auferre: *pers corr Ac* ‖ 637. Di quidem: *corr Pareus* ‖ 640. Non equidem ego qua uoluptate sumsi neque *Nonius* ‖

STR. Ém tibi, ostendi: éccas. EVC. Video. age óstende etiam tértiam.
STR. Láruae hunc atque íntemperiae insániaeque agitánt senem.
Fácin iniuriám mihi an non? EVC. [Fateor] Quía non pendes, máxumam.
Átque id quoque iam fíet, nisi fatére. STR. Quid fateár tibi?
EVC. Quíd abstulisti hinc? STR. Dí me perdant, si égo tui quicquam ábstuli
[EVC.] Níue adeo abstulísse uellem. ⟨EVC.⟩ Ágedum, excutedum pállium.
STR. Tuo árbitratu. EVC. Ne ínter tunicas hábeas. STR. Tempta quá lubet.
EVC. Váh, scelestus, quám benigne, ut ne ábstulisse intéllegam.
Nóui sycophántias. age rúsum | ostende húc manum
Déxt⟨e⟩ram. STR. Em. EVC. Nunc laéuam ostende. STR. Quín equidem ambas prófero.
EVC. Iám scrutari mítto: redde huc. STR. Quíd reddam? EVC. A nugás agis:
Cérte habes. STR. Habeo égo? quid habeo? EVC. Nón dico: audire éxpetis.
Íd meum quicquíd habes redde. STR. Insánis: perscrutátus es
Tuo árbitratu néque tui me quícquam inuenistí penes.
EVC. Máne, mane: quis illic ést? quis hic intus álter erat tecúm simul?
Périi hercle: ille nunc íntus turbat. húnc si amitto, hi⟨n⟩c ábierit.
Póstremo hunc iam pérscrutaui: níl habet. abi quó lubet.

643. Facisne: *corr Harius* | *del Py* | pendes *vel* perdes || 647. lubet *vel* iubet || 649. siconpantyas | rusum *vel* rursum || 650. *add J* | 653. et petis: *corr* B^2 || 656. *add Bo* || 657. iam hunc: *trai ex Nonio* | nihil habet *Nonius*: hic nihili (h)abet: *cf. 658* ||

STR. Iúppiter te díque perdant. [EVC.] haúd male agit <hic> grátias.
EVC. Íbo intro atque illí socienno tuó iam interstringám gulam.
Fúgin hinc ab oculís? abin [hinc] an non? STR. Ábeo
EVC. Caue sis †teuideam.

STROBILVS
SERVOS

Emórtuom ego me máuelim letó malo
Quam nón ego illi déin hodie insidiás seni.
Nam | híc iam non audébit aurum abstrúdere:
Credo écferet iam sécum et mutabít locum.
Attát foris crepuit: sénex eccum aurum ecfért foras.
Tantísper huc ego ad iánuam concéssero.

EVCLIO. STROBILVS
SENEX SERVOS

EVC. Fidé censebam máxumam multó fidem
Esse: éa subleuit ós mihi paeníssume.
Ni súbuenisset córuos, peri<i>ssém miser.
Nimis hércle ego illum córuom ad me ueniát uelim,
Qui indícium fecit, út ego illi<c> aliquíd boni
Dicám: nam quod edit tám duim quam pérduim.
Nunc hóc ubi abstrudam cógito solúm locum.
Siluáni lucus éxtra murumst áuius,

---

658. *add Kochius: cf. 657* ‖ 659. intro *Nonius*: hinc intro ‖ 660. Fugin *vel* Fungi | *del Py* ‖ 664. hec feretiam *vel* hec seretiam: *corr Pius* | iocum *vel* locum ‖ 665. ec (*vel* et) fert ‖ 666. hic: *corr Lamb* ‖ 667. Fidei: *corr ex Charisio* ‖ 668. subluit: *corr ex Nonio et Charisio* ‖ 669. *add Py* ‖ 671. *add Bo* | aliquid *vel* aquid ‖ 672. dium (*vel* diu): *corr Ca* | perdium: *corr Hermolaus* ‖ 674. lacus *et* aulus: *corr ex Nonio* ‖

Crebró salicto opplétus: ibi sumám locum.
Certúmst, Siluano pótius credam quám Fide[i].
⟨STR.⟩ Euge, eúge, di me sáluom et seruatúm uolunt.
[STR.] Iam ego illúc praecurram atque ínscendam aliquam in árborem
Indeque óbseruabo | aúrum ubi abstrudát senex.
Quamquam híc manere mé erus sese iússerat:
Certúmst malam rem pótius quaeram cúm lucro.

ACTVS V

LYCONIDES. ADVLESCENS **EVNOMIA.** MVLIER **PHAEDR[I]A** VIRGO

LYC. Dixí tibi mater: iúxta mecum rém tenes
Super Eúclionis fília: nunc te óbsecro
Resecróque, mater, quód dudum obsecráueram:
Fac méntionem cum áuonculo, matér mea.
EVN. Scis túte facta uélle me quae tú uelis:
Et istúc confido ⟨a⟩ frátre me impetrássere,
Et caúsa iustast, síquidem itast ut praédicas,
Te eam cómpressisse uínolentum uírginem.
LYC. Egone út te aduorsum méntiar, matér mea?
PHAE. Perií, mea nutrix: óbsecro te, uterúm dolet.
Iunó Lucina, tuám fidem. LYC. Em, matér mea,
Tibi rém potiorem uídeo: clamat, párturit.
EVN. Ei hac íntro mecum, gnáte mi, ad fratrém meum,

675. Creber salictu *Nonius* | sumam *vel* summam ‖ 676. *del Scal* ‖ 677. *add Pius* | Fuge Fuge: *corr Ca* ‖ 678. *del Pius* | percurram: *corr J* ‖ 679. senet: *corr* B^2 ‖ 682. rem mecum: *trai ex Nonio* ‖ 684. *post 685 extat: trai Pareus* ‖ 686. uellem aeque (*vel* equae): *corr Hermolaus* ‖ 687. *add Py* ‖ 689. uinolentum *vel* uinulentum ‖ 690. ut ea *Nonius* ‖ 691. te *om Nonius* | at uterus B^2 ‖

Vt istúc quod me oras [efficiam tibi] ímpetratum ab eo aúferam.
LYC. I, iám sequor te, máter. sed seruóm meum
Strobílum miror úbi sit, quem ego me iússeram
Hic ó⟨p⟩periri. núnc ego mecum cógito:
Si míhi dat operam, me ílli irasci iniúriumst.
Ibo íntro ubi de cápite meo sunt cómitia.

STROBILVS
SERVOS

Picís diuitiis qui aúreos montís colunt
Ego sólus supero. nám istos reges céteros
Memoráre nolo |, hóminum mendicábula.
Ego súm ille rex Philíppus. o lepidúm diem.
Nam ut dúdum hinc abii múlto illo aduení prior
Multóque prius me cónlocaui in árborem:
Indeque éxspectabam | aúrum ubi abstrudebát senex.
Vbi ille ábiit, ego me deórsum duco de árbore:
Exfódio aulam auri plénam: inde exeo ⟨í⟩lico.
Videó recipere sé senem: ille me nón uidet.
Nam ego [non] déclinaui paúl⟨ul⟩um me extrá uiam.
Attát: eccum ipsum |: íbo, ut hoc condám domum.

EVCLIO. LYCONIDES
SENEX ADVLESCENS

EVC. Perii, ínterii, occidi. quó curram? quo nón curram? tene, téne. quem? quis?

---

695. *del Gru* | habeo *vel* abeo ‖ 696. Iam: *corr* B^2 ‖ 697. ubi *vel* tibi ‖ 699. Si *vel* Sed ‖ 701. Pici diuitis *Nonius* ‖ 702. Eos *Nonius* ‖ 705. abi: *corr* B^2 | illuc *vel* illic: *corr Ca* ‖ 708. abit ego me duco serium de *Nonius* ‖ 709. loco: *corr Brixius duce Gul* ‖ 711. *del Py* ‖

Nesció, nil uideo, caécus eo atque equidém quo eam aut ubi sim aút qui sim
Nequeó cum animo certum ínuestigare: óbsecro uos ego, mi aúxilio,
Oro óbtestor, sitís et hominem demónstretis quis eam ábstulerit.
Quid aís tu? tibi credére certumst: nam essé bonum e[t] uoltu cógnosco.
Quid est? quíd ridetis? nóui omnes: scio fúres esse hic cómplures,
Qui uéstitu et creta óccultant sese átque sedent quasi sínt frugi.
Em, némo habet horum? occídisti. dic ígitur, quis habet? néscis?
Heu mé misere miserúm: perii: male pérditus pessume ornátus eo.
Tantúm gemiti et mali maéstitiaeque hic diés mi optulit, famem et paúperïem:
Perdítissumus ego sum omnium ín terra. nam quíd mi opust uita? [qui] tántum auri
Perdídi quod concustódiui sedulo. égomet me defraúdaui,
Animúmque meum geniúmque meum: nunc é⟨rg⟩o alii laetíficantur
Meo málo et damno: pati néqueo.
LYC. Quínam homo hic ante aédis nostras éiulans conquéritur maerens?
Átque hicquidem Euclióst, ut opinor: óppido ego interií: palamst res.

---

714. quẹam: *corr* B^2 ‖ 717 sq. *post 719 extant: trai Herm duce Ac* | Quis | *del Ca* ‖ 718. est quid *vel* est quod ‖ 721. miserum miserum: *corr Sey duce* B^2 ‖ 722. gemitte et mali: *corr ex Nonio*: gemiti et malae *Priscianus* | maestitiae: que *add solus* B^2 | maestitiae mihi hic dies *Priscianus et Nonius* ‖ 723. omnium In terra *discr* | *del Spengelius* ‖ 724. concustodiui *vel* custodiui | defraudaui *vel* fraudaui ‖ 725. *add Mue* ‖ 728. interi: *corr* B^2 ‖

Scít peperisse iam út ego opinor fíliam suam: númc mi incertumst,
†Quid agam: [h]abeam an maneam, an adeam an fugiam: quid agam edepol néscio.

EVCLIO. LYCONIDES
SENEX ADVLESCENS

EVC. Quís homo hic loquitur? LYC. Égo sum ⟨miser⟩. EVC. Immo égo sum [miser], et misere pérditus,
Quoí tanta mala maéstitudoque óptigit. LYC. Animó bono's.
EVC. Quo óbsecro pacto ésse possum? LYC. Quía istuc facinus quód tuom
Sóllicitat animum íd ego feci et fáteor. EVC. Quid ego ex te aúdio?
LYC. Íd quod uerumst. EVC. Quíd ego ⟨erga t⟩e ⟨cóm⟩merui, adulescéns, mali,
Quam ób rem ita faceres méque meosque pérditum ires líberos?
LYC. Déus impulsor míhi fuit, is me ad íllam inlexit. EVC. Quó modo?
LYC. Fáteor peccauísse | et me cúlpam commeritúm scio:
Íd adeo te orátum aduenio, ut ánimo aequo ignoscás mihi.
EVC. Cúr id ausu's fácere, ut id quod nón tuom esset tángeres?
LYC. Quíd uis fieri? fáctumst illud: fíeri infectum nón potest.
Deós credo uoluísse: nam ni uéllent, non fierét, scio.

---

731. *add Ald* | *del Ac* ‖ 732. Qui *Nonius* ‖ 735. uersumst *vel* uerumst | ..Emerui *cum spat: suppl Redslobius* ‖ 737. mihi impulsor *vel* impulsor mihi ‖ 740. ausus: *corr Weisius* | esses: *corr B*[2] ‖

EVC. Át ego deos credó uoluisse, ut ápud me te in neruo énicem.
LYC. Ne ístuc dixis. EVC. Quíd tibi ergo meám me inuito táctiost?
LYC. Quía uini uitio átque amoris féci. EVC. Homo audacíssume,
Cum ístacin te orátione huc ád me adire ausum, ínpudens.
Nám si istuc ius ést, ut tu istuc éxcusare póssies,
Lúci claro déripiamus aúrum matronís palam:
Póstid si pr⟨eh⟩énsi simus, éxcusemus ébrios
Nós fecisse amóris causa: nímis uilest uinum átque amor,
Si ébrio atque amánti inpune fácere quod lubeát licet.
LYC. Quín tibi ultro súpplicatum uénio ob stultitiám meam.
EVC. Nón mi homines placént qui quando mále fecerunt púrigant.
Tú illam scibas nón tuam esse: nón attactam opórtuit.
LYC. Érgo quia sum tángere ausus, haúd causificor quín eam
Égo habeam potíssumum. EVC. Tun hábeas me inuitó meam?
LYC. Haúd te inuito póstulo, sed méam esse oportere árbitror.
Quín tu iam inueniés, inquam, meam illam ésse oportere, Eúclio.
EVC. Nísi refers — LYC. Quid tíbi ego referam? EVC. Quód surripuistí meum —
Iám quidem hercle te ád praetorem rápiam et tibi scribám dicam.
LYC. Súrripio ego tuom? únde? aut quid id est? EVC. Íta te am⟨a⟩bit Iúppiter

743. te me: *trai Pistoris* ‖ 748. Luce clara: *corr ex Nonio* | disripiamus *Nonius* ‖ 749. *add Ca* | excusemus *vel* et cusemus ‖ 751. lubeat *vel* iubeat | liet *vel* licet ‖ 753. purgitant: *corr Ri* ‖ 758. tu eam: *corr Brixius* | oportere *vel* oportet ‖

Ýt tu nescis. LYC. Nísi quidem tu míhi quid quaeras díxeris.
EVC. Aúlam auri, inquam, té reposco quám tu confessú's mihi
Te ábstulisse. LYC. Néque edepol ego díxi neque fecí. EVC. Negas?
LYC. Pérnego immo: nám neque ego aurum néque istaec aula quaé siet
Scío nec noui. EVC. Illam éx Siluani lúco quam abstulerás cedo.
Í, refer: dimídiam tecum pótius partem díuidam.
Tam étsi fur mihí's, molestus nón ero. i ueró, refer.
LYC. Sánus tu non és qui furem mé uoces: ego te, Eúclio,
Dé alia re résciuisse cénsui quod ad me áttinet.
Mágnast res †quam ego tecum otiose, si ótiumst, cupió loqui.
EVC. Díc bona fidé: tu id aurum nón surripuistí? 〈LYC.〉 Bona.
EVC. Néque scis †qui abstúlerit? LYC. Istuc quóque bona. EVC. Atque id sí scies
Qui ábstulerit mihi índicabis? LYC. Fáciam. EVC. Neque partém tibi
Áb eo †cuiquam est índipisces néque furem excipiés? LYC. Ita.
EVC. Íd 〈si〉 fallis? LYC. Túm me faciat quód uolt magnus Iúppiter.
EVC. Sát habeo: age nunc lóquere quiduis. LYC. Sí me nouistí minus
Génere quo sim gnátus: hic mihíst Megadorus áuonculus:

---

763. confessus: *corr Weisius* ‖ 765. nam neque *vel* namque | 766. ex *vel* et ‖ 768. ero fuero (*vel* furo): *corr* B^2 ‖ 770. resciuisse *vel* res cuius se ‖ 772. *add J* ‖ 773 sq. Neque scis qui abstulerit *post* scies qui (*vel* quia *vel* quã *vel* quod) abstulerit *extat: trai Ca* | nec *Nonius* ‖ 775. Abeo *vel* habeo (Adeo *Nonius*) | cui sit *vel* cui uis *Nonius* | inde posces #: *corr ex Nonio* | expies: *corr ex Nonio* ‖ 776. it *vel* id | *add Valla* | Tume: *corr* B^2 ‖

Méus fuit pater †Antimachus, égo uocor Lycónides:
Máter est Eunómia. EVC. Noui génus: nunc quid uis? [LYC.] íd uolo
Nóscere. ⟨LYC.⟩ Filiam éx te tu habes — EVC. †Immo ec⟨c⟩illám domi.
LYC. Eám tu despondísti, opinor, meo áuonculo? EVC. Omnem rém tenes.
LYC. Ís me nunc renúntiare répudium iussít tibi.
EVC. Répudium rebús paratis éxornatis núptiis?
Ýt illum di immortáles omnes deaéque quantumst pérduint,
Quém propter hodie aúri tantum pérdidi infelíx miser.
LYC. Bóno animo's, [et] benedíce: nunc quae rés tibi et gnataé tuae
Béne felicitérque uortat: íta di faxint, ínquito.
EVC. Íta di faciant. LYC. Ét mihi ita di fáciant. audi núnciam.
Quí homo culpam admísit in se, núllust tam paruí preti
Quóm pudeat quin púrget sese: núnc te obtestor, Eúclio,
Ýt siquid ego ergá te inprudens péccaui aut gnatám tuam,
Ýt mi ignoscas eámque uxorem míhi des, ut legés iube[a]nt:
Égo me iniuriám fecisse fíliae fateór tuae
Céreris uigiliís per uinum atque ínpulsu adulescéntiae.
EVC. Eí mihi, quod fácinus ex te ego aúdio? LYC. Cur éiulas,
Quém ego auom fecí iam ut esses fíliai núptiis?

---

779. uoco *vel* uoco ⌗: *corr* B^2 ‖ 780 sq. *del et add Ca* ‖ 782. Eam *vel* Iam ‖ 784. exornatis *Nonius*: atque exornatis ‖ 787. *del Py* ‖ 791. Quin pudeat: *corr Bo* ‖ 792. siquid *vel* quid ‖ 793. *del Valla* ‖ 794. filiae fecisse: *trai Ca* ‖ 796. ei uias: *corr* B^2 ‖ 797. filiae: *corr Guy* ‖

Nám tua gnata péperit decumo ménse post: numerúm cape.
Eá re repudiúm remisit áuonculus causá mea.
I íntro, exquaere, sítne ita ut ego praédico. EVC. Perii óppido:
Íta mihi ad malúm malae res plúrumae se adglútinant.
Íbo intro, ut quid húius uerum sít sciam. LYC. Iam té sequor.
Haec própemodum iam esse ín uado salútis res uidétur.
Nunc séruom esse ubi dicám meum Strobílum non re[p]pério:
Nisi étiam hic o<p>periár tamen paulísper: postea íntro
Hunc súbsequar. nunc ínterim spatium eí dabo exquiréndi
Meum fáctum ex gnatae pédisequa nutríce anu: ea rem nóuit.

STROBILVS. LYCONIDES. EVCLIO
SERVOS ADVLESCENS SENEX

STR. Di ímmortales, quíbus et quantis mé donatis gaúdiis.
Quádrilibrem aulam | aúro onustam hábeo: quis mest díuitior?
Quís me Athenis núnc magis quisquamst hómo quoi di sint própitii?
LYC. Cérto enim ego uocem híc loquentis módo mi audire uísus sum. STR. Hem,
Érumne ego aspició meum? LYC. Videó<n> ego hunc [strobilum] seruóm meum?

---

800. Intro: *corr* B^2 *cum Prisciano* | exquire: *corr ex Prisciano* ‖ 802. ueri (*vel* uesi): *corr Bo* ‖ 803. prope (*vel* probe) modum ‖ 804. strolum: *corr D* ‖ 807. pedi si qua *vel* pedissequa | anueram nouit: *corr Ca* ‖ 811. me: *corr Wagnerus* ‖ 813. hunc *vel* nunc | *del Brixius* ‖

STR. Ípsus est. LYC. Haud álius est. STR. Congrédiar. LYC. Contollám gradum.
Crédo ego illum ut iussi eámpse anum adi⟨i⟩sse, huíus nutricem uírginis.
STR. Quín ego illi me ínuenisse díco hanc praedam [atque eloquar] * * *
Ígitur orabo út manu me emíttat: ibo[que] atque éloquar.
Répperi — LYC. Quid répperisti? STR. Nón quod pueri clámitant
Ín faba se répperisse. LYC. Iámne autem ut solés deludis?
STR. Ére, mane: eloquár iam: ausculta. LYC. Áge ergo loquere. STR. Répperi hodie,
Ére, diuitias nímias. LYC. Vbinam? STR. Quádrilibrem, inquam, aulam aúri plenam.
LYC. Quód ego facinus aúdio ex te? STR. Eúclioni huic séni subripui.
LYC. Ýbi id est aurum? STR. In árca apud me: núnc uolo me emittí manu.
LYC. Égone te emittám manu,
Scélerum cumulatíssume?
STR. Ábi ere, scio quam rém geras.
Lépide hercle animum tuóm temptaui: iám ut eriperes ápparabas.
Quíd faceres, si répperissem? ⟨LYC.⟩ Nón potes probásse nugas.
Í, redde aurum. STR. Réddam ego aurum? LYC. Rédde, inquam, ut huic reddátur. STR. Vnde?

---

814. aliud: *corr Py* ‖ 815. eam apse: *corr* B^2 | *add Bo* ‖ 816 sq. illum inuenisse: *corr Py* | *del Vss* | *lac sign Wagnerus* ‖ 819. solis: *corr* B^2 | deludis *vel* delusis ‖ 820. *dist Abraham* ‖ 821. Quadrilibrem *vel* Quadrilubrem ‖ 822. Quo: *corr* B^2 | Heuclioni ‖ 824 sq. *unus v. est: discr Sey* | manus: *corr* B^2 ‖ 829. aunde: *corr* B^2 ‖

LYC. Quód modo fassu's ésse in arca. STR. Sóleo hercle ego garríre nugas.
* * * * * * * * * * *
Itá loquor — LYC. At scin quómodo? STR. Vel hercle énica,
Numquam hínc feres a me. * * * * *
* * * * * * * * * *

FRAGMENTA

I Pro illís corcotis, stróphiis, sumptu uxório.
II Vt ádmemordit hóminem.
III Ego écfodiebam | ín die denós scrobes.
IV Nec nóctu nec diú quietus úmquam eram: nunc dórmiam.
V Qui mi ólera cruda pónunt, hallec duint.

---

830 sq. fassus es | *lac sign Vss* ‖ I. *Nonius p. 538* | strofis | *cf. v. 507 sqq.* ‖ II. *Gellius VI (VII) 9, 6* ‖ III. *Nonius p. 225* ‖ IV. *Nonius p. 98* | eam *vel* eram ‖ V. *Nonius p. 120* ‖

T. MACCI . PLAVTI
COMOEDIAE

EX RECENSIONE

GEORGII GOETZ ET **FRIDERICI SCHOELL**

FASCICVLVS II
BACCHIDES CAPTIVOS CASINAM COMPLECTENS

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI
MDCCCXCII

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI

PRAEFATIO.

Non dubitamus fore plerosque qui cum admiratione atque adeo cum irrisione animadvertant per hanc Plauti editionem, cuius primum specimen iam emittimus, nos secutos esse rationem longe diversam ab ea qua et FLECKEISENVS in hac bibliotheca olim usus est et nos RITSCHELII operam nuper absolvere conati sumus. Quod non ideo factum est, quia nos prioris instituti rationisque RITSCHELIANAE poenituerit — etsi non paucos locos quod minus recte tractavimus poenitet sane —, sed quia cum duplex omnino ratio adhiberi probarique possit in scriptoribus antiquis restituendis, alteram illi alteram huic editioni magis convenire iudicamus. Nam ubi apparatu locupletissimo scriptorem instruximus variaque variorum in emendatione temptanda conamina complexi sumus, non sine emolumento putavimus putamusque etiam in eis locis refingendis periculum fieri posse, quos non nisi exempli causa ludibunda manu ad integritatis speciem adduci contingat, eiusmodi editio cum eis paretur, qui de probabilitate coniectandi ipsi iudicare aut possint aut velint quosque vel imperfecta opera iuvari, quin etiam erroribus interdum ad verum sincerumque converti non pauci experti sint. At in hac editione cum brevitati studendum fuerit, omnia abiecimus quae non satis certa vel minus saltem verisimilia esse censeamus. Quorum magnam molem esse in hoc maxime scriptore et temporum et histrionum, grammaticorum, librariorum iniuriis pessime habito periti et sciunt neque

mirabuntur. Qua depravatione cum inter alia hiatus foedissimi et alienissimi ab arte Plautina haud raro orti sint, eiusmodi locos in hac editione plerumque per lineolam | designavimus: non quod tolerandos esse putemus, sed quia in corruptela certa et simplici dubia variaque saepe emendatio adhiberi potest. Hiatus legitimos, inprimis in dihaeresi trochaici septenarii et in sermonum interstitiis sine lineola reliquimus. Lacunas aut stellulis ** aut morarum deficientium notis indicavimus. Alius generis menda graviora cruce † donavimus, nisi quod saepius intacta exhibuimus, quae cum aliqua ratione defendi possint, tamen non libera sint a suspicione. Id in metrorum quoque discriptionem cadit, quam more tralaticio ex Bentlei auctoritate accentbus adumbravimus: ubi haud pauca ex librorum memoria interim admisimus, de quorum sinceritate valde dubitemus. Quamquam in locis propter difficultatem metricam criticamve nimis incertis accentus plane omisimus (cf. ad Bacch. 617).[1]) Praeterea saepius in lenioribus correctionibus acquievimus, ubi gravius ulcus latere suspicamur. Quae delenda esse videantur uncis quadratis [ ] cinximus, sed uncis rotundis ( ) quae ad retractationem scaenicam redire potius iudicemus: in qua ipsa indaganda non nisi certiora indicia respicere voluimus, quamvis saepius latius patere hanc rem concedamus. Quae additamenta recepimus angularibus uncis ⟨ ⟩ circumclusimus. Saepius factum est, ut his uncis personarum notas cingeremus quae omittunt B^1CD vel B^1VE, addit B^2, idque plerumque in initiis versuum, in mediis versibus, si spatia in libris omissa erant: quod brevitatis causa fecimus non negantes illas personas ex exemplari quo usus est qui addidit ductas esse posse. Praeterea si ad verba addita vel deleta nihil adnotatum infra invenies itemque si librorum dis-

---

1) Conspectum metrorum generalem sub finem editionis subiungere in animo est.

crepantiam ad emendationes quas recepimus simpliciter adscriptam leges, scito Italis deberi coniecturam et plerumque in codice Lipsiensi et editione principi *(FZ)* inveniri. Ceteroqui auctores emendationum singulis versibus adscripsimus addito *del(evit)* aut *add(idit)* vel *suppl(evit)*, si uncos posuerunt, *dist(inxit)*, si rectius verborum structuram digesserunt, *corr(exit)* vel *trai(ecit)* vel *discr(ipsit)*, si pro librorum scriptura in adnotatione posita eam proposuerunt quae supra in contextu exstat. Praeterea compendiis usi sumus fere his: *Scut(arius)*, *Py(lades)*, *Sarac(enus)*, *Ald(us)*, *Ca(merarius)*, *Scal(iger)*, *Lamb(inus)*, *Ac(idalius)*, *Gru(terus)*, *Gul(ielmius)*, *Dissald(eus)*, *Palm(erius)*, *Guy(etus)*, *Bent(leius)*, *Bo(thius)*, *Herm(annus)*, *Lachm(annus)*, *Ri(tschelius)*, *Fl(eckeisenus)*, *Stud(emundus)*, *Vss(ingius)*, *Mue(llerus)*, *Sey(ffertus)*, *Goe(tzius)*, *Schoe(llius)*.

Librorum manuscriptorum minores discrepantias tantum non omnes abiecimus. Ex orthographico genere perpauca notavimus, sed optimam quae praesto erat memoriam Plautinam plerumque expressimus maiore constantia usi in pronominis relativi formis, in *uo* pro *uu* restituendo, in *nil* forma reducenda, in *ci* et *ti* syllabis ante vocales discriminandis vocalibusque *e oe ae* distinguendis rebusque similibus. At in praepositionum assimilatione constantiam nullam affectavimus, cum neque ex librorum memoria certae leges erui possint neque Plautina aetate eisve quae proxime insecuta sunt temporibus aequabilitati hac in re Romanos studuisse probari possit. Etiam formas archaicas ex librorum memoria servavimus neque tamen ad antiquioris aetatis speciem instaurandam contra libros revocavimus. Enclisin ut in verbi substantivi *es* et *est* formis aliisque ubi dudum adhibetur, ita in *nequid* et *siquid* admisimus itemque in *quidem* particula, ubicumque praecedens monosyllabum per inclinationem debilitatum esse significandum erat: ultro procedere certis de causis noluimus, quamvis multum inclinationis ra-

tioni ex versibus saepe conspicuae tribuamus. Synizesin proprio signo notare noluimus, sed ubi accentus ponendi erant demonstravimus nos *mĕó, sŭó*, sim., non *méŏ, súŏ* sim. probare, quod non una re firmari putamus. Item *éius, húius* sim. formam disyllabam, *eíus, huíus* sim. formam monosyllabam insignivimus.

Vbi codicis rescripti Ambrosiani *(A)* auctoritas accedit — id quod in summo margine numeris vulgatae adscripsimus — emendatiorem huius libri scripturam (litteris capitalibus exhibitam) una cum depravata lectione Palatinorum adnotavimus: qui ubi emendatiorem habent scripturam, plerumque solius Ambrosiani discrepantiam apparatui inseruimus.[1])

Reliquos codices singulos raro notavimus solitis litteris usi (*B* = codex vetus Camerarii Palatino-Vaticanus saec. X: B^2 eiusdem corrector antiquus, de cuius auctoritate doctam SEYFFERTI exspectamus dissertationem: *C* = Palatinus saec. XI; *D* = Vaticanus Vrsinianus saec. XI; *V* = Leidensis Vossianus saec. XII; *E* = Ambrosianus saec. XII; *J* = Britannicus saec. XII). Plerumque archetypi huius classis *BCD* vel *BEV* (*P*) scripturas eruimus; ubi vero duplex vel adeo triplex testimonium exhibere visum est per *vel* scripturas coniunximus ab ea plerumque profecti quam *P* habuisse verisimilius sit. Atque plura adscripsimus in Captivis Casinaque quam in Bacchidibus: sed ne in hac quidem quidquam omisimus, quod emendationi utile esse duximus.

Has quas breviter adumbravimus rationes huius editionis conformandae speramus fore ut aequi arbitri et probent et nos diligenter considerateque exsecutos esse iudicent. Ac valde gaudemus, quod unus ex eis

---

1) Consentaneum est nos Apographon Studemundi diligenter ad ea quae ipsi adnotaveramus adhibuisse. Locos aliquot Casinae post Studemundum denuo inspexit Schoellius: in plerisque verum vidit Studemundus: in singulis tamen quibusdam lectionibus ab illo etiam hic apparatus discrepat. Leviores discrepantias non est cur adnotemus.

quorum iudicium plurimi facimus non modo probavit, sed etiam benigne nos adiuvare voluit. Nam O. SEYFFERTVS cui plagulas corrigendas transmisimus et ex copiis suis errores nonnullos sustulit et scitas ut solet adnotationes adscripsit. Cuius nomini grati animi testificandi causa totam hanc editionem inscribemus, ubi volumen primum absolverimus, id quod curabimus ut proximo anno fiat.

Restat ut adnotationes hoc loco supplementis aliquot augeamus, quorum rationem qui utentur facile perspicient.

BACCHIDES. 29. nec *et* quiquam *Seyfferti sunt, reliquae mutationes Mereeri.* — 123. *Revocavit Schoellius quod CD et B*[1] *praebent* Is *mutata interpunetione: quo tollitur error latius patens: cf. Seyffertus 'Berl. phil. Woehenschrift' 1890 p. 212 sq.* — 146. ituru's domum *proponit Seyffertus.* — 332. Qui ⟨puro⟩ auro *Schoellius.* — 348. Abeo hinc *Seyffertus.* — 530. omne aurum: ⟨ergo⟩ nunc ego *Sehoellius.* — 616. 617 *ita eonstituit Seyffertus:* Crédibile hoc est? néquior | ⟨Mé⟩ nemost neque indígnior | Quoí di⟨ui⟩ bene fáciant neque quem quísquam homo aut amét aut adeat. — 632 sqq. *sie Sehoellius:* Réppuli reiéci hóminem. quid mihí | Íd prodest? quíd faciam? níl habeo misér: | Íllé quidem hanc abducét, scio. — 695. Perge, facile *Seyffertus.* — 765. tranquillum mi *Schoellius.* — 810. *Intercidit adnotatio haec:* Bellorophontem iam *CD.* Bello rophantem iam *B.* iam *del. Bothius.* — 851. quacum *etiam CD habent cum B.* — 870. Si potest *B*[1]*: quod verum esse posse monet Seyffertus.* — 933. O Priame periisti senex *seribendum est (deleto eommate).* — 949. ULIXEMAUDIUI *A habet, ut ex ipsa adnotatione patet.* — 980. 981. *Hos versus in fine mutilos esse monuit Seyffertus.* — 994. Equidem iustumst, tuos *Schoellius.* — 999. NI. *praem. B.* — 1083. *De* desidiai *pro* desidiae ei *eogitat Sehoellius.* — 1104. Certe *in contextu seribendum est.* — 1164. opus uerbis est *CD habent.*

CAPTIVI. 80. 83. *Adde testimonium Hieronymi ad Laetam CVII 10* (in cochlearum morem suco victitant suo). — 285. Quod *librorum in maiore editione editore invito relictum erat.* — 477. *De* terrunci *cf. Buechelerus Mus. Rhen. vol. 46 (a. 1891) p. 236.* — 576. hunc *etiam in B esse monuit Seyffertus.* — 657. *De nomine cf. Pers.*[2] *praef. XVIII.* — 819. *Cf. Costa, 'Diritto privato' (1890) p. 376 sq. adn.* — 862. proprium *utique servandum: cf. Schoellius Ephem. epigr. VIII p. 261: hiatus per* agnum ⟨una⟩ adferri *removeri poterit.* — 900. potes *in BEVJ exstare et verum esse posse monet Seyffertus.* — 902. *Fortasse* praeruncabo *potius scribendum est duce A v. 915, qui hanc ipsam ibi formam testatur; cf. Mil. gl. 318, ubi fortasse eadem forma latet in B*[1]*D.* — 940. uti *in libris est, non* uti ei. — 997. audax suis *etiam in B esse monuit Seyffertus.*

CASINA. 61. et *delet Fleckeisenus, fortasse iure.* — 128 sq. iaiunium Iaiunumst *et* 803 iaiunitate *proponit Skutschius Archii Woelffl. vol. VII p. 528, probabiliter.* — 157. dignis *pro* dictis *Seyffertus.* — 347. empsiculem *si ex codd. Paulo tribuit Thewrewkius, contextui reddendum erit.* — 399. *Ad* deliquerit *cf. Buechelerus Mus. Rhen. vol. 38 (a. 1883) p. 520.* — 407. ut ille: rursum. *Schoellius.* — 517. Cum ego amem, me castigare *mavult Seyffertus.* — 529. ninnulus doctus dicax *Seyffertus.* — 542. ellam *Seyffertus.* — 564 sq. procedere, In eum diem quoi *Seyffertus.* — 724. 'Fateor, *h. e.* Fateor me bonum virum esse' *Seyffertus.* — 826. Male malae mala *commendat Seyffertus.* — 994. 995. Hector Ilius *bonum esse et lusum nequam continere monuit Buechelerus: quam sententiam secutus Schoellius personas mutavit.*

Ienae et Heidelbergae m. Octobri.

G. G. F. S.

T. MACCI PLAVTI

BACCHIDES

PERSONAE

PISTOCLERVS ADVLESCENS
BACCHIDES SORORES MERETRICES
SERVOS
CLEOMACHVS MILES
LYDVS SERVOS
CHRYSALVS SERVOS
NICOBVLVS SENEX
MNESILOCHVS ADVLESCENS
PHILOXENVS SENEX
PARASITVS
PVER
ARTAMO LORARIVS
CATERVA

ACTVS I

I BA. Vlíxem audiui fuísse aerumnosíssumum,
Qui anní́s uiginti | érrans a patria áfuit.
Verum híc adulescens múlto Vlixem anteít ∪–,
∪ quĭ ílico errat íntra muros cíuicos.
II ∪–∪–∪ quídquid est nomén sibi.
III Illa mea cognominis fuit.

IV SERV. Quíbus ingenium in ánimo utibilest, módicum et sine uernílitate.
V Víncla, uirgaé, molae: saéuitudó mala
Fit peior.
VI Conuórrite –∪ scópis, agite strénue.
VII ∪–∪–∪–∪ ecquis éuocat
Cum nássiterna et cúm aqua istum inpuríssumum?

VIII Sicut lacte lactis similest.
IX Latronem suam qui auro uitam uenditat.
X Sció spiritum éius maiórem esse múlto

Fragmenta sic disposuimus adscitis aliorum inventis: coniunximus quae cohaerere videbantur, scaenas tamen distinguere non ausi sumus ‖ I. *Charis. 201, 17* ‖ II. *Serv. Dan. ad Aen. X 493* ‖ III. *Serv. ad Aen. VI 383* ‖ IV. *Non. p. 342, Charis. p. 206, 11* ‖ V. *Non. p. 172* ‖ VI. *Charis. p. 219, 16* ‖ VII. *Fest. p. 169 M.* ‖ VIII. *Prob. p. 7, 7 (= Marius Pl. p. 471, 24), Pompei. p. 199, 16, Cledon. p. 48, 21* ‖ IX. *Serv. Dan. ad Aen. XII 7* ‖ X. *Additam. post Prisc. lib. XI vel XVI (I p. 575 H.), Serv.*

Quam fólles tauríni halitánt, quom liquéscunt
Petraé, ferrum ubí fit. BA. ⟨Quoiátis⟩ ⏑ ⊥ – ?
SER. Praenéstinum opíno esse: ita erát gloriósus.
XI ⏑ ⊥ – ⏑ ⊥ – neque haúd subditíua
Glória oppidum árbitror.
XII Quaé sodalem átque me exércitos habét.

XIII – ⏑ – – ⏑ – cór meum, spés mea,
Mél meum, suáuitudó, cibus, gaúdium.
XIV Sine te amem.
XV Arabus.
XVI Nisi lénocinium fórte collubitúmst tibi,
Videás mercedis quíd tibist aequóm dari,
Ne istác aetate mé sectere grátiis.
XVII Nec a quíquam acciperes álio mercedem ánnuam
Nisi ab sése nec cum quíquam limarés caput.
XVIII Limaces uiri.
XIX ⏑ ⊥ Cupidon té confecit ánne Amor?
XX Nam crédo (Nam túquidem) quoiuis éxcantare
[facile] cór potes.
[XXI Fortásse ted amáre suspicárier.
XXII Argentum hinc facite.]
XXIII Noenum.

---

plen. ad Verg Georg. IV 171, Non. p. 474: suppl. Ri | habeant: *corr Herm* ‖ XI. *Donat. ad Andr. I 2, 34* ‖ XII. *Charis. p. 229, 26* ‖ XIII. *Non. p. 173* ‖ XIV. *Donat. ad Eun IV 2, 13* ‖ XV. *Charis. p. 123, 11* ‖ XVI. *Charis. p. 200, 7* | sin: *corr Ribbeckius Mus. Rhen. vol. XLII (a. 1887) p. 114* ‖ XVII. *Non. p. 334* | necum quoquam acceperis: *corr Mercerus et Sey* ‖ XVIII. *Non. p. 333* ‖ XIX. *Non. p. 421, Serv. Dan. ad Aen. IV 194* | te cum sic ut (saeuis *Non.*): *corr Ri* ‖ XX. *Composuimus ex Nonii p. 102* (nam credo cuiuis excantare cor potest) *et Serv. plen. in Bucol. VIII 71* (nam tu quidem cuiuis excantare cor facile potes) *testimoniis* ‖ XXI. *Donat. ad Hec. III 1, 33 Plauto simpliciter tribuens: dubitanter huc refert Ri* ted *pro* te *et* suspicarier *pro* suspicabere *scribens* ‖ XXII. *Donat. ad Phorm. IV 3, 30 Plauto simpliciter tribuens: huc refert dubitanter Ri* facito *scribens* ‖ XXIII. *Gloss. Plaut. adfert e Bacchidibus, huc refert Ri* ‖

BACCHIDES. PISTOCLERVS
MERETRICES II ADVLESCENS

* * * * * * * * * * *

BA. Quíd si hoc potis est út tu taceas, égo loquar? SO. Lepidé: licet.
BA. Ýbi me fugiet mémoria, ibi tu fácito ut subueniás, soror.
SO. Pól magis metuo míhi in monendo né defuerit † oratio.
BA. Pól ego [quoque] metuo lúsciniolae né defuerit cántio.
Séquere hac. PI. Quid agunt duaé germanae méretrices cognómines?
Quíd in consilio cónsuluistis? BA. Béne. PI. Pol haud meretríciumst.
BA. Míserius nil ést quam mulier. PI. Quíd esse dicis dígnius?
BA. Haéc ita me orat síbi qui caueat áliquem ut hominem réperiam
Áb istoc mílite: út, ubi emeritum síbi sit, se reuehát domum.
Íd, amabo te, huic cáueas. PI. Quid isti cáueam? BA. Vt reuehatúr domum,
Ýbi ei dederit óperas, ne hanc ille hábeat pro ancillá sibi.
Nám si haec habeat aúrum quod illi rénumeret, faciát lubens.
PI. Ýbi nunc is homost? BA. Iam híc credo aderit. séd hoc idem apud nos réctius
Póteris agere: atque ís dum ueniat sédens ibi opperíbere:
Eádem biberis, eádem dedero tíbi ubi biberis sáuium.
PI. Víscus merus uostrást blanditia. BA. Quíd iam? PI. Quia enim intéllego,

---

35. tu *om: servavit Charis.* ‖ 38. *corr Reiz* ‖ 40. concilio: *corr Ri* | BA. Bene pol. PI. Haud: *corr Ac* ‖ 43. Vt istoch militem | seu: *corr Py* ‖ 45. dediderit ‖

†Duae unum expetitis palumbem: perii, harundo alas uerberat.
Nón ego istuc facinús mihi, mulier, cónducibile esse árbitror.
BA. Quí, amabo? PI. Quia, Bácchis, Bacchas métuo et bacchanál tuom.
BA. Quíd est? quid metuis? né tibi lectus málitiam apud me suádeat?
PI. Mágis inlectum tuóm quam lectum métuo: mala tu's béstia.
Nam huíc aetati nón conducit, múlier, latebrosús locus.
BA. Égomet apud me ⟨si⟩quid stulte fácere cupias próhibeam.
Séd ego apud me te ésse ob eam rem, míles quom ueniát, uolo:
Quía, quom tu aderis, huíc mihique haud fáciet quisquam iniúriam.
Tú prohibebis ét eadem opera tuó sodali operám dabis,
Ét ille adueniens tuám med esse amícam suspicábitur.
Quíd, amabo, opticuísti? PI. Quia istaec lépida sunt memorátui:
Éadem in usu atque úbi periclum fácias aculeáta sunt,
Ánimum fodicant, bóna distimulant, fácta et famam saúciant.
(Ápage a me, apage. BA. Ah nímium ferus es. PI. Míhi sum. BA. Malacissándus es.)
SO. Quíd ab hac metuis? PI. Quíd ego metuam rógitas? adulescéns homo
Pénetrem me huius modi ín palaestram, ubi dámnis desudáscitur?
Ýbi pro disco dámnum capiam, pró cursura dédecus?

---

51. *Vers. ex duobus videtur coaluisse* || 57. *add Ca* || 64. *Vers. del hoc loco Ac: cf. v. 73* || 65. homo adulescens: *trai Bo* || 66. penetrare huius: *corr Bo duce Donato* ||

SO. Lépide memoras. PI. Vbi ego capiam pró machaera túrturem,
(Ýbique inponat ín manum alius míhi pro cestu cántharum:)
Pró galea scaphiúm, pro insigni sít corolla pléctilis,
Pro hásta talos, pró lorica málacum capiam pállium:
Ýbi mi pro equo léctus detur, scórtum pro scuto áccubet?
Ápage a me, apage. SO. Ah, nímium ferus es. PI. Míhi sum. SO. Malacissándus es:
Équidem tibi do hanc óperam. PI. At nimium prétiosa's operária.
BA. Símulato me amáre. PI. Vtrum ego istuc iócon adsimulem an sério?
BA. Héia, hoc agere méliust: miles quom húc adueniat, té uolo
Me ámplexari. PI. Quíd eo mi opus est? BA. Ýt ille te uideát, uolo:
Scío quid ago. PI. Et pol égo scio quid métuo. sed quid aís? BA. Quid est?
PI. Quíd si apud te eueniát desubito prándium aut potátio
Fórte aut cena, ut sólet in istis fíeri conciliábulis,
Ýbi ego tum accumbam? BA. Ápud me, mi anime, ut lépidus cum lepida áccubet.
Lócus hic apud nos, quámuis subito uénias, semper líber est.
Ýbi tu lepide uóles esse tibi, méa rosa, mihi dícito
'Dáto qui bene sit': égo ubi bene sit tíbi locum lepidúm dabo.
PI. Rápidus fluuius ést hic: non hac témere transirí potest.
BA. Átque ecastor ápud hunc fluuium áliquid perdundúmst tibi:

---

69. *del Buechelerus* ‖ 71. talus: *corr Ansbachius* ‖ 76. quam ‖ 79. ueniat: *corr Ca* ‖ 81. accumbet ‖

Mánum da et sequere. PI. Ah mínume. BA. Quid ita? PI. Quía istoc inlecebrósius
Fíeri nil potést, nox mulier uínum, homini adulescéntulo.
BA. Áge igitur: equidém pol nili fácio nisi causá tua.
†Ílle quidem hanc abducét: tu nullus ádfueris, si nón lubet.
PI. Súmne autem nilí qui nequeam ingénio moderarí meo?
BA. Quíd est quod metuas? PI. Níl est: nugae. múlier, tibi me emáncupo:
Túos sum, tibi dedo óperam. BA. Lepidu's. núnc ego te facere hóc uolo:
Égo sorori meaé cenam hodie dáre uolo uiáticam:
Eó tibi argentúm iubebo iam íntus ecferrí foras,
Tú facito opsonátum nobis sít opulentum opsónium.
PI. Ego opsonabo: nám id flagitium méum sit, mea te grátia
Ét operam dare mi ét ad eam operam fácere sumptum dé tuo.
BA. Át ego nolo dáre te quicquam. PI. Síne. BA. Sino equidem, sí lubet.
Própera amabo. PI. Príus hic adero quám te amare désinam.
SO. Béne me accipies áduenientem, méa soror. BA. Quid ita, ópsecro?
SO. Quía piscatus meó quidem animo hic tíbi hodie euenít bonus.
BA. Méus ille quidemst. tíbi nunc operam dábo de Mnesilochó, soror,
Ýt hic accipias pótius aurum quám hinc eas cum mílite.
SO. Cúpio. BA. Dabitur ópera. aqua calet: eámus hinc intro út laues:
Nám ut in naui uécta's, credo tímida's. SO. Aliquantúm, soror.

92. nihil est. PI. || 95. Ego: *corr Herm* | iubeo: *corr ex Charis.* || 101. accipis: *corr Bent* ||

[Simul huic nescio qui turbare qui huc it: decedamus.]
BA. Séquere hac igitur me íntro in pyelum, ut sédes lassitúdinem.

ACTVS II

LYDVS. PISTOCLERVS
SERVOS ADVLESCENS

LY. Iam dúdum, Pistoclére, tacitus té sequor
Exspéctans quas tu rés hoc ornatú geras.
Namque íta me di ament, út Lycurgus míhi quidem
Vidétur posse hic ád nequitiam addúcier.
Quo núnc capessis téd hinc aduorsá uia
Cum tánta pompa? | PI. Húc. LY. Quid, huc? quis istíc habet?
PI. Amór, Voluptas, Vénus, Venustas, Gaúdium,
Iocus, Lúdus, Sermo, Suáuisauiátio.
LY. Quid tíbi commercist cúm dis damnosíssumis?
PI. Malí sunt homines quí bonis dicúnt male.
Tu dís nec recte dícis: non aequóm facis.
LY. An déus est ullus Suáuisauiátio?
PI. An nón putasti esse úmquam? o Lyde, es bárbarus:
Quem ego sápere nimio cénsui plus quám Thalem,
Is stúltior es bárbaro potício,
Qui tántus natu deórum nescis nómina.
LY. Non híc placet mi ornátus. PI. Nemo ergó tibi
Hoc ápparauit: míhi paratumst quoí placet.
LY. Etiám me aduorsus éxordire argútias?
Qui sí decem habeas línguas, mutum esse áddecet.
PI. Non ómnis aetas, Lýde, ludo cónuenit.
Magis únum in mentemst míhi nunc, satis ut cómmode
Pro dígnitate opsóni haec concurét cocus.

---

107. *del Ri* ‖ 108. in lectum: *corr Sey* ‖ 110. Inspectans: *corr Weise* ‖ 113. te: *corr Guy* ‖ 116. 120. suauis sauiatio: *corr Herm* ‖ 126. haec ‖ 130. mentest: *corr Ri* ‖

LY. Iam pérdidisti te átque me atque operám meam,
Qui tíbi nequiquam saépe monstrauí bene.
PI. Ibidem égo meam operam pérdidi, | ubi tú tuam:
Tua dísciplina néc mihi prodest néc tibi.
LY. O praéligatum péctus. PI. Odiosús mihi's:
Tace átque sequere, Lýde, me. LY. Illuc sís uide:
Non paédagogum iám me, sed Lydúm uocat.
PI. Non pár uidetur néque sit consentáneum,
†Quom haec intus intus sit et cum amica accubet
Quomque ósculetur ét conuiuae alii áccubent,
†Praesentibus illis paedagogus una ut siet.
LY. An hóc ad eas res ópsonatumst, ópsecro?
PI. Sperát quidem animus: quo éueniat dis ín manust.
LY. Tu amícam habebis? PI. Quóm uidebis, túm scies.
LY. Immó neque habebis néque sinam: †iturus sum domum.
PI. Omítte, Lyde, ac cáue malo. Ly. Quid, cáue málo?
PI. Iam excéssit mi aetas éx magisterió tuo.
LY. O bárathrum, ubi nunc es? út ego te usurpém lubens.
[Videó nimio iam múlto plus quam uólueram.]
Vixísse nimio sátiust iam quam uíuere.
Magístron quemquam díscipulum minitárier?
(Nil móror discipulos míhi esse [iam] plenos sánguinis:
Valéns adflictat mé uaciuom uírium.)
PI. Fiam, út ego opinor, Hércules, tu autém Linus.
LY. Pol métuo magis ne Phoénix tuis factís fuam
Teque ád patrem esse mórtuom renúntiem.
PI. Satis hístoriarumst. LY. Híc uereri pérdidit:
(Compéndium edepol haúd aetati optábile
Fecísti, quom istanc náctu's inpudéntiam.)
Occísus hic homost. écquid in mentémst tibi
Patrém tibi esse? PI. Tíbi ego an tu mihi séruos es?
LY. Peiór magister te ístaec docuit, nón ego.

---

140. intus *vel* intus intus ‖ 150. *del Ri* ‖ 153. 154 *ex diasceue repetit Brachmannus* ‖ 153. *del Ri* ‖ 159. 160. *ex diasceue repetit Langenus* ‖

Nimió's tu ad istas rés discipulus dócilior
Quam ad ílla quae te dócui, ubi operam pérdidi.
Edepól fecisti fúrtum in aetatém malum,
Quom istaéc flagitia mé celauisti ét patrem.
PI. Istáctenus tibi, Lýde, libertás datast
Órationis: sátis est. sequere hac me ác tace.

CHRYSALVS
SERVOS

Erílis patria sálue, quam ego biénnio
Postquam hínc in Ephesum | ábii conspició lubens.
Salúto te, uicíne Apollo, qui aédibus
Propínquos nostris áccolis, ueneróque te,
Ne Nícobulum mé sinas nostrúm senem
Prius cónuenire quám sodalem uíderim
Mnesílochi Pistoclérum, quem ad epístulam
Mnesílochus misit súper amica Bácchide.

PISTOCLERVS. CHRYSALVS
ADVLESCENS SERVOS

PI. Mirúmst me ut redeam te ópere tanto quaésere,
Qui abíre hinc nullo pácto possim, sí uelim:
Ita mé uadatum amóre uinctumque ádtines.
CH. Pro di ínmortales, Pístoclerum cónspicor.
O Pístoclere, sálue. PI. Salue, Chrýsale.
CH. Compéndi uerba múlta iam faciám tibi.
Veníre tu me gaúdes: ego credó tibi.
Hospítium et cenam póllicere, ut cónuenit,
Peregre áduenienti: ego aútem uenturum ádnuo.
Salútem tibi ab sodáli solidam núntio.
Rogábis me ubi sit: uíuit. PI. Nempe recté ualet?
CH. Istúc uolebam ego éx te percontárier.
PI. Qui scíre possum? CH. Núllus plus. PI. Quemnam ád modum?

---

169. me hac ac: *trai Bo* ‖

CH. Quia, sí illa inuentast quám ille amat, uiuít [recte et] ualet:
Si nón inuenta est, mínus ualet moribúndusque est.
Animást amica amánti: si abest, núllus est:
Si adést, res nulla est, ípsus est, nequam ét miser.
Sed tú quid factitásti mandatís super?
PI. Egon út, quod ab illoc áttigisset núntius,
Non ímpetratum id áduenienti ei rédderem?
Regiónes colere máuellem Acherúnticas.
CH. Eho, an ínuenisti Bacchidem? PI. Samiám quidem.
CH. Vide, quaéso, nequis tráctet illam indíligens:
Scis tu út confringi uás cito Samiúm solet.
PI. Iamne út soles? CH. Dic úbi ea nunc est, ópsecro.
PI. Hic, éxeuntem me únde aspexistí modo.
CH. Vt istúc est lepidum: próxumae uicíniae
Habitát. ecquidnam méminit Mnesilochí? PI. Rogas?
Immo únice unum plúrumi pendít. CH. Papae.
PI. Immo út eam credis? mísera amans desíderat.
CH. Scitum ístuc. PI. Immo, Chrýsale, em, non tántulum
Vmquam íntermittit témpus quin eum nóminet.
CH. Tanto hércle melior [Bacchis]. PI. Ímmo — CH. Immo hercle ábiero
Potiús. PI. Num inuitus rém bene gestam audís eri?
CH. Non rés, sed actor míhi cor odio saúciat.
Etiam Épidicum, quam ego fábulam aeque ac me ípsum amo,
Nullam aéque inuitus spécto, si agit Péllio.
Sed Bácchis etiam fórtis tibi uisást? PI. Rogas?
Ni nánctus Venerem essem, hánc Iunonem dícerem.
CH. Edepól, Mnesiloche, ut hánc rem natam [esse] intéllego,
Quod amés paratumst, quód des inuentóst opus.

---

191. *del Ri* ‖ 196. illo: *corr Ri* ‖ 206. et quid nam: *corr Pius* ‖ 208. eum: *corr Ac* ‖ 209. hem: *corr Brix* ‖ 211. *del Bo, Bent* ‖ 213. Non erus: *corr Bo* ‖ 218. *del Bent*

Nam istóc fortasse auróst opus. PI. Philippó quidem.
CH. Atque eó fortasse iám opust. PI. Immo etiám prius:
Nam iam húc adueniet míles, — ⟨CH.⟩ Et milés quidem.
⟨PI.⟩ Qui de ámittenda Bácchide aurum hic éxigit.
CH. Veniát quando uolt átque ita ne mihi sít morae.
Domíst: non metuo néc ⟨ego⟩ quoiquam súpplico,
Dum quídem hoc ualebit péctus perfidiá meum.
Abi íntro: ego hic curábo. tu intus dícito
Mnesílochum adesse Bácchidi. PI. Faciam út iubes.
CH. Negótium hoc ad me áttinet aurárium.
Mille ét ducentos Phílippum attulimus aúreos
Ephesó, quos hospes débuit nostró seni:
Inde égo hodie aliquam máchinabor máchinam,
Vnde aúrum efficiam amánti erili fílio.
Sed fóris concrepuit nóstra: quinam exít foras?

NICOBVLVS. CHRYSALVS
SENEX SERVOS

NI. Ibo ín Piraeum: uisam | ecquae aduénerit
In pórtum ex Epheso náuis mercatória.
Nam méus formidat ánimus, nostrum tám diu
Ibi désidere néque redire fílium.
CH. Extéxam ego illum púlcre iam, si dí uolunt.
Haud dórmitandumst: ópus est chryso Chrýsalo.
Adíbo hunc, quem quidem ego hódie faciam hic árietem
Phrixi: ítaque tondebo aúro usque ad uiuám cutem.
Seruós salutat Nícobulum Chrýsalus.
NI. Pro di ínmortales, Chrýsale, ubi mist fílius?
CH. Quin tú salutem prímum reddis quám dedi?
NI. Salué. sed ubinamst Mnésilochus? CH. Viuít, ualet.
NI. Venítne? CH. Venit. NI. Eúax, aspersísti aquam.
Benene úsque ualuit? CH. Páncratice atque athlétice.
NI. Quid hóc qua causa eum ⟨hínc⟩ in Ephesum míseram?

---

220. aurum est | Filippeo: *corr Brugmannus* ‖ 222 sq. CH. *et* PI. *add Gul* ‖ 225. *add Bo* ‖ 230. philippos: *corr Bent* ‖ 245. primum salutem: *trai Bo* ‖ 249. *add Ca* ‖

Accépitne aurum ab hóspite Archidémide?
CH. Heu, cór meum et cerebrum, Nícobule, fínditur,
Istíus hominis úbi fit quomque méntio.
Tun hóspitem illum nóminas hostém tuom?
NI. Quid ita, ópsecro hercle? CH. Quía edepol certó scio,
Volcánus, Luna, Sól, Dies, dei quáttuor,
Sceléstiorem núllum inluxere álterum.
NI. Quamne Árchidemidém? CH. Quam, inquam, Archidémidem.
NI. Quid fécit? CH. Quid non fécit? quin tu id mé rogas?
Primúmdum infitias íre coepit fílio,
Negáre se debére tibi trióbulum.
Contínuo antiquom | hóspitem nostrúm sibi
Mnesílochus aduocáuit, Pelagoném senem:
Eo praésente homini extémplo ostendit sýmbolum,
Quem túte dederas ád eum ut ferret fílio.
NI. Quid, úbi ei ostendit sýmbolum? CH. Infit dícere
Adúlterinum et nón eum esse sýmbolum:
Quotque ínnocenti ei díxit contumélias.
Adúlterare eum aíbat rebus céteris.
NI. Habétin aurum? | íd mihi dicí uolo.
CH. Postquám quidem praetor récuperatorés dedit,
Damnátus demum, uí coactus réddidit
Ducentós et mille Phílippum. NI. Tantum débuit.
CH. Porro étiam ausculta púgnam quam uoluít dare.
NI. Etiámnest quíd porro? CH. Ém, accipitrina haec núnc erit.
NI. Decéptus sum: Autolyco hóspiti aurum crédidi.
CH. Quin tu aúdi: — NI. Immo ingenium áuidi haud pernoram hóspitis.
CH. Postquam aúrum abstulimus, ín nauem conscéndimus
Domí cupientes. fórte ut adsedi ín stega,
Dum círcumspecto, | átque ego lembum cónspicor

252. quaque: *corr Lamb* || 255. sol luna: *trai Guy* | 268. aiebat: *corr Guy* || 274. accipe trina: *corr Herm* || 275. auiolico: *corr Ca* || 278. domum: *corr Ri* ||

Longúm strigorem máleficum exornárier.
NI. Perii hércle: lembus ílle mihi laedít latus.
CH. Is erát communis cum hóspite et praedónibus.
NI. Adeón me fuisse fúngum ut qui illi créderem,
Quom mi ípsum nomen éius Archidémides
Clamáret dempturum ésse, siquid créderem?
CH. Is lémbus nostrae náui | insidiás dabat.
Occépi ego opseruáre eos quam rém gerant.
Intérea e portu nóstra nauis sóluitur.
Vbi pórtu eximus, hómines remigió sequi,
Neque aués neque uenti cítius. quoniam séntio
Quae rés gereretur, náuem extemplo státuimus.
Quoniám uident nos stáre, occeperúnt ratem
Tardáre in portu. | NI. Édepol mortalís malos.
Quid dénique agitis? CH. Rúrsum in portum récipimus.
NI. Sapiénter factum a uóbis. quid illi póstea?
CH. Reuórsionem ad térram faciunt uésperi.
NI. Aurum hércle auferre uóluere: ei rei operám dabant.
CH. Non mé fefellit, sénsi: eo exanimatús fui.
Quoniám uidemus aúro insidias fíeri,
Capimús consilium cóntinuo: postrídie
Auférimus aurum | ómne illis praeséntibus
Palam átque aperte, ut ílli id factum scíscerent.
NI. Scite hércle: cedo, quid ílli? CH. Tristes ílico,
Quom extémplo a portu | íre nos cum auró uident,
Subdúcunt lembum cápitibus cassántibus.
Nos ápud Theotimum omne aúrum deposíuimus,
Qui illíc sacerdos ést Dianae | Éphesiae.
NI. Quis istíc Theotimust? CH. Mégalobuli fílius,
Qui núnc in Ephesost Éphesiis caríssumus.
NI. Ne ille hércle mihi sit múlto tanto cárior,
Si me ílloc auro tánto circumdúxerit.

---

284. archidemidis: *corr Fl* ‖ 293. turbare: *corr Haupt* ‖ 299. uidimus: *corr Gru* ‖ 305. quassantibus: *corr Ri* ‖ 306. deposuimus: *corr Ac* ‖ 308. Qui: *corr Brunckius* ‖ 311. illo: *corr Py* ‖

CH. Quin ín eapse aede Díanai cóndituınst:
Ibidém publicitus séruant. NI. Occidístis me:
Nimio híc priuatim séruaretur réctius.
Sed nílne | attulístis inde aurí domum?
CH. Immo étiam: uerum quántum attulerit néscio.
NI. Quid, néscis? CH. Quia Mnesílochus noctu clánculum
Deuénit ad Theotímum, nec mihi crédere
Nec quoíquam in naui uóluit, eo ego néscio,
Quantíllum attulerit: uérum haud permultum áttulit.
NI. Etiám dimidium cénses? CH. Non edepól scio:
Verum haúd opinor. NI. Fértne partem tértiam?
CH. Non hércle opinor: uérum uerum néscio.
Profécto de auro níl scio nisi néscio.
Nunc tíbimet illuc náui capiundúmst iter,
Vt illúd reportes aúrum ab Theotimó domum.
Atque heús tu. NI. Quid uis? CH. Ánulum gnatí tui
Facito út memineris férre. NI. Quid opust ánulo?
CH. Quia id sígnumst cum Theotímo, qui eum illi ádferet,
Ei aúrum ut reddat. NI. Méminero, et recté mones.
Sed istíc Theotimus díuesnest? CH. Etiám rogas?
†Qui auro habeat sóccis suppactúm solum?
NI. Quor íta fastidit? CH. Tántas diuitiás habet:
Nescít quid faciat aúro. NI. Mihi dederít uelim.
Sed quí praesente id aúrum Theotimó datumst?
CH. Populó praesente: núllust Ephesi quín sciat.
NI. Istúc sapienter sáltem fecit fílius,
Quom díuiti homini id aúrum seruandúm dedit.
Ab eó licebit quámuis subito súmere.
CH. Immo ém tantisper númquam te morábitur,
Quin hábeas illud quó die illuc uéneris.
NI. Censébam me effugísse a uita márituma,

---

312. in ipsa: *corr Ri* | dianae: *corr Goellerus* ‖ 320. Quantulum attulerit: *corr Py* ‖ 329. adferret *vel* adfert: *corr Ca* ‖ 331. diuesne est istic theotimus: *trai Bo* ‖ 340. hem: *corr Brix* ‖

Ne náuigarem tándem hoc aetatís senex.
Id mi haúd utrum uelím licere intéllego:
Ita béllus hospes fécit Archidémides.
Vbi núnc est ergo méus Mnesilochus fílius?
CH. Deos átque amicos íit salutatum ád forum.
NI. At ego hínc ⟨eo⟩ ad illum ut cónueniam quantúm potest.
CH. Illést oneratus récte et plus iustó uehit.
Exórsa haec tela nón male omninó mihist,
Vt amántem erilem cópem facerem fílium.
Ita féci, ut auri quántum uellet súmeret,
Quantum aútem lubeat réddere, ut reddát patri.
Senéx in Ephesum | íbit aurum arcéssere:
Hic nóstra agetur aétas in malacúm modum,
Siquidem híc relinquet néque secum abducét senex
Med ét Mnesilochum. quás ego hic turbás dabo.
Sed quíd futurumst, quom hóc senex rescíuerit?
Quom se éxcucurrisse ílluc frustra scíuerit
Nosque aúrum abusos, quíd mihi fiet póstea?
Credo hércle aduenіens nómen mutabít mihi
Faciétque extemplo Crúcisalum me ex Chrýsalo.
Aufúgero hercle, sí magis usus uénerit.
Si eró reprehensus, mácto ego illum infortúnio:
Si illí sunt uirgae rúri, at mihi tergúm domist.
Nunc íbo: erili fílio [eius] hanc fabricám dabo
Super aúro amicaque eíus inuenta Bácchide.

LYDVS
SERVOS

Pándite atque aperíte propere iánuam hanc Orci, ópsecro:
Nam équidem haud aliter ésse duco: quíppe quo nemo áduenit

---

348. *add Ri* ‖ 351. quopem: *corr Scut* ‖ 369. qui *vel* cui: *corr Lamb* ‖

Nísi quem spes relíquere omnes, ésse ut frugi póssiet.
Bácchides non Bácchides, sed bácchae sunt acérrumae.
Ápage istas a mé sorores, quae hóminum sorbent sánguinem.
Ómnis ad perníciem instructa dómus opime atque ópipare⟨st⟩:
Quaé ut aspexi, mé continuo cóntuli protinam ín pedes.
Égone ut haec conclúsa gestem clánculum? ut celém patrem,
Pístoclere, túa flagitia aut dámna aut desidiábula?
Quíbus patrem et me téque amicosque ómnes adfectás tuos
Ád probrum, damnúm, flagitium adpéllere una et pérdere.
Néque mei neque té tui intus púditumst factis quaé facis.
(Quíbus tuom patrém meque una, amícos, adfinís tuos
Tuá | infamiá fecisti gérulifigulos flágiti.
Núnc prius quam malum ístoc addis cértumst iam dicám patri.)
Dé me hanc culpam démolibor iam ét seni faciám palam,
Ýt †eum ex lutulénto caeno própere hinc eliciát foras.

MNESILOCHVS
ADVLESCENS

Múltimodis meditátus egomet mécum sum et ita esse árbitror:
Hómini amico quíst amicus íta uti nomen póssidet
Nísi deos ei níl praestare: id ópera expertus sum ésse ita.

---

373. *add Ri* ‖ 380—382 *saltem uncis saepsimus* ‖ 377. adflictas: *corr ex Nonio* ‖ 385. Multis modis: *corr Ca* ‖

Nám ut in Ephesum hinc ábii — hoc factumst férme abhinc biénnium —,
Éx Epheso huc ad Pístoclerum meúm sodalem lítteras
Mísi, amicam ut mi ínueniret Bácchidem. illum intéllego
Ínuenisse, ut séruos meus mihi núntiauit Chrýsalus.
Cóndigne is quam téchinam de auro aduórsum meum fecít patrem,
Ýt mihi amanti cópia esset. (séd eccum uideo incédere)
Nám pol meo quidem ánimo ingrato hómine nil inpénsiust.
Málefactorem amítti satius<t> quám relinqui béneficum.
Nímio inpendiósum praestat té quam ingratum dícier.
Íllum laudabúnt boni: hunc etiam ípsi culpabúnt mali.
Quá me causa mágis cum cura esse aéquom, obuigilatóst opus.
Núnc, Mnesiloche, spécimen specitur, núnc certamen cérnitur,
Sísne necne ut ésse oportet: málus, bonus quoiquoímodi:
Iústus, iniustús: malignus, lárgus: †commodus, incommodus.
Cáue sis te superáre seruom síris faciundó bene.
Ýtut eris, moneo, haúd celabis. séd eccos uideo incédere
Pátrem sodalis ét magistrum: hinc aúscultabo quám rem agant.

389. sodalem meum: *trai Ca* ‖ 392. tecnam: *corr Ri* ‖ 393. *secl Langenus* ‖ 394. pol quidem meo: *trai Bo* ‖ 395. *add Herm* | beneficium ‖ 396. praestat inpendiosum: *trai Herm* ‖ 397. hoc: *corr Ald* ‖ 398. eum cura esse ea cum: *corr Bo* ‖ 400. qua cuius modi: *corr Scal* ‖ 401. com incomodus *B*[1] ‖ 402. serum: *corr Scut* ‖

LYDVS. PHILOXENVS. MNESILOCHVS
SERVOS SENEX ADVLESCENS

LY. Núnc experiar sítne aceto tíbi cor acre in péctore:
Séquere. PH. Quo sequár? quo ducis núnc me? LY. Ad illam quaé tuom
Pérdidit, pessúm dedit tibi fílium uni⟨ce⟩ únicum.
PH. Heía, Lyde: léniter qui saéuiunt sapiúnt magis.
Mínus mirandumst íllaec aetas síquid illorúm facit
Quám si non faciát: feci ego istaec ítidem in adulescéntia.
LY. Eí mihi, ei mihi, ístaec illum pérdit assentátio.
Nam ábsque te esset, égo illum haberem réctum ad ingeniúm bonum:
Núnc propter te tuámque prauos fáctus est fidúciam
Pístoclerus. MN. Di ímmortales, meúm sodalem hic nóminat:
Quíd hoc negotist, Pístoclerum Lýdus quod erum tám ciet?
PH. Paúlisper, Lyde, ést lubido hómini suo animo óbsequi:
Iam áderit tempus, quóm sese etiam ipse óderit. morém geras:
Dúm caueatur praéter aequom néquid delinquát, sine.
LY. Nón sino neque équidem illum me uíuo corrumpí sinam.
Séd tu qui pro tám corrupto dícis causam fílio,
Éademne erat haec dísciplina tíbi, quom tu adulescéns eras?
Négo tibi hoc annís uiginti fuísse primis cópiae,
Dígitum longe a paédagogo pédem ut efferres aédibus.
Íd quom optigerat, hóc etiam ad malum áccersebatúr malum:
Ét discipulus ét magister pérhibebantur ímprobi.

405. acetum: *corr Lamb* ‖ 407. *add Bo* ‖ 411. perdidit: *corr Bent* ‖ 422. haec ‖ 424. 425 *post* 427 *libri: trai Grosslotius* ‖ 424. quoi *vel* quo: *corr Bo* ‖

Ánte solem exórientem nisi ín palaestram uéneras,
Gýmnasi praefecto †haud mediocris poenas pénderes.
Íbi cursu, luctándo|, hasta, dísco, pugilatú, pila,
Sáliendo sese éxercebant mágis quam scorto aut sáuiis.
(Íbi suam aetatem éxtendebant, nón in latebrosís locis.)
Índe de hippodromo ét palaestra úbi reuenissés domum,
Cíncticulo praecínctus in sella ápud magistrum adsíderes:
Cúm librum legerés, si | unam péccauisses sýllabam,
Fíeret corium tám maculosum quámst nutricis pállium.
MN. Própter me haec nunc meó sodali díci discruciór miser:
Ínnocens suspícionem hanc sústinet causá mea.
PH. Álii, Lyde, núnc sunt mores. LY. Íd equidem ego certó scio.
Nam ólim populi príus honorem cápiebat suffrágio,
Quám magistro désinebat ésse dicto oboédiens.
Át nunc prius quam séptuennis ést, si attingas eúm manu,
Éxtemplo puer paédagogo tábula dirrumpít caput.
Quóm patrem adeas póstulatum, púero sic dicít pater:
'Nóster esto, dúm te poteris défensare iniúria.'
Próuocatur paédagogus: 'ého senex minumí preti,
Ne ádtigas puerum ístac causa, quándo fecit strénue.'
†Ít magister quási lucerna úncto expretus línteo.
Ítur illinc iúre dicto. hócine hic pactó potest
Ínhibere imperiúm magister, si ípsus primus uápulet?
MN. Ácris postulátio haec est: quom húius dicta intéllego,
Míra sunt ni Pístoclerus Lýdum pugnis cóntudit.
⟨LY.⟩ Séd quis hic est quem astántem uideo ante óstium? [LY.] o Philóxene,
Déos propitios mé uidere quam íllum ⟨haud⟩ mauellém mihi.

---

427. pugillatu: *corr Lamb* ‖ 430. *del Guy* ‖ 433. peccauisset ‖ 438. capiebant ‖ 445. adtingas: *corr ex Nonio* ‖ 446. It *vel* Et *vel* Id *vel* Fit ‖ 451. *add et del Py* ‖ 452. *add Herm* ‖

PH. Quís illic est? LY. Mnesílochus, gnati tuí sodalis [Pistocleri] –∪–
Haúd consimili ingénio atque illest qui ín lupanari áccubat.
Fórtunatum Nícobulum, qui íllum produxít sibi.
PH. Sáluos sis, Mnesíloche: saluom te áduenire gaúdeo.
MN. Dí te ament, Philóxene. LY. Hic enim ríte productúst patri:
Ín mare it, rem fámiliarem cúrat, custodít domum:
Óbsequens oboédiensquest móri atque imperiís patris.
Híc sodalis Pístoclero iám puer pueró fuit:
Tríduom non ínterest aetátis ut maiór siet:
Vérum ingenium plús triginta ánnis maiust quam álteri.
PH. Cáue malum et conpésce in illum dícere iniusté. LY. Tace:
Stúltus es qui illí male aegre pátere dici quí facit.
(Nám illum meum malúm promptare málim quam pecúlium.
PH. Quídum? LY. Quia, malúm si promptet, ín dies faciát minus.)
MN. Quíd sodalem meúm castigas, Lýde, discipulúm tuom?
LY. Périit tibi sodális. MN. Ne di sírint. LY. Sic est út loquor:
Quín ego quom perîbat uidi, nón ex audito árguo.
MN. Quíd factumst? LY. Meretrícem indigne déperit. MN. Non tú taces?
LY. Átque acerrume aéstuosam: absórbet, ubi quemque áttigit.
MN. Ýbi ea mulier hábitat? LY. Hic. MN. Vnde ésse eam aiunt? LY. Éx Samo.
MN. Quaé uocatur? LY. Bácchis. MN. Erras, Lýde: ego omnem rém scio

458. mare ut ‖ 459. more: *corr Pius* ‖ 461. uter: *corr Herm* ‖ 465. 466 *ex alia rec. duce Guyeto repetit Anspachius* ‖ 471. aestuose: *corr Leo* ‖ 472. eam esse: *trai Guy* ‖

Quem ád modumst: tu Pístoclerum fálso atque insontem árguis.
Nám ille amico et béneuolenti suó sodali sédulo
Rém mandatam exséquitur: ipsus néque amat nec tu créduas.
LY. Ítane oportet rém mandatam gérere amici sédulo,
V́t ipsus ausculántem in gremio múlierem teneát sedens?
Núllo pacto rés mandata pótest agi, nisi idéntidem
Mánus †ferat ad papillas, lábra a labris nusquam aúferat?
Nám alia memoráre quae illum fácere uidi díspudet:
Quóm manum sub uéstimenta ad córpus tetulit Bácchidi
Mé praesente néque pudere quícquam: quid uerbís opust?
Míhi discipulus, tíbi sodalis périit, huïc fílius:
Nám ego illum perísse dico, quoí quidem periít pudor.
(Quíd opust uerbis? si ópperiri uéllem paulispér modo,
V́t †opinor illius ínspectandi mi ésset maior cópia,
Plús uiderem quám deceret, quám me atque illo aequóm foret.)
MN. Pérdidisti mé, sodalis. égone ut illam múlierem
Cápitis non perdám? perire mé malis malím modis.
Sátin ut quem tu habeás fidelem tíbi aut quoi credas néscias?
LY. Víden ut aegre pátitur gnatum ésse corruptúm tuom,
Suóm sodalem, ut ípsus sese crúciat aegritúdine?
PH. Mnésiloche, hoc tecum óro ut illius ánimum atque ingeniúm regas.
Sérua tibi sodálem | et mihi fílium. MN. Factúm uolo.
LY. Mélius esset mé quoque una sí cum illo relínqueres.

---

476. nec amat | NETU ‖ 478. AUSCULTANTEMINGREMIO: in gremio osculantem ‖ 479. Nullon *vel* Nullo ‖ 486—488 *incl Vss* ‖ 488. UIDEREM: uidissem | LICERET ‖ 489. UTILLAM: illam ‖ 496—499. *ita A.* 499. 496. 497. 498 *reliqui* ‖ 496. MELIUSMULTOME | CUMHOCRELIQUERIS ‖

PH. Ádfatimst. Mnesíloche, cura et cóncastiga hominém probe:
[Qui dedecorat te me amicos atque alios flagitiis suis.]
Ín te ego hoc onus ómne inpono. Lýde, sequere hac mé. LY. Sequor.

MNESILOCHVS
ADVLESCENS

MN. Inimíciorem núnc utrum credám magis 500
Sodálemne esse an Bácchidem incertum ádmodumst.
Illum éxoptauit pótius? habeat: óptumest.
Ne illa íllud hercle cúm malo fecít suo:
Nam míhi diuini númquam quisquam créduat,
Ni ego íllam exemplis plúrumis planéque amo. 505
Ego fáxo hau dicet náctam quem derídeat.
Nam iám domum ibo atque áliquid surrupiám patri.
Id istí dabo. ego istanc múltis ulciscár modis. 507b
Adeo égo illam cogam usque út mendicet méus pater.
Sed sátine ego animum ménte sincerá gero, 509
Qui ad húnc modum haec hic quaé futura fábulor?
†Amo hercle opinor, ut pote quod pro certó sciam:
Verúm quam illa umquam dé mea pecúnia
Raménta fiat plúmea propénsior,
Mendícum malim méndicando uíncere.
Numquam édepol uiua me ínridebit: nám mihi 515
Decrétumst renumeráre iam omne aurúm patri.
Igitúr mi inani atque ínopi subblandíbitur
Tum quóm blandiri nílo pluris réferet,
Quam si ád sepulcrum mórtuo narrét logos. 519

---

497. ADFATIM | cura et: CURAT ‖ 498. *del Goe* | AMICUM ‖ 499. EGO: ergo | impone ‖ 500. INIMICIOREM: Immitiorem ‖ 502. OPTUMUMEST ‖ 503. NIILLAID | suo meo ‖ 506. DELUDERET ‖ 507—8. NAMIAMDOMUMIBOATQ·UTMENDICETMEUSPATER ‖ 518. NIHILOPLURISMIHIBLANDIRIREFERT: *corr Brachmannus*: mihi nihilo pluris referet ‖ 519. mortuo dicat iocum ‖

[Sed autem quam illa umquam meis opulentiis
Ramenta fiat grauior aut propensior,
Mori me malim excruciatum inopia.]
Profécto stabilest mé patri aurum réddere.
Eadem éxorabo, Chrýsalo causá mea
Patér ne noceat neú quid ei suscénseat,
Mea caúsa de auro quód eum ludificátus est.
Nam illi aéquomst me consúlere, qui causá mea
Mendácium ei díxit. uos me séquimini.

ACTVS III

PISTOCLERVS
ADVLESCENS

PI. Rébus aliis ánteuortar, Bácchis, quae mandás mihi:
Mnésilochum ut requíram atque ut eum mécum ad te adducám simul.
Nám illud animus méus miratur, si á me tetigit núntius,
Quíd remoretur. íbo ut uisam huc ád eum, si fortést domi.

MNESILOCHVS. PISTOCLERVS
ADVLESCENTES II

MN. Réddidi patri | omne aurum. núnc ego illam mé uelim
Cónuenire, póstquam inanis súm, contemptricém meam.
Séd ueniam mihi quám grauate páter dedit de Chrýsalo:
Vérum postremo ímpetraui, ut néquid ei suscénseat.
PI. Éstne hic meus sodális? MN. Estne hic hóstis quem aspició meus?

519[a]—519[c] *om A, exp Guy* ‖ 522. EO ‖ 524. NAMEI ‖ 525. EIDIXIT: dixit ‖ 528. NUNCILLUD | SIIAMTETIGIT ‖ 529. REMORETUR: remoratur | IBOUT: ibo et ‖ 530. *Superiori scaenae continuat A* | NUNCILLAM ‖

PI. Cérte is est. MN. Is ést. ⟨PI.⟩ Adibo cóntra et contollám gradum.
[PI.] Sáluos sis, Mnesíloche. MN. Salue. PI. Sáluos quom peregre áduenis,
Céna detur. MN. Nón placet mihi céna quae bilém mouet.
PI. Númquae aduenienti aégritudo obiéctast? MN. Atque acérruma.
PI. Ýnde? MN. Ab homine quém mi amicum esse árbitratus sum ántidhac.
(PI. Múlti more isto átque exemplo uíuont, quos quom cénseas
Ésse amicos, réperiuntur fálsi falsimóniis,
Língua factiósi, inertes ópera, sublestá fide.
Núllus est quoi nón inuideant rém secundam optíngere.
[Sibi ne inuideatur ipsi ignaui recte cauent.]
MN. Édepol ne tu illórum mores pérquam meditaté tenes.
Séd etiam unum hoc: éx ingenio málo malum inueniúnt suo:
Núlli amici súnt, inimicos ípsi in sese omnís habent.
Atque i se quom frústrant, frustrari álios stolidi exístumant.
Sícut est hic quem ésse amicum rátus sum atque ipsus súm mihi:
Ílle quod in se fúit accuratum hábuit quod possét mali
Fáceret in me, incónciliaret cópias omnís meas.)
PI. Ínprobum istunc ésse oportet hóminem. MN. ⟨Et⟩ ego ita esse árbitror.
PI. Ópsecro hercle, lóquere quis is est? MN. Béneuolens uiuít tibi:

---

535. *add Ac* | tollam ‖ 536. *del Ac* ‖ 538. AEGRITUDOADUENIENTI | ACERRUMA: acerrume ‖ 540—551 *om A* ‖ 541. falsis: *corr Pius* ‖ 542. subuesta ‖ 543. qui non inuideat: *corr Scal* ‖ 544. *del Lachm* ‖ 546. *dist Vahlenus* ‖ 548. frustrantur: *corr Ac* ‖ 550. Ille *vel* Ipse ‖ 551. inconciliare: *corr Ri* ‖ 552. *add Sey* ‖ 553. Obsequere: *corr Ca* ‖

Nám ni ita esset, técum orarem ut éi quod possés mali
Fácere faceres. PI. Díc modo hominem quí sit: si non fécero
Eí male aliquo pácto, me esse dícito ignauíssumum.
MN. Néquam homost, uerum hércle amicus ést tibi. PI. Tantó magis
Díc quis est: nequam hóminis †ego párui pendo grátiam.
MN. Vídeo non potésse quin tibi éius nomen éloquar:
Pístoclere, pérdidisti mé sodalem fúnditus.
PI. Quíd istuc est? MN. Quid ést? misine ego ád te ex Epheso epístulam
Súper amica, ut mi ínuenires? PI. Fáteor factum, et répperi.
MN. Quíd? tibi non erát meretricum aliárum Athenis cópia,
Quíbuscum haberes rém, nisi cum illa quám ego mandassém tibi
Ócciperes tute ⟨étiam⟩ amare et mi íres consultúm male?
PI. Sánun es? MN. Rem répperi omnem ex tuó magistro: né nega.
Pérdidisti me. PI. Étiamne ultro tuís me prolectás probris?
MN. Quíd amas Bacchidém? PI. Duas ergo hic íntus eccas Bácchides.
MN. Quíd, duas? PI. Atque ambás sorores. MN. Lóqueris nunc nugás sciens.
PI. Póstremo, si pérgis paruam míhi fidem arbitrárier,
Tóllam ego ted in cóllum atque intro hinc aúferam. MN. Immo ibó: mane.
PI. Nón maneo neque tú me habebis fálso suspectúm. MN. Sequor.

---

563. Qui: *corr Angelius* ‖ 565. *add Sey* | me: *corr Ri* ‖ 568. amas PI. bachidem duas: *corr Ca* ‖ 569. duae: *corr Py* ‖ 570. parum: *corr Scal* ‖

PARASITVS. PVER. PISTOCLERVS ADVLESCENS

PA. Parasítus ego sum | hóminis nequam atque ínprobi,
Milítis qui amicam sécum auexit éx Samo.
Nunc me íre iussit ád eam et percontárier,
Vtrum aúrum reddat ánne eat secúm semul.
Tu dúdum, puer⟨e⟩, cúm illa⟨c⟩ usque istí semul:
Quae harúnc sunt aedes, púlta: adi actutum ád fores.
Recéde hinc dierécte. ut pulsatprópudium.
Comésse panem trís pedes latúm potes,
Forés pultare néscis. ecquis [his] in aédibust?
Heus, écquis hic est? écquis hoc aperit óstium?
Ecquis éxit? PI. Quid istuc? quae ístaec est pulsátio?
Qui⟨d est? quaé⟩ te mala crux ágitat, qui ad istúnc modum
Aliéno uiris tuás extentes óstio?
Forés paene exfregísti. quid nunc uís tibi?
PA. Aduléscens, salue. PI. Sálue. sed quem quaéritas?
PA. Bacchídem. PI. Vtram ergo? PA. Níl scio nisi Bácchidem.
Paucís me misit míles ad eam Cléomachus,
Vel út ducentos Phílippos reddat aúreos
Vel ut hínc in Elatiam hódie eat secúm semul.
PI. Non ít: negat se itúram. abi et renúntia.
Alium ílla amat, non íllum. duc te ab aédibus.
PA. Nimis íracunde. PI. At scín quam iracundís siem?
Ne tíbi hercle haud longest ós ab infortúnio:
Ita déntifrangibula haéc meis manibus géstiunt.

---

577. *add Bo* ‖ 578. harum: *corr Stud* ‖ 581. *del Scal* ‖ 583. *post* exit *novae scaenae inscriptionem del Bo* ‖ 584. *add Sey duce Ri* ‖ 592. negato esse: *corr Ri duce Ac* ‖

PA. Quom ego húius uerba intérpretor, mihi caútiost,
Ne núcifrangibula excússit ex malís meis.
Tuo ego ístaec igitur dícam illi perículo.
PI. Quid aís tu? PA. Ego istuc ílli dicam. PI. Díc mihi,
Quis tú's? PA. Illius sum íntegumentum córporis.
PI. Nequam ésse oportet quoí tam integumentum ínprobumst.
PA. Sufflátus ille huc uéniet. PI. Dirrumptúm uelim.
PA. Numquíd uis? PI. Abeas: céleriter factóst opus.
PA. Vale, déntifrangibule. PI. Ét tu, integumentúm, uale.
In eum [nunc] haéc reuenit rés locum, ut quid cónsili
Dem meó sodali súper amica nésciam:
Qui irátus renumeráuit omne aurúm patri,
Neque númmus ullust quí reddatur míliti.
Sed húc concedam: nám concrepuerúnt fores.
Mnesílochus eccum maéstus progreditúr foras.

MNESILOCHVS. PISTOCLERVS
ADVLESCENTES II

MN. Pétulans, propteruo, íracundo ánimo, indomito, incógitato,
Síne modo et modéstia sum, síne bono iure átque honore,
Íncredibilis ímposque animi, ínamabilis, inlépidus uiuo,
Máleuolente ingénio natus: póstremo id mihist quód uolo ego [esse] aliis.
Credíbile hoc est? nequiór nemost
Neque indignior, quoi di bene faciant neque quem quisquam homo aut amet aut adeat.

---

602. tu integumentum inprobus es: *corr Bo* || 604. nunc quid | abeas celeriter: *dist Herm* || 606. *del Bo* || 615. *del Spengelius* || 617. *ictus omisimus, ubi metra incertiora* ||

Inimícos quam amícos aequómst med habére,
Malós quam bonós par magís me iuuáre.
Ómnibus probrís, quae ímprobis uirís 620
Dígna sunt, dígnior núllus est homó,
Quí patri réddidi omne aúrum amens ∪ –
Quód fuit praé manu. súmne ego homo misér?
Pérdidi †me atque óperam Chrysali.
PI. Consolandus hic mist: ibo ad eum.
Mnesíloche, quid fit? MN. Périi. 626a
PI. Di mélius faciant. MN. Périi. 626b
PI. Non táces, insipiens? MN. Táceam? 627a
PI. Sanús satis non es. MN. Périi. 627b
Múlta mala mi in péctore nunc ácria atque acérba eueniunt.
Criminin me habuisse fidem? inmerito tibi iratus fui.
PI. Heia, bonum habe animum. MN. Vnde habeam? mortuos pluris pretist quam ego sum.
PI. Militis parasitus modo uenerat aurum petere hinc: 631
Eum ego meis dictis malis his foribus atque hac *
Repputi reieci hominem. MN. Quid mihi id prodest?
Quid faciam? nil habeo miser: ille quidem hanc abducet, scio.
PI. Si mihi sit, [non] pollicear. MN. Scio, dares: noui.
Sed nisi ames, non habeam tibi fidem tantam. 636a
Nunc agitas sat tute tuarum rerum. 636b
Egone ut opem mihi ferre putem posse inopem te?
PI. Tace modo: deus respiciet nos aliquis. MN. Nugae.
PI. Mane. MN. Quid est? PI. Tuam copiam eccam Chrysalum uideo.

---

618. equust *vel* equiust *vel* equiumst | me: *corr Herm* || 620. improbris || 622. amans: *corr Sarac* || 625. *cf. ad* 617 || 629—639. *cf. ad* 617 || 635. mihist: *corr Ca* | *del Spengelius* ||

CHRYSALVS. MNESILOCHVS. PISTOCLERVS
SERVOS ADVLESCENTES II

CH. Hunc hóminem decet auro éxpendi: huic decet státuam statui ex aúro.
Nam dúplex hodie facinús feci, duplicíbus spoliis sum afféctus.
Érum maiorem méum ut ego hodie lúsi lepide, ut lúdificatust.
Cállidum seném cállidis dolís
Cómpuli et pérpuli mi ómnia ut créderet.
Núnc amanti eró, fílio senís,
Quicum égo bibo, quicum édo et amo,
Régias cópias aúreasque óptuli,
Ýt domo súmeret neú foris quaéreret.
Nón mihi istí placent Pármenonés, Syri,
Quí duas aut trís minas aúferunt erís.
Nequius nil est quam egens consili seruos nisi habet
Multipotens pectus: ubiquomque usus siet, pectore expromat suo.
Nullus frugi esse potest homo,
Nisi qui et bene et male facere tenet.
Improbus cum improbis sit, harpaget ⟨cum⟩ furibus, furetur quod queat.
Vorsipellem frugi conuenit esse hominem
Pectus quoi sapit. Bonus sit bonis, malus sit malis:
Vtcumque res sit, ita animum habeat.
Séd lubet scíre quantum aúrum erus sibí
Démpsit et quíd suo réddidit patrí.
Sí frugist, Hérculem fécit ex patré:
Décumam partem eí dedit, síbi nouem abstulít.
Séd quem quaero, óptume eccum óbuiam mihíst.

651—662. *cf. ad* 617 ‖ 656. *add Herm* ‖ 667. ecce: *corr Langenus* ‖

Numquí nummi exciderúnt, ere, tibi, quód sic terram optúere?
Quid uós tam maestos trístisque esse cónspicor?
Nón placet nec témerest. etiam quíd †mihi respondetis?
MN. Chrýsale, occidí. CH. Fortassis tu aúri dempsistí parum?
MN. Quám malum parum? ímmo uero nímis multo minus quám parum.
CH. Quíd †igitur, stúlte, quoniam occásio ad eam rém fuit
Meá uirtute párta, ut quantum uélles tantum súmeres,
Síc hoc digitulís duobus súmebas primóribus?
Án nescibas, quam eíus modi homini ráro tempus sé daret?
MN. Érras. CH. At quidem túte errasti, quóm parum immersti ámpliter.
MN. Pól tu quam nunc méd accuses mágis, si magis rem nóueris.
Óccidi. CH. Animus iam ístoc dicto plús praesagitúr mali.
MN. Périi. CH. Quid ita? MN. Quía patri omne cúm ramento réddidi.
CH. Réddidisti? MN. Réddidi. CH. Omnene? MN. Óppido. CH. Occisí sumus.
Qui ín mentem uenít tibi istuc fácinus facere tám malum?
MN. Bácchidem atque hunc súspicabar própter crimen, Chrýsale,
Mí male consuluísse: ob eam rem omne aúrum iratus réddidi
Meó patri. CH. Quid, úbi reddebas aúrum, dixistí patri?

---

669. uos maestos tam: *trai Mue* ‖ 670. QUID: quin ‖ 671. 672. *inverso ord. libri praeter A* ‖ 671. FORTASSE ‖ 672. Quia: *corr Fritzsche* | nimio minus multo: *corr Ri* | QUAMPARUM: parum ‖ 676. nesciebas: *corr Guy* ‖ 678. me: *corr Bent* ‖ 679. CH. Occidi: *corr Dousa* ‖ 684. Me: *corr Lamb* ‖

MN. Mé id aurum accepísse extemplo ab hóspite Archidémide. CH. Em,
Ístoc dicto †dedisti hodie ín cruciatum Chrýsalum:
Nam úbi me aspiciet, ád carnuficem rápiet continuó senex.
MN. Égo patrem exoráui. CH. Nempe ergo hóc ut faceret quód loquor?
MN. Ímmo tibi ne nóceat neu quid ób eam rem suscénseat.
Átque aegre impetráui. nunc hoc tíbi curandumst, Chrýsale.
CH. Quíd uis curem? MN. Vt ád senem etiam álteram faciás uiam.
Cómpara, fabricáre, finge quód lubet, conglútina,
Vt senem hodie dóctum docte fállas aurumque aúferas.
CH. Víx uidetur fíeri posse. MN. Pérge, ac facile ecféceris.
CH. Quám malum facile, quém mendaci préndit manufestó modo?
Quém si orem ut mihí nil credat, íd non ausit crédere.
MN. Ímmo si audiás quae dicta díxit me aduorsúm tibi.
CH. Quíd dixit? MN. Si tu íllum solem síbi solem esse díceres,
Se íllum lunam crédere esse et nóctem qui nunc ést dies.
CH. Émungam hercle hominém probe hodie, ne íd nequiquam díxerit.
PI. Núnc quid nos uis fácere? CH. Enim nil [est] nísi ut ametis ímpero.
Céterum quantúm lubet me póscitote aurum: égo dabo.
Quíd mihi refert Chrýsalo esse nómen, nisi factís probo?
Séd nunc quantillum úsust auri tíbi, Mnesiloche, díc mihi.
MN. Míliti nummís ducentis iam úsus est pro Bácchide.

---

695. haec feceris: *corr Palm* ‖ 696. Qua malum ‖ 702. *del Ca* ‖ 705. quantillum *vel* quantulum ‖

CH. Égo dabo. MN. Tum nóbis opus est súmptu. CH. Ah, placidé uolo
V́numquidque agámus: hoc ubi égero, tum istúc agam.
Dé ducentis númmis primum inténdam ballistam ín senem.
Eá ballista sí peruortam túrrim et propugnácula,
Récta porta inuádam extemplo in óppidum antiquom ét uetus:
Si íd capso, geritóte amicis uóstris aurum córbibus,
Sícut animus spérat. PI. Apud test ánimus noster, Chrýsale.
CH. Núnc tu abi intro, Pístoclere, ad Bácchidem atque ecfér cito —
PI. Quíd? CH. stilum, ceram ét tabellas, linum. PI. Iam faxo híc erunt.
MN. Quíd nunc es factúrus? id mihi díce. CH. Coctumst prándium.
Vós duo eritis átque amica túa erit tecum tértia.
MN. Sícut dicis. CH. Pístoclero núlla amicast? MN. Ímmo adest:
Álteram ille amát sororem, ego álteram, ambas Bácchides.
CH. Quíd tu loquere? MN. Hoc, út futuri súmus. CH. Vbist biclínium
Vóbis stratum? MN. Quíd id exquaeris? CH. Rés itast: dicí uolo.
Néscis quid ego actúrus sim neque fácinus quantum exórdiar.
MN. Cédo manum ac subséquere propius me ád fores. intro ínspice.
CH. Eúax, nimis bellúst atque ut esse máxume optabám locus.
PI. Quae ímperauisti: ímperatum béne bonis factum ílicost.
CH. Quíd parasti? PI. Quaé parari tú iussisti | ómnia.

713. Sicui: *corr Scioppius* ‖ 720. loqueris: *corr Guy* ‖ 724. 725. bellus: *corr Ri* ‖

Ch. Cápe stilum propere ét tabellas tu hás tibi. MN. Quid póstea?
CH. Quód iubebo scríbito istic: nám propterea ⟨té⟩ uolo
Scríbere, ut patér cognoscat lítteras, quandó legat.
Scríbe. MN. Quid scribám? CH. Salutem tuó patri uerbís tuis.
PI. Quíd si potius mórbum, mortem scríbat? id erit réctius.
CH. Né interturba. ⟨MN.⟩ Iam ímperatum in céra inest. CH. Dic quem ád modum?
MN. 'Mnésilochus salútem dicit suó patri.' CH. Adscribe hóc cito:
'Chrýsalus mihi úsque quaque lóquitur nec recté, pater,
Quía tibi aurum réddidi et quia nón te ⟨de⟩fraudáuerim.'
PI. Máne dum scribit. CH. Célerem oportet ésse amatorís manum.
PI. Át quidem herclest ⟨ád⟩ perdundum mágis quam ad scribundúm cita.
MN. Lóquere: hoc scriptumst. CH. 'Núnc, pater mi, proín tu ab eo ut caueás tibi,
Sýcophantiás conponit, aúrum ut abs ted aúferat:
Ét profecto se áblaturum díxit.' plane adscríbito.
MN. Díc modo. CH. 'Atque id póllicetur sé daturum aurúm mihi,
Quód dem scortis quódque in lustris cómedim et congraecém, pater.
Séd, pater, uide né tibi hodie uérba det: quaesó caue.'
MN. Lóquere porro. CH. Adscríbedum etiam. MN. Lóquere quid scribám modo.
CH. 'Séd, pater, quod prómisisti míhi, te quaeso ut mémineris,
Ne íllum uerberés, uerum apud te uínctum adseruató domi.'

---

728. tuas tibi ‖ 729. *add Ca* ‖ 732. mortem *vel* et mortem ‖ 733. MN. Ne: *corr Ri* | *add Ri* ‖ 736. *add Ca* ‖ 738. Atque idem: *corr Mue* | hercle em: *corr Ca* | *add Ca* | cito *vel* scito: *corr Herm* ‖ 740. te: *corr Ca* ‖ 743. et congregem (congreger *Non.*): *corr Ca* ‖ 745. MN. Etiam: *corr Bo* ‖

Cédo tu ceram ac línum actutum. age óbliga, obsigná cito.
MN. Óbsecro, quid istís ad istunc úsust conscriptís modum,
Vt tibi nequid crédat atque ut uínctum te adseruét domi?
CH. Quía mi ita lubet: pótin ut cures te átque ut ne parcás mihi?
Meá fiducia ópus conduxi et meó periclo rém gero.
MN. Aéquom dicis. CH. Cédo tabellas. MN. Áccipe. CH. Animum aduórtite.
Mnésiloche et tu, Pístoclere, iám facite in biclínio
Cúm amica sua utérque accubitum eátis — ita negótiumst —
Átque ibidem ubi núnc sunt lecti stráti potetís cito.
PI. Númquid aliud? CH. Hóc, atque etiam: úbi erit accubitúm semel,
Né quoquam exsurgátis, donec á me erit signúm datum.
PI. O ímperatorém probum. <CH.> Iam bís bibisse opórtuit.
MN. †Fugiamus. CH. Vos uostrúm curate offícium, ego efficiám meum.

CHRYSALVS
SERVOS

Insánum magnum mólior negótium
Metuóque ut hodie póssiem emolírier.
Sed núnc truculento mi átque saeuo usús senest.
Nam nón conducit húïc sycophántiae
Seném tranquillum | ésse, ubi me aspéxerit.
Vorsábo ego illunc hódie, si uiuó, probe.
Tam fríctum ego illum réddam, quam frictúmst cicer.
Adámbulabo ad óstium, ut quando éxeat
Extémplo aduenienti eí tabellas dem ín manum.

---

752. periculo: *corr Bo* ‖ 753. PIST. Aequum ‖ 759. *add Ac* ‖ 760. PIST. Fugiamus ‖ 762. possiem *vel* possim ‖ 766. illum: *corr Ca* ‖

NICOBVLVS. CHRYSALVS
SENEX SERVOS

NI. Nimio íllaec res est †mane diuidiaé mihi,
Suptérfugisse síc mihi hodie Chrysalum.
CH. Saluós sum: iratus ést senex. nunc ést mihi
Adeúndi ad hominem témpus. NI. Quis loquitúr prope?
Atque hícquidem, opinor, Chrýsalus<t>. CH. Accéssero.
NI. Bone sérue, salue: quíd fit? quam mox náuigo
In Éphesum, ut aurum répetam ab Theotimó domum?
Tacés? per omnis deós adiuro, ut, ní meum
Gnatúm tam amem atque ei fácta cupiam quae ís uelit,
Vt túa iam uirgis látera lacerentúr probe
Ferrátusque in pistríno aetatem cónteras.
Omnía resciui scélera ex Mnesilochó tua.
CH. Men críminatust? óptumest: ego súm malus,
Ego súm sacer, sceléstus. specta rém modo.
Ego uérbum faciam <núllum.> | NI. Étiam, cárnufex,
Minitáre? CH. Nosces tú illum actutum quális sit.
Nunc hás tabellas férre me iussít tibi:
Orábat quod istic ésset scriptum ut fíeret.
NI. Cedo. CH. Nósce signum. NI. Nóui. ubi ipsest? CH. Néscio.
Nil iám me oportet scíre: oblitus sum ómnia.
Scio me ésse seruom: néscio etiam id quód scio.
Nunc áb transenna hic túrdus lumbricúm petit:
Pendébit hodie púlcre, ita intendí tenus.
NI. Manedúm parumper: iam éxeo ad te, Chrýsale.

---

774. *add Ca* ‖ 785. *add Brachmannus duce Ri* ‖ 787. hasce: *corr Fl* ‖ 792. trasenna: *corr ex Non.* ‖ 793. intendit erus: *corr ex Non.* ‖ 794. ad te exeo: *trai Guy* ‖

CH. Vt uérba mihi dat: béne scio quam rém gerat.
Seruós arcessit íntus, qui me uinciant.
Bene naúis agitatur, púlcre haec confertúr ratis.
Sed cónticiscam: nam aúdio aperirí fores.

NICOBVLVS. CHRYSALVS. LORARIVS
SENEX SERVOS

NI. Constrínge tu illi<c>, Ártamo, actutúm manus.
CH. Quid féci? NI. Inpinge púgnum, si muttíuerit.
Quid haé locuntur lítterae? CH. Quid mé rogas?
Vt áb illo accepi, ad te óbsignatas áttuli.
NI. Eho tu, ⏑ – loquitátusne es gnató meo
Male pér sermonem, quía mi id aurum réddidit,
Et té dixisti id aúrum ablaturúm tamen
Per sýcophantiam? CH. Égone istuc dixí? | NI. Ita.
CH. Quis homóst qui dicat mé dixisse istúc? NI.
Tace.
Nullús homo dicit: haé tabellae te árguont,
Quas tu áttulisti: em, haé te uincirí iubent.
CH. Aha, Bélloropliontem túos me fecit fílius:
Egomét tabellas tétuli ut uincirér: sine.
NI. Proptérea hoc facio, ut suádeas gnató meo
Vt pérgraecetur técum, teruenéfice.
CH. O stúlte, stulte, néscis nunc ueníre te:
Atque ín eopse adstas lápide, ut praeco praédicat.
NI. Respónde: quis me uéndit? CH. Quem di dí-
ligunt,
Aduléscens moritur, dúm ualet sentít sapit.
Hunc si úllus deus amáret, plus anní́s decem,
Plus iám uiginti mórtuom esse opórtuit.
†Terrae odium ámbulat: iam níl sapit
Nec séntit: tantist quántist fungus pútidus.

---

795. dat ut nescio: *corr Abraham* ‖ 799. *add Ri* ‖ 811. tetuli *vel* detuli ‖ 813. pergregetur ‖ 815. eo ipso: *corr Ri* ‖ 816. di diligunt *vel* diligunt di ‖

NI. Tun térrae me odium esse aútumas? abdúcite hunc
Intro átque adstringite ád columnam fórtiter.
Numquam aúferes hinc aúrum. | CH. Atqui iám dabis.
NI. Dabo? CH. Átque orabis mé quidem ultro ut aúferam,
Quom illúm rescisces críminatorém meum
Quanto ín periclo et quánta in pernicié siet.
Tum líbertatem Chrýsalo largíbere:
Ego ádeo numquam accípiam. NI. Dic, scelerúm caput,
Dic, quo ín periclost méus Mnesilochus fílius?
CH. Sequere hác me: faxo iám scies. NI. Quo géntium?
CH. Tres únos passus. NI. Vél decem. CH. Agedum tu, Ártamo,
Forem hánc pauxillum | áperi: placide, né crepa.
Sat ést. accede huc tú. uiden conuíuium?
NI. Video éxaduorsum Pístoclerum et Bácchidem.
CH. Qui súnt in lecto illo áltero? NI. Interií miser.
CH. Nouístine hominem? NI. Nóui. CH. Dic sodés mihi,
Bellán uidetur spécie mulier? NI. Ádmodum.
CH. Quid? illám meretricemne ésse censes? NI. Quíppeni?
CH. Frustrá's. NI. Quis igitur ópsecrost? CH. Inuéneris.
Ex mé quidem hodie númquam fies cértior.

CLEOMACHVS. MILES **NICOBVLVS.** SENEX **CHRYSALVS** SERVOS

CL. Meamne híc Mnesilochus Nícobuli fílius
Per uim út retineat múlierem? quae haec fáctiost?

---

827. periculo: *corr Guy* || pernitie *vel* permittie || 840. Frustres ||

NI. Quis illést? CH. Per tempus híc uenit milés mihi.
CL. Non me árbitratur mílitem, sed múlierem,
Qui mé meosque nón queam deféndere.
Nam néque Bellona mi úmquam neque Mars créduat,
Ni illum éxanimalem fáxo, si conuénero,
Niue éxheredem fécero uitaé suae.
NI. Chrysále, quis illest quí minitatur fílio?
CH. Vir hic ést illius múlieris quacum áccubat.
NI. Quid, uír? CH. Vir, inquam. NI. Núptast illa, | ópsecro?
CH. Scies haúd multo post. NI. Oppido interií miser.
CH. Quid núnc? scelestus tíbi uidetur Chrýsalus?
Age núnc uincito me, aúscultato fílio.
Dixín tibi ego illum inuénturum te quális sit?
NI. Quid núnc ego faciam? CH. Iúbe sis me exsoluí cito:
Nam ní ego exsoluor, iám manufesto hominem ópprimet.
CL. Nil ést lucri quod me hódie facere máuelim
Quam illúm cubantem cúm illa opprimere, ambo út necem.
CH. Audín quae loquitur? quín tu me exsoluí iubes?
NI. Exsóluite istum. périi, pertimuí miser.
CL. Tum illám quae corpus públicat uolgó suom
Faxó se haud dicat náctam quem derídeat.
CH. Pacísci cum illo paúlula pecúnia
Potés. NI. Pacisce ergo, ópsecro, quid tíbi lubet,
Dum né manufesto hominem ópprimat neue énicet.
CL. Nunc nísi ducenti Phílippi redduntúr mihi,
Iam illórum ego animam ambórum exsorbebo óppido.
NI. Em illóc pacisce, sí potes. [NI.] perge ópsecro:

850. minitatur *vel* minatur ‖ 856. siet: *corr Fl* ‖ 866. Paciscere: *corr Bo* ‖ 870. CH. Em | paciscere: *corr Bo* | potes *vel* potest ‖

Pacísce quiduis. CH. Íbo et faciam sédulo.
Quid clámas? CL. Vbi erus túos est? CH. Nus-
quam: néscio.
Vis tíbi ducentos númmos iam promíttier,
Vt né clamorem hic fácias neu conuícium?
CL. Nil ést quod malim. CH. Atque út tibi mala
multa íngeram?
CL. Tuo árbitratu. NI. Vt súbblanditur cárnufex.
CH. Pater híc Mnesilochist: séquere, is promittét
tibi.
Tu aurúm rogato. céterum uerbúm sat est.
NI. Quid fít? CH. Ducentis Phílippis †rem pepigi.
NI. Vah, Salus
Mea, serua<ui>sti mé. quam mox dicó 'dabo'?
CH. Roga húnc tu, tu promítte huic. NI. Pro-
mittó: roga.
CL. Ducéntos nummos aúreos Philippós probos
Dabín? CH. 'Dabuntur' ínque: respondé. NI. Dabo.
CH. Quid núnc, inpure? númquid debetúr tibi?
Quid illí molestu's? quíd illum morte térritas?
Et égo te et ille mactámus infortúnio.
Si tíbist machaera, at nóbis ueruinást domi:
Quaquidém te faciam, sí tu me inritáueris,
Confóssiorem sóricina nénia.
Iam dúdum hercle equidem séntio, suspício
Quae té sollicitet: éum esse cum illa múliere.
CL. Immo ést quoque. CH. Ita me Iúppiter Iunó
Ceres
Minérua †Latona Spés Opis Virtús Venus
Castór Polluces Márs Mercurius Hércules
Summánus Sol Satúrnus dique omnés ament,
Vt ílle cum illa néque cubat neque ámbulat
Neque aúsculatur néque illud quod dicí solet.
NI. Vt iúrat: seruat me ílle suis periúriis.

---

871. Paciscere: *corr Bo cum* B^1 ‖ 880. *add Bo* ‖ 885. quia illum: *corr Ca* ‖ 887. et: *corr Ac* ‖ 888. reddam *Festus* ‖ 897. auscultatur ‖

CL. Vbi núnc Mnesilochus érgost? CH. Rus misít pater:
Illa aútem in arcem | ábiit aedem uísere
Minéruae. nunc apértast: i, uise, éstne ibi?
CL. Abeo ád forum igitur. CH. †Vel hercle in malám crucem.
CL. Hodie éxigam aurum hoc? CH. Éxige ac suspénde te:
Ne súpplicare cénseas, †nihili homo.
Illést amotus. síne me, per te, ere, ópsecro
Deos ímmortales, íre huc intro ad fílium.
NI. Quid eo íntro | ibis? CH. Ýt eum dictis plúrumis
Castígem, quom haec sic fácta ad hunc faciát modum.
NI. Immo óro ut facias, Chrýsale, et ted ópsecro,
Caue pársis in eum dícere. CH. Etiam mé mones?
Satin ést si plura ex me aúdiet hodié mala
Quam audíuit umquam Clínia ex Demétrio?
NI. Lippi ílli<c> oculi séruos est simíllumus:
Si nón est, nolis ésse neque desíderes:
Si est, ábstinere quín attingas nón queas.
Nam ni íllic hodie fórte fortuna híc foret,
Milés Mnesilochum cum úxore opprimerét sua
Atque óbtruncaret moéchum manufestárium.
Nunc quási ducentis Phílippis emi fílium,
Quos dáre promisi míliti: quos nón dabo
Temere étiam prius quam fílium conuénero.
Numquam édepol temere quícquam credam Chrýsalo.
Verúm lubet etiam mi hás perlegere dénuo:
Aequómst tabellis cónsignatis crédere.

---

902. NI. Vel ‖ 908. haec facta sic: *trai Ca* ‖ 909. ted *vel* te ‖ 913. ille: *corr Aldus* ‖ 922. TEMEREQUIC̣QUAM: quicquam temere ‖

ACTVS IV

CHRYSALVS

SERVOS

Atrídae duo fratrés cluent fecísse facinus máxumum, 925
Quom Príami patriam Pérgamum diuína moenitúm manu
Armís, equis, exércitu atque exímiis bellatóribus
Millé cum numero náuium decumo ánno post subégerunt.
Non pédibus termentó fuit, praeut égo erum expugnabó meum 929
Sine clásse sineque exércitu et tánto numero mílitum.
[Cepi, éxpugnaui amánti erili fílio aurum ab suó patre.]
Nunc príus quam huc †senex uenit, lubet lámentari, dum éxeat.
O Tróia, o patria, o Pérgamum: o Príame, periistí senex,
Qui mísere male mulcábere quadringéntis Philippis aúreis.
Nam ego hás tabellas óbsignatas, cónsignatas quás fero,
Non súnt tabellae, séd equos quem misére Achiui lígneum. 936
Epíust Pistoclérus: ab eo haec súmptae. Mnesilochús Sinost
Relíctus. ellum: nón in busto Achílli, sed in lecto áccubat:
Bacchídem habet secum, ille ólim ⟨ut⟩ habuit ígnem qui signúm daret:
Nunc ípsum exurit. égo sum Vlixes, quóius consilio haéc gerunt. 940
Tum quae híc sunt scriptae lítterae, hoc ín equo | insunt mílites

925. Atrides ‖ 928. MILLEPOSTNUMERO *teste Stud* ‖ 929. tormento: *corr ex Festo* ‖ 931. *del Kiesslingius* ‖ 937—940 *om A* ‖ 937. sumpta: *corr Kiesslingius* | sinon est: *corr Angelius* ‖ 939. *add Py* ‖ 940. Hunc: *corr Guy* | haec *vel* hanc ‖

Armáti atque animatí probe. ita rés successit mi úsque adhuc.
Atque híc equos non in árcem, uerum in árcam faciet ímpetum.
Exítium, excidium, exlécebra fiet híc equos hodie auró senis.
Nostró seni huic stolido, eí profecto nómen facio ego Ílio.
Milés Menelaust, égo Agamemno: | ídem Vlixes Lártius:
Mnesílochust Alexandér, qui erit exítio rei patriaé suae:
Is Hélenam auexit, quóia causa núnc facio obsidium Ílio.
Nam illi ítidem Vlixem audíui, ut ego sum, fuísse et audacem ét malum.
Dolis égo deprensus sum: ílle mendicans paéne inuentus ínteri[i]t,
Dum ibi éxquirit facta Íliorum. adsímiliter mi hodie óptigit:
Vinctús sum, sed dolís me exemi: item se ílle seruauít dolis.
  Ílio tria fuísse audiui fáta, quae illi fórent exitio:
  Sígnum ex arce sí periisset: álterum etiamst Tróili mors:
  Tértium, quom pórtae Phrygiae límen superum scínderetur.
  Pária item tria eís tribus sunt fáta nostro huic Ílio.
Nam dúdum primo ut díxeram nostró seni mendácium
Et de hóspite et de auro ét de lembo, ibi sígnum ex arce iam ábstuli.
Iam dúo restabant fáta tunc, nec mágis id ceperam óppidum.

---

942. meliusque: *corr Bo* ‖ 944. EXITIUMEXCIDIUM: Excidium exitium ‖ 945. ILICO ‖ 946. LARTIUS: lertius ‖ 947. EXITIO: exitium ‖ 948. Is: SI | AUEXIT: abduxit ‖ 949. ILLIITIDEMAUDIUIULIXEM: illic eidem audiui ulixem ‖ 950. PRENSUS | *del Ri* ‖ 951. FATAILLORUM: facta (*vel* fata) illorum: *corr Gul* ‖ 952. DOLISME: dolis ‖ 953. ILLITRIA | FUERE ‖ 956. HIS | NOSTRO: nostra ‖ 959. TUNC: tum ‖

Post úbi tabellas ád senem detúli, ibi occidi Tróilum.
Quom cénsuit Mnesílochum cum uxore ésse dudum mílitis, 961
Ibi uíx me exsolui: atque íd periclum adsímulo, Vlixem ut praédicant
Cógnitum ab Helena ésse proditum Hécubae. sed ut olim ílle se
Blánditiis exémit et persuásit se ut amítteret,
Item égo dolis me illo éxtuli e períclo et decepí senem.
Post cúm magnifico mílite, urbes uérbis qui inermús capit, 966
Conflíxi atque hominem répuli. dein púgnam conseruí seni:
Eum ego ádeo uno mendácio deuíci, uno ictu extémpulo
Cépi spolia. is núnc ducentos númmos Philippos míliti
Quos dáre se promisít dabit. 970
Nunc álteris etiám ducentis úsus est, qui dispenséntur
Ílio capto, út sit mulsum quí triumphent mílites.
Sed Príamus hic multo ílli praestat: nón quinquagintá modo,
Quadringéntos filiós habet atque equidem ómnis lectos síne probro:
Eos égo hodie omnis cóntruncabo duóbus solis íctibus.
Nunc Príamo nostro síst quis emptor, cómptionalém senem 976
Vendam égo, uenalem quem hábeo, extemplo ubi óppidum expugnáuero.
Sed Príamum adstantem eccum ánte portam uídeo. adibo atque ádloquar.

---

961. MNESILOCHUS ‖ 965. illo *vel* ilio | expuli: *corr Dissald* ‖ 966. Poste *vel* Postea: *corr Ac* ‖ 967. Confixit ‖ 978. uidebo ‖

⟨NICOBVLVS. CHRYSALVS⟩
⟨SENEX SERVOS⟩

NI. Quóianam uox própe me sonat? CH. O Nícobule. NI. Quíd fit? – ᴗ
Quíd? quod te misi écquid egisti? CH. Rógas? congredere. NI. Grádior – ᴗ
CH. Óptumus sum oratór: ad lacrumas coégi hominem castígando – ᴗ
Máleque dictis, quaé quidem quiui cómminisci. NI. Quíd ait? CH. Verbum
Núllum fecit: lácrumans tacitus aúscultabat quae égo loquebar:
Tácitus conscripsít tabellas: óbsignatas mi hás dedit:
Tíbi me iussit dáre. sed metuo né idem cantent quód priores.
Nósce signum: estne éius? NI. Noui: lúbet pellegere has. CH. Pérlege.
  Nunc súperum limen scínditur, nunc ádest exitium | Ílio.
  Turbát equos lepide lígneus. NI. Chrysále, ades dum ego has pérlego.
CH. Quid mé tibi adesse opus ést? NI. Volo ut quód iubebo fácias, 989a
  Ýt scias, quae hic scrípta sient. 989b
CH. Níl moror neque scíre uolo. 990a
NI. Támen ades. CH. Quid opúst? NI. Taceas. 990b
  Quód iubeo id faciás. CH. Adero. 990c
NI. Eúge litterás minutas. CH. Quí quidem uideát parum.
Vérum qui satis uídeat, grandes sátis sunt. NI. Animum aduórtito igitur.
CH. Nólo inquam. NI. At uolo, ínquam. CH. Quid opust? NI. Át enim id quod te iúbeo facias.

---

979. *Novam sc. orditur Ri, continuant libri* || 980. gradior *vel* congredior || 989a. iubebo *vel* iubeo || 990a 990b *coniungunt libri* ||

CH. Iústumst, ⟨ut⟩ tuós tibi seruos tuo árbitratu séruiat.
NI. Hoc áge sis nunciam. CH. Ýbi lubet recita: aúrium operam tíbi dico.
NI. Ceraé quidem haud parsit néque stilo. sed quídquid est, pellégere certumst.
'Patér, ducentos Phílippos quaeso Chrýsalo
Da, si ésse saluom uís me aut uitalém tibi.'
CH. Malúm quidem hercle mágnum: tibi dicó. NI. Quid est?
CH. Non príus salutem scrípsit? NI. Nusquam séntio.
CH. Non dábis, si sapies: uérum si das máxume,
Ne ille álium gerulum quaérat, si sapiét, sibi:
Nam ego nón laturus súm, si iubeas máxume.
Sat síc suspectus súm, quom careo nóxia.
NI. Auscúlta porro, dum hóc quod scriptumst pérlego.
CH. Inde á principio iam ínpudens epístulast.
NI. 'Pudét prodire me ád te in conspectúm, pater:
Tantúm flagitium té scire audiuí meum,
Quod cúm peregrini cúbui uxore mílitis.'
Pol haúd derides: nám ducentis aúreis
Philippís redemi uítam ex flagitió tuam.
CH. Nil ést illorum, quín ego illi díxerim.
NI. 'Stulté fecisse fáteor: sed quaesó, pater,
Ne me, ín stultitia sí deliqui, déseras.
Ego ánimo cupido atque óculis indomitís fui:
Persuásumst facere quoíus me nunc factí pudet.'
Prius té cauisse ergo quám pudere aequóm fuit.
CH. Eadem ístaec uerba dúdum illi dixi ómnia.
NI. 'Quaeso út sat habeas íd, pater, quod Chrýsalus
Me obiúrigauit plúrumis uerbís malis
Et mé meliorem fécit praeceptís suis,

994. *add Herm* ‖ 995. nunc iam *vel* iam nunc ‖ 999. magnum. CH. Tibi ‖ 1020. obiurgauit: *corr Ri* ‖

Vt te éi habere grátiam aequom sít bonam.'
CH. Estne ístuc istic scríptum? NI. Em specta, túm scies.
CH. Vt quí deliquit súpplex est ultro ómnibus.
NI. 'Nunc sí me fas est ópsecrare aps té, pater,
Da míhi ducentos númmos Philippos, te ópsecro.'
CH. Ne unúm quidem hercle, sí sapis. NI. Sine pérlegam:
'Ego iús iurandum uérbis conceptís dedi,
Datúrum id me hodie múlieri ante uésperum
Prius quam á me abiret. núnc, pater, ne périerem
Cura átque abduce me hínc ab hac quantúm potest,
Quam própter tantum dámni feci et flágiti.
Caue tíbi ducenti númmi diuidiaé fuant:
Sescénta tanta réddam, si uiuó, tibi.
Vale átque haec cura.' quíd nunc censes, Chrýsale?
CH. Nil égo tibi hodie cónsili quicquám dabo
Neque ego haúd committam ut, síquid peccatúm siet,
Fecísse dicas dé mea senténtia.
Verum, út ego opinor, sí ego in istoc sím loco,
Dem pótius aurum quam íllum corrumpí sinam.
Duae cóndiciones súnt: utram tu accipiás uide:
Vel ut aúrum perdas uél ut amator périeret.
Ego néque te iubeo néque ueto neque suádeo.
NI. Miserét me illius. CH. Túos est: non mirúm facís.
Si plús perdundum sít, periisse suáuiust
Quam illúd flagitium uólgo dispaléscere.
NI. Ne ille édepol Ephesi múlto mauellém foret,
Dum sáluos esset, quám reuenissét domum.
Quid égo istic? quod perdúndumst properem pérdere.

1030. periurem: *corr Vsenerus duce Ca* ‖ 1031. potest *vel* potes ‖ 1033. diuitiae: *corr Ca* ‖ 1038. de me mea ‖ 1042. periuret: *cf.* 1030 ‖ 1049. *dist Bo* ‖

Binós ducentos Phílippos iam intus écferam:
Et míliti quos dúdum promisí miser
Et ístos. mane istic: iam éxeo ad te, Chrýsale.
CH. Fit uásta Troia, scíndunt proceres Pérgamum.
Sciui égo iam dudum fóre me exitium Pérgamo.
Edepól qui me esse dícat cruciatú malo
Dignúm, ne ego cum illo pígnus haud ausím dare:
Tantás turbellas fácio. sed crepuít foris:
Ecfértur praeda ex Tróia. taceam núnciam.
NI. Cape hóc tibi aurum, Chrýsale: i, fer fílio.
Ego ád forum autem hinc íbo, absoluam mílitem.
CH. Non équidem accipiam: proín tu quaeras quí ferat.
Nolo égo mihi credi. NI. Cápe uero: odiosé facis.
CH. Non équidem capiam. NI. At quaéso. CH. Dico ut rés se habet.
NI. Moráre. CH. Nolo, inquam, aúrum concredí mihi.
†Vel da aliquem qui me seruet. NI. Ohe, odiosé facis.
CH. Cedo, sí necessest. NI. Cúra hoc. iam ego huc reuénero.
CH. Curátumst esse té senem misérrumum.
Hoc ést incepta effícere pulcre: †ueluti mihi
Euénit, ut ouans praéda onustus [in]céderem.
Salúte nostra atque úrbe capta pér dolum
Domúm reduco | íntegrum omnem exércitum.
Sed, spéctatores, uós nunc ne mirémini
Quod nón triumpho: péruolgatumst, níl moror.
Verúm tamen accipiéntur mulso mílites.
Nunc hánc praedam omnem iam ád quaestorem déferam.

1060. ut soluam: *corr Fl* ‖ 1069. *del Scal* ‖

ACTVS V

PHILOXENVS

SENEX

Quam mágis in pectore meó foueo, quas méus filius turbás turbet,
Quam se ád uitam et quos ád mores praecípitem inscitus capéssat:
Magis cúraest magisque adfórmido, ne is péreat neu corrúmpatur.
Scio: fúi ego illa aetate ét feci illa omnía, sed more modésto.
Duxi, hábui scortum, pótaui, dedi, dónaui: at enim id ráro.
Neque plácitant mores quíbus uideo uolgo ⟨ín⟩ gnatos essé parentes.
Ego dáre me [ludum] meo gnato ínstitui, ut animo óbsequium sumére possit:
Aequom ésse puto: sed nímis nolo desídiae †ei dare lúdum.
Nunc Mnésilochum, quod mándaui,
Viso écquid eum ad uirtútem aut ad frugem ópera sua compúlerit:
Sicút eum, si conuénit, scio fecísse: eost ingenió natus.

NICOBVLVS. PHILOXENVS

SENES II

NI. Quiquómque †ubique sunt, quí fuerunt quiqué futuri sunt pósthac
Stultí, stolidi, fatuí, fungi, bardí, blenni, buccónes,

1080. 1081. *inverso ordine libri: trai Scal* ‖ 1080. et enim: *corr Pareus* ‖ 1081. *add Sey* ‖ 1082. *del Buechelerus* ‖ 1087. ubique *vel* ubi ‖

Solús ego omnis longe ántideo stultítia et moribus índoctis.
Perií: pudet: hocine me aétatis ludós bis factum esse índigne?
Magis quam íd reputo, tam mágis uror, quae méus filius turbáuit.
Perdítus sum atque etiam erádicatus sum: ómnibus exemplís crucior.
Omnía me mala conséctantur, omníbus exitiis ínterii.
Chrysálus med hodie lácerauit, Chrysálus me miserum spóliauit:
Is mé scelus auro usque áttondit dolis dóctis indoctum út lubitumst.
Ita míles memorat méretricem esse eam quám ille uxorem esse áiebat:
Omníaque ut quidque actúmst memorauit: eám sibi hunc annum cónductam:
Relicúom id auri factúm quod ego ei stultíssumus homo promísissem.
Hoc hóc est quod ⟨cor⟩ péracescit, hoc ést demum quod pércrucior:
[Me hoc aétatis ludíficari: immo édepol sic ludós factum,]
Canó capite atque albá barba miserúm me auro esse emúnctum.
Perii, hóc seruom meum nón nauci facere ésse ausum. atque ego, si álibi
Plus pérdiderim, minus aégre habeam minusque íd mihi damno dúcam.
PH. Certo híc prope me mihi néscioquis loqui uísust. sed quem uídeo?
Hicquidém⟨st⟩ pater Mnesilochi. NI. Eúgae, socium aerúmnae et mei mali uídeo.

1089. antedeo: *corr Bo* ‖ 1091. quem meus: *corr Ca* ‖ 1094. me: *corr Herm* ‖ 1099. *add Sey* ‖ 1100. *del Ri* ‖ 1104. Certo: *corr Langenus* ‖ 1105. *add Fl* ‖

Philoxéne, salue. PH. Et tu, unde ágis? NI. Vnde homo miser átque infortunátus.
PH. At pól ego ibi sum, esse ubi míserum hominem decet átque infortunátum.
NI. Igitúr pari fortuna, aétate ut sumus, útimur. PH. Sic est. séd tu,
Quíd tibist? NI. Pól mihi pár idemst quód tibi.
PH. Númquidnam ad fílium haec aégritudo ádtinet?
NI. Ádmodum. PH. Idém mihi mórbus in péctorest.
NI. Át mihi Chrýsalus óptumus homó
Pérdidit fílium, me átque rem omném meam.
PH. Quíd tibi ex fílio nam, ópsecro, aegrést? NI. Scies: 1114
†Id periit cúm tuo: aeque ámbo amicás habent.
PH. Qui scís? NI. Vidi. PH. Eí mihi, disperii.
NI. Quíd dubitamus púltare atque huc éuocare ambós foras?
PH. Haúd moror. NI. Heus Bácchis, iube sis áctutum aperirí fores,
Nísi mauoltis fóres et postes cómminui secúribus.

BACCHIDES. NICOBVLVS. PHILOXENVS
MERETRICES II SENES II

BA. Quis sónitu ac tumúltu tantó [nomine] nominát me atque púltat aedis?
NI. Ego átque hic. BA. Quid hóc est negóti nam, amábo? 1121[a]
Quis hás⟨ce⟩ huc ouis adégit? 1121[b]
NI. Ouís nos uocánt pessumaé. SO. Pastor hárum
Dormít, quom [haec] eunt síc a pecú palitántes.

1115. atque ambo: *corr Herm* ‖ 1120. *del Py* ‖ 1121[b]. *add Schmidtius* ‖ 1123. *del Ri* | balitantes: *corr Ca* ‖

BA. At pól nitent: haud sórdidae uidéntur ambae.
SO. Attónsae hae quidem ámbae usque súnt. PH. Vt uidéntur
Derídere nós. NI. Sine suo úsque arbitrátu.
BA. Rerín ter in ánno tu has tónsitari?
SO. Pol hódie alterá iam bis détonsa cértost.
〈BA.〉 Vetulaé sunt minae ámbae. SO. At bonás fuisse crédo.
BA. Vidén limulís, opsecró, ut intuéntur?
SO. Ecástor sine ómni arbitrór malitia ésse.
PH. Merito hóc nobis fít, qui quidem húc uenerímus.
BA. Cogántur quidem íntro. SO. Haud sció quid eo opús sit:
Quae néc lac[tem] nec lánam ullam habént: sic sine ástent.
Exóluere, quánti fuére: omnis frúctus
Iam illís decidít: non uidés ut palántes
Solaé liberaé
Grasséntur? quin aétate crédo esse mútas:
Ne bálant quidém, quom a pecú cetero ábsunt:
Stultae átque haud malae uidéntur.
BA. Reuórtamur íntro, sorór. NI. Ilico ámbae
Manéte: hae〈c〉 oues uolúnt uos.
SO. Pródigium hoc quidémst: humana nós uoce appellánt oues.
PH. Haé〈c〉 oues uobís malam rem mágnam quam debént dabunt.
BA. Síquam debes, té condono: tíbi habe, numquam abs té petam.
Séd quid est quaprópter nobis uós malum minitámini?
PH. Quía nostros agnós conclusos ístic esse aiúnt duos.

1129. sunt thimiame: *corr Colerus* | BA.: *corr Ca* ‖ 1130. SOR. *et* 1131 BA.: *corr Gronovius* ‖ 1134. *del Spengelius* ‖ 1136. balantes: *corr Ca* ‖ 1139b. haud *solus B in marg.* ‖ 1140b. *add Schmidtius* ‖ 1142. *add Bo* ‖

NI. Ét praeter eos ágnos meus est ístic clam mordáx canis:
Quí nisi nobis próducuntur iam átque emittuntúr foras,
Árietes trucés nos erimus: iam ín uos incursábimus.
BA. Soror, ést quod te uolo sécreto. SO. Eho, †amabo. NI. Quo illae ábeunt?
BA. Senem illúm tibi dedo ultériorem, lepide út lenitum réddas:
Ego ad húnc iratum adgrédiar, ⟨si⟩ possúmus nos hosce intro ínlicere huc.
SO. Meum pénsum ego lepide accúrabo: †quam odiosumst mortem amplexari.
BA. Facito út facias. SO. Taceás. tu tuom facito: égo quod dixi haud mútabo.
NI. Quid illaéc illic in cónsilio duae sécreto consúltant?
PH. Quid aís tu, homo? NI. Quid mé uis?
PH. Pudet dícere me tibi quíddam.
NI. Quid est quód pudeat? PH. Sed amíco homini tibi quód uolo credere cértumst:
Nilí sum. NI. Istuc iam prídem scio: sed quí nili's id mémora.
PH. Tactús sum uehementér uisco:
Cor stímulo foditur. NI. Pól tibi multo aequíus est coxendícem.
Sed quíd istuc est? etsí iam ego ipsus quid sít prope scire putó me:
Verum aúdire etiam ex té studeo. PH. Viden hánc? NI. Video. PH. Haud malast múlier.
NI. Pol uéro ista mala et tú nili. PH. Quid múlta? ego amo. NI. An amas? PH. *Ναὶ γάρ*.
NI. Tun, hómo putide, amatór istac fieri aétate audes? PH. Quí non?

1150. ueteriorem *Prisc.* ‖ 1151. *add Ri* | hos: *corr Vss* ‖ 1152. BA.: *corr Ri* ‖ 1155ª. 1155ᵇ. *contrahunt libri* ‖ 1157. quid: *corr Guy* | nihili sit: *corr Beckerus* ‖ 1160. ipse: *corr Ri* ‖ 1162. necar: *corr Weisius* ‖

NI. Quia flágitiumst. PH. Quid opúst uerbis? meo fílio non sum irátus
Neque té tuost aequom esse íratum: si amánt, sapienter fáciunt.
BA. * * * sequere hác. NI. Eunt eccas tándem
Probri pérlecebrae et persuástrices. quid núnc? etiam reddítis nobis
Filiós et seruom? an ego éxperior tecúm uim maiorem? PH. Ábin hinc?
Non hómo tuquidem es, qui istóc pacto tam lépidam inlepide appélles.
BA. Senex óptume, quantumst ín terra, sine ⟨me⟩ hóc exorare ábs te,
Vt istúc delictum désistas tanto ópere ire oppugnátum.
NI. Ni abétis, quamquam tú bella's, malum tíbi magnum dabo iám. BA. Patiar:
Non métuo nequid míhi doleat quod férias. NI. Vt blandíloquast.
Ei míhi, metuo. BA. Hic magis tránquillust: * * * *
I hac mécum intro: atque ibi síquid uis filium concastigáto.
NI. Abin á me, scelus? BA. Sine, méa pietas, te exórem. NI. Exores tú me?
SO. Ego quídem ab hoc certe exórabo. PH. Immo ego te óro ut me intro abdúcas.
SO. Lepidúm te. PH. At scin quo pácto me ad te intro ábducas? SO. Mecum út sis.
PH. Omnía quae cupio cómmemoras.
NI. Vidi égo nequam homines, uérum te nemínem deteriorem. PH. Íta sum.
BA. I hac mécum intro, ubi tibi sít lepide uictíbus, uino atque unguéntis.

1164. opus uerbis est *vel* opus uerbist: *corr Bo* ‖ 1166. *lac sign Herm* ‖ 1170. quantust *vel* quantus est | *add Ri* ‖ 1172. abeas: *corr Brugmannus* ‖ 1174. *lac sign Herm* ‖ 1175. abi: *corr Py* ‖ 1177. BA.: *corr Ac* ‖ 1178. abducas mecum: *corr Ac* ‖ 1179. BA. ‖ 1180. nequam hominem: *corr Lamb* ‖

NI. Satis, sátis iam uostrist cónuiui: me nil paenítet ut sim ácceptus:
Quadringéntis Philippis fílius me et Chrysálus circumduxérunt,
Quem quídem ego ut non †excruciem, alterum tántum auri non méream.
BA. Quid tándem, si dimídium auri reddítur? in hac mecum íntro
Atque –́ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –́ ut eis delícta ignoscas? PH. Fáciet.
NI. Minumé, nolo: nil móror: sine sic. malo íllos ulcisci ámbo.
PH. Etiám tu homo níli, quod di dant boni cáue culpa tua amíssis.
Dimídium auri datur: áccipias potésque et scortum accúmbas.
NI. Egon úbi filius corrúmpatur meus, íbi potem? PH. Potándumst.
NI. Age iam, íd ut ut est, etsist dédecori, patiár: facere índucam animum.
Egon quom haéc cum illo accubet ínspectem? BA. Immo equidém pol tecum accúmbam.
Te amábo et te amplexábor.
NI. Caput prúrit: perii. uíx negito. BA. †Non tibi uenit in mentem, amabo,
Si dúm uiuas tibi béne facias, tam pól id quidem esse haud perlónginquom,
Neque si hóc hodie amiséris, post in morte íd euenturum esse úmquam?
NI. Quid agó? PH. Quid agas, rogitás etiam? NI. Lubet ét metuo. PH. Quid métuis?
NI. Ne obnóxius filio sim ét seruo. BA. Mel méum, amabo, istaec fíunt.
Tuost: únde illum sumére censes, nisi quód tute illi déderis?

1185. in *vel* isne in ‖ 1186. *lac sign Ri* ‖ 1191. dedecorum: *corr Ri* ‖ 1192a. accumbet ‖ 1194. iam: *corr Bo* ‖ 1198. censes sumere: *trai Weisius*

Hanc uéniam illis sine te éxorem. NI. Vt terebrát: satin offirmátum
Quod mihi erat, id me éxorat?
Tua sum ópera et propter te ímprobior. BA. †Ne is quam mea mauéllem.
BA. Satin égo istuc habeo offírmatum? NI. Quod sémel dixi haud mutabo.
BA. It diés: ite intro accúbitum:
Filií uos expectánt intus. NI. Quam quídem actutum emoriámur.
SO. Vespér hic est: sequimini. PH. Dúcite nos quo lúbet tamquam quidem addíctos.
BA. Lepide ípsi hi sunt captí, suis qui filiís fecere insídias.
<CAT.> Hí senes nisi fuíssent nili iam índe ab adulescéntia,
Nón hodie hoc tantúm flagitium fácerent canis cápitibus:
Néque adeo haec facerémus, ni antehac uídissemus fíeri,
Ýt aput lenonés riuales fíliis fierént patres.
Spéctatores, uós ualere uólumus †et clare adplaúdere.

1205. BA.: *corr Langenus* ‖ 1206. insidias ite ‖ 1207. *add Py* ‖

T. MACCI PLAVTI

C A P T I V I

PERSONAE

ERGASILVS PARASITVS
HEGIO SENEX
LORARII
PHILOCRATES CAPTIVOS
TYNDARVS CAPTIVOS
ARISTOPHONTES CAPTIVOS
PVER
PHILOPOLEMVS ADVLESCENS
STALAGMVS SERVOS
CATERVA

ARGVMENTVM

Captúst in pugna | Hégionis fílius,
Aliúm quadrimum fúgiens seruos uéndidit.
Patér captiuos cómmercatur Áleos
†Tantum studens ut natum recuperet,
Et in íbus emit ólim amissum fílium.
Is suó cum domino uéste uersa ac nómine
Vt ámittatur fécit: ipsus pléctitur.
Et ís reduxit cáptum et fugitiuóm simul,
Indício quoius álium agnoscit fílium.

|| 5. Et inibi: *corr Gul* ||

PROLOGVS

Hos quós uidetis stáre hic captiuós duos,
†Illi qui astant, — í stant ambo, nón sedent:
Hoc uós mihi testes éstis me uerúm loqui.
Senéx qui hic habitat, Hégio, est huiús pater.
Sed ís quo pacto séruiat suo síbi patri,
Id ego híc apud uos próloquar, si operám datis.
Seni huíc fuerunt fílii natí duo:
Altérum quadrimum púerum seruos súrpuit
Eumque hínc profugiens uéndidit in Álide
Patri †huiusce: iam hóc tenetis? óptumumst.
Negat hércle ille †ultimus. accedito.
Si nón ubi sedeas lócus est, est ubi ámbules,
Quando hístrionem cógis mendicárier.
Ego mé tua causa, ne érres, non ruptúrus sum.
Vos quí potestis ópe uostra censérier
Accípite relicuom: álieno uti níl moror.
Fugitíuos ille, ut díxeram ante, huiús patri,
Domo quém profugiens dóminum abstulerat, uéndidit.
Is póstquam hunc emit, dédit eum huic gñató suo
Pecúliarem, quía quasi una aetás erat.
Hic núnc domi seruit suó patri nec scít pater:
Enim uéro di nos quási pilas hominés habent.
Ratiónem habetis quómodo unum amíserit.

---

2. hi: *corr Ca* ‖ 3. Hos: *corr B*² ‖ 8. surrupuit: *corr Ca* ‖ 19. Hic postquam: *corr Fl* ‖ 22. Est uero: *corr Py* ‖

Postquám belligerant Aétoli cum | Áleis,
Vt fít in bello, cápitur alter fílius.
Medicús Menarchus émit ibidem in Álide.
Coepít captiuos cómmercari hic Áleos,
Siquém reperire pósset, qui mutét suom
— Illúm captiuom: hunc súom esse nescit quí domist —
Et quóniam heri indaudíuit de summó loco
Summóque genere cáptum esse equitem | Áleum,
Nil prétio parsit fílio dum párceret:
Recónciliare ut fácilius possét domum
Emít hosce e praeda ámbos de quaestóribus.
Hisce aútem inter sese húnc confinxerúnt dolum,
Quo pácto hic seruos súom erum hinc amittát domum:
Itaque ínter se commútant uestem et nómina:
Illíc uocatur Phílocrates, hic Týndarus,
Huius íllic, hic illius hódie fert imáginem.
Et hic hódie expediet hánc docte falláciam
Et súom erum faciet líbertatis cómpotem:
Eodémque pacto frátrem seruabít suom,
Reducémque faciet líberum in patriam ád patrem
Inprúdens, itidem ut saépe iam in multís locis
Plus ínsciens quis fécit quam prudéns boni.
(Sed ínscientes suá sibi fallácia
Ita cómpararunt ét confinxerúnt dolum
[Itaque hí commenti dé sua senténtia],
Vt in séruitute hic ád suom maneát patrem.
Ita núnc ignorans suó sibi seruít patri:
Homúnculi quantí sunt, quom recógito.)
Haec rés agetur nóbis, uobis fábula.
Sed étiamst paucis uós quod monitos uóluerim.
Profécto expediet fábulae huic operám dare:
Non pértractate fáctast neque item ut céterae,

---

24. alidis: *corr Turnebus* ‖ 27. alios: *corr Turnebus* ‖ 28. cum quo: *corr Pareus* ‖ 30. inde audiuit: *corr Gul* ‖ 34. de praeda: *corr Stu* ‖ 36. his *vel* hic ‖ 42. seruauit ‖ 44. itidem *vel* itidemque | ut *vel* et ‖ 46—49 *e diasceue repetit Lorenzius,* 50 *del Vss,* 51 *Guy* ‖

Neque spúrcidici insunt uorsus immemorábiles:
Hic néque periurus lénost nec meretríx mala
Neque míles gloriósus [esse]: ne uereámini,
Quia béllum Aetolis ⟨ésse⟩ dixi cum Áleis:
Foris íllic extra scaénam fient proélia.
Nam hoc paéne iniquomst, cómico chorágio
Conári desubito ágere nos tragoédiam.
Proin síquis pugnam exspéctat litis cóntrahat:
Valéntiorem náctus aduorsárium
Si erít, ego faciam ut púgnam inspectet nón bonam,
Adeo út spectare póstea omnis óderit.
Abeó. ualete, iúdices iustíssumi,
Domí duellique duéllatores óptumi.

ACTVS I

ERGASILVS
PARASITVS

Iuuéntus nomen índidit Scortó mihi,
Eo quía inuocatus sóleo esse in conuíuio.
Scio absúrde dictum hoc dérisores dícere,
At ego áio recte: nám †scortum in conuíuio
Sibi amátor talos quóm iacit scortum ínuocat.
Estne ínuocatum ⟨scórtum⟩ an non? planíssume.
Verum hércle uero nós parasiti plánius,
Quos númquam quisquam néque uocat neque ínuocat.
(Quasi múres semper édimus alienúm cibum.)
Vbi rés prolatae súnt, quom rus hominés eunt,
Simúl prolatae rés sunt nostris déntibus.

---

58. *del* B^2, *Py* ‖ 59. *add* B^2, *Py* ‖ 62. desubitontos agere: desubito nos B^2, *trai Bo* ‖ 68. bellique: *corr Lamb* ‖ 72. clio: *corr Ca* ‖ 74. *add Bent* ‖ 75. uerum: *corr Pareus* ‖ 77. *secl Spengelius* ‖

Quasi quóm caletur cócleae in occultó latent,
Suó sibi suco uíuont, ros si nón cadit:
Itém parasiti rébus prolatís latent
In occúlto miseri, uíctitant sucó suo,
Dum rúri rurant hómines quos ligúrriant.
Prolátis rebus párasiti uenátici [canes]
Sumús: quando res rédierunt, molóssici
Odiósicique et múltum incommodéstici.
Et híc quidem hercle, nísi qui colaphos pérpeti
Potís parasitus frángique aulas ín caput,
Vel éxtra portam trígeminam ad saccum ílicet.
Quod míhi ne eueniat nón nullum perículumst.
Nam póstquam meus rex ést potitus hóstium —
Ita núnc belligerant Aétoli cum | Aleis:
Nam Aetólia haec est, †illic est captus in Alide
Philopólemus huius Hégionis fílius,
Senís qui hic habitat, quae aédes lamentáriae
Mihi súnt, quas quotiensquómque conspició, fleo —,
Nunc †hic occepit quaéstum hunc fili grátia
Inhonéstum, maxume álienum ingenió suo:
Hominés captiuos cómmercatur, sí queat
Aliquem ínuenire suóm qui mutet fílium.
Quod quídem ego nimis quam cúpio ⟨fieri⟩ ut ímpetret:
Nam ni íllum recipit, níl est quo me récipiam.
†Nullast spes iuuentútis: sese omnís amant.
Ille démum antiquis ést adulescens móribus,
Quoius númquam uoltum tránquillaui grátiis.
Condígne pater est eíus moratus móribus.
Nunc ád eum pergam. séd aperitur óstium,
Vnde sáturitate saépe ego exii ébrius.

---

80. coccleę *vel* coccleo *vel* occleo ‖ 83. suo suco *vel* suco suo ‖ 85. *del Py* ‖ 89. Potes: *corr Ca* ‖ 90. Vel ire tra (*vel* extra) *et* licet: *corr Bo* ‖ 93. alidis: *corr Turnebus* ‖ 95. Philopolemeus ‖ 99. maxime *vel* et maxime ‖ 101. qui cummutet: *corr Scioppius* ‖ 102—107 *post v.* 125 *leguntur: trai Ac* ‖ 102. *add Schoe* | imperet ‖ 103. inillum ‖ 107. pater est *vel* est pater ‖

HEGIO. LORARIVS. ERGASILVS
SENEX PARASITVS

HE. Aduórte animum sis tu: ístos captiuós duos
Herí quos emi dé praeda a quaestóribus,
Is índito caténas singulárias
Istás, maiores quíbus sunt iuncti démito.
Sinito ámbulare, sí foris si intús uolent:
Sed uti ádseruentur mágna diligéntia.
Libér captiuos áuis ferae consímilis est:
Semél fugiendi sí datast occásio,
Satis ést — numquam postílla possis préndere.
⟨LOR.⟩ Omnés profecto líberi lubéntius
Sumus quám seruimus. HE. Nón uidere ita tú quidem.
⟨LOR.⟩ Si nón est quod dem, méne uis dem ipse ín pedes?
HE. Si déderis, erit extémplo mihi quod dém tibi.
LOR. Auis mé ferae consímilem faciam, ut praédicas.
HE. Ita ut dícis: nam si fáxis, te in caueám dabo.
Sed sátis uerborumst: cúra quae iussi átque abi.
Ego íbo ad fratrem ad álios captiuós meos:
Visám ne nocte hac quíppiam turbáuerint.
Inde mé continuo récipiam rursúm domum.
ERG. Aegrést mi hunc facere quaéstum carcerárium
Proptér sui gnati míseriam miserúm senem.
Sed si úllo pacto ille húc conciliarí potest,
Vel cárnuficinam hunc fácere possum pérpeti.
HE. Quis hic lóquitur? ERG. Ego, qui tuó maerore máceror,
Macésco, consenésco et tabescó miser:
Ossa átque pellis súm †miser macritúdine.

---

111. de quaestoribus: *corr Fl* ‖ 112. His: *corr Sey* ‖ 113. *dist Bachius* | iuncti *vel* uincti | demito *vel* demitto ‖ 116. fere *vel* ferre: *corr Turnebus* ‖ 118. post illa *vel* postillam ‖ 119. *add Py* ‖ 120. LOR.: *corr Py* | non uidere *vel* nouidere ‖ 121. *add Py* ‖ 123. fere: *corr ex Servio* | praedicisti: *corr cum Servio Ca* ‖ 125. *cf. ad* 102—107 ‖ 127. quipiam ‖ 135. miser (*vel* miseri)

Neque úmquam quicquam mé iuuat quod edó domi:
Forís aliquantillum étiam quod gusto íd beat.
HE. Ergásile, salue. ERG. Dí te bene ament, Hégio.
HE. Ne flé. ERG. Egone illum nón fleam? egon non défleam
Talem ádulescentem? HE. Sémper sensi fílio
Meo te ésse amicum et íllum intellexí tibi.
<ERG.> Tum dénique homines nóstra intellegimús bona,
Quom quae ín potestate hábuimus ea amísimus.
[ERG.] Ego póstquam gnatus túos potitust hóstium
Expértus quanti fúerit nunc desídero.
HE. Aliénus quom eius incómmodum tam aegré feras,
Quid mé patrem par fácerest quoi illest únicus?
<ERG.> Aliénus? ego aliénus illi? [ERG.] aha, Hégio
Numquam ístuc dixis néque animum induxís tuom:
Tibi ille únicust, mi etiam único magis únicus.
HE. Laudó malum quom amíci tuom ducís malum.
Nunc hábe bonum animum. | ERG. Éheu. | [HE.] huic illúd dolet,
Quia núnc remissus ést edendi exércitus.
HE. Nullúmne interea náctu's, qui possét tibi
Remíssum quem dixti ímperare exércitum?
<ERG.> Quid crédis? fugitant ómnes hanc prouínciam.
[Quoi obtigerat postquam captus est Philopolemus tuus.]
HE. Non pól mirandumst fúgitare hanc prouínciam.
[ERG.] Multís et multigéneribus opus ést tibi
Milítibus: primumdum ópus est Pistorénsibus,
Eorúm sunt aliquot génera Pistorénsium,
Opus Pániceis est, ópus Placentinís quoque,
Opus Túrdetanis, ópust Ficeduléнsibus,
Iam máritumi omnes mílites opus súnt tibi.

---

amacritudine (macritudine *Non.*) ‖ 142. 144. *add et del Py* ‖ 148. *dist Schoe* | ille: *corr Bo* | ha: *corr Richterus* ‖ 149. induxis *vel* induxisti ‖ 151 ducis *vel* dicis ‖ 152. *del Bo* ‖ 154. ERG.: *corr Lamb* | nactus: *corr Lamb* ‖ 155. dixit ‖ 157. *secl. Bosscha* | Quod: *corr Ca* ‖ 159. *del Lamb* | multis generibus ‖

⟨ERG.⟩ Vt saépe summa ingénia in occultó latent:
Hic quális imperátor nunc priuátus est.
HE. Habe módo bonum animum. nam íllum confidó domum
In hís diebus mé reconciliássere.
Nam eccum híc captiuom aduléscentem ⟨intus⟩ Áleum
Prognátum genere súmmo et summis dítiis:
Hoc íllum me mutáre confidó pote.
ERG. Ita dí deaeque fáxint. [HE.] sed num quó foras
Vocátus ⟨es⟩ ad cénam? ⟨HE.⟩ Nusquam quód sciam.
Sed quíd tu id quaeris? ERG. Quía mist natalís dies:
Proptérea ⟨a⟩ te uocári ad te ⟨ad ce⟩nám uolo.
HE. Facéte dictum: séd si pauxilló potes
Conténtus esse. ERG. Né perpauxilló modo:
Nam istóc me adsiduo uíctu delectó domi.
Age sís roga emptum: nísi qui meliorem ádferet
Quae mi átque amicis pláceat condició magis,
Quasi fúndum uendam, meís me addicam légibus.
HE. Profúndum uendis tú quidem, haud fundúm mihi.
Sed sí uenturu's, témperi. ERG. Em, uel iam ótiumst.
⟨HE.⟩ I módo, uenare léporem: nunc ictím tenes:
Nam méus scruposam uíctus commetát uiam.
ERG. Numquam ístoc uinces me, Hégio: ne póstules:
Cum cálceatis déntibus ueniám tamen.
HE. Aspér meus uictus sánest. ⟨ERG.⟩ Sentisne éssitas?
⟨HE.⟩ Terréstris cenast. ERG. Sús terrestris béstiast.
⟨HE.⟩ Multís holeribus. ERG. Cúrato aegrotós domi.
Numquíd uis? HE. Venias témperi. ERG. Memorém mones.

---

165. *add Lamb* ‖ 169. *add Schoe* ‖ 170. diuitiis: *corr Bo* ‖ 171. confido fore: *corr Mue* ‖ 172. deque | *del Spengelius* | 173. *add Spengelius* ‖ 174. tu *vel* diu | quaeris. HE.: *corr Spengelius* ‖ 175. *add Schoe* ‖ 176. ERG. Facete: *corr Spengelius* | pauxillum: *corr Lamb* ‖ 177. Contemptus | SEN. ne | perpauxillum: *corr D* ‖ 179. Aie ‖ 183. uenturus: *corr Bent* | tempori ‖ 184. irim: *corr Erasmus* ‖ 185. Non: *corr Py* ‖ 186. heio ‖ 188. sanest ⌗ Sentis *vel* sanest sentis: *corr Sarac* ‖ 189. *add Sarac* ‖ 191. temperi *vel* tempori ‖

HE. Ibo íntro atque intus súbducam ratiúnculam,
Quantíllum argenti mi ápud trapezitám siet.
Ad frátrem quo ire díxeram mox íuero.

ACTVS II

LORARII. CAPTIVI (PHILOCRATES. TYNDARVS)

LOR. Si di ímmortales íd uoluerunt uós hanc aerumnam éxsequi,
Decet íd pati animo | aéquo: si id faciétis, leuior lábos erit.
Domi fuístis credo líberi:
Nunc séruitus si euénit, ei uos mórigerari mós bonust
†Eamque et erili império ingeniis uóstris lenem réddere.
Indígna digna habénda sunt erus quaé facit. CAPT. Oh óh oh.
LOR. Éiulatióne haud opus est: †multa oculis multa miraclitis.
In ré mala animo sí bono utare, ádiuuat.
TYN. At nós pudet quia cúm catenis súmus. LOR. At pigeat póstea
Nóstrum erum, sí †uos éximat uínculis
Aút solutós sinat quós argento émerit.
TYN. Quid a nóbis metuit? scímus nos
Nóstrum officiúm quod est, sí solutós sinat.
LOR. Át fugam fíngitis,
Séntio quam rem ágitis.
TYN. Nos fúgiamus? quo fúgiamus? LOR. In pátriam. TYN. Apage haud nos íd deceat
Fugitíuos imitari. LOR. Ímmo edepol, si erít occasio, haud dehórtor.

---

194. iero: *corr Py* ‖ 205. solutos *vel* solutor | sinatque quos ‖ 207a. fingitis *vel* fugitis ‖ 208. nos id (*vel* di) deceat ‖

TYN. Ýnum exoráre uos sínite nos. LOR. Quídnam id est?
TYN. Ýt sine hisce árbitris
Atque uobis nobis detis locum loquendi.
LOR. Fíat. abscédite hinc: nós concedámus huc.
Séd breuem oráтionem íncipisse.
TYN. Em istúc mihi certum erat: cóncede huc.
LOR. Abíte ab istis. PHIL. Obnóxii ambo
Vóbis sumus própter hanc rém, quom quae uólumus nos
[PHIL.] †Cópia est ea fácitis nos cómpotes.
Sécede huc núnciam, sí uidetúr, procul,
Ne árbitri dícta nostra árbitrarí queant
Neú permanét palam haec nóstra fallácia.
Nám doli nón doli súnt, ni⟨si⟩ astú colas:
Séd malum máxumum, si íd palam próuenit.
Nam sí erus tu mi es átque ego me tuom ésse seruom assímulo,
Tamen uíso opust, cautóst opus, ut hoc sóbrie sineque árbitris
Accúrate [hoc] agátur, docte ét diligénter.
Tanta íncepta rés est: haud sómniculóse hoc
Agéndumst. TYN. Ero út me uolés esse. PHIL. Spéro.
⟨TYN.⟩ Nam tú nunc uidés pro tuó caro cápite
Carum ófferre ⟨mé⟩ meum capút uilitáti.
PHIL. Scio. TYN. Át memento scíre, quando id quód uoles habébis.
Nam fere maxima pars morem hunc homines habent: quod sibi uolunt,
Dum id impetrant, boni sunt: sed id ubi iam penes sese habent,
Éx bonis péssumi et fraúdulentíssumi

212. *cf. ad Bacch.* 617 ‖ 214. incipesse ‖ 215. PHI. Em: *corr Pareus* | istis TYN.: *corr Sarac* ‖ 217. *del Sarac* ‖ 220. Neue: *corr Guy* ‖ 223. mihi es tu: *corr Herm* ‖ 226. *del Guy* ‖ 229. *add Lamb* ‖ 230. *add Bent* ‖ 231. TYN. Scio. PHIL.: *corr Lamb* | scire memento: *trai Fl* ‖ 232—234. *cf ad Bacch* 617

Fíunt. nunc út mihi té uolo esse aútumo.
⟨PHIL.⟩ Quód tibi suádeo, suádeam meó patri.
Pól ego si te aúdeam meúm patrem nóminem:
Nám secundúm patrem, tú's pater próxumus.
TYN. Aúdio. PHIL. Et proptérea saepiús ted ut memíneris moneo:
Nón ego erus tibí, sed seruos súm. nunc obsecró te hoc unum:
Quóniam nobis di ímmortales ánimum ostenderúnt suom,
Vt qui erum me tíbi fuisse atque ésse [nunc] conseruóm uelint,
Quom ántehac pro iure ímperitabam meó, nunc te oro pér precem,
Pér fortunam incértam et per mei te érga bonitatém patris,
Pérque conseruitiúm commune quód hostica euenít manu,
Né me secus honóre honestes quám quom seruibás mihi,
Átque ut qui fuerís et qui nunc sís meminisse ut méмineris.
TYN. Scío quidem me te ésse nunc et te ésse me. PHIL. Em istuc sí potes
Mémoriter meminísse, inest spes nóbis in hac astútia.

HEGIO. **PHILOCRATES.** **TYNDARVS**
SENEX ADVLESCENS SERVOS

HE. Iam égo reuortar íntro, si ex his quaé uolo exquisíuero.
Vbi sunt isti quós ante aedis iússi huc producí foras?

---

236. Sunt: *corr Herm* ‖ 237. *add Schoe* | tibi suadeam: *corr Ca* ‖ 240. te: *corr Fl* ‖ 243. *del Bo* ‖ 244. Quod: *corr Fl* ‖ 247. seruiebas: *corr Py* ‖ 252 *sq.* produci ‖ PHIL. Foras edepol ‖

PHIL. Édepol tibi ne in quaéstione essémus cautum intéllego:
Íta uinclis custódiisque círcummoenití sumus.
HE. Quí cauet ne décipiatur, uíx cauet quom etiám cauet:
Étiam quom cauísse ratus est, saépe is cautor cáptus est.
Án uero non iústa causast, út uos seruem sédulo,
Quós tam grandi sím mercatus praésenti pecúnia?
PHIL. Néque pol tibi nos, quía nos seruas, aéquomst uitio uórtere
Néque te nobis, sí abeamus hínc, si fuat occásio.
HE. Ýt uos hic, itidem íllic apud uos méus seruatur fílius.
PHIL. Cáptus est? HE. Ita. PHIL. Nón igitur nos sóli ignaui fúimus.
HE. Sécede huc: nam súnt quae | ex te sólo scitarí uolo,
Quárum rerum té falsilocum míhi esse nolo. PHIL. Non ero,
Quód sciam: siquíd nescibo, id néscium tradám tibi.
TYN. Núnc senex est ín tostrina, núnc iam cultros ádtinet.
Ne íd quidem, inuolúcrum inicere, uóluit, uestem ut ne ínquinet.
Séd utrum strictimne ádtonsurum dícam esse an per péctinem,
[PHIL.] Néscio: uerúm si frugist, úsque admutilabít probe.
HE. Quíd tu? seruosne ésse an liber máuelis, memorá mihi.
⟨PHIL.⟩ Próxumum quod sít bono quodque á malo longíssume,
[PHIL.] Íd uolo: quamquám non multum fuít molesta séruitus

253. in *solus* B^2 *habet, sed sup. scr.* ‖ 259. aequom stulcio (*vel* stultio): *corr Ca* ‖ 262. ignari: *corr* B^2 ‖ 265. nesciui id: *corr Ac* ‖ 266. HE.: *corr Sarac* | intostrina *vel* bitostrina ‖ 267. *dist Bo* | inuolucre: *corr Turnebus* ‖ 268. petinem: *corr* B^2 ‖ 269. *del Sarac* ‖ 271. *add* B^2 ‖

Néc mihi secus erát quam si essem fámiliaris fílius.
TYN. Eúgepae, Thalém talento nón emam Milésium:
†Nam ad sapientiam huius nímius nugatór fuit.
Ýt facete orátionem ad séruitutem cóntulit!
⟨HE.⟩ Quó de genere nátust illic Phílocrates? PHIL. Polyplúsio:
Quód genus illi[c] est únum pollens átque honoratíssumum.
HE. Quíd ipsus hic? quo honórest illic? PHIL. Súmmo atque ab summís uiris.
HE. Tum ígitur, †ei quom in Aleis tanta grátiast ut praédicas,
Quíd diuitiae? súntne opimae? PHIL. Vnde éxcoquat sebúm senex.
HE. Quíd pater? uiuítne? PHIL. Viuom quom índe abi[i]mus líquimus:
Núnc uiuat⟨ne⟩ nécne, id Orcum scíre oportet scílicet.
TYN. Sálua res est: phílosophatur quóque iam, non mendáx modost.
⟨HE.⟩ Quíd erat ei nomén? PHIL. Thensaurochrýsonicochrýsides.
⟨HE.⟩ Vídelicet proptér diuitias índitum id nomén quasist?
⟨PHIL.⟩ Ímmo edepol proptér auaritiam ipsíus atque audáciam.
Nam ílle quidem Theodóromedes fuít germano nómine.
HE. Quíd tu ais? tenáxne pater est eíus? PHIL. Immo edepol pértinax.
Quín etiam ut magis nóscas: genio súo ubi quando sácruficat,
Ád rem diuinám quibus opus est Sámiis uasis útitur,

---

274. HEG.: *corr* B^2 | Euge petalem *vel* Euge potalem: *corr Gul* ‖ 277. *add* B^3 ‖ 278. *del Bo* ‖ 281. optume: *corr Ca* | seuum: *corr Lamb* ‖ 282. *del Bo* ‖ 283. *add Bo* ‖ 284. HEG.: *corr* B^2 ‖ 285. *add* B^2 | Quod: *corr Brix* ‖ 286. *add* B^2 ‖ 287. *add* B^2 ‖ 288. illi *vel* illic: *corr Ca* ‖ 291. quibus est opus | utitur *vel* utimur ‖

Ne ípse Genius súrripiat. proinde áliis ut credát uide.
HE. †Séquere hac me igitur. eádem ego ex hoc quaé uolo exquaesíuero.
Phílocrates, hic fécit hominem frúgi ut facere opórtuit.
Nám ego ex hoc quo génere gnatus sís scio, hic fassúst mihi.
Haéc tu eadem si cónfiteri uís, tua ⟨éx⟩ re féceris,
Quaé tamen †scio scíre me ex hoc. TYN. Fécit officium híc suom,
Quóm tibist conféssus uerum: quám⟨quam⟩ uolui sédulo
Meám nobilitatem óccultare et génus et diuitiás meas,
Hégio: nunc quándo patriam et líbertatem pérdidi,
Nón ego istunc me pótius quam te métuere aequom cénseo.
Vís hostilis cum ístoc fecit meás opes aequábiles.
Mémini quom dicto haúd audebat, fácto nunc laedát licet.
Séd uiden? fortúna humana fíngit artatque út lubet:
Mé qui liber fúeram seruom fécit, e summo ínfumum.
Qui ímperare insuéram nunc alt[e]ríus imperio óbsequor.
Ét quidem si proínde ut ipse fui ímperator fámiliae
Hábeam dominum, nón uerear ne iniúste aut grauiter mi ímperet.
Hégio, hoc te mónitum nisi forte ípse non uis uólueram.
HE. Lóquere audacter. TYN. Tám ego fui ante líber quam gnatús tuos:
Tám mihi quam illi líbertatem hostílis eripuít manus:
Tám ille apud nos séruit quam ego núnc hic apud te séruio.
Ést profecto déus qui quae nos gérimus auditque ét uidet:
Ís uti tu me hic hábueris proinde íllum illic curáuerit.
Béne merenti béne profuerit, mále merenti pár erit.

---

292. alius: *corr B*[2] | ut *vel* et ‖ 295. scio *vel* sci ‖ 296. *add Valla* ‖ 298. *add Ca* ‖ 299 *sq. dist Brantius* ‖ 306. *del Ri* | 309. Heio *vel* Hegio ‖

Quám tu filiúm tuom, tam páter me meus desíderat.
HE. Mémini ego istoc: séd faterin éadem quae hic fassúst mihi?
TYN. Égo patri meo ésse fateor súmmas diuitiás domi
Méque summo génere gnatum: séd te optestor, Hégio,
Né tuom animum auáriorem fáxint diuitiaé meae:
Né patri, tametsi únicus sum, †decere uideatúr magis
Mé saturum seruíre apud te súmptu et uestitú tuo
Pótius quam illi ubi mínume honestumst méndicantem uíuere.
HE. [Égo uirtute deum ét maiorum nóstrum diues súm satis.]
Nón ego omninó lucrum omne esse útile homini exístumo:
Scío ego, multos iám lucrum lutuléntos homines réddidit.
Ést etiam ubi profécto damnum praéstet facere quám lucrum.
Ódi ego aurum: múlta multis saépe suasit pérperam.
Núnc hoc animum aduórte, ut ea quae séntio paritér scias.
Fílius meus íllic apud uos séruit captus Álide:
Eúm si reddis míhi, praeterea únum nummum né duis,
Ét te et hunc amíttam hinc — alio pácto abire nón potes.
TYN. Óptumum atque aequíssumum oras óptumusque hominum és homo.
[HE.] Séd is priuatam séruitutem séruit illi an públicam?
HE. Príuatam medicí Menarchi. TYN. Pól is quidem huius ést cluens:
[TYN.] Tám hoc quidem tibi ín procliui quam ímber est quandó pluit.
HE. Fác †is homo ut redimatur. TYN. Faciam, sed te id oro, Hégio —

319. optestor *vel* optector ‖ 324. *del Ri* ‖ 329. aduortite ‖ 333. hominum es (*vel* esse) homo *vel* hominum homo es ‖ 335. TYN. *et* HE. | hic quidem: *corr Fl* ‖

HE. Quíduis, dum ab re néquid ores, fáciam. TYN. Ausculta, túm scies.
Égo me amitti dónicum ille huc rédierit non póstulo:
Vérum, te quaeso, [ut] aéstumatum hunc míhi des quem mittam ád patrem,
Ýt is homo redimátur illi. HE. Immo álium potius mísero
Hínc ubi erunt indútiae illuc, tuóm qui conueniát patrem,
Quí tua quae tu iússeris mandáta ita ut uelis pérferat.
TYN. Át nil est ignótum ad illum míttere: operam lúseris:
Húnc mitte, hic †omne transactum réddet, si illuc uénerit.
Néque quemquam fidéliorem néque quoi plus credát potes
Míttere ad eum néque qui magis sit séruos ex senténtia,
Néque adeo quoi tuóm concredat fílium hodie audácius.
Né uereare: meó periclo huíus ego experiár [uice] fidem
Frétus ingenio eíus, quod me esse scít sese erga béniuolum.
HE. Míttam equidem istunc aéstumatum tuá fide, si uís. TYN. Volo.
Quám citissumé potest, tam hoc †cédere ad factúm uolo.
HE. Númquae causast quín, si ille huc non rédeat, uigintí minas
Míhi des pro illo? TYN. Óptuma immo. HE. Sóluite istum núnciam,
Átque utrumque. TYN. Dí tibi omnes ómnia optata ⟨óf⟩ferant,
Quóm me tanto honóre honestas quómque ex uinclis éximis.
Hóc quidem haud moléstumst, iam quod cóllus collarí[a] caret.

339. donec cum ‖ 340. *del Botscha* ‖ 342. conuenit ‖ 346. Ne quemquam ‖ 347. nequi ‖ 348. suum ‖ 349. uice *vel* uicem ‖ 350. erga sese (*vel* se): *trai Bent* ‖ 351. istum: *corr Ca* ‖ 355. *add Fl* ‖ 357. *del Bent ex Donato* ‖

<HE.> Quód bonis benefít beneficium grátia ea grauidást bonis.
[HE.] Núnc tu illum si illó's missurus, díce [de]monstra praécipe,
Quae ád patrem uis núntiari. uín uocem huc ad té? TYN. Voca.

HEGIO. SENEX **PHILOCRATES.** ADVLESCENS **TYNDARVS** SERVVS

HE. Quae rés bene uortat míhi meoque fílio
Vobísque: uolt te nóuos erus operám dare
Tuo uéteri domino, quód is ˏuelit, fidéliter.
Nam ego te aéstumatum huïc dedi uigintí minis,
Hic aútem te ait míttere hinc uelle ád patrem,
Meum ut íllic redimat fílium: [HE.] mutátio
Intér me atque illum ut nóstris fiat filiis.
PHIL. Vtróque uorsum réctumst ingeniúm meum,
Ad te átque ad illum: pró rota me utí licet.
Vel ego húc uel illuc uórtar quo imperábitis.
HE. Tuté tibi [ea] tuopte ingénio prodes plúrumum,
Quom séruitutem | íta fers ut ferrí decet.
Sequere: ém tibi hominem. TYN. Grátiam | habeó tibi,
Quom cópiam istam mi ét potestatém facis,
Vt ego ád parentes húnc remittam núntium,
Qui mé quid rerum hic ágitem et quid fierí uelim
Patrí meo ordine ómnem rem illuc pérferat.
Nunc íta conuenit ínter me atque hunc, Týndare,
Vt te aéstumatum in Álidem mittam ád patrem,
Si nón rebitas, huíc ut uigintí minas
Dem pró te. PHIL. Recte cónuenisse séntio.
Nam páter exspectat aút me aut aliquem núntium,
Qui hinc ád se ueniat.. TYN. Érgo animum aduortás uolo,

---

358 *sq. add et del Ca* ‖ 361. uortat meo: *corr* B^2 ‖ 369. atque ad *vel* atque ‖ 371. *del Fl* ‖ 375. parentes *vel* parentes meos ‖ 380. huc: *corr Lomanus* ‖ 383. Ergo *vel* Ego ‖

Quae núntiare hinc té uolo in patriam ád patrem.
⟨PHIL.⟩ Phílocrates, [PHIL.] ut adhúc locorum féci, faciam sédulo:
Ýt potissumúm quod in rem récte conducát tuam
Íd petam †id persequarque córde et animo atque aúribus.
TYN. Fácis ita ut te fácere oportet: núnc animum aduortás uolo.
Ómnium primúm salutem dícito matri ét patri
Ét cognatis ét siquem alium béneuolentem uíderis:
Me híc ualere et séruitutem séruire huic homini óptumo,
Quí me honore honéstiorem sémper fecit ét facit.
PHIL. Ístuc ne praecípias: facile mémoria meminí tamen.
⟨TYN.⟩ Nam ⟨é⟩quidem nisi quod cústodem habeo líberum me esse árbitror.
Dícito patrí quo pacto míhi cum | hoc conuénerit
De húius filió. PHIL. Quae memini móra merast monérier.
⟨TYN.⟩ Ýt eum redimat ét remittat nóstrum huc amborúm uicem.
⟨PHIL.⟩ Méminero. HE. At quam prímum †poteris: istuc ín rem utriquest máxume.
⟨PHIL.⟩ Nón tuom tu mágis uidere quam ílle suom gnatúm cupit.
⟨HE.⟩ Méus mihi, suos quoíquest carus. PHIL. Númquid aliud uís patri
Núntiari? TYN. †Me hic ualere et túte audacter dícito,
Týndare, inter nós fuisse ingénio haud discordábili,
Néque te commeruísse culpam néque te aduorsatúm mihi
Béneque ero gessísse morem in tántis aerumnís tamen,

390. siquem *vel* quem ‖ 393. ne *vel* non ‖ 394. *add* B^2 | *add Lamb* ‖ 397. *add* B^2 ‖ 398. Meminero. TYN.: *add et corr* B^2 ‖ 399. *add* B^2 ‖ 400. *add* B^2 ‖ 403. me aduersatum tibi: *corr Brix* ‖ 404. ero gesis (*vel* gessis) amorem ‖

Néque med umquam déseruisse té neque factis néque fide
Rébus in dubiís, egenis. haéc pater quandó sciet,
Týndare, ut fuerís animatus érga suom gnatum átque se,
Númquam erit tam auárus, quín te gratus emittát manu.
Ét mea opera, si hínc rebito, fáciam ut faciat fácilius.
Nám tua opera et cómitate et uírtute et sapiéntia
Fécisti, ut redíre liceat ád parentis dénuo:
Quóm apud hunc confessus es et génus et diuitiás meas:
Quó pacto emisísti e uinclis túom erum tua sapiéntia.
PHIL. Féci ego ista ut commémoras et te méminisse id gratúmst mihi.
†Merito tibi ea euenerunt á me: nam nunc, Phílocrates,
Sí ego item memorém quae me erga múlta fecistí bene,
Nóx diem adimat: nám ⟨qua⟩si seruos [meus] ésses, nilo sétius,
†Mihi obsequiosus semper fuísti. HE. Di uostrám fidem,
Hóminum ingenium líberale! ut lácrumas excutiúnt mihi!
Vídeas corde amáre inter se: quántis †laudauit
Súom erum seruos cónlaudauit. PHIL. Pól istic me haud centésumam
Pártem laudat quam ípse meritust út laudetur laúdibus.
HE. Érgo quom optumé fecisti, núnc adest occásio
Bénefacta cumuláre, ut erga hunc rém geras fidéliter.
PHIL. Mágis non factum póssum uelle quam ópera experiar pérsequi:
Íd ut scias Iouém supremum téstem †do Hégio,
Me ínfidelem nón futurum Phílocrati. HE. Probus és homo.

---

405. med *vel* me ‖ 413. uinculis· *corr Py* ‖ 416. me erga *vel* erga me ‖ 417. ⟨ ⟩ *add Fl* | *del Guy* ‖ 420. laudibus *B*[2] ‖ 426. laudo *Nonius* ‖

⟨PHIL.⟩ Néc me secus umquam eí facturum quícquam quam memét mihi.
⟨TYN.⟩ Ístaec dicta: te éxperiri ét opera et factís uolo,
[TYN.] Ét quo minus dixí quam uolui dé te animum aduortás uolo. 430
Átque horunc uerbórum causa cáue tu mi iratús fuas.
Séd, te quaeso, cógitato hinc [te] meá fide mittí domum
Te aéstumatum et méam esse uitam hic pró te positam pígnori,
Né tu me ignorés, quom extemplo meo é conspectu abscésseris,
Quóm me seruom in séruitute pró ted hic relíqueris
Túque te pro líbero esse dúcas, pignus déseras, 436
Néque des operam pró me ut huius réducem facias fílium.
[Scíto te hinc minís uiginti aéstumatum míttier.]
Fác fidelis sís fideli, cáue fidem fluxám geras.
Nám pater scio fáciet quae illum fácere oportet ómnia.
Sérua tibi in perpétuom amicum me átque hunc †inuentum ínueni. 441
Haéc per dexterám tuam te déxtera retinéns manu
Ópsecro, infidélior mihi né fuas quam ego súm tibi.
Tu hóc age: tu mihí nunc erus es, tú patronus, tú pater:
Tíbi commendo spés opesque meás. PHIL. Mandauistí satis. 445
Sátin habes mandáta quae sunt fácta si referó? TYN. Satis.
⟨PHIL.⟩ Ét tua et tua húc ornatus réueniam ex senténtia.
Númquid aliud? TYN. Ʋ́t quam primum póssis redeas. PHIL. Rés monet.
HE. Séquere me, uiáticum ut dem á trapezitá tibi:

---

429. *dist Sey* | opera *vel* operis ‖ 431. caueto: *corr Bent* ‖ 432. *del Ca* ‖ 435. te: *corr Bo* ‖ 436. esse ducas *vel* esse | desideras: *corr B²* ‖ 437. huius *vel* huius huius ‖ 438. *del Brix* | Scito *vel* Scio ‖ 439. feras *Nonius* ‖ 444. erus nunc: *trai Ca* | 447. *add B²* ‖

Eádem opera a praetóre sumam sýngraphum. TYN. Quem sýngraphum?
HE. Quem híc ferat secum ád legionem, hinc íre huic ut liceát domum.
Tu íntro abi. TYN. Bene ámbulato. PHIL. Béne uale. HE. Edepol rém meam
Cónstabiliui, quom íllos emi dé praeda a quaestóribus:
Éxpediui ex séruitute fílium, si dís placet.
Át etiam dubitáui hosce homines émerem an non emerém diu.
Séruate istum súltis intus, sérui, ne quoquám pedem
Écferat sine cústode: †ego apparebó domi.
Ád fratrem modó captiuos álios inuisó meos:
Eádem percontábor, ecquis hunc ádulescentem nóuerit.
Séquere tu, te ut ámittam: ei rei prímum praeuortí uolo.

ACTVS III

ERGASILVS
PARASITVS

Míser homost, qui ipsús sibi quod edit quaérit et id aegre ínuenit.
Séd illest miseriór, qui et aegre quaérit et nil ínuenit.
Ílle miserrumúst, qui, quom †esse cupit, quod edit nón habet.
Nam hércle ego huic dieí, si liceat, óculos effodiám lubens:
Íta malignitáte onerauit ómnis mortalís mihi.
Néque ieiuniósiorem néc magis ecfertúm fame
Vídi nec quoi mínus procedat quícquid facere occéperit:
Íta[que] uenter guttúrque resident ésurialis férias.

---

455. hos: *corr Beckerus* ‖ 458. inuiso *vel* inuisu ‖ 461. ipse: *corr Bo* ‖ 466. neque magis: *corr Bo* ‖ 467. qui ‖ 468. *del Py* ‖

Ílicet parasíticae arti máxumam malám crucem:
Íta iuuentus iám ridiculos ínopes[que] ab se[se] ségregat.
Níl morantur iám Lacones ími subsellí uiros,
Plágipatidas, quíbus sunt uerba síne penu et pecúnia.
Eós requirunt, quí lubenter quom éderint reddánt domi.
Ípsi obsonant, quaé parasitorum ánte erat prouíncia:
Ípsi de foró tam aperto cápite ad lenonés eunt
Quam ín tribu | apérto capite sóntes condemnánt reos.
Néque ridiculos iám terrunci fáciunt: sese omnés amant.
Nám ⟨ego⟩ ut dudum hinc ábii, accessi ad ádulescentes ín foro:
'Sáluete' inquam. 'quo ímus' [una] inquam 'ad prándium?' atque illí tacent.
'Quís ait: hoc? aut quís profitetur?' ínquam: quasi mutí silent,
Néque me rident. 'úbi cenamus ⟨úna⟩?' inquam: atque illi ábnuont.
Díco unum ridículum dictum dé dictis melióribus,
Quíbus solebam ménstrualis épulas ante adipíscier:
Némo ridet. scíui extemplo rém de compectó geri.
Né canem quidem írritatam uóluit quisquam imitárier,
Sáltem si non árriderent, déntes ut restríngerent.
Ábeo ab illis, póstquam uideo mé sic ludificárier:
Pérgo ad alios, uénio ad alios, deínde ad alios — úna res.
Ómnes ⟨de⟩ compécto rem agunt quási in Velabro oleárii.
(Núnc redeo inde, quóniam me ibi uídeo ludificárier.)
Ítem alii parasíti frustra obámbulabant ín foro.
Núnc barbarica lége certumst iús meum omne pérsequi:
Quí †concilium iniere, quo nos uíctu et uita próhibeant,
Ís diem dicam, írrogabo múltam, ut mihi cenás decem

469. Ilicet *vel* Licet || 470. *del Gul* | *del Ca* || 471. uni || 473. comederint || 477. iam *vel* tam || 478. *add Bo* || 479. *del Schoe* | 481. *add Schoe* || 484. compacto: *corr ex Charisio* || 489. *add Fl* | compacto: *corr Pareus* || 490. *incl Fl* | quoniam *vel* quom ||

Meo árbitratu dént, quom cara annóna sit. sic égero.
Núnc ibo ad portum hínc. est illic mi úna spes ce-
nática: 495
Si éa decolabít, redibo huc ád senem ad cenam ásperam.

HEGIO
SENEX

Quid est suauius quam bene rem gerere bono publico,
sicut ego feci heri, 498. 499. 500
Quom emi hosce homines? ubi quisque uident, eunt
obuiam
Gratulanturque eam rem. ita me miserum restitando
Retinendoque lassum reddiderunt:
Vix ex gratulando miser iam eminebam.
Tandem abii ad praetorem. ibi uix requieui, 505
Rogo syngraphum: datur mihi ilico: dedi Tyndaro: ille
abiit domum. 506. 507
Inde ilico reuortor domum, postquam id actumst. 508. 509
Eo protinus ad fratrem inde [abii], mei ubi sunt alii
captiui: 510
Rogo Philocratem ex Alide ecquis omnium
Nouerit. tandem hic exclamat eum sibi esse sodalem.
Dico eum esse apud me: hic extemplo orat obsecratque,
Eum sibi ut liceat uidere. iussi ilico hunc exsolui.
nunc tu sequere me, 514
Vt quod me orauisti impetres, eum hominem uti conuenias.

TYNDARVS
SERVOS

Nunc íllud est, quom mé fuisse quam ésse nimio máuelim:
Nunc spés opes auxíliaque a me ségregant spernúntque se.

497. decollabit: *corr* 'quidam' *apud Lamb* || 498—515. *cf ad Bacch.* 617 || 507. dedi *vel* de || 508. praeuortor *vel* reuortor || 510. *del Spengelius* || 513. eum *om.* B^1 || 516. nimio *vel* nemo || 517. spernuntque me: *corr Gul*

Hic íllest dies, quom núlla uitae meaé salus sperábilist:
Neque éxitium exitióst neque adeo spés, quae hunc mi aspellát metum:
Nec súbdolis mendáciis mihi úsquam mantellúmst meis.
(Nec sýcophantiís nec fucis úllum mantellum óbuiamst.)
Neque déprecatió perfidiis meís nec malefactís fugast,
Nec cónfidentiae úsquam hospitiumst néc deuorticulúm dolis.
Opérta quae fuére aperta súnt, patent praestígiae.
†Omnis res palamst: néque de hac re negótiumst,
Quín male occidam óppetamque péstem †eri uicem meamque.
Pérdidit me Arístophontes híc, qui intro uenít modo:
Ís me nouit: ís sodalis Phílocrati et cognátus est.
Néque iam Salus seruáre, si uolt, mé potest: nec cópiast,
†Nisi si aliquam corde máchinor astútiam.
Quám, malum? quid máchiner? quid cómminiscar? máxumas
†Nugas, ineptias incipisse: haereo.

HEGIO. ARISTOPHONTES. TYNDARVS
SENEX ADVLESCENS SERVOS

HE. Quo illúm nunc hominem próripuisse fóras se dicam ex aédibus?
TYN. Núnc enim uero ego óccidi: | eúnt ad te hostes, Týndare.
Quíd loquar? quid fábulabor? quíd negabo aut quíd fatebor? [mihi]
Res ómnis in incertó sitast: quid rébus confidám meis?
Vtinám te di prius pérderent quam périisti e patriá tua,

519. exilium: *corr Pontanus* | mihi hunc: *trai Bo* ‖ 520. mendaciis subdolis: *trai Py* ‖ 521. Nei *vel* Ne | *secl Langenus* ‖ 522. deprecatio *vel* precatio ‖ 523. deuerticulum *vel* diu. ‖ 527. uenit modo intro: *trai Ca* ‖ 531. Qua ‖ 535. *del Lindemannus* ‖ 537. peristi ‖

Arístophontes, qui éx parata re ímparatam omuém facis.
Occísast haec res, nísi reperio atrócem mi aliquam astútiam.
HE. Sequere: ém tibi hominem, adi átque adloquere. TYN. Quís homost me hominum míserior?
AR. Quíd istuc est, quod meós te dicam fúgitare oculos, Týndare,
Próque ignoto me áspernari, quási me numquam nóueris?
Équidem tam sum séruos quam tu, etsi égo domi libér fui,
Tu úsque a puero séruitutem séruiuisti in Álide.
HE. Édepol minume míror, si te fúgitat aut oculós tuos
Aút si te odit, qui ístum appelles Týndarum pro Phílocrate.
TYN. Hégio, istic homó rabiosus hábitus est in Álide:
Né tu quod istic fábuletur aúris immittás tuas.
Nám istic hastis ínsectatus ést domi matrem ét patrem,
Ét illic isti qui ⟨ín⟩sputatur mórbus interdúm uenit.
Proín tu ab istoc prócul recedas. HE. Ýltro istum a me. AR. Ain, uérbero?
Mé rabiosum atque ínsectatum esse hástis meum memorás patrem?
Ét eum morbum mi ésse, ut qui med ópus sit insputárier?
TYN. Né uerere: múltos iste mórbus homines mácerat,
Quíbus insputarí saluti fúit atque is prófuit.
AR. Quíd tu autem? etiam huic crédis? HE. Quid ego crédam huic? AR. Insanum ésse me.
TYN. Víden tu hunc, quam inimíco uoltu intúitur? concedi óptumumst,
Hégio: fit quód tibi [ego] dixi, glíscit rabies: cáue tibi.

---

545. iste: *corr B*[2] ‖ 547. hic: *corr Luchsius* ‖ 550. *add Py* ‖ 553. me: *corr Bo* ‖ 554. HE.: *corr Redslobius* ‖ 555. iis *vel* his ‖ 556. *dist Bo* ‖ 557. intuetur: *corr Bent* ‖ 558. *del Bo* ‖

HE. Crédidi esse insánum extemplo, ubi te áppellauit Týndarum.
TYN. Quín suom ipse intérdum ignorat nómen neque scit quí siet.
HE. Át etiam te suóm sodalem esse aíbat. TYN. Haud uidí magis:
Ét quidem Alcumeus átque Orestes ét Lycurgus póstea
V́na opera mihi súnt sodales qua íste. AR. At etiam, fúrcifer,
Mále loqui mi audés? non ego te nóui? HE. Pol planum íd quidemst
Nón nouisse, qui ístum appelles Týndarum pro Phílocrate.
Quém uides, eum ignóras: illum nóminas, quem nón uides.
AR. Ímmo iste eum sese aít qui non est ésse et qui ueróst negat.
TYN. Tu énim repertu's, Phílocratem qui súperes ueriuérbio.
AR. Pól ego ut rem uideó, tu inuentu's, uéra uanitúdine
Quí conuincas. séd quaeso hercle agedum áspice ad me. TYN. Em. AR. Díc modo:
†Te negas Tyndarum esse? TYN. Négo inquam. AR. Tun te Phílocratem
Ésse ais? TYN. Ego inquam. AR. Túne huic credis? HE. Plús quidem quam tibi aút mihi:
Nam ílle quidem, quem tu ésse hunc memoras, hódie hinc abiit Álidem
Ád patrem huius. AR. Quém patrem, qui séruos est? TYN. Et tú quidem
Séruos es, libér fuisti: et égo me confidó fore,

---

560. Quia: *corr Pontanus* ‖ 561. aiebat | haud uidi *vel* audiui di ‖ 562. alcmeus *vel* alcumeus ‖ 564. loqui mihi *vel* mihi loqui mihi | planum id quidem est *vel* phanum id quid ẽ ‖ 565. appelles *vel* appellas ‖ 567. ait *vel* aut ‖ 568. repertus: *corr Lamb* ‖ 569. inuentus: *corr Lamb* ‖ 571. Tunte *vel* Tute ‖ 573. tu hunc (*vel* tu) memoras esse: *trai Bo* ‖ 575. Seruus et liber: *corr Fl* |

Si húius huc recónciliasso in líbertatem fílium.
AR. Quíd ais, furcifér? tun †te gnatum memoras líberum?
TYN. Nón equidem me Líberum, sed Phílocratem esse aió. AR. Quid est?
Ýt scelestus, Hégio, nunc íste ⟨te⟩ ludós facit.
Nám is est seruos ípse neque praetér se umquam ei seruós fuit. 580
TYN. Quía tute ipse egés in patria néc tibi qui uiuás domist,
Ómnis inueníri similis tuí uis. non mirúm facis:
Ést miserorum, ut máleuolentes sínt atque inuideánt bonis.
AR. Hégio, uide sís, nequid tu huic témere insistas crédere:
Átque ut perspició, profecto iám aliquid pugnae édidit:
Fílium tuom quód redimere se aít, id ne utiquam míhi placet. 586
TYN. Scío te id nolle fíeri: efficiam támen ego id, si di ádiuuant.
Íllum restituam huíc, hic autem in Álidem me meó patri:
Própterea ad patrem hínc amisi Týndarum. AR. Quin túte is es:
Néque praeter te in Álide ullus séruos istoc nóminest.
TYN. Pérgin seruom me éxprobrare esse, íd quod ui hostili óptigit? 591
AR. Énim uero †iam nequeo cóntineri. TYN. Heus, aúdin quid ait? quín fugis?
Iám illic hic nos ínsectabit lápidibus, nisi illúnc iubes
Cónprehendi. AR. Crúcior. TYN. Ardent óculi: fit opus, Hégio. 594
Víden tu illi maculári corpus tótum maculis lúridis?

---

576. hunc ‖ 578. liberum: *corr Pontanus* ‖ 579. *add Gru* ‖ 580. se umquam *vel* eum quam ‖ 582. inuenire: *corr Ca* | tibi: *corr Fl* ‖ 586. ne utiquam *vel* ne iniquam ‖ 592. audin quid ait B^2 *in ras.* inquid ait *reliqui* ‖

Átra bilis ágitat hominem. AR. At pól te, si hic sapiát senex,
Píx atra agitet ápud carnuficem tuóque capiti inlúceat.
TYN. Iám deliraménta loquitur: láruae stimulánt uirum.
HE. †Hercle quid si hunc cónprehendi iússerim? TYN. Sapiás magis.
AR. Crúcior lapidem nón habere mé, ut illi mastígiae
Cérebrum excutiam, quí me insanum uérbis concinnát suis.
TYN. Aúdin lapidem quaéritare? AR. Sólus te solúm uolo,
Hégio. HE. Istinc lóquere, siquid uís: procul tamen aúdiam.
TYN. Námque edepol si adbítes propius, ós denasabít tibi
Mórdicus. AR. Neque pól med insanum, Hégio, esse créduis
Néque fuisse umquám neque esse mórbum quem istic aútumat.
Vérum siquid métuis a me, iúbe me uincirí: uolo,
Dúm istic itidem uínciatur. TYN. Ímmo enim uero, Hégio,
Istic qui uolt uínciatur. AR. Táce modo: ego te, Phílocrates
Fálse, faciam ut uérus hodie réperiare Týndarus.
Quíd mi abnutas? TYN. Tíbi ego abnuto? ⟨AR.⟩ Quíd agat, si absis lóngius?
HE. Quíd ais? quid si adeam húnc insanum? TYN. Núgas: ludificábitur,
Gárriet quoi néque pes umquam néque caput compáreat.
Órnamenta absúnt: Aiacem, hunc quóm uides, ipsúm uides.

---

597. Atra pix: *trai Lindemannus* ‖ 599. Hercle quid *vel* Quid ‖ 605. me: *corr Bo* ‖ 607. uinciri *vel* uincire ‖ 609. te *solus* B^2 *s. v.* ‖ 611. *add Lessingius* ‖ 612. AR. Quid: *corr* B^2 ‖ 613. *Post* Nugas *dist Ac* ‖ 614. quod: *corr Ac* ‖ 615. Ornamenta *vel* Ortamenta ‖

HE. Níli facio, támen adibo. TYN. Núnc ego omnino óccidi,
Núnc ego inter sacrúm saxumque stó nec quid faciám scio.
HE. Dó tibi operam, Arístophontes, síquid est quod mé uelis.
AR. Éx me audibis uéra quae nunc fálsa opinare, Hégio.
Séd hoc primum me expúrigare tíbi uolo, me insániam
Néque tenere néque mi esse ullum mórbum nisi quod séruio.
[AR.] Át ita me rex deórum atque hominum fáxit patriae cómpotem,
Vt istic Philocratés non magis est quam aút ego aut tu. HE. Eho, díc mihi,
Quís illic igitur ést? AR. Quem dudum díxi a principió tibi.
Hóc si secus repéries, nullam caúsam dico, quín mihi
Ét parentum et líbertatis ápud te deliquió siet.
HE. Quíd tu ais? TYN. Me túom esse seruom et té meum erum. HE. Haud istúc rogo.
Fuístin liber? TYN. Fúi. AR. Enim uero nón fuit, nugás agit.
TYN. Quí tu scis? an tú fortasse fuísti meae matri óbstitrix,
Qui íd tam audacter dícere audes? AR. Púerum te uidí puer.
TYN. Át ego te †uideo maior maiorem: em rursúm tibi.
Meám rem non curés, si recte fácias: num ego curó tuam?
HE. Fúitne huic patér Thensaurochrýsonicochrýsides?
AR. Nón fuit, neque égo istuc nomen úmquam audiui ante húnc diem.

---

616. AR.: *corr* B^2 | Nihil: *corr Lamb* ‖ 617. ego *vel* ergo ‖ 618. AR.: *corr* B^2 ‖ 619. AR. *add* B^2 ‖ 620. expurgare: *corr Ri* ‖ 630. qui id *vel* quid ‖ 631. hem: *corr Brix* ‖ 632. tua ‖

Phílocrati Theodóromedes fuít pater. TYN. Pereó probe.
Quín †quiescis dierectum cór meum, ac suspénde te:
Tú sussultas, égo miser uix ásto prae formídine.
HE. Sátin istuc mihi éxquisitumst, fuísse hunc seruom in Álide
Néque esse hunc Philocratém? AR. Tam satis quam númquam hoc inueniés secus.
Séd ubi is nunc est? HE. Ýbi ego minume atque ípsus se uolt máxume.
Tum ígitur ego derúncinatus, deártuatus súm miser
Huíus scelesti téchinis, qui me ut lúbitumst ductauít dolis.
Séd uide sis. AR. Quin éxploratum díco et prouisum hóc tibi.
HE. Cérton? AR. Quin nil, ínquam, inuenies mágis hoc certo cértius:
Phílocrates iam inde úsque amicus fuít mihi a pueró puer.
HE. Séd qua faciest túos sodalis Phílocrates? AR. Dicám tibi:
Mácilento ore, náso acuto, córpore albo, [et] oculís nigris,
Súbrufus aliquántum, crispus, cíncinnatus. HE. Cónuenit.
TYN. Ýt quidem hercle in médium ego hodie péssume procésserim:
Vaé illis uirgis míseris, quae hodie in térgo morientúr meo.
HE. Vérba mihi data ésse uideo. TYN. Quíd cessatis, cómpedes,
Cúrrere ad me méaque amplecti crúra, ut uos custódiam?
HE. †Satin me illi hodié scelesti cápti ceperúnt dolo?

---

639. Tam *vel* Ta ‖ 641. erumnatus: *corr Turnebus e membranis:* deruncinatus *Nonius quoque habuisse videtur* ‖ 642. thechnis: *corr Ri* ‖ 647. *del Guy* ‖ 653. Santin *vel* Satin ‖

Íllic seruom se ássimulabat, híc sese autem líberum.
Núculeum amisí, reliqui pígneri putámina.
Íta mi stolido súrsum uorsum os súbleuere offúciis.
Hícquidem me numquam írridebit. Cólaphe, Cordalió, Corax,
Íte istinc, [atque] ecférte lora. LOR. Núm lignatum míttimur?

HEGIO. LORARII. TYNDARVS. ARISTOPHONTES
SENEX SERVOS ADVLESCENS

HE. Inícite huic manicas ∠ ⏑ – mastígiae.
TYN. Quid hoc ést negoti? quíd ego deliquí? HE. Rogas?
Satór sartorque scélerum et messor máxume.
TYN. Non óccatorem dícere audebás prius?
Nam sémper occant príus quam sariunt rústici.
HE. †At ut confidenter mihi contra ástitit.
TYN. Decet ínnocentem séruom | atque innóxium
Confídentem esse, suom ápud erum potíssumum.
HE. Adstríngite isti súltis uehementér manus.
TYN. Tuós sum: tu has quidém uel praecidí iube.
Sed quíd negotist? quam ób rem suscensés mihi?
HE. Quia mé meamque rém, quod in te unó fuit,
Tuís scelestis fálsidicis falláciis
†Delácerauisti deártuauistíque opes,
Confécisti omnis rés ac rationés meas.
Ita mi éxemisti Phílocratem falláciis.
Illum ésse seruom crédidi, te líberum:
Ita uósmet aiebátis itaque nómina

---

655. Nuculeum *vel* Nucleum | retinui, *ut vid., Donatus* | pignori: *corr ex Nonio* ‖ 656. uersum *vel* uersus | subliuere ‖ 658. *del Guy* | CO ‖ 661. Sator sartorque *vel* Sator satorque ‖ 662. prius audebas dicere *Nonius* ‖ 663. sarriunt: *corr ex Nonio* ‖ 668. tuas ‖ 672. deartuasti dilacerauisti atque opes *Nonius* ‖ 674. et emisti: *corr* B^2 ‖

Intér uos permutástis. TYN. Fateor ómnia
Facta ésse ita ut ⟨tu⟩ dícis et falláciis
Abísse eum abs te méa opera atque astútia:
An, óbsecro hercle te, íd nunc suscensés mihi?
HE. At cúm cruciatu máxumo id factúmst tuo.
TYN. Dum ne ób malefacta péream, parui exístumo.
Si ego híc peribo, ast ílle ut dixit nón redit,
At erít mi hoc factum mórtuo memorábile,
⟨Me⟩ méum erum captum ex séruitute atque hóstibus
Reducém fecisse líberum in patriam ád patrem,
Meúmque potius mé caput perículo
Praeóptauisse quam ís periret pónere.
HE. Facito érgo ut Acherúnti clueas glória.
TYN. Qui pér uirtutem †peritat, non ínterit.
HE. Quando égo te exemplis péssumis [ex]cruciáuero
Atque ób sutelas tuás te Morti mísero,
Vel te ínteriisse uél periisse praédicent:
Dum péreas, nil intérdico aiant uíuere.
TYN. Pol si ístuc faxis, haúd sine poena féceris,
Si ille húc rebitet, sícut confido áffore.
AR. Pro di ínmortales: núnc ego teneo, núnc scio
Quid hoc sít negoti: méus sodalis Phílocrates
In líbertatest ád patrem in patriá ⏑ –.
Benést: nec quisquamst mi aéque melius quoí uelim.
Sed hóc mihi aegrest me huíc dedisse operám malam,
Qui núnc propter me méaque uerba uínctus est.
HE. Votuín te quicquam mi hódie falsum próloqui?
TYN. Votuísti. HE. Cur es aúsus mentirí mihi?
TYN. Quia uéra obessent ílli quoi operám dabam:
Nunc fálsa prosunt. HE. Át tibi oberunt. TYN.
Óptumest:
At erúm seruaui, quém seruatum gaúdeo,

---

678. *add Ca* ‖ 682. estumo: *corr Bo* ‖ 685. *add Bent* ‖ 687. periclo ‖ 689. ducas *vel* dueas: *corr* B^2 ‖ 691. *del Bo* ‖ 694. dicant: *corr Fl* ‖ 696. redibit et: *corr* '*quidam*' *apud Pareum* | afforet: *corr Pius* ‖ 698. sit hoc: *trai Bo* ‖ 703. quicquam *vel* quiquam ‖ 704. Votauisti: *corr Pareus* ‖

Quoi mé custodem addíderat erus maiór meus.
Sed málene id factum | árbitrare? HE. Péssume.
TYN. At ego áio recte, qui ábs te sorsum séntio:
Nam cógitato, síquis hoc gnató tuo
Tuos séruos faxit, quálem haberes grátiam?
Emítteresne nécne eum seruóm manu?
Essétne apud te is séruos acceptíssumus?
Respónde. HE. Opinor. TYN. Cúr ergo iratús mihi's?
HE. Quia illí fuisti quám mihi fidélior.
TYN. Quid tu? úna nocte póstulauisti ét die
Recéns captum hominem núperum, [et] nouícium
Te pérdocere, ut mélius consulerém tibi
Quam illí quicum una ⟨a⟩ púero aetatem exégeram?
HE. Ergo áb eo petito grátiam istam. dúcite,
Vbi pónderosas crássas capiat cómpedes:
Inde íbis porro in látomias lapidárias.
Ibi quom álii octonos lápides effodiúnt, nisi
Cottídiano sésquiopus conféceris,
Sescéntoplago nómen indetúr tibi.
AR. Per deós atque homines égo te obtestor, Hégio,
Ne tu ístunc hominem pérduis. HE. Curábitur:
Nam nóctu neruo uínctus custodíbitur,
Intérdius sub térra lapides éximet.
Diu ego húnc cruciabo, nón uno absoluám die.
AR. Certúmnest tibi istuc? HE. Nón moriri cértius.
Abdúcite istum actútum ad Hippolytúm fabrum,
Iubéte huic crassas cómpedes inpíngier:
Inde éxtra portam ad meúm libertum Córdalum
In lápicidinas fácite deductús siet.
Atque húnc me uelle dícite ita curárier,
Nequí deterius huíc sit quam quoi péssumest.
TYN. Cur égo te inuito me ésse saluom póstulem?

---

717. *dist Sey* ‖ 718. *del ex Nonio* ‖ 720. *add Py* ‖ 721. istam gratiam: *trai Py* ‖ 725. Cotidianos: *corr Gul* | ses(*vel* es)que opus ‖ 730. interdius *vel* interdiu ‖ 731. hunc ego ‖ 736. diductus ‖ 737. ita me uelle dicite: *trai Fl* ‖ 738. Nequi *vel* Nequid ‖

Períclum uitae meaé tuo stat perículo.
Post mórtem in morte níl est quod metuám mali.
Et sí peruiuo usque ád summam aetatém, tamen
Breue spátiumst perferúndi quae minitás mihi.
Vale átque salue, etsi áliter ut dicám meres.
Tu, Arístophontes, dé me ut meruisti, íta uale:
Nam míhi propter te hoc óptigit. HE. Abdúcite.
TYN. At únum hoc quaeso, si húc rebitet Phílocrates,
Vt mi éius facias cónueniundi cópiam.
HE. Perístis, nisi iam hunc é conspectu abdúcitis.
TYN. Vis haéc quidem herclest, ét trahi et trudí simul.
HE. Illic ést abductus récta in phylacam, ut dígnus est.
Ego illís captiuis áliis documentúm dabo,
Ne tále quisquam fácinus incipere aúdeat.
Quod ábsque hoc esset, quí mihi hoc fecít palam,
Vsque óffrenatum suís me ductarént dolis.
Nunc cértumst nulli pósthac quicquam crédere:
Satis súm semel decéptus. sperauí miser
Ex séruitute me éxemisse fílium:
Ea spés elapsast. pérdidi unum fílium,
Puerúm quadrimum quém mihi seruos súrpuit,
Neque eúm seruom umquam répperi neque fílium:
Maiór potitus hóstiumst. quod hoc ést scelus?
Quasi in órbitatem líberos prodúxerim.
Sequere hác: reducam te úbi fuisti. néminis
Miserére certumst, quía mei miseret néminem.
<AR.> Exaúspicaui ex uínclis: nunc intéllego
Redaúspicandum esse ín catenas dénuo.

---

740. Periculum: *corr Py* ‖ 742. Etsi *vel* Et si | peruiuo *vel* superuiuo ‖ 749. hunc iam: *trai Py* ‖ 755. offerre natum *vel* ofere natum: *corr Gul* ‖ 756. post haec: *corr Bo ex Guelf.* ‖ 760. surripuit: *corr Ca* ‖ 765. misereri: *corr Spengelius* | neminis me miseret nam me miseret *Nonius* ‖ 766. *add Py* ‖ uinculis: *corr Lamb* ‖

ACTVS IV

ERGASILVS
PARASITVS

Iúppiter supréme, seruas mé measque augés opes:
Máxumas opímitates ópiparasque offérs mihi:
Laudém lucrum ludúm iocum festíuitatem férias
Pompám penum potátiones sáturitatem gaúdium.
Néc quoiquam homini súpplicare †nunc certumst mihi:
Nam uél prodesse amíco possum uél inimicum pérdere.
Íta hic me amoenitáte amoena amoénus onerauít dies:
Síne sacris heréditatem sum áptus effertíssumam.
Nunc ád senem cursúm capessam hunc Hégionem, quoí boni
Tantum áffero, quantum ípse a diuis óptat, atque etiam ámplius.
Nunc cérta res est, eódem pacto ut cómici seruí solent,
Coníciam in collum pállium, primo éx med hanc rem ut aúdiat:
Speróque me ob hunc núntium aetérnum adepturúm cibum.

HEGIO. ERGASILVS
SENEX PARASITVS

HE. Quanto ín pectore hánc rem meó magis uolúto,
Tantó mi aegritúdo auctiór est in ánimo.
Ad íllum modúm sublitum ós esse mi hódie:
Neque íd perspicere quíui.
Quod quóm scibitúr, †per úrbem inridébor.

---

769. opimitates *vel* opimates ‖ 774. moenitate: *corr* B^2 | onerauit mihi: *corr Py* ‖ 777. afferro *vel* offero | a dis: *corr Bo* ‖ 779. me: *corr Bo* ‖ 783. 784. *cohaerent* ‖ 783. subitum | hodie mihi ‖ 785. cum *vel* com ‖

Quom extémplo ad forum áduenero, ómnes loquéntur
'Hic íllest senéx doctus, quoí uerba dáta sunt'.
Sed Érgasilus éstne hic, procúl †quem uideo?
Conlécto quidémst pallió: quidnam actúrust?
ERG. Moue áps te †moram atque, Érgasile, age hánc rem.
Éminor intérminorque, †nequis mihi obstiterit óbuiam,
Nísi qui satis diú uixisse sése homo arbitrábitur:
Nám qui obstiterit óre sistet. HE. Híc homo pugilatum íncipit.
ERG. Fácere certumst. proínde ut omnes ítinera insistánt sua,
Néquis in hanc plateám negoti cónferat quicquám sui:
Nám meus est ballísta pugnus, cúbitus catapultást mihi,
Ýmerus aries: túm genu †ad quemque iecero, ad terrám dabo.
Déntilegos omnés mortales fáciam, quemque offéndero.
HE. Quaé illaec eminátiost nam? néqueo mirarí satis.
ERG. Fáciam, ut huius dieí locique meíque semper méminerit,
Quí mi in cursu opstíterit †faxo uitae is extemplo opstiterít suae.
HE. Quíd hic homo tantum íncipissit fácere cum tantís minis?
ERG. Príus edico, néquis propter cúlpam capiatúr suam:
Cóntinete uós domi, prohibéte a uobis uím meam.
HE. Míra edepol sunt ní hic in uentrem súmpsit confidéntiam.
Vaé misero illi, quoíus cibo iste fáctust imperiósior.
ERG. Túm pistores scrófipasci quí alunt furfuribús sues,
Quárum odore praéterire némo pistrinúm potest:
Eórum si quoiúsquam scrofam in público conspéxero,

787. ductus: *corr Dousa* | quoi *vel* quo ‖ 792. quis: *corr Gru* ‖ 793. pugillatum ‖ 795. in hac platea: *corr Bo* ‖ 796. nam mihi haec balista pugnum est *gramm. de dub. nom.* ‖ 798. Dentilecos ‖ 799. est? nam: *corr Ac* ‖ 800. huius *vel* eius ‖ 806. imperiosior *vel* impensior ‖ 807. furfure: *corr Luchsius* ‖

Éx ipsis dominís meis pugnis éxculcabo fúrfures.
HE. Básilicas edíctiones átque imperiosás habet.
Sátur homost, habét profecto· in uéntre confidéntiam.
ERG. Túm piscatorés qui praebent pópulo pisces foétidos,
Qui áduehuntur quádrupedanti crúcianti canthério,
Quórum odos subbásilicanos ómnes abigit ín forum:
Eís ego ora uérberabo súrpiculis piscáriis,
Ýt sciant aliéno naso quam éxhibeant moléstiam.
Túm lanii autem quí concinnant líberis orbás oues,
Quí locant caedúndos agnos ét dupla agninám danunt,
Quí petroni nómen indunt uérueci sectário:
Eórum ego si in uiá petronem pública conspéxero,
Ét petronem et dóminum reddam mórtales misérrumos.
HE. Eúgepae: edíctiones aédilicias hícquidem habet,
Mírumque adeost ni húnc fecere Aetóli sibi agoránomum.
ERG. Nón ego nunc parasítus sum, sed régum rex regálior:
Tántus uentri cómmeatus méo adest in portú cibus.
Séd ego cesso hunc Hégionem oneráre laetitiá senem?
†Qui homine adaéque nemo uíuit fortunátior.
HE. Quae íllaec est laetítia quam illic laétus largitúr mihi?
ERG. Heús ubi estis? écquis ⟨hic est? écquis⟩ hoc aperit óstium?
HE. Híc homo ad cenam récipit se ad me. ERG. Áperite hasce ambás fores
Príus quam pultando [uel] ássulatim fóribus exitium ádfero.
HE. Perlúbet hunc hominem cónloqui: Ergásile. ERG. Ergasilum quí uocat?

811. editiones ‖ 815. subbasilicanos *vel* subbalsicanos | abegit (adegit *Priscianus*) ‖ 816. ego *vel* ergo ‖ 818. lanii *vel* lanu *vel* lanum ‖ 819. duplam: *corr Rostius* ‖ 821. Eum: *corr Brix* ‖ 823. edictiones *vel* editiones | edilicias *vel* et dilitias ‖ 824. fecere *vel* fecerunt | sibi aetoli: *trai Guy* ‖ 830. *add Bo* ‖ 832. pulsando *Nonius* | uel assultatim *vel* uel absultatim: *corr ex Nonio* | exitium dabo *Nonius* ‖ 833. Per lubet *vel* Periubet ‖

HE. Respíce. ERG. Fortuna quód tibi nec fácit nec faciet, [hoc] mé iubes.
Séd quis est? HE. Réspice ad me: Hégio sum. ERG. Óh mihi,
Quantumst hominum optumorum optume, in tempore aduenis.
HE. Nescíoquem ad portum náctus es ubi cénes: eo fastídis.
ERG. Cédo manum. HE. Manúm? ERG. Manum, inquam, cédo tuam actutúm. HE. Tene.
ERG. Gaúde. HE. Quid ego gaúdeam? ERG. Quia ego ímpero: age gaudé modo.
HE. †Pol maerores mihi anteuortunt gaudiis. [ERG. Noli irascier.]
ERG. Iám ego ex corpore éxigam omnis máculas maerorúm tibi:
Gaúde audacter. HE. Gaúdeo, etsi níl scio quod gaúdeam.
ERG. Béne facis: iubé — HE. Quid iubeam? ERG. Ígnem ingentem fíeri.
HE. Ígnem ingentem? ERG. Ita díco: magnus út sit. HE. Quid? me, uólturi,
Tuán causa [me] aedis íncensurum cénses? ERG. Noli iráscier.
Iúben an non iubés astitui aúlas, patinas élui,
Láridum atque †epulas foueri fóculis feruéntibus,
Álium pisces praéstinatum abíre? HE. Hic uigilans sómniat.
ERG. Álium porcinam átque agninam et púllos gallináceos?
HE. Scís bene esse, sí sit unde. ERG. †Pernam atque ophthálmiam,
Hóraeum scombrum ét trugonum et cétum et mollem cáseum?

---

834. facit *vel* facis | *del Brix* ‖ 835. quid *vel* qui ‖ 836. *cf ad Bacch.* 617 ‖ 838. Cedo manum H. manum *vel* Cedo manu H. manu ‖ 840. *del Ac* ‖ 844. me uolt (*vel* uol) uri: *corr Palm* ‖ 845. *del Gru* ‖ 850. ophthalmia ‖ 851. Horęum *vel* Horreum ‖

HE. Nóminandi istórum tibi erit mágis quam edundi cópia
Híc apud me, Ergásile. ERG. Mean me caúsa hoc censes dícere?
HE. Néc nil hodie néc multo plus tu híc edes, ne frústra sis:
Proín tu tui cottídiani uícti uentrem ad me ádferas.
ERG. Quín ita faciam, ut ⟨tú⟩te cupias fácere sumptum, etsi égo uetem.
HE. Égone? ERG. Tu ne. HE. Túm tu mi igitur érus es. ERG. Immo béneuolens.
Vín te faciam fórtunatum? HE. Málim quam miserúm quidem.
ERG. Cédo manum. HE. Em manúm. ERG. Di te omnes ádiuuant. HE. Nil séntio.
ERG. Nón enim es in sénticeto, eó non sentis. séd iube
Vása tibi pura ápparari ád rem diuinám cito
Átque | agnum afférri proprium pínguem. HE. Cur? ERG. Vt sácrufices.
HE. Quoí deorum? ERG. Mihi hércle: nam ego nunc tíbi sum summus Iúppiter,
Ídem ego sum Salús Fortuna Lúx Laetitia Gaúdium:
Proín tu diuom hunc sáturitate fácias tranquillúm tibi.
HE. Ésurire míhi uidere. ERG. Míquidem esurio, nón tibi.
⟨HE.⟩ Tuo árbitratu: fácile patior. ERG. Crédo: consuetú's puer.
⟨HE.⟩ Iúppiter te díque perdant. ERG. Te hércle — mi aequomst grátias
Ágere ob nuntiúm: tantum ego nunc pórto a portu tíbi boni.
Núnc tu mihi placés. HE. Abi, stultu's: séro post tempús uenis.

855. Pro uicti cotidiani uentrem *Nonius* ‖ 856. *add Bent* ‖ 859. Cedo *vel* Credo | adiuuant *vel* adiuuent ‖ 864. fortuna *vel* fortunax ‖ 865. deum: *corr Bo* ‖ 867. *add Pyl* | HE.: *corr Py* | consuetus: *corr Fl* ‖ 870. stultus: *corr Mue* ‖

ERG. Ígitur olim si áduenissem, mágis tu tum istuc díceres.
Núnc hanc laetitiam áccipe a me quám fero: nam fílium
Tuóm modo in portú Philopolemum uíuom, saluom et sóspitem
Vídi in publicá celoce ibidémque illum adulescéntulum
Áleum una et tuóm Stalagmum séruom qui aufugít domo,
Quí tibi surripuít quadrimum púerum filiolúm tuom.
HE. Ábi in malam rem, lúdis me. ERG. Ita me amábit sancta Sáturitas,
Hégio, itaque suó me semper cóndecoret cognómine,
Ýt ego uidi. HE. Meúm⟨ne⟩ gnatum? ERG. Tuóm gnatum et geniúm meum.
⟨HE.⟩ Ét captiuom illum Álidensem? ERG. *Μὰ τὸν Ἀπόλλω.* HE. Et séruolum
Meúm Stalagmum, meúm qui gnatum súrripuit? ERG. *Ναὶ τὰν Κόραν.*
HE. †Iám diu? ERG. *Ναὶ τὰν Πραινέστην.* HE. Vénit? ERG. *Ναὶ τὰν Σιγνίαν.*
⟨HE.⟩ Cérton? ERG. *Ναὶ τὰν Φρουσινῶνα.* HE. Víde sis — ERG. *Ναὶ τὰν Ἀλάτριον.*
HE. Quíd tu per barbáricas urbes iúras? ERG. Quia enim item ásperae
Súnt ut tuom uictum aútumabas ésse. HE. Vae aetatí tuae.
⟨ERG.⟩ Quíppe quando míhi nil credis, quód ego dico sédulo.
Séd Stalagmus quoíus erat tunc nátionis, quom hínc abit?
HE. Sículus. ERG. At nunc Sículus non est: Bóius est, boiám terit:

874. celoce *vel* cęlo te ‖ 875. Alium ‖ 879. *add Bent* ‖ 880. *add* B^2 | HE. *et* ERG.: *corr* B^2 | Et (*vel* Vt) seruolum ‖ 881. ne tan coram ‖ 882. ne tam prenestem | ERG. *et* HE.: *corr* B^2 | ne tan (*vel* tà) signeam ‖ 883. *add* B^2 | ne tam frusinonem (*vel* frusi non est) | ERG. *et* HE.: *corr* B^2 | ne tam (*vel* ton) alatrium ‖ 884. ERG. *et* HE.: *corr* B^2 | perbarbaricas *vel* barraricas ‖ 885. ERG.: *corr Sarac* ‖ 886. *add Sarac* ‖ 887. quo iusserat nunc: *corr* B^2 | hinc *vel* hic | abit *vel* abiit ‖ 888. Sicuius: *corr Ca* | et nunc sicuius: *corr Ca* | bolus: *corr* B^2 ‖

Líberorum quaérundorum caúsa ei credo uxór datast.
HE. Díc, bonan fidé tu mi istaec uérba dixistí? ERG. Bona.
HE. Di ínmortales, íterum gnatus uídeor, si uera aútumas.
ERG. Aín tu? dubium habébis etiam, sáncte quom ego iurém tibi?
Póstremo, Hegió, si parua iúri iurandóst fides,
Víse ad portum. HE. Fácere certumst: tu íntus cura quód opus est.
Súme, posce, próme quiduis: té facio cellárium.
〈ERG.〉 Nam hércle nisi mantíscinatus próbe ero, fusti péctito.
〈HE.〉 Aéternum tibí dapinabo uíctum, si uera aútumas.
ERG. Vnde id? HE. A me meóque gnato. ERG. Spónden tu istud? HE. Spóndeo.
ERG. Át ego tuom tibi áduenisse fílium respóndeo.
HE. Cúra quam optumé potes. ERG. Bene ámbula et redámbula.
Íllic hinc abiit: míhi rem summam crédidit cibáriam.
Di ímmortales, iam út ego collos praétruncabo tégoribus.
Quánta pernis péstis ueniet, quánta labes lárido,
Quánta sumini ábsumedo, quánta callo cálamitas,
Quánta laniis lássitudo, quánta porcináriis.
Nám si alia memorém quae ad uentris uíctum condúcúnt morast.
Núnc ibo, ut pro praéfectura meá ius dicam lárido,
Ét quae pendent índemnatae pérnis auxilium út feram.

---

892. *dist Gul* ‖ 894. Vise ad *vel* Vis erat ‖ 895. uis te *vel* iuste ‖ 896. 897. *add B*[2] ‖ 898. Sponde tu ‖ 901. *Novae scaenae inscriptionem del cum aliis Spengelius* | cibariam *vel* tibariam ‖ 902. pretruncabo *vel* pertruncabo | tergoribus: *corr Turnebus* ‖ 904. absumendo: *corr Valla* | collo: *corr B*[2] ‖ 907. PROPRAEFECTURAMEA (*ut vid.*): praefecturam et ‖ 908. PERNIS: perne eis *vel* pernies ‖

ACTVS V

PVER

Diéspiter te deíque, Ergasile, pérdant et uentrém tuom
Parasítosque omnis ét qui posthac cénam parasitís dabit.
Cladés calamitasque íntemperies módo in nostram aduenít domum.
Quasi lúpus esuriens †timui ne ín me faceret ímpetum:
Vbi uoltus * * sur * * ntis * * * * * * * * * * * * ímpetum
Nimisque hércle ego illum mále formidaui: íta frendebat déntibus.
Aduéniens totum déturbauit cúm carne carnárium,
Arrípuit gladium, praétruncauit tríbus tegoribus glándia,
Aulás calicesque omnís confregit nísi quae modialés erant:
Cocum pércontabatúr, possentne sériae feruéscere:
Cellás refregit ómnis intus réclusitque armárium.
Adséruate istunc súltis, serui: ego íbo, ut conueniám senem.
Dicam, út sibi penum álibi adornet, síquidem sese utí uolet:
Nam †hic quidem ut adornat aut iam níl est aut iam níl erit.

---

911. CLADES: cladis | CALAMITATESQ· ‖ 912ᵃ. TIMUI: metui ‖ 912ᵇ. *accessit ex A, de cuius lectione non constat* ‖ 913. FORMIDAUI, *ut videtur, e testim. Stud.*: formidabam ‖ 914. deturbauit totum: totum deturbat *in A locum habere videtur* ‖ 915. PRAERUNCAUIT | TEGORIBUS: tergoribus ‖ 916. CON**EGIT: confringit | modiales erant: MODIALAE|—SERANT, *ut vid.* 917. SERIAE: seriae *vel* serire ‖ 920. PENUMALIBIADORNET (*ut videtur*): penum aliud ornet ‖

HEGIO. SENEX **PHILOPOLEMVS.** **PHILOCRATES** ADVLESCENTES II

STALAGMVS SERVOS

HE. Iouí deisque agó gratiás merito mágnas,
Quom té redducém tuo patrí reddidérunt
Quomque éx miseriís plurumís me exemérunt,
Quae †adhuc te carens dum hic fui sustentábam,
Quomque húnc conspicór in potéstate nóstra
Quomque íllaec repértast fidés firma nóbis.
PHILOP. Sátis iam dolui ex ánimo et cura, sátis me lacrumis máceraui [hoc],
Sátis iam audiui tuás aerumnas ád portum mihi quás memorasti:
Hóc agamus. PHILOCR. Quíd nunc, quoniam técum seruauí fidem
Tíbique hunc reducem in líbertatem féci? HE. Fecisti út tibi,
Phílocrates, numquám referre grátiam possím satis,
Proínde ut tu proméritu's de me et fílio. PHILOP. Immó potes,
Páter, et poteris ét ego potero et dí eam potestatém dabunt,
Vt beneficium béne merenti nóstro merito múneres:
Sícut tu huic potés, pater mi, fácere merito máxume.
HE. Quíd opust uerbis? língua nullast quá negem quidquíd roges.
PHILOCR. Póstulo abs te, ut mi íllum reddas séruom quem hic relíqueram
Pígnus pro me, quí mihi melior quám sibi sempér fuit,

923. reducem *libri cum A*: *corr Schneiderus* ‖ 924. EX: et (*corr* B^2) | MEEXEMERUNT: me exemerunt *vel* met emerunt ‖ 925. te carens: CARENS, *ut vid.* | HUC ‖ 926. conspicio: *corr Geppertus* ‖ 927. haec *libri cum A*: *corr Bachius* ‖ 928. SATISME: me satis et | *del Ca* ‖ 933. promeritus: *corr Fl* ‖ 935. bene merenti *vel* bene meriti ‖ 937. opust *vel* opus ‖ 939. *cf. ad* 941 ‖

Pró benefactis éius ut ⟨e⟩i prétium possim réddere.
HE. Quód bene fecistí, referetur grátia. id quod póstulas,
Ét id et aliud quód me orabis ímpetrabis: átque te
Nólim suscensére, quod ego irátus ei fecí male.
PHILOCR. Quíd fecisti? HE. In lápicidinas cónpeditum cóndidi,
Ýbi resciui míhi data esse uérba. PHILOCR. Vae miseró mihi:
Própter meum capút labores hómini euenisse óptumo.
HE. Át ob eam rem míhi libellam pró eo argenti né duis:
Grátiis a me út sit liber [a]dúcito. PHILOCR. Edepol, Hégio,
Fácis benigne. séd quaeso hominem ut iúbeas arcessí. HE. Licet.
Vbi | estis, uos? íte actutum, Týndarum huc arcéssite.
Vós ite intro: intéribi ego ex hac státua uerbereá uolo
Érogitare, meó minore quíd sit factum fílio.
Vós lauate intéribi. PHILOP. Sequere hac, Phílocrates, me intró. PHILOCR. Sequor.

HEGIO. STALAGMVS
SENEX SERVOS

HE. Áge tu illuc procéde, bone uir, lépidum mancupiúm meum.
STAL. Quíd me oportet fácere, ubi tu tális uir falsum aútumas?
Fúi ego bellus, lépidus: bonus uir númquam neque frugí bonae
Néque ero: ne spem pónas umquam mé bonae frugí fore.

---

940. *add Sey* ‖ 941. *ante* 939 *exstat* | referetur *vel* refertur ‖ 948. Cratis: *corr Bo* | *del Lindemannus* ‖ 950. accersite ‖ 951. inter ibo | ueruere auolo *vel* ueruerce auolo *vel* ueruecea uolo ‖ 957. umquam ne (*vel* neque) spem ponas: *trai Schoe* ‖

⟨HE.⟩ Própemodum ubi locí fortunae tuaé sint facile intéllegis:
Sí eris uerax, tua éx re facies †éx mala meliúsculam.
Récte et uera lóquere: sed neque uére neque ⟨tu⟩ récte adhuc
Fécisti umquam. STAL. Quód ego fatear, crédin pudeat quom aútumes?
HE. Át ego faciam ut púdeat: nam in rubórem te totúm dabo.
STAL. Éia, credo ego, ímperito plágas minitarís mihi:
Tándem istaec aufér, dic quid fers, út feras hinc quód petis.
⟨HE.⟩ Sátis facundu's: séd iam fieri dícta compendí uolo.
STAL. V́t uis fiat. HE. Béne morigerus fuít puer: nunc nón decet.
Hóc agamus. iam ánimum aduorte ac míhi quae dicam edíssere.
Sí eris uerax, ⟨éx⟩ tuis rebus féceris meliúsculas.
STAL. Núgae istaec sunt: nón me censes scíre quid dignús siem?
HE. Át ea subterfúgere potis es paúca, si non ómnia.
STAL. Paúca effugiam, scío: nam multa euénient, et meritó meo,
Quía et fugi et tibí surripui fílium et eum uéndidi.
HE. Quoí homini? STAL. Theodóromedi in Álide Polyplúsio
Séx minis. HE. Pro di ínmortales: ís quidem huius ést pater
Phílocrati. STAL. Quin mélius noui quám tu et uidi saépius.

958. *Pers add* B^2 (*item* 961. 965) ‖ 960. Recte *vel* Recta | *add Schoe duce Py* ‖ 962. rumorem *vel* roborem ‖ 964. ista: *corr Schmidtius* ‖ 965. facundus: *corr Lamb* | dictis compendium: *corr Guy* ‖ 967. haec mihi: *corr Ca* ‖ 968. *add Ca* ‖ 970. potisses ‖ 971. *post* 973 *libri habent: trai Valla* | effugiam *vel* efficiam ‖ 973. theodoro medico ‖ 975. Philocrates *vel* Philocratis: *corr Fl* | noui *vel* nolii | te et: *corr Weilius* ‖

HE. Sérua, Iuppitér supreme, et me ét meum gnatúm mihi.
Phílocrates, per tuóm te [in]genium óbsecro, exi: té uolo.

PHILOCRATES. HEGIO. STALAGMVS
ADVLESCENS SENEX SERVOS

PHIL. Hégio, assum: síquid me uis, ímpera. HE. Hic gnatúm meum
Tuó patri ait se uéndidisse séx minis in Álide.
PHIL. Quám diu id factúmst? STAL. Hic annus íncipit uicénsumus.
PHIL. Fálsa memorat. STAL. Aút ego aut tu: nám tibi quadrímulum
Tuós pater pecúliarem páruolo pueró dedit.
PHIL. Quíd erat ei nomén? si uera dícis, memoradúm mihi.
STAL. Paégnium uocitátust: post uos índidistis Týndaro.
PHIL. Cúr ego te non nóui? STAL. Quia mos ést obliuisci hóminibus
Néque nouisse quóius nili sít faciunda grátia.
PHIL. Díc mihi, isne istíc fuit quem uéndidisti meó patri,
Quí mihi pecúliaris dátus est? ⟨STAL.⟩ Huius fílius.
HE. Víuitne is homo? STAL. Argéntum accepi, níl curaui céterum.
HE. Quíd tu ais? PHIL. Quin ístic ipsust Týndarus tuos fílius,
Ýt quidem hic arguménta loquitur: nam ís mecum a pueró puer
Béne pudiceque éducatust úsque ad adulescéntiam.
HE. Et miser sum et fórtunatus, †si uera dicitis.

---

977. tuum te *vel* tuum ‖ 982. paruulum: *corr Lindemannus* | 983. Quid *vel* Quod ‖ 984. Pecnium ‖ 986. nihil ‖ 988. *add Brunckius duce Ac* ‖ 993. fortunatus *vel* fortunatis | dicitis *vel* dicetis ‖

Eó miser sum, quía male illi féci, si gnatúst meus.
Eheu, quom ego plús minusue féci quam ⟨me⟩ aequóm fuit.
Quód male feci, crúcior: modo si inféctum fieri póssiet.
Séd eccum incedit húc ornatus haúd ex suis uirtútibus.

TYNDARVS. HEGIO. PHILOCRATES. STALAGMVS
SERVOS SENEX ADVLESCENS SERVOS

TYN. Vídi ego multa saépe picta quae Ácherunti fíerent
Crúciamenta: uérum enim uero núlla adaequest Ácheruns
Átque ubi ego fui in lápicidinis: íllic ibi demúmst locus,
Ýbi labore lássitudost [omnis] éxigunda ex córpore.
Nam úbi illo adueni, quási patriciis púeris aut monérulae
Aút anites aut cóturnices dántur quicum lúsitent:
Ítidem mi haec aduénienti upupa quí me delectém datast.
Séd erus eccum ante óstiumst: erus álter eccum ex Álide
Rédiit. HE. ⟨O⟩ salue, éxoptate gnáte mi. TYN. Hem, quid 'gnáte mi'?
Áttat, scio quor té patrem esse adsímules et me fílium:
Quía mi item ut paréntes lucis dás tuendi cópiam.
PHIL. Sálue, Tyndare. TYN. Ét tu quoius caúsa hanc aerumnam éxigo.

---

995. minusque: *corr Gronovius* | *add Bent* ‖ 996. *dist Py* ‖ 997. audax suis: *corr Muretus* ‖ 998. acherunti *vel* acheronti ‖ 999. acheruns *vel* acherons ‖ 1000. lapricidinis *vel* lapricidinas ‖ 1001. *del Bent* ‖ 1002. patricus *vel* patritus: *corr* B^2 ‖ 1003. aut cot. *vel* a cot. ‖ 1004. mihi haec *vel* haec mihi | delectet: *corr Lamb* ‖ 1005. ostium et erus: *corr Brix* ‖ 1006. Redit: *corr Ca* | *add Spengelius duce Gepperto* ‖ 1007. adsimules esse: *trai Guy* ‖ 1008. Quia *vel* Qui ‖ 1009. exigo *vel* exiguo (*ut A habuisse videtur*) ‖

PHIL. Át nunc liber ín diuitias fáxo uenies: nám tibi
Páter hic est: hic séruos, qui te huic hínc quadrimum súrpuit,
Véndidit patrí meo te séx minis. is té mihi
Páruolum pecúliarem páruolo pueró dedit.
† Íllic indicium fécit: nam hunc ex Álide huc redúcimus.
TYN. Quíd, huius filium —? PHIL. Íntus eccum frátrem germanúm tuom.
TYN. Quíd tu ais? addúxtin illum huius †filium captiuom?
PHIL. Quín, inquam, intus híc est. TYN. Fecisti édepol et recte ét bene.
PHIL. Núnc tibi pater hic ést. hic fur est tuós qui paruom hinc te ábstulit.
TYN. Át ego hunc grandis grándem natu ob fúrtum ad carnuficém dabo.
PHIL. Méritus est. TYN. †Ergo edepol méritam mercedém dabo.
Sed ⟨tu⟩ dic, oró, pater meus tún es? HE. Ego sum, gnáte mi.
TYN. [Núnc demum in memóriam redeo, quóm mecum ⟨re⟩cógito]
Núnc edepol demum ín memoriam régredior audísse me,
Quási per nebulam, | Hégionem meúm patrem uocárier.
HE. Ís ego sum. PHIL. Compédibus quaeso ut tíbi sit leuior fílius
Átque huic grauior séruos. HE. Certumst príncipio id praeuórtier.
Eámus intro, ut árcessatur fáber, ut istas cómpedis
Tíbi adimam, huic dem. STAL. Quoí peculi nil est, recte féceris.

1011. surripuit: *corr Py* ‖ 1015. *dist Sey* ‖ 1016—1022. *om A* ‖ 1019. nunc: *corr B*² ‖ 1021. *add Havetus* ‖ 1022. *del Osannus* | *add Gru* ‖ 1023. audisse *vel* audissem: REDISSE, *ut vid.* ‖ 1025. IS-EGO: Ego | TY.: *corr B*² ‖ 1026. HUIC: hic | SERUUSCERTUST | PRINCIPIO, *ut vid.*: principium | PRAEORTIER ‖ 1027. ACCERSATUR ‖ 1028. DEMQUOI ‖

CAT. Spéctatores ád pudicos móres facta haec fábulast,
Néque in hac subigitátiones súnt neque ulla amátio
Néc pueri suppósitio nec argénti circumdúctio,
Néque ubi amans adoléscens scortum líberet clam suóm patrem.
Huíus modi paucás poetae réperiunt comoédias,
Vbi boni melióres fiant. núnc uos, si uobís placet,
Ét si placuimús neque odio fúimus, signum hoc míttite,
Quí pudicitiae ésse uoltis praémium: plausúm date.

1030. subigitationes *vel* subi cogitationes ‖ 1035 *sq. dist Schoe* ‖

Nonius p. 220, 12: pilleus generis masculini. Plautus Captiuis: pileum quem habuit diripuit eumque ad caelum tollit'.

T. MACCI PLAVTI

CASINA

GRAECA · CLERVMENOE · DIPHILV

Festus Pauli p. 61, 7 M.: C a s i n a m fabulam Plautus inscripsit ab ancillae nomine Casina quam amari a sene introduxit [*ubi* Cassinam *et mox* Casia *boni codd.*].

PERSONAE

OLYMPIO VILICVS
CHALINVS SERVOS
CLEOSTRATA MVLIER
PARDALISCA ANCILLA
MYRRHINA MVLIER
LYSIDAMVS SENEX
ALCESIMVS SENEX
COQVOS
TIBICEN

ARGVMENTVM

Consérquam uxorem duó conserui | éxpetunt.
Aliúm senex allégat, alium fílius.
Senem ádiuuat sors: uérum decipitúr dolis.
Ita eí subicitur pró puella séruolus
Nequám, qui dominum múlcat atque uílicum.
Aduléscens ducit cíuem Casinam cógnitam.

---

3. Sors senem adiuuat: *trai Bo* || 4. pro puella *vel* puella || 5. mulgat: *corr Pius* ||

PROLOGVS

Saluére iubeo spéctatores óptumos,
Fidém qui facitis máxumi | et uós Fides.
Si uérum dixi, sígnum clarum dáte mihi,
Vt uós mi esse aequos iam índe a principió sciam.
Qui utúntur uino uétere sapientís puto
Et quí lubenter uéteres spectant fábulas.
Antíqua | opera et uérba quom uobís placent,
Aequómst placerę ante ⟨álias⟩ ueteres fábulas.
Nam núnc nouae quae pródeunt comoédiae
Multó sunt nequióres quam nummí noui.
Nos póstquam populi rúmore intelléximus
Studióse expetere uós Plautinas fábulas,
Antíquam | eius édimus comoédiam,
Quam uós probastis qui éstis in senióribus:
Nam iúniorum quí sunt, non norúnt, scio,
Verum út cognoscant dábimus operam sédulo.
Haec quóm primum actast, uícit omnis fábulas.
Ea témpestate flós poetarúm fuit,
Qui núnc abierunt hínc in communém locum:
Sed támen absentes prósunt ⟨pro⟩ praeséntibus.
Vos ómnes opere mágno esse oratós uolo,
Benígne ut operam détis ad nostrúm gregem.

---

1. aluere *vel* alue: *corr* B^2 ‖ 4. esse *solus* B^2 *sup. scr.* ‖ 8. *add Ri* ‖ 9. nunc *vel* hunc ‖ 11. rumorem: *corr Angelius* ‖ 13. edimus *vel* edidimus ‖ 17. primum *vel* primatum ‖ 20. *add Sey* ‖ 21. esse oratos *vel* operatos esse ‖

Eícite ex animo cúram atque alienum aés ◡ –,
Nequís formidet flágitatorém suom:
Ludí sunt, ludus dátus est argentáriis,
Tranquíllumst, Alcedónia sunt circúm forum.
Ratióne utuntur: lúdis poscunt néminem,
Secúndum ludos réddunt autem némini.
Aurés uociuae sí sunt, animum aduórtite:
Comoédia⟨i⟩ nómen dare uobís uolo.
Clerúmenoe uocátur haec comoédia
Graecé, latine Sórtientes. Deíphilus
Hanc graéce scripsit, póstid rursum dénuo
Latíne Plautus cúm latranti nómine.
Senex híc maritus hábitat: eist fílius:
Is úna cum patre ín illisce habitat aédibus.
Est éi quidam séruos, qui in morbó cubat —
Immo hércle uero in lécto, nequid méntiar —:
Is séruos, sed abhinc ánnos factumst sédecim,
Quom cónspicatust prímulo crepúsculo
Puéllam exponi. adít extemplo ad múlierem,
Quae illam éxponebat: órat, ut eam dét sibi.
Exórat, aufert, détulit rectá domum:
Dat eraé suae: orat, út eam curet éducet.
Era fécit, educáuit magna indústria,
Quasi si ésset ex se náta, non multó secus.
Postquam éa adoleuit ád eam aetatem |, út uiris
Placére posset, éam puellam | híc senex
Amát efflictim †ét item contra fílius.
Nunc síbi | uterque cóntra legionés parat
Patérque filiúsque clam alter álterum.
Pater ádlegauit uílicum, qui pósceret
Sibi istánc uxorem: is spérat, si ei sít data,

---

23. Eicite *vel* Dicite *vel* Diicite ‖ 26. flagitatorem *vel* flagitorem ‖ 27. neminem poscunt: *trai Ca* ‖ 30. *add Pareus* ‖ 31. clerumoene ‖ 32. deiphilus *vel* diphilus ‖ 40. PRIMULO: primo ‖ 45. FECIT: facit ‖ 46. Quasi si: QUASI ‖ 47. POSTQUAMEA: Postquam ‖ 48. EAM: at eam ‖ 51. PATERQ·FILIUSQ·: Paterque filius *(sed* alterumque *VEJ)* ‖ 53. ISTANC: istam ‖

Sibi fóre paratas clam úxorem excubiás foris.
Filíus is autem armígerum adlegauít suom,
Qui síbi eam uxorem póscat: scit, si id ímpetret,
Futúrum quod amat íntra praesepís suas.
Senis úxor sensit uírum | amori operám dare:
Proptérea | una cónsentit cum fílio.
Ille aútem postquam fílium sensít suom
Eandem íllam amare et esse ímpedimentó sibi,
Hinc ádulescentem péregre ablegauít pater.
Sciéns ei mater dát operam absentí tamen.
Is — ne éxspectetis — hódie in hac comoédia
In úrbem non redíbit: Plautus nóluit:
Pontem ínterrupit, quí erat ei in ítinere.
Sunt híc, inter se quós nunc credo dícere:
'Quaeso hércle, quid istuc ést? seruiles núptiae?
Seruín uxorem dúcent aut poscént sibi?
Nouom áttulerunt, quód fit nusquam géntium.'
At ego áio id fieri in Graécia et Carthágini
Et híc in nostra térra, †in Apulia:
Maióreque opere ibí seruiles núptiae
Quam líberales étiam curarí solent.
Id ní fit, mecum pígnus, siquis uólt, dato
In úrnam mulsi, Poénus dum iudéx siet
Vel Graécus adeo uél mea causa Ápulus.
Quid núnc? nil agitis? séntio, nemó sitit.
Reuórtar ad illam puéllam | expositíciam,
Quam sérui summa uí sibi uxorem éxpetunt.
Ea ínuenietur ét pudica et líbera,
Ingénua Atheniénsis: neque quidquám stupri
Faciét profecto in hác quidem comoédia.

---

54. UXORE ‖ 55. ISAUTEM: autem | allegauit: ADLEGAT ‖ 60. FILIUMSENSIP: sensit filium ‖ 62. ablegauit: ABLEGAT ‖ 63. EIMATER: eius mater ei | ADSENTI ‖ 64. IS: His ‖ 65. REDIBIT: rediuit ‖ 66. EI: ei *vel* et | in itinere: ITINERE ‖ 67. INTERSEQUOSNUNCCREDO: quos credo nunc inter se ‖ 71. AIOID: alio hoc *vel* alia hoc ‖ 73. OPERE: opera ‖ 75. PIGNUS: *vel sic vel* pugnus *vel* pingnus ‖ 77. APULUS: appulus ‖ 78. QUID: Quid *vel* Qui ‖

Mox hércle uero póst transactam fábulam
Argéntum siquis déderit, ut ego súspicor,
Vltro íbit nuptum, nón manebit aúspices.
Tantúmst. ualete, béne rem gerite et uíncite
Virtúte uera, quód fecistis ántidhac.

ACTVS I

OLYMPIO. CHALINVS
VILICVS SERVOS

OL. Non míhi licere meám rem me solum út uolo
Loqui átque cogitáre sine ted árbitro?
Quid tú, malum, me séquere? CHA. Quia certúmst mihi,
Quasi úmbra, quoquo tu íbis te sempér sequi.
Quin édepol etiam, si ín crucem uis pérgere,
Sequí decretumst: dehínc conicito céterum:
Possísne necne clám me sutelís tuis
Praerípere Casinam uxórem, proinde ut póstulas.
OL. Quid tíbi negotist mécum? CHA. Quid ais, ímpudens?
Quid in úrbe reptas, uílice haud magní preti?
OL. Lubét. CHA. Quin ruri es ín praefecturá tua?
Quin pótius quod legátumst tibi negótium
Id cúras atque urbánis rebus te ápstines?
Huc míhi uenisti spónsam praereptúm meam.
Abi rús, abi dieréctus tuam in prouínciam.
OL. Chalíne, non sum oblítus officiúm meum:
Praeféci ruri récte qui curét tamen.

---

84. TRANSACTAMFABULAM: transacta fabula ‖ 87. GERITEUINCITE ‖ 88. ANTIDAC: antid hac *vel* antid hanc ‖ 91. OL.: *corr Ac itemque in sequentibus* ‖ 92. QUOQUOTUIBEISTESEMPERSEQUI: quoquo ibis tu te persequi ‖ 97. NEGOTISTMECUM: negoti mecum est ‖ 98. QUID: Quid *vel* Qui | REPTAS: reptas *vel* rectas | HAUD: hic ‖ 102. HUCMIHI: Huc ‖

Ego húc quod ueni in úrbem si impetráuero,
Vxórem ut istam dúcam quam tu déperis,
Bellam ét tenellam Cásinam, conseruám tuam:
Quando égo eam mecum rús uxorem abdúxero,
Rure íncubabo usque ín praefecturá mea.
CHA. Tun íllam ducas? hércle me suspéndio
Quam tu éius potior fías satiust mórtuom.
OL. Mea praédast illa: proín tu te in laqueum índuas.
CHA. Ex stérculino effósse, tua illaec praéda sit?
OL. Scies hóc ita esse. uaé tibi: quot té modis,
Si uíuo, habebo in núptiis miserúm meis.
CHA. Quid tú mihi facies? OL. Égone quid faciám tibi?
Primum ómnium huic lucébis nouae nuptaé facem:
(Postílla ut semper ímprobus nilíque sis.)
Postíd locorum quándo ad uillam uéneris,
Dabitúr tibi amphora úna et una sémita,
Fons únus, unum ahénum et octo dólia:
Quae nísi erunt semper pléna, ego te implebó flagris.
Ita te ággerunda cúruom aqua faciám probe,
Vt póstilena póssit ex te fíeri.
Post aútem ruri nísi tu †aceruom éderis
Aut quási lumbricus térram, quod te póstules
Gustáre quicquam: númquam edepol ieiúnium
Ieiúnumst aeque atque égo te ruri réddibo.
Postíd, quom lassus fúeris et famélicus,
Noctu út condigne té cubes curábitur.
CHA. Quid fácies? OL. Concludére in fenestram fírmiter,
Vnde aúscultare póssis, quom ego illam aúsculer.
Quom míhi illa dicet: 'mi ánimule, mi Olýmpio,

---

106. SI: nisi ‖ 107. ISTAM: istanc ‖ 109. QUANDO***MECUM ‖ 110. RURE: iure ‖ 111. TUN: Tu ‖ 112. SATISEST ‖ 114. sterculino: *vel sic vel* STERCUILINO | SIT: est ‖ 115. UAETIBIQUOT: LY. Ve tibi. OL. quot ‖ 116. UIUO: uiuo *vel* uiuio ‖ 119. *secl Guy* | NIHILIQ·: nihilque ‖ 120. LOCARUM | ADUILLAM: ad illam ‖ 122. AHENUM: aenum ‖ 126. RURIN**I: ruri nisi *vel* nisi ruri ‖ 129. INUNUMST: ieiunium est *(corr Lamb)* ‖ 132. concludere: NONCLUDERE, *ut vid* | fenestram: FENESTRA ‖ 133. HAUSCULTARE | AUSCULER: osculer ‖

Mea uíta, mea mellílla, mea festíuitas:
Sine tuós ocellos deósculer, uoluptás mea,
Sine, amábo, ted amári, meus festús dies,
Meus púllus passer, méa columba, mí lepus':
Quom mi haéc dicentur dícta, tum tu, fúrcifer,
Quasi mús in medio páriete uorsábere.
[CHA.] Nunc né tu te mihi réspondere póstules.
Abeo íntro: taedet tuí sermonis. CHA. Té sequor:
Hicquidém pol certo níl ages sine med árbitro.

ACTVS II

CLEOSTRATA. PARDALISCA
MVLIER ANCILLA

CLE. Obsígnate céllas, reférte anulum ád me:
Ego húc transeo ín proxumum ád meam uicínam.
Vir síquid uolét me, facite hínc accersátis.
PAR. Prándium iússerat sénex sibi parári.
CLE. St,
Táce atque abi: néque paro néque hodie coquétur:
Quándo is mi et fílio áduorsatúr suo
Ánimi amorísque causá sui,
Flágitium illud hóminis.
Ego illúm fame,
Ego illúm siti,
Maledíctis malefáctis amátorem ulcíscar.

---

137. Sine amabo te amari (ted *Ca*): SINEUEROAMARITE ‖ 140. UERSAUERE: *idem B ante corr. et E.* uorsauere *V* ‖ 141. *del Dousa* ‖ 142. TUISERMONIS: sermonis tui | #TE: OL. Te *vel* Ote (*corr Dousa*) ‖ 143. MED: met ‖ 145. UICINIAM ‖ 146. HINC: hinc me ‖ 148. ST: Sta: *quod a v.* 147 *separavit Spengelius* ‖ 150. aduorsatur suo: SUOADUORSATUR ‖ 152—154. *contrahit A: recte discr Sey et Spengelius* ‖

Ego pol illum probe incommodis dictis angam:
Fáciam, uti proínde ut est dígnus uitám colat,
Ácheruntis pábulum,
Flágiti †persequentem,
Stabulúm nequítiae.
Nunc húc meas fortúnas
Eó questum ad uicínam.
Séd foris concrépuit atque eápse eccam egreditúr foras.
Non pol per tempus iter huc mihi incepi.

MYRRHINA. CLEOSTRATA

MVLIERES II

MY. Sequimíni, comites, in próxumum me huc. heus
uós, ecquis haec quae lóquor audit? 165.166
Ego hic éro, uir si aut quispiám quaeret.
Nam úbi domi sóla sum, sópor manus cálui-
tur. 168.169
Iussin colum ferri mihi? CLE. Myrrhina, salue. 170.171
MY. Salue mecastor: sed quid tu's tristis, ama-
bo? 172.173
CLE. Ita solent omnes quae sunt male nuptae: 174.175
Domi et foris aegre quod sit satis semper est. 176.177
Nam ego ibam ad te. MY. Et pol ego istuc ad te.
Sed quid est, quod tuo nunc animo aegrest?
Nam quod tibist aegre, idem mihist diuidiae. 180.181
CLE. Credo écastor: nam uícinam nemínem amo me-
rito mágis quam te
Nec †qua in plura sint mihi quae ego uelim.

---

156. *cf ad Bacch* 617 ‖ 157. UTEST: est | DIGNAM ‖ 161. 162 *contrahit A: discr Stu* | HUC: hinc | UICINAM: uicinas ‖ 163. ATQ·IPSAECCA: atque ea ipsa eccam (*corr Bo*) | FORAS *om A* ‖ 164. *cf ad Bacch* 617 | non pol: NON | HUCMIHI: mihi ‖ 165. 166. COMITES: comitis ‖ LOQUOR: loquar ‖ 170—181. *cf ad Bacch* 617 ‖ 168. 169. CALUITUR: calpitur ‖ 180. 181. DIUIDIAE: diuidue ‖ 182. 183. *ita B: contrahit A* MIHIQUAEEGOUELIM *proprio v. includens* | SINT: sunt ‖

MY. Amo te atque istuc expeto scire quid sit.
CLE. Vir 184.185
Péssumis mé modis déspicatúr domi.
MY. Hém. CLE. Quid est? MY. Díc idem hoc
— nám pol hau sátis meo
Córde accepí querellás tuas — ópsecro.
CLE. Vír me habet péssumis déspicatám modis
Néc mihi iús meum óptinendi óptiost.
MY. Míra sunt, uéra si praédicas: nám uiri
Iús suom ad múlieres óptinere haúd queunt.
CLE. Quín mihi ancíllulam ingrátiis póstulat,
Quaé meast, quaé meo edúcta sumptú siet,
Vílico sé suo dáre: sed ipsus éam amat.
MY. Obsecro, tace. nam hic nunc licet dicere. nos
sumus. CLE. Itast. 196.197
MY. Vnde ea tibist?
Nám peculí probam níl habere áddecet
Clám uirum et †quae habet pártum ei haud cóm-
modest,
Quín uiro aut súbtrahat aút stupro inuénerit.
Hóc uiri cénseo esse ómne quicquíd tuomst.
CLE. Tu quidem aduorsum tuam amicam omnia
loqueris.
MY. Tace sís, stulta, et mi auscúlta.
Nolí sis tu illi aduórsari:
Sine amét, sine quod lubet íd faciat,
Quandó tibi nil domi délicuomst.

---

184. 185. *cf ad Bacch* 617 ‖ 186. PESSUMISMEMODISDESPICATURDOMI: me habet pessimis despicatam modis: *cf* 189 | *sequitur in libris praeter A v.* 190: *trai Ac* ‖ 187. 188. *dist Sey* ‖ 187. HEM⁑QUIDEST⁑DIC: M. Hem quid est dic | hoc Nam pol haud: NAMPOLHAU *A* ‖ 188. CORDE *versui* 187 *adhaeret* ‖ 190. *cf ad v.* 186 ‖ 191. 192. *contrahit B* ‖ 193—195. *duobus v. comprehendit B, quorum alter ab* Educata *incipit* ‖ 193. ingratis ‖ 194. educata: *corr cod Lang.* ‖ 195. suo se: *trai Bent* ‖ 196—198. *lacunosi sunt* ‖ 198. *versui sequenti addit B* ‖ 200. commodi est: *corr Lipsius* ‖ 201. uiro *vel* uero ‖ 203. *cf ad Bacch* 617 ‖ 204. 205 *contrahit B, item* 206 *et* 207, 208 *et* 209 ‖

CLE. Satin sána's? nam tuquidem áduorsus
Tuam istaéc rem loquere. MY. Insípiens,
Sempér tu huic uerbo uítato abs tuo uíro. CLE. Quoi uerbo? MY. Ei fóras, mulier.
CLE. St,
Táce. MY. Quid est? CLE. Ém. MY. Quis est quém uides? CLE. Vir éccum it.
Íntro abi, adprópera [age], amabo. MY. Ímpetras: ábeo.
CLE. Mox magis quom otium mihi et tibi erit,
Igitur tecúm loquar: núnc uale. MY. Váleas.

LYSIDAMVS. CLEOSTRATA
SENEX MVLIER

LY. Omníbus rebus †ego amorem credo et nitoribus nitidis anteuenire,
Nec pótis quicquam comménorari, quod plús salis plusque lepóris †hodie
Habeát. cocos equidem nímis demiror, qui útuntur condímentis,
Eos eó condimento úno ⟨non⟩ utíer, omnibus quod praéstat.
Nam ubi amór condimentum ínerit, †quoiuis placituram credo,
Neque sálsum neque suaue ésse potest quicquam, úbi amor non admíscetur:
Fel quód amarumst, id mél faciet: hominem éx tristi lepidum ét lenem.
Hanc égo de me coniécturam domi fácio magis quam ex aúditis:

209. ista: *corr Bo* ‖ 210—212. abtuo: *corr* B^2 | Ei *add* B^2 E^2 | Mulier est (*vel* # est): *corr Gru* (St *separavit a v.* 210. 211 *Sey*) ‖ 213. *Personas in spat add* B^2 | hem: *corr Mue* ‖ 214. MY. *praem* B^2 | *del Geppertus* | CLE.: *corr Dissald* ‖ 215. *cf ad Bacch* 617 | MY.: *corr Dissald* ‖ 216. CLE.: *corr Dissald* ‖ 217. itidis ‖ 220. *add man. rec. in B* ‖ 221. inierit ‖ 222. admiscetur *vel* admiscitur ‖

Qui quám amo Casinam mágis, †inicio mundítiis Munditiam ántideo.
Myropólas omnis sóllicito: ubiquómquest lepidum unguéntum, unguor,
Vt illí placeam: et placeo, út uideor. sed uxór me excruciat, quía uiuit.
Tristem ástare aspició: blande haec mihi mála mers appellándast.
Vxór mea meaque amoénitas, quid tú agis? CLE. Manum abi atque ábstine.
LY. Heiá, mea Iuno, nón decet esse té tam tristem tuó Ioui.
Quo núnc abis? CLE. Mitte mé. LY. Mane. CLE. Non máneo. LY. At pol ego té sequar.
CLE. Óbsecro, sánun es? LY. Sánus. quam téd amo.
CLE. Nólo ames. LY. Nón potes ímpetrare. CLE. Énecas.
LY. Véra dicás uelim. CLE. Crédo ego istúc tibi.
LY. Réspice, o mí lepos. CLE. Némpe ita ut tú mihi's.
Vnde híc, amabo, unguénta olent? LY. Oh périi.
Manufésto miser teneór. cesso caput pállio detergére?
Vt té bonus Mercuriús perdat, myropóla, quia haec mihi dédisti.
CLE. Eho tú, nili, caná culex: uix teneór, quin quae decent té dicam.
Sénecta aetate | únguentatus pér uias, ignáue, incedis?
LY. Pól ego amico dédi quoidam operam, dum émit unguenta. CLE. Vt cíto commentust.
Écquid te pudet? LY. Ómnia quae tu uís. CLE. Vbi in lustrá iacuisti?
LY. Égon in lustra? CLE. Scío plus quam tu me árbitrare. LY. Quíd id est? quíd [tu] scis?

---

225. casinam *vel* casiam | inicio *vel* initio | munditianti deo: *corr Ca* || 226. Miro pol has: *corr* B^2 | es || 227. illi placeat || 228. mala res: *corr Brix* || 229. Abi atque abstine manum: *trai Sey* || 232. *dist Schoe* | quam te clamo (*vel* damo) || 233. enegas || 236. unguenta adolent *vel* ungent adolent || 239. nihil hic anaculix || 240. unguentus: *corr* B^2 || 241. commendatus est: *corr Py* || 243. *del Geppertus* ||

CLE. Té sene omnium †senem néminem esse ignáuiorem.
Ýnde is, nili? ubí fuisti? ubí lustratu's? úbi bibisti?
Mádes mecastor: uíde palliolum ut rúgat. LY. Di me et te ínfelicent,
Sí ego in os méum hodie uíni guttam índidi.
CLE. Ímmo age ut lubét bíbe, es, disperde rém.
LY. Ohe, iám satis, uxor, ést:
Compríme te, nimium tínnis.
Relínque aliquantum orátionis, crás quod mecum lítiges.
Séd quid ais? iam dómuisti animum, pótius ut, quod uír uelit
Fíeri, id facias, [potius] quam áduorsere cóntra? CLE. Qua de ré? LY. Rogas?
Súper ancilla Cásina: ut detur núptum nostro uílico,
Séruo frugi, atque úbi illi bene sit lígno, aqua calidá, cibo,
Véstimentis, úbique educat púeros quos pariát ◡ –,
Pótius quam illi séruo nequam dés armigero [nisi] atque ímprobo,
Quoí homini | hodié peculi númmus non est plúmbeus.
CLE. Mírum ecastor té senecta aétate officiúm tuom
Nón meminisse. LY. Quíd iam? CLE. Quia, si fácias recte aut cómmode,
Mé sinas curáre ancillas: quaé meast curátio.
LY. Quí, malum, homini scútigerulo dáre lubet? CLE. †Quia enim fílio
Nós oportet ópitulari único. LY. At quamquam únicust,
Nílo magis ille únicust mihi fílius quam ego illí pater:

---

245. his (es *Nonius*) | uiuisti: *corr* B^2 (lustretur *et* bibatur *Nonius*) ‖ 246. Adest: *corr Schoe* | di *vel* de | infilicent *vel* infilicem: *corr Pius* ‖ 247—250. *duobus v. conprehendit B, quorum alter* Bibe *incipit: discr Schoe* ‖ 247. hodie *solus* B^2 *sup. scr.* ‖ 250. tinnes ‖ 253. 254. *del Py* | LY. (*add* B^2E^2) Rogas super ‖ 257. *del Ca* ‖ 260. certe | aut *vel* et ‖ 261. Me sinas curare *vel* Curare me sinas ‖ 262. lubet *vel* iubet ‖ 264. unicus est ille mihi: *trai Geppertus* ‖

Íllum mi aequiúst quam me illi quaé uolo concédere.
CLE. Tú ecastor tibi, hómo, malam rem quaéris: subolet, séntio.
LY. Égo⟨ne⟩? CLE. Tu: nam quíd friguttis? quíd istuc tam cupidé cupis?
LY. Ýt enim frugi séruo detur pótius quam seruo ímprobo.
CLE. Quíd si ego impetro átque exoro a uílico, causá mea
Ýt eam illi permíttat? LY. Quid si ego aútem ab armigero ímpetro,
⟨Ýt⟩ eam illi permíttat? atque hóc credo impetrássere.
CLE. Cónuenit. uin tuís Chalinum huc éuocem uerbís foras?
Tú eum orato, ego aútem orabo uílicum. LY. Sané uolo.
CLE. Iam híc erit: nunc éxperiemur, nóstrum uter sit blándior.
LY. Hércules dique ístam perdant, quód nunc liceat dícere.
Égo discrucior míser amore, illa aútem quasi ob indústriam
Mi áduorsatur. súbolet hoc iam uxóri, quod ego máchinor:
Própter eam rem mágis armigero dát operam de indústria.

LYSIDAMVS. CHALINVS
SENEX SERVOS

LY. Qui íllum di omnes deaéque perdant. CHA. Te — úxor aiebát tua
Mé uocare. LY. Ego ením uocari iússi. CHA. Eloquere quíd uelis?

---

267. *add Ca* ‖ 270. permittat *vel* permittam ‖ 271. *add Guy* ‖ 272. Conueni tu uis (*vel* ius) tuis: *corr Geppertus* ‖ 276. autem illa: *corr* B^2 | industria ‖ 279. CHA. *add* B^2 *in spat* | *dist Sey* | alebat *vel* aiebat ‖ 280. iussit: *corr* B^2

LY. Prímum ego te porréctiore frónte uolo mecúm loqui:
Stúltitiast ei te ésse tristem quoíus potestas plús potest.
†Pro bone frugi hominém iam pridem esse árbitror. CHA. Intéllego.
Quín, si ita arbitráre, emittis mé manu? LY. Quin íd uolo:
Séd nil est me cúpere factum, nísi tu factis ádiuuas.
CHA. Quíd uelis, modo íd uelim me scíre. LY. Ausculta, ego ⟨é⟩loquar.
Cásinam ego uxorém promisi uílico nostró dare.
CHA. Át tua uxor fíliusque prómiserunt míhi. LY. Scio:
Séd utrum nunc tu caélibem te⟨d⟩ ésse mauis líberum
Án maritum séruom aetatem dégere et gnatós tuos?
Óptio haec tuást: utram harum uís condicionem áccipe.
⟨CHA.⟩ Líber si sim, meó periclo uíuam: nunc uiuó tuo.
Dé Casina certúmst concedere hómini nato némini.
LY. Íntro abi atque actútum uxorem huc éuoca ante aedís cito:
Ét sitellam huc técum efferto cúm aqua et sortis. CHA. Sátis placet.
LY. Égo pol istam iam áliquouorsum trágulam decídero.
Nám si sic nil ímpetrare pótero, saltem sórtiar.
Íbi ego te et suffrágatores tuós ulciscar. CHA. Attamen
Míhi obtinget sors. LY. Ýt quidem pol péreas cruciatú malo.
⟨CHA.⟩ Míhi illa nubet: máchinare quídlubet quouís modo.
LY. Ábin hinc ab oculís? CHA. Inuitus mé uides: uiuám tamen.

281. porrectiorem | frontem *vel* fronte ‖ 282. LY. *praem.* *B*² | esset: *corr* *B*²*E*² ‖ 287. miscere | *add Mue* ‖ 290. *add Bo* ‖ 292. LY. *praem.* *EV* ‖ 293. *add* *B*² ‖ 296. sitelam *vel* sitellam ‖ 298. potero *vel* potuero ‖ 299. CHA. *add* *B*² *in spat* ‖ 300. LY. *B*² *in spat:* CHA. *E* ‖ 301. *add* *B*² ‖

LY. Súmne ego miser homó? satin omnes ⟨rés⟩ sunt aduorsaé mihi?
Iám metuo, ne Olýmpionem méa uxor exoráuerit,
Né Casinam ducát. si id factumst, écce me nullúm senem.
Sí non impetráuit, specula étiam in sortitúst mihi.
Sí sors autem décolassit, gládium faciam cúlcitam
Eúmque incumbam. séd progreditur óptume eccum Olýmpio.

OLYMPIO. LYSIDAMVS
SERVOS SENEX

OL. Vna édepol opera in fúrnum calidum cóndito
Atque íbi torreto mé pro pane rúbido,
Era, qua ístuc opera a me ímpetres quod póstulas.
LY. Saluós sum: salua spés est, ut uerba aúdio.
OL. Quid tú me †uera líbertate térritas?
Quin sí tu nolis fíliusque etiám tuos,
Vobís inuitis átque amborum ingrátiis
Vná libella líber possum fíeri.
LY. Quid istúc est? quicum lítigas, Olýmpio?
OL. Cum eádem qua tu sémper. LY. Cum uxoré mea?
OL. Quam tú mi uxorem? quási uenator tú quidem es:
Dies átque noctes cúm cane aetatem éxigis.
LY. Quid agít? quid loquitur técum? | OL. Orat óbsecrat,
Ne Cásinam uxorem dúcam. LY. Quid tu póstea?
OL. Negáui enim ipsi mé concessurúm Ioui,
Si is mécum oraret. LY. Dí te seruassínt mihi.
OL. Nunc ín fermento tótast: ita turgét mihi.

305. casinam *vel* casiam ‖ 306. etiam specula: *trai Py* | in sortita sunt: *corr Ac* ‖ 307. decollassit *vel* decollasit ‖ 311. quam istam: *corr Brix* | opera *vel* operam ‖ 314. Quid: *corr Ac* ‖ 315. ingratus *vel* ingratiis ‖ 317. litigas *vel* ligatis ‖ 320. aetatem *vel* aetate ‖ 321. agit *vel* ait ‖ 322. casinam *vel* casiam ‖ 325. LY.: *corr B²* ‖

⟨LY.⟩ Ego édepol illam médiam diruptám uelim.
OL. Credo édepol esse, síquidem tu frugí bonae's.
Verum édepol tua mihi ódiosast amátio:
Inimícast tua uxor míhi, inimicus fílius,
Inimíci familiáres. LY. Quid id refért tua?
Vnús tibi hic dum própitius sit Iúppiter,
Tu istós minutos cáue deos flocci féceris.
OL. Nugaé sunt istae mágnae: quasi tu néscias,
Repénte ut emoriántur humaní Ioues.
Sed tándem si tu Iúppiter sis [e]mórtuos,
Quom ad deós minoris rédierit regnúm tuom,
Quis míhi subueniet térgo aut capiti aut crúribus?
LY. Opínione mélius res tibi habét tua,
Si hoc ímpetramus, út ego cum Casiná cubem.
OL. Non hércle opinor pósse: ita uxor ácriter
Tua ínstat, ne mihi détur. LY. At ego síc agam:
Coníciam sortis ín sitellam et sórtiar
Tibi ét Chalino. | íta rem natam intéllego:
Necéssumst uorsis gládiis depugnárier.
OL. Quid sí sors aliter quám uoles euénerit?
LY. Benedíce: dis sum frétus, deos sperábimus.
OL. Non égo istuc uerbum | émpsim titiuillício:
Nam omnés mortales deís sunt freti: séd tamen
Vidi égo deis fretos saépe multos décipi.
⟨LY.⟩ St, táce parum⟨per⟩. OL. Quíd uis? LY. Ec-
cum exít foras
Chalínus intus cúm sitella et sórtibus:
Nunc nós conlatis sígnis depugnábimus.

---

326. *add* B^2 | Edepol ego ‖ 332. minutos *vel* munitos ‖ 333. CHA.: *corr* B^2 ‖ 335. *del Ac* ‖ 337. subueniens ‖ 338. Opinionem eius: *corr Sarac* | habeat: *corr Ca* ‖ 341. instar: *corr* B^2 ‖ 344. Necessum est *vel* Necessu est (Necesse est *Philargyrius*) ‖ 346. sperauimus: *corr Dousa* ‖ 347. istuc *vel* istud | emissum *vel* emisim (empsi culem *Paulus*): *corr Ac* | tibi stalitio *vel* tit tibi stalitio: *corr ex Paulo* ‖ 349. dis fretos *vel* disertos | decipi *vel* decepi ‖ 350. S) *vel* St | parum (parum// *B*): *suppl Ca* ‖ 352. conlatis *vel* consolatis | depugnauimus: *corr* B^2 ‖

CLEOSTRATA. CHALINVS. LYSIDAMVS. OLYMPIO
MVLIER SERVOS SENEX SERVOS

CLE. Fáce, Chaline, cértiorem mé, quid meus uir mé uelit.
CHA. Ílle edepol uidére ardentem te éxtra portam mórtuam.
CLE. Crédo ecastor uélle. ⟨CHA.⟩ At pol ego hau crédo, sed certó scio.
LY. Plús artificumst mí quam rebar: háriolum hunc habeó domi.
Quíd si propius áttollamus sígna eamusque óbuiam?
Séquere. quid uos ágitis? CHA. Adsunt quae ímperauisti ómnia:
Ýxor, sortes, sítula atque egomet. OL. Te úno adest plus quam égo uolo.
CHA. Tíbi quidem edepol íta uidetur: stímulus ego nunc súm tibi:
Fódico corculum: ádsudascis iam éx metu, mastígia.
CLE. Táce, Chaline. ⟨OL.⟩ Cómprime istum. CHA. Ímmo ístunc qui didicít dare.
LY. Ádpone hic sitéllam, sortis cédo mihi: animum aduórtite.
Átqui ego censui áps te posse hoc me[cum] ímpetrare, uxór mea,
Cásina ut uxor míhi daretur, ét nunc etiam cénseo.
CLE. Tíbi daretur ílla? LY. Mihi enim — ah — nón id uolui dícere:
Dúm 'mihi' uolui, 'huic' díxi atque adeo míhi dum cupio — pérperam

---

Pers. notas in h. sc. om plerumque B^1EV, *add* B^2 ‖ 353. certiorem equide (*vel* equidem) ‖ 354. metuam: *corr Ri* ‖ 355. Credo *vel* Crede | uelle *vel* uellem | *add Pareus* (*post* ego *habet* B^2) | hau *vel* haud ‖ 356. habeo *vel* abeo ‖ 357. attulamus *legisse Diomedem Schoellii coniectura est* | famusque: *corr* B^2 ‖ 358. impetrauisti: *corr* B^2 ‖ 359. LY.: *corr Ladewigius* ‖ 361. Eo dico: *corr Bent* | adsudasis: *corr* B^2 ‖ 362. *add Ac* | istunc: *corr Py* | OL. | quid dicit: *corr Lipsius* ‖ 363. aduortite *vel* aduorte ‖ 364. Atque: *corr Pius* | *del Lamb* ‖

Iám dudum hercle fábulor. CLE. Pol tú quidem, atque etiám facis.
LY. Huíc — immo hercle míhi — uah, tandem rédii uix ueram ín uiam.
CLE. Pér pol saepe péccas. LY. Ita fit, úbi quid tanto opere éxpetas.
Séd te uterque tuó pro iure ego átque hic oramús. CLE. Quid est?
LY. Dícam enim, mea múlsa: de istac Cásina huic nostro uílico
Grátiam faciás. CLE. At pol ego néc facio neque cénseo.
⟨LY.⟩ Tum ígitur ego sortís utrimque iám ◡ – ◡ CLE. Quís uotat?
LY. Óptumum atque aequíssumum istud ésse iure iúdico.
Póstremo ⟨si⟩ illúc quod uolumus éueniet, gaudébimus:
Sín secus, patiémur animis aéquis. tene sortém tibi:
Víde quid scriptumst. OL. Ṽnum. CHA. Iniquomst, quía isti †prius quám mihist.
LY. Áccipe hanc sis. CHA. Cédo. mane: unum uénit in mentém modo.
Víde, nequa illic ínsit alia sórtis sub aqua. LY. Vérbero,
Mén te censes ésse? CLE. Nullast: hábe quietum animúm modo. 381
OL. Quód bonum atque fórtunatum [tuum] sít mihi. CHA. Magnúm malum.
OL. Tíbi quidem edepol, crédo, eueniet: nóui pietatém tuam.
Séd mane dum: num ista aút populna sórs aut abiegnást tua?

---

369. redi | uix ueram *vel* uixeram ‖ 371. atque ego: *trai Ca* ‖ 373. neque facio: *corr Bent* ‖ 376. *versum solus B² in marg. habet* | *add Ca* ‖ 378. scriptum: *corr B²* | iniquum (*vel* inicus) est ‖ 380. sit *vel* sint: *corr B² cum Prisciano* | alias oris *vel* alia sors: *corr ex Prisciano* ‖ 381. censes *vel* cesses | quae tum: *corr B²* ‖ 382. Quid: *corr Ca* | *del Guy* ‖ 384. ne dum: *corr ex Prisciano* | istaec *Priscianus* | abiegnas: *corr B² cum Prisciano* ‖

CHA. Quíd tu id curas? OL. Quía enim metuo, né in aqua summá natet.
†LY. Auge caue. conícite sortis núnciam am[a]bo huc. éccere:
Vxor, aequa. OL. Nóli uxori crédere. LY. Habe animúm bonum.
OL. Crédo hercle, hodie déuo⟨ta⟩bit sórtis, si attigerít. LY. Tace.
OL. Táceo: deos quaeso — CHA. Vt quidem tu hodié canem et furcám feras.
OL. Míhi ut sortito euéniat, — ⟨CHA.⟩ Vt quidem hércle pedibus péndeas.
OL. Át tu ut oculos émungare ex cápite per nasúm tuos.
⟨CHA.⟩ Quíd times? parátum oportet ésse iam laqueúm tibi.
OL. Périisti. LY. Animum aduórtite am[a]bo. OL. Táceo. LY. Nunc tu, Cleóstrata,
Ne á me memores málitiose de hác re factum aut súspices,
Tíbi permitto: túte sorti. OL. Pérdis me. CHA. †Lucrum facit.
CLE. Béne facis. CHA. Deos quaéso, ut tua sors éx sitella effúgerit.
OL. Aín tu? quia tute és fugitiuos, ómnis te imitarí cupis?
⟨CHA.⟩ Vtinam tua quidém †sicut Herculei praédicant
†Quondam prognatis ista in sortiendo sors delíquerit.
OL. Tú ut liquescas ípse, actutum uírgis calefactábere.
LY. Hóc age sis, Olýmpio. OL. Si hic líttteratus mé sinat.

---

386. Æuge *corr B*[2] | *del Pius* | # eccere *B* ‖ 388. *add ex J* ‖ 389. Aut quidem: *corr B*[2]*E*[2] ‖ 390. sortitio: *corr Spengelius* | *add Gru duce Ac* ‖ 391. CHA. ‖ 392. *add Bo* ‖ 393. Peristi | *del Pius e cod.* ‖ 394. suspicere *vel* suscipere: *corr Py* ‖ 399. ista *om Nonius* | sors deliquerit *vel* sordeliquerit ‖ 400. CHA.: *corr Vss* | calefacta uere: *corr B*[2] ‖

LY. Quód bonum atque fórtunatum míhi sit. OL. Ita uero, ét mihi.
CHA. Nón. ⟨OL.⟩ Immo hercle. CHA. Immó mihi hercle. CLE. Hic uíncet, tu uiués miser.
⟨LY.⟩ Pércide os tu illi ódio: age, ecquid fít? CLE. ⟨Ca⟩ue obiexís manum.
OL. Cómpressan palma án porrecta fério? LY. Age ut uis. ⟨OL.⟩ Ém tibi.
CLE. Quíd tibi istunc táctiost? OL. Quia Iúppiter iussít meus.
CLE. Féri malam ut ille †rursum. OL. Perii: púgnis caedor, Iúppiter.
LY. Quíd tibi tactio húnc fuit? CHA. Quia iússit haec Iunó mea.
LY. Pátiundumst, siquidém me uiuo mea úxor imperium éxhibet.
CLE. Tam huíc loqui [qui] licére oportet quam ísti. OL. Cur omén mihi
Vítuperat? LY. Maló, Chaline, tíbi cauendum cénseo.
CHA. Témperi, postquam óppugnatumst ós. LY. Age, uxor [mea], núnciam
Sórti: uos aduórtite animum. praé metu ubi sim néscio.
[OL.] Périi: cor lienósum, opinor, hábeo: iam[iam] dudúm salit.
Dé labore péctus tundit. CLE. Téneo sortem. LY. Ecfér foras.
CHA. Iámne mortuó's? OL. Ostende: meást. CHA. †Mala crucias quidem.
CLE. Víctus es, Chalíne. LY. Quom nos dí iuuere, Olýmpio,

---

402. mihi est: *corr Py* ‖ 403. *add Ac* | CLE. Immo mihi: *corr Ac* | hercle LY. ‖ 404. Praecide os: *corr Turnebus* | illi hodie: *corr Scy* | sit: *corr* B^2 | ne: *corr et add Bo* | oblexis: *corr Ca* ‖ 405. rem: *corr Brix* ‖ 409. imperium *vel* imperii ‖ 412. *del Bent* | iam nunc: *trai Ca* ‖ 413. praebe tu: *corr Pistoris* ‖ 414. *del Py* ‖ 416. mortuus: *corr Lamb* ‖ 417. diu uiuere: *corr Spengelius* ‖

Gaúdeo. OL. Pietáte factumst mea átque maiorúm meum.
LY. Intro abi, uxor, átque adorna núptias. CLE. Faciam út iubes.
LY. Scín tu rus hinc ésse ad uillam lónge quo ducát? CLE. Scio.
LY. Íntro abi: et quamquam hóc tibi aegrest, támen fac accurés. CLE. Licet.
LY. Eámus nos quoque íntro: hortemur, út properent. OL. Numquíd moror?
Nám praesente hoc plúra uerba ⟨fíeri⟩ non desídero.

CHALINVS
SERVOS

Si núnc me suspendám, meam operam lúserim
Et praéter operam réstim sumpti fécerim
Et meís inimicis uóluptatem creáuerim.
Quid ópus est, qui sic mórtuos †equidém tamen?
Sortí sum uictus: Cásina nubet uílico.
Atque íd non tam aegrest iám, uicisse uílicum,
Quam id éxpetiuisse ópere tam magnó senem,
Ne ea míhi daretur átque ut illi núberet.
Vt illé trepidabat, út festinabát miser,
Vt súbsultabat, póstquam uicit uílicus.
Attát, concedam huc: aúdio aperirí fores.
Mei béneuolentis átque ame⟨ici⟩ pródeunt.
Hinc éx insidiis hísce ego insidiás dabo.

---

418. meorum: *corr Py* ‖ 420. ruri esse: *corr Langenus* | 422. hortamur *vel* ortamur: *corr* B^2 ‖ 423. *add Ca* ‖ 424. nunc *vel* ñ *vel* ne ‖ 433. susultabat ‖ 434. operiri *vel* opperiri | foras ‖ 435. Mihi: *corr Mue* | beneuolentis *vel* bene uolenti | *add Gul et Ac* ‖ 436. hic ego: *corr Ca* ‖

OLYMPIO. LYSIDAMVS. CHALINVS
SERVOS SENEX SERVOS

OL. Sine módo rus [e]ueniat: égo remittam ad té uirum
Cum fúrca in urbem támquam carbonárium.
LY. Ita fíeri oportet. OL. Fáctum et curatúm dabo.
LY. Voluí Chalinum, sí domi esset, míttere
Tecum óbsonatum, ut étiam in maerore ínsuper
Inimíco nostro míseriam hanc adiúngerem.
CHA. Recéssim cedam ad párietem: imitabór nepam:
Captándust horum clánculum sermó mihi.
Nam illórum me alter crúciat, alter mácerat.
At cándidatus cédit hic mastígia,
Stimulórum loculi. prótollo mortém mihi:
Certúmst, hunc Acherúntem praemittám prius.
OL. Vt tíbi ego inuentus sum óbsequens. quod máxume
Cupiébas, eius cópiam fecí tibi:
Erit hódie tecum quód amas clam uxorém. LY. †Tace:
Ita mé di bene ament, út ego uix reprimó labra,
Ob istánc rem quin te deósculer, uoluptás mea.
CHA. Quid, deósculer⟨e⟩? quaé res? quae uoluptás tua?
†Ecfodere hercle hic uolt, credo, uesicam uílico.
OL. Ecquíd amas nunc me? LY. Immo édepol me quam té minus.
Licétne amplecti té? CHA. Quid, ‘amplectí’? OL. Licet.
LY. Vt, quía te tango, mél mihi uideor língere.
OL. Vltró te, amator, ápage te a dorsó meo.
⟨CHA.⟩ Illúc est, illuc, quód hic hunc fecit uílicum.
Et idém me pridem, quóm ei aduorsum uéneram,
Facere átriensem uóluerat sub iánua.
OL. Vt tíbi morigerus hódie, ut uoluptatí fui.
LY. Vt tíbi, dum uiuam, béne uelim plus quám mihi.
CHA. Hodie hércle, opinor, hí conturbabúnt pedes:

Personas in hac sc. in marg. scr. B^2 ‖ 437. *del Ca* ‖ 443. Retrouorsum *Nonius* | dabo me ad parietem *Festus* ‖ 454. *add Meursius* ‖ 456. Ecquis: *corr* B^2 ‖ 465. iis: *corr Lamb cum J* ‖

Solet híc barbatos sáne sectarí senex.
LY. Vt ego hódie Casinam deósculabor, út mihi
Bona múlta faciam ⟨clám⟩ meam uxorem. CHA. Áttatae.
Nunc pól ego demum in réctam redii sémitam:
Hic ípsus Casinam déperit. habeó uiros.
⟨LY.⟩ Iam hercle ámplexari, iam ósculari géstio.
OL. Sine príus deduci. quíd, malum, properás? LY. Amo.
OL. At nón, opinor, fíeri hoc posse hodié. LY. Potest,
Siquidém cras censes té posse emittí manu.
CHA. Enim uéro huc aures mágis sunt adhibendaé mihi:
Iam ego úno in saltu lépide apros capiám duos.
LY. Apud húnc sodalem meum átque uicinúm mihi
Locus ést paratus: eí ego amorem omném meum
Concrédui, is mihi sé locum dixít dare.
OL. Quid éius uxor? úbi erit? LY. Lepide répperi:
Mea uxór uocabit húc eam ad se in núptias,
Vt híc sit secum, se ádiuuet, secúm cubet.
Ego iússi, et dixit sé facturam uxór mea.
Illa híc cubabit, [si] uír ab[i]erit faxó domo.
Tu rús uxorem dúces: id rus híc erit,
Tantísper dum ego cum Cásina faciam núptias:
Hinc tu ánte lucem rús cras duces póstea.
Satin ástu[te]? OL. Docte. CHA. Áge modo, fabricámini:
Malo hércle uostro tám uorsuti uíuitis.
LY. Scin quíd nunc facias? OL. Lóquere. LY. Teñe marsúppium.
Abi átque obsona, própera: sed lepidé uolo,

466. sectari senex *vel* senex sectari ‖ 468. *add Pius* | attate. CHA.: *corr B*² ‖ 470*sq.* LY. abeo Viros iam: *corr Py duce Pio* ‖ 472. prius *vel* pius | properas *vel* operas ‖ 474. posse Mitti manu *vel* posse Manumitti: *corr Ca* ‖ 478. omnem amorem: *trai Py* ‖ 482. adiuuet *vel* adiutet ‖ 484. hic *vel* huc | *del Ca* ‖ 485. hoc: *corr Gul* ‖ 488. at tute: *corr Bo* | OL. docte *add solus B*² ‖

Mollículas escas, út ipsa molliculást. OL. Licet.
LY. Emitó sepiolas, lópadas, loligúnculas,
Hordeías, — CHA. Immo tríticeias, sí sapis.
⟨LY.⟩ Soleás. ⟨CHA.⟩ Qui, quaeso, pótius quam sculpóneas,
Quibus báttuatur tíbi os, senex nequíssume?
OL. Vin língulacas? LY. Quíd opust, quando uxór domist?
Ea língulacast nóbis: nam numquám tacet.
OL. In ré praesenti ex cópia piscária
Consúlere quid emam pótero. LY. Aequom orás: abi[s].
Argénto parci nólo: obsonato ámpliter.
Nam míhi uicino hoc étiam conuentóst opus,
Vt quód mandaui cúret. OL. Iamne abeó? LY. Volo.
CHA. Tribus nón conduci póssum libertátibus,
Quin égo illis hodie cómparem magnúm malum
Quinque hánc omnem rem méae erae iam faciám palam.
Manuféсto teneo in nóx⟨i⟩a inimicós meos.
Sed sí nunc facere uólt era officiúm suom,
Nostra ómnis lis est: púlcre praeuortár uiros.
Nostro ómine it diés: iam uicti uícimus.
Ibo íntro, ut id quod álius condiuít coquos
Ego núnc uicissim ut álio pacto cóndiam:
†Quod id quod paratumst, út paratum né siet,
Si[e]tque eí paratum quód paratum nón erat.

LYSIDAMVS. ALCESIMVS

SENES II

LY. Núnc amici⟨ne⟩ ánne inimici sís imago, Alcésime,
Míhi sciam: nunc spécimen specitur, núnc certamen cérnitur.

---

493. Emito *vel* Emitto | lepidas: *corr Fl duce Ca* | lolligiungas: *corr ex Prisciano* ‖ 495. *add Ca* ‖ 496. babtuatur: *corr ex Fulgentio* ‖ 500. potero *solus* B^2 *in marg* | *del Ca* ‖ 507. *add Py* ‖ 509. Pulcra re: *corr Pius* ‖ 510. omine *vel* homine ‖ 513. Quod id *vel* Quo id ‖ 514. *del Py* ‖ 515. *add Ac* ‖

Cúr amem me cástigare, id pónito ad compéndium:
'Cáno capite, aetáte aliena' eo áddito ad compéndium.
'Quoí sit uxor', íd quoque illuc pónito ad compéndium.
AL. Míseriorem ego éx amore quám te uidi néminem.
LY. Fác uacent aedés. AL. Quin edepol séruos ancillás domo
Cértumst omnis míttere ad te. LY. Oh, nímium scite scítus es.
Séd facitodum mérula †per uersus quod cantát colas:
'Cúm cibo, cum quíqui facito ut uéniant, quasi eant Sútrium.'
AL. Méminero. ⟨LY.⟩ Em, nunc énim tu demum †nullo scito scítus es.
[LY.] Cúra, ego ad forúm modo ibo: iam híc ero. AL. Bene ámbula.
LY. Fác habeant linguám tuae aedes. AL. Quíd ita? LY. Quom ueniám, uocent.
AL. Áttatae, caedúndus tu homo's: nímias deliciás facis.
LY. Quíd me amare réfert, nisi sim dóctus ac dicáculus?
Séd tu caue in quaesítione míhi sis. AL. Vsque aderó domi.

517. Cura meme curam exime *vel* Curam exime: *corr Buechelerus duce Scal* ‖ 518. addito *vel* addita ‖ 522. Eho: *corr Sey* ‖ 523. merula per uersus quod *Festus.* merui aperuorsus quos *libri.* Maeoni aper uersus quos *membr. Turnebi* ‖ 524. cum suo cuique facito ueniant *Festus* ‖ 525. *add Ca* ‖ 526. *del Ca* ‖ 529. doctus dicax uiuus (*vel* dicas uiuis): *corr Kiesslingius* ‖ 530. inquisitione: *corr Buechelerus duce Valla* ‖

ACTVS III

CLEOSTRATA
MVLIER

Hóc erat ecastór [id], quod me uir tánto opere orabát meus,
Vt properarem arcéssere †hanc ád me uicinám meam:
Líberae aedes út sibi essent, Cásinam quo dedúcerent.
Núnc adeo nequáquam arcessam, ⟨né illis⟩ ignauíssumis
Líberi locí potestas sít uetulis uerbécibus.
Séd eccum | egreditur senati cólumen, praesidiúm popli,
Méus uicinus, meó uiro qui líberum praehibét locum.
Nón ecastor uílis emptu'st módius qui uenít salis.

ALCESIMVS. CLEOSTRATA
SENEX MVLIER

AL. Míror huc iam nón arcessi in próxumum uxorém meam,
Quaé iam dudum, si árcessatur, órnata exspectát domi.
Séd eccam: opino[r] arcéssit. salue Cleóstrata. CLE. Et tu, Alcésime.
Vbi tua uxor? AL. Íntus illa té, si se arcessás, manet:
Nám tuos uir me oráuit, ut eam isto ád te adiutum mítterem.

---

531. 532. *inverso ordine libri: trai Brix* ‖ 531. *del Ca* | tanto opere *vel* tantopere ‖ 533. deduceret *vel* deducerent ‖ 534. *add Kochius* ‖ 535. uitulis ueruecibus ‖ 536. POPL-: populi ‖ 537. PRAEHIBET: praebet ‖ 538. EMPTUS: emptus est (*corr Lamb*) ‖ 539. MIROR: miro (*corr* B^2) ‖ 540. DUDUMSIARCESSATUROR***A: dudum si arcessatur ornata *vel* si arcessatur dudum ornata ‖ 541. *del Bo* | ARCESSIT: accersit ‖ 542. ILLAM ‖ 543. istuc *libri cum A: corr Spengelius* | MITTERET ‖

Vín uocem? CLE. Sine eám: te nolo, si óccupatast. AL. Ótiumst.
CLE. Níl moror: molésta ei esse nólo: post conuénero.
AL. Nón ornatis ísti apud uos núptias? CLE. Orno ét paro.
AL. Nón ergo opus est ádiutrice? CLE. Sátis domist: ubi núptiae
Fúerint, tum istam cónuenibo. núnc uale atque istánc iube.
AL. Quíd ego nunc faciám? flagitium máxumum fecí miser
Própter operam illíus irqui †improbi edéntuli,
Qui hóc mihi contráxit. operam uxóris polliceór foras
Quási catillatúm. flagitium hóminis, qui dixít mihi
Suam úxorem hanc arcéssituram esse: éa se eam negat morárier.
Átque edepol mirúm ni subolet iam hóc huic uicinaé meae.
Vérum autem altrouórsum quom eam mécum rationém puto,
Síquid eius ésset, esset mécum postulátio.
[CLE.] Íbo intro, ut subdúcam nauim rúsum in puluinária.
⟨CLE.⟩ Iám hic est lepide lúdificatus. míseri ut festinánt senes.
Núnc ego illum nilí, decrepitum, meúm uirum ueniát uelim,
V́t eum ludificém uicissim, póstquam hunc delusi álterum.
Nam égo aliquid contráhere cupio lítigi inter eós duos.
Séd eccum incedit: át quom aspicias trístem, frugi cénseas.

544. SINEEAMIINOLO: sine nolo: *correximus* ‖ 546. ISTI: istic | UOS: uos *vel* nos ‖ 548. ATQ·ISTANC: atque istam ‖ 555. altrouersum cum: ALTEROUORSUMQUO | RATIONEM: ratione ‖ 556. ESSETESSET: esset ‖ 557. *del Salmasius* | NAUEM | RUSUM: rursum | PULUINARIA: puluinarium ‖ 558. *add Salmasius* ‖

LYSIDAMVS. CLEOSTRATA
SENEX MVLIER

LY. Stultítia magnast meá quidem senténtia,
†Hominem amatorem ullum ád forum procédere
In eúm diem, quo[i] quód amet in mundó siet:
Sicút ego feci stúltus. Contriuí diem,
Dum asto áduocatus quoídam cognató meo.
Quem hercle égo litem adeo pérdidisse gaúdeo,
Ne mé nequiquam síbi hodie aduocáuerit.
Nam meó quidem animo, qui áduocatos áduocet,
Rogitáre oportet príus et ⟨per⟩contárier,
Adsítne ei animus nécne ⟨ei⟩ adsit quem áduocet.
Si néget adesse, exánimatum amittát domum.
Sed uxórem ante aedis éccam. | ei miseró mihi:
Metuó, ne non sit súrda atque haec audíuerit.
CLE. Audíui ecastor cúm malo magnó tuo.
LY. Accédam propius. quíd agis, mea festíuitas?
CLE. Te ecástor praestolábar. LY. Iamne ornáta re[s e]st?
Iamne hánc traduxti huc ád nos uicinám tuam,
Quae te ádiutaret? CLE. Árcessiui ut iússeras:
Verum híc sodalis túos, amicus óptumus,
Nescíoquid se suffláuit uxorí suae:
Negáuit posse, quóniam arcesso, míttere.
LY. Vitiúm tibi istuc máxumumst: blandá's parum.
CLE. Non mátronarum offíciumst, sed meretrícium,
Virís alienis, mí uir, subblandírier.
I tu átque arcesse illam: égo intus quod factóst opus
Volo áccurare, mí uir. LY. Propera ergó. CLE. Licet.
Iam pól ego huic aliquem in péctus iniciám metum.
Misérrumum hodie ego húnc habebo amásium.

565. QUOI: cui (*corr Meursius*) | AMAT || 568. PERDIDISSE: perdidisse *vel* perdisse || 571. ETCONTARIER: et contarier *vel* et contrarier (*corr Py*) || 572. ADSITNE: At sitne *vel* Absit ne | *add Sey* || 573. EXANIMATUM: examinatum *vel* exanimatum || 578. *spat om A* | *del Pareus* || 579. huc ad: AD || 580. ARCESSIUI: accersiui || 585. MATRONARUMOFFICIUMST: matronarum parum est officium || 587. ACCERSE | FACTUST || 588. UIR‡PROPERAERGO‡LICET: uir propera ergo licet || 590. HODIEEGOHUNCHABEBO: hodie hunc ego habeo *vel* hodie hunc habeo ||

ALCESIMVS. LYSIDAMVS
SENES II

AL. Viso húc, amator si á foro rediít domum,
Qui me átque uxorem lúdificatust lárua.
Sed éccum ante aedis. ád te hercle ibam cómmodum.
LY. Et hércle ego ad te. quíd ais, uir minumí preti?
Quid tíbi mandaui? quíd tecum orauí? AL. Quid est?
LY. Vt béne uociuas aédis fecistí mihi.
Vt tráduxisti huc ád nos uxorém tuam.
Satín propter te péreo ego atque occásio?
AL. Quin tú suspendis té? nempe tute díxeras
Tuam arcéssituram esse úxorem uxorém meam.
LY. Ergo árcessiuisse aít sese et dixísse te
Eam nón missurum. AL. Quín eapse ultró mihi
Negáuit eius óperam se morárier.
LY. Quin eápse me adlegáuit qui istam arcésserem.
AL. Quin níli facio. LY. Quín me perdis. AL. Quín benest.
LY. Quin étiam diu morábor. ⟨AL.⟩ Quin cupió tibi —
LY. Quin — ⟨AL.⟩ áliquid aegre fácere. ⟨LY.⟩ Quin faciám lubens.
Numquám tibi hodie ‘quín’ erit plus quám mihi.
⟨AL.⟩ Quin hércle di te pérdant postremó quidem.
LY. Quid núnc? missurun és ad me uxorém tuam?
AL. Ducás easque in máxumam malám crucem
†Cum hac, cum istac cumque amica etiam tua.
Abi et áliud cura: ego iám per hortum iússero
Meam istúc transire uxórem ad uxorém tuam.
LY. Nunc tú mihi amicus és in germanúm modum.

---

594. ET: At *vel* Atque | HERCLEEGO: ego hercle ‖ 596. UOCIUAS: uaciuas ‖ 599. SUSPENDIS: suspendes | nempe tute: NEM**UTE ‖ 600. ACCERSITURAM | UXOREMUXOREM: uxorem ‖ 601. accersiuisse *libri cum A* ‖ 602. MISSURUMQUIN | EAPSALTRO: ea (*vel* eam) ipsa ultro (*corr Bo*) ‖ 604. EAPSE: ea ipsa | accesserem (arceserem *B*) *libri cum A* ‖ 605. QUINNIHILI: Qui nihili: *corr B*[2] ‖ 606. *add Bo* ‖ 607. *add Bo* ‖ 609. *add Bo* ‖ 610. MISSURUNNE: missurus ne ‖ 613. ETALIQUID ‖

Qua ego húnc amorem mi ésse aui dicám datum?
†Aut quód ego umquam erga Vénerem inique fécerim:
†Quoi síc amanti mi óbuiam eueniúnt morae.
Attat,
Quid illúc clamoris, ópsecro, in nostrást domo?

PARDALISCA. LYSIDAMVS
ANCILLA SENEX

PAR. Núlla sum, núlla sum: tóta, tota óccidi.
Cór metu mórtuomst, mémbra miseraé tremunt:
Néscio unde aúxili praésidi pérfugi
Mi aút opum cópiam cómparem aut éxpetam.
Tánta factú modo míra mirís modis
Íntus uidí, nouam atque íntegram audáciam.
Cáue tibi, Cleóstrata, apscéde ab ista, ópsecro,
Néquid in té mali fáxit ira pércita.
Éripite istí gladium, quaé suist impos ánimi.
LY. Nám quid est, quod haéc huc timida atque éxanimata exsíluit?
Párdalisca. PAR. Périi: unde meae usúrpant aures sónitum?
LY. Réspice modo ad me. PAR. O ére mi — LY. Quid tibíst? quid timida's? PAR. Périi.
LY. Quíd, peristi? PAR. Périi: et tu perísti. LY. Ah, perii? quíd ita?
PAR. Vaé tibi. LY. Immo uaé tibi sit. PAR. Né cadam, amabo, téne me.
LY. Quícquid est elóquere mihi citó. PAR. †Contine pectus:

616. QUA: Qua *vel* Quia | AUI: aut || 618. CUISIC: Cui sic tot | EUENIUNT: eueniant || 620. NOSTRASTDOMO: nostra domo est || 625. factis *libri cum A: corr Scioppius* | MIRIS: ueris || 627. APSEDE || 630. EXSILIUIT: exiluit foras || 631. PARDALISCA: Pardilisca | PERI *ut vid.* | SONUM || 632. OHEREMI: ere mi | PERI || 633. QUI | TUPERIS**APERI (*vix* #PERI): tu periisti LY. Aperi: *corr Geppertus* | #QUIDITA: quid tibi || 633. NECADAMAMABO: nec ad amabo || 634. IMMOUAE: Immo istuc || 635. 636. LOQUERE ||

Face uéntum, amabo, pállio. LY. Timeo hóc negoti quíd siet,
Nisi haéc meraco se úspiam percússit flore Líberi.
PAR. Óptine aurís, amabo. LY. I ín malam a mé crucem.
Péctus aurís caput téque di pérduint.
Nám nisi ex té scio quícquid hoc ést cito, hoc
Iám tibi istuc cerebrúm dispercutiam, éxcetra tu,
Lúdibrio, pessúma, adhuc quae me habuísti.
PAR. Ere mí. LY. Quid uis, mea tu áncilla?
PAR. Nimiúm saeuis. LY. Numeró dicis.
Sed hóc quicquid ést eloquere, ín pauca cónfer:
Quid íntus tumúlti fuít? PAR. Scibis, aúdi.
Malúm pessumúmque hic modo íntus apud nos
Tua áncilla hoc pácto exordíri coepit,
Quod haúd Atticám condecét disciplínam.
LY. Quid ést id? PAR. Timór praepedít dicta línguae.
LY. Possúm scire ego ístuc ex té? quid negótist? PAR. †Dicam.
Tua áncilla, quám tu tuó uilicó uis
Dare úxorem, ea íntus — LY. Quid íntus? quid ést?
PAR. Imitátur malárum malám disciplínam,
Viró quae suo ínterminátur uitam.
LY. Quid érgo? PAR. Ah. LY. Quid ést? PAR. †Interemere ait uelle uitam.
Gladium — LY. Hém. PAR. Gladium — LY. Quid eúm gladium?
PAR. Habet. LY. Eí misero mihi: cúr eum habet?

---

637. 638. FAC | NEGOTIQUIDSIET: negotium quid est || 639. 640. MERACOSE: mera glose (meraclo se *membr. Turn.*) | PERCUSSIT: percursit | LIBERI: libico || 641. IINMALAMAME: In (*vel* I in) malam || 643. HOCESTCITOHOC: hoc scito || 644. DISPERCUTIAM: dispercuciam *vel* dispertiam | EXCITRATU: execrata || 646. 647. *contr A* | MEATU (*vix* ME): mea | NUME*O, *ut vid.*: Num ero: *corr ex Festo Valla* || 648. ELOQUERE: loquere | CONFER: refer || 652. ATTICA || 654. POSSUM: Quid est possum | *dist Schoe* | negotii est: *EGOTIEST || 655. TUTUO: tuo || 658. QUAESUO: suo quae | INTERMINATUR (*vix* -ETUR) || 660. GLADIUMHEM ||

Inséctatur ómnis domí per aedis
Nec quémquam prope ád se⟨se⟩ sínit adire:
Ita ómnis sub árcis, sub léctis laténtes
Metú mussitánt. LY. Occidi átque interii.
Quid ílli⟨c⟩ obiéctumst malí tam repénte?
PAR. Insánit. LY. Sceléstissumúm me esse crédo.
PAR. Immó si sciás dicta quaé dixit hódie.
LY. Istúc expetó scire: quíd dixit? PAR. Aúdi.
Per ómnis deós et deás deieráuit
Occísurum eam hác nocte quícum cubáret.
LY. Men óccidet? PAR. Án quippiam ád te at-
tinét? LY. Vah.
PAR. Quid cúm ea negóti tibíst? LY. Peccaui: íllue
Dícere uilicúm uolebam.
PAR. Sciéns de uia ín semitám degredíre.
LY. Num quíd mihi minátur? PAR. Tibi ínfesta sólist
Plús quam quoiquam. LY. Quam ób rem? PAR. Quia
se dés uxorem Olýmpioni:
Neque se tuam nec suam neque uiri uitam si-
nere
In crastinum protolli: id huc missa sum tibi ut
dicerem,
Ab ea ut caueas tibi. LY. Perii hercle ego miser.
PAR. Dig⟨nu's t⟩u.
LY. Neque ést neque fuít me senéx quisquam amátor
Adaéque misér. PAR. Ludo ego húnc facete:
Nam quaé facta díxi, omnia huíc falsa díxi.
Era átque haec dolum éx proxumo húnc protulérunt:
Ego húc missa súm ludere. LY. Heús, Pardalísca.

---

663. *add Bo* ‖ 666. *add Spengelius* | MALITAM: malitiam ‖ 669. EXPETO: expeto *vel* expecto ‖ 670. DELERAUITSẸ: deiurauit: *corr Bent* ‖ 671. occisurum: OCCISURAM ‖ 672. MEN: Me ‖ 673 *sq. tribus versibus comprehendit A* (QUID, NEGOTI, ILLUD) | ILLUD ‖ 675. degredere *libri cum A, ut vid.*: *corr Bent* ‖ 676. NAM ‖ 678—684. *cf ad Bacch* 617 ‖ 678. 679. NECSUAM: nec se suam | SINEREIN: sin (in *proximo versui tribuimus*) ‖ 680. 681. *cf.* 678. 679 | TIBIUTDICEREM, *ut vid.*: tibi ut di (dicam B^2) ‖ 682. 683. DIG****U: *om reliqui*: *suppl Schoe* ‖ 688. HUNC, *ut vid.* ‖

⟨PAR.⟩ Quid ést? LY. Est — PAR. Quid? LY. Ést, quod uolo éxquirere éx te.
PAR. Moram óffers mihi. LY. Át tu mihi óffers maerórem.
Sed étiamne habét nunc †Casina gladium?
PAR. Habét, sed duós. LY. Quid, duós? PAR. Alteró te
Occísurum aít, alteró uilicum hódie.
LY. Occísissumús sum omniúm qui uiuont.
Loricam induám: mi optumum ésse opinor.
Quid úxor †mea? non adiít atque adémit?
PAR. Nemo aúdet prope áccedere. LY. Éxoret. PAR. Órat:
Negát ponere álio modo úllo profécto,
Nisí se sciát uilicó non datum íri.
LY. Atqui íngratiís quoi non uólt nubet hódie:
Nam cúr non ego íd perpetrém quod coepi,
Vt núbat mihi — íllud quidém †dicere uolébam:
Nostró uilicó. PAR. †Saepiuscule, peccas.
LY. Timór praepedít uerba. uérum, obsecró te,
Dic me úxorem oráre, ut exóret illam:
Gládium ut ponat ét redire me íntro ut liceat. PAR. Núntiabo.
LY. Ét tu orato. PAR. Et ego órabo. LY. At blande órato ut solés. sed audin?
Si efféxis hoc, soleás tibi
Dabo et ánulum in digito aúreum et bona plúruma.

689. PAR. Est. LY. | Quid? PAR. est Quod: QUIDEST⋕QUOD *vel* QUID⋕ESTQUOD | EXTE: ate ‖ 691. SED *versui* 690 *adhaeret* ‖ 693. OCCISURAM ‖ 696. ADIT | ADEMIT: adimit ‖ 699. NISI: Ni ‖ 700. ATQUỊ: Atque | INGRATIIS: ingratis | quia *libri cum A: corr Pistoris* ‖ 701. nam cur: NỤṂQUAM ‖ 702. DICEREUOLEBAM: uolebam non sed ‖ 703. PAR.] *spat om A, ut vid.* | saepicule *libri cum A, ut vid.: corr ex gloss. Plaut. et Prisc.* ‖ 704. OBSECROṬẸ: obsecro ‖ 707. LY.] *spat om A, ut vid.* | AUDI ‖ 708—712. *duo sunt in AB versus, quorum posterior ab* Anulum *incipit* (*sed* Et bona) ‖

PAR. Operám dabo. LY. Face ut ímpetres.
PAR. Eo núnciam, nisi quíppiam remoráre me. LY. Abi et cúra.
Redit éccum tandem opsónatu meus ádiutor: pompám ducit.

OLYMPIO. LYSIDAMVS. CITRIO
SERVOS SENEX COQVOS

OL. Vide, fúr, ut sentis súb signis ducás. CI. Qui uero hi súnt sentis?
OL. Quia quód tetigere, ilíco rapiunt: si eás ereptum, ilíco scindunt.
Ita quóquo adueniunt, úbi ubi sunt, duplicí damno dominós multant.
⟨CI.⟩ Heia. OL. Áttat, cesso mágnufice patricéque amicirier átque
Ita eró meo ire aduórsum?
LY. Bone uír, salue. OL. Fateór. LY. Quid fit? OL. Tu amás, ego essurio et sítio.
LY. Lepide éxcuratus [in]céssisti. OL. Aha, hódie * * * * * lus.
LY. Mane uéro, quamquam fástidis. OL. Fy fý, foetet tuos míhi sermo.
LY. Quae rés? OL. Haec res. LY. Etiámne adstas? OL. Enim uéro πράγματά μοι παρέχεις.

713—718. *in sex iambicas dipodias dispescit A: in B duo sunt v. quorum alter a* Nisi *incipit* ‖ 715—717. Eo *vel* Ed | rememorare ‖ 719. PAR. *praem. B*[2] | Redit *vel* Reddit | OPSONATUMEUS: opsonatũ eius | DUCIT: dicit (*corr B*[2]) ‖ CITRIO: COCI ‖ 720. SIGNIS: signum | *Pers. add. Sarac: spat libri* | QUID | HISUNT: sunt | SENTIS: sentes ‖ 721. SCIDUNT ‖ 722. QUOQUO: quo quo *vel* epio quo | DOMINOS: *B*[2] *in marg. supplet omissum a reliquis* | MULTANṬ ‖ 723. *add Sarac* | OL. *add Sarac: spat A* | PATRICIEQUE | AMICIRIERATQ·: amiceque ‖ 724. ITAEROMEOIRE: ita ero meo ire *vel* ita enim uero meo ac ire ‖ 725. ṚESURIO: esurio ‖ 726. *del Mue* | AHAHODIE———ḶUS: Aha hodie *cum lac* ‖ 727. Ey ey: [ede]POL, *ut vid: corr Spengelius* ‖ 728. res ⌗ Etiam-

LY. Dabó tibi μέγα κακόν, ut
Ego opínor, nisi resístis.
OL. Ὦ Ζεῦ, potin a me<d> ábeas,
Nisí me uis uomere hódie?
LY. Mané. OL. Quid est? quis hic ést homo?
LY. Erus súm. OL. Quis erus? LY. Quoius tú seruo's.
OL. Seruós? ego? LY. Atque meus. OL. Non sum égo liber?
Meménto, meménto. LY. Mane átque asta. OL. Omítte.
LY. Seruós sum tuós. OL. Optumést. LY. Opsecró te,
Olýmpisce mí, mi patér, mi patróne. OL. Em, Sapis sáne.
LY. Tuos sum équidem.
OL. Quid míhi opust seruo tám nequam?
LY. Quid núnc? quam mox recreás me?
OL. Cená modo si sit cócta.
LY. Hisce érgo abeant. OL. Properé, Cit<ri>o, intro ite ét cito deproperáte.
Ego iam íntus ero: facité
Cenám mihi ut ebria sít.
Séd lepidé nitidéque uoló: níl moror bárbaricó bliteó.
Stasne étiam? i sis. <LY.> Ego hic hábeo.
<OL.> Númquid est céterum quód morae siét?

---

ne: RESETIAMNE | ΠΡΑΓΜΑΤΑΜΟΙΠΑΡΕΧΕΙΣ: pragmata Meo acacon # moe parechis *vel* pragmata moe parechis ‖ 729—732. *sex versiculos praebet A* (Dabo, Μέγα, Vt ego, Potin, Nisi, Vomire) ‖ 729. DABOTIBI *et* ΜΕΓΑΚΑΚΟΝ: dabo Meo acacon (*vel* Me cacacon) ‖ 731. *add Schoe* ‖ 732. me uis: MEUS | UOMIRE ‖ 733. ESTHOMO: homo est ‖ 734—736. *Ita B: A uno versu comprendit* ‖ 734. QUIS: Quis *vel* Qui ‖ 738. OPSECROTE: obsecro ‖ 739. OLYMPICEMIPATER | PATRONEEM ‖ 741. OPUSTSERUO: seruo opus est ‖ 744. 745. HISCEERGO: ergo *cum lac* | ABEANT: habeant | *addidimus* | PROPERATE ‖ 746. EGOIAM: Iam *cum lac* ‖ 747. cenam: CENA | SIT: est ‖ 748. SEDLEPIDE: lepide *cum lac* | BLITEO: ritu ‖ 749. 750. *contr A* ‖ 749. STASNE: ne *cum lac* | *add Ca* | HABEO: habito ‖ 750. *add Ca* | MORAESIET: morae sit ‖

⟨LY.⟩ Gladiúm Casinam intus habére ait,
Qui me átque te interimát.
⟨OL.⟩ Scio. síc sine habere:
Nugás agunt: nóui 754[a]
Ego illás malas mérces. 754[b]
Quin tu í modo mecúm domum. LY. At pól malum metuo.
I tú modo: perspicitó prior quid íntus agatur. 756
OL. Tam míhi mea uita 757[a]
Tua quám tibi carast. 757[b]
[LY.] Verum í modo. LY. Si tú iubes, em, íbitur tecum.

ACTVS IV

PARDALISCA
ANCILLA

Nec pól ego Nemeae crédo neque ego Olýmpiae
Neque úsquam ludos tám festiuos fíeri
Quam hic íntus fiunt lúdi ludificábiles
Seni nóstro et nostro Olýmpioni uílico.
Omnés festinant íntus totis aédibus,
Senex ín culina clámat, hortatúr coquos:
'Quin ágitis hodie? quín datis, siquíd datis?
Properáte: cenam iam ésse coctam opórtuit.'
Vilícus is autem cúm corona cándide
Vestítus lautus éxornatusque ámbulat.

---

751. *add Ca* | GLADIUM: *lac* ‖ 752. INTERIMAT: inuitat ‖ 753. *add Ca* ‖ 755. 756. 758. *dipodias hypercatalecticas ut v.* 753 *sq.* 757 *(quos contr B) discribit A* ‖ 756. PRIOR: prius ‖ 757[a]. TAM: Iam ‖ 757[b]. TUAQUAM: quam tua ‖ 758. LY. *et* OL.: *corr Sey* | IMODO: modo | EMIBITUR: inibitur ‖ 766. cenam iam: CENAM | OPORTUIT, *ut vid.*: oppo *cum lac* ‖ 767. IS: hic ‖ 768. LAUTUS: laute | AMBULAT: Ambulat *(reliqua versus parte omissa) B*, Ambulabat *VE* ‖

Illae aútem in cubiculo ármigerum exornánt duae,
Quem dént pro Casina núptum nostro uílico:
Sed nímium lepide díssimulant, quasi níl sciant
Fore húius quod futúrumst. digne autém coqui
Nimis lépide ei rei dant óperam, ne cenét senex:
Aulás peruortunt, ígnem restingúnt aqua:
Illárum oratu fáciunt. illae autém senem
Cupiúnt extrudere íncenatum ex aédibus,
Vt ípsae solae uéntres distendánt suos.
Noui égo illas ambestríces: corbitám cibi
Comésse possunt. séd aperitur óstium.

LYSIDAMVS. PARDALISCA
SENEX ANCILLA

LY. Si sápitis, uxor, uós tamen cenábitis,
Cena úbi erit cocta: | égo ruri cenáuero.
Nam nóuom maritum | ét nouam nuptám uolo
Rus prósequi — noui hóminum mores máleficos —
Nequís eam abripiat. fácite uostro animó uolup.
Sed próperate istum atque ístam actutum emíttere,
†Tandem út ueniamus lúci: | ego cras híc ero:
Cras hábuero, uxor, égo tamen conuíuium.
PAR. Fit, quód futurum díxi: incenatúm senem
Forás extrudunt múlieres. LY. Quid tu híc agis?
PAR. Ego eó quo me ipsa mísit. LY. Veron? PAR.
Sério.

---

769. ILLAEAUTEMARMIGERUMILICO | EXORNANTDUAE: ornant *cum lac* ‖ 770. NOSTROUILICO: nostra *cum lac* ‖ 771. LEPIDE: ledi (pe *supra adscripsit B*[2]) | QUASINIHILSCIANT: *om reliqui* ‖ 773. ei rei: EI ‖ 776. INCENATUM: incenam *vel* incenem ‖ 778. ambas estrices *libri cum A: corr Lomanus* | corbitant tibi: CORBITAM, *post quam vocem utrum exstiterit* CIBI *an initio sequentis versus dubium: corr Turnebus* ‖ 779. *****OM*SS**OSSUNT: Comes esse possunt: *corr Sarac* ‖ 784. ABRIPIAT: abripiat *vel* arripiat | UOLUP: uolupe ‖ 785. MITTERE ‖

LY. Quid híc speculare? PAR. Níl equidem speculór.
LY. Abi:
Tu hi[n]c cúnctas: intus álii festinánt. PAR. Eo.
LY. Abi hínc sis ergo, péssumarum péssuma.
Iamne ábiit illaec? dícere hic quiduís licet:
Qui amát, tamen hercle si ésurit, nullum ésurit.
Sed eccúm progreditur cúm corona et lámpade
Meus sócius compar, cómmaritus, uílicus.

OLYMPIO. LYSIDAMVS
SERVOS SENEX

OL. Áge, tibicen, dum íllam educunt húc nouam nuptám foras,
Suáui cantu cóncelebra omnem hanc pláteam †hymenaeó. Io,
Hýmen hymenaee, ó hymen.
LY. Quíd agis, mea salús? OL. Esurio hercle, átque adeo hau salúbriter.
LY. Át ego amo. OL. At ego hércle nili fácio: tibi amor pró cibost:
Míhi ieiunitáte iam dudum íntestina múrmurant.
LY. Nám quid illaec nunc tám diu intus rémorantur remelígines?
Quási ob industriám, quanto ego plus própero, procedít minus.
OL. †Quid si etiam si occéntem hymenaeum, síqui citius pródeant?

---

791. hic *B (et A?)* | SPECULORABI ‖ 792. *del Ac* ‖ 797. SOCIUS: socerus ‖ 799. PLATEAMHYMENAEO|MIΩ: plateam himeneo Meio ‖ 800. hymen ae eo: HYMENAEO ‖ 801. HAUSALUBRITER: haud sitio ‖ 803. NIHILI: nihil | PROCIBOST: pericli ‖ 803. Mihi inanitate: MIHIIAMNUNITATE, *ut vid.: corr Schoe* | IANDUDUM | 804. REMORANTURREMILIGINES: remoratur *(corr ex Festo)* ‖ 805. PROCEDIT: tanto ‖ 806. QUIDSIETIAMSIOFFENDAM: Quid si etiam offendam: *ubi* occentem *Pius* | SIQUICITIUSPRODEANT: *lac* ‖

LY. Cénseo: et ego te ádiuuabo in núptiis commúnibus.
LY. OL. Hýmen, hymenaee, ó hymen.
LY. Périi hercle ego misér: dirrumpi cántando hymenaeúm licet,
Íllo morbo, quó dirrumpi cúpio, non est cópiae.
OL. Édepol, ne tu sí equos esses, ésses indomábilis.
LY. Quo árgumento? OL. Nímis tenax es. LY. Núm me expertu's úspiam?
OL. Dí melius faciánt. sed crepuit óstium: exitúr foras.
LY. Di hércle me cupiúnt seruatum. †iam óboluit Casinus procul.

PARDALISCA. ANCILLA **CHALINVS.** SERVOS **CLEOSTRATA** MVLIER
OLYMPIO. SERVOS **LYSIDAMVS** SENEX

PAR. Sensim †supera tolle limen pedes, mea noua nupta:
Sóspes iter íncipe hoc, út uiro tuó
Sémper sis supérstes,
Tuaque út potior polléntia sit, uincásque uirum uictríxque sies.
Tua uóx superet tuomque ímperium: uir té uestiat, tu uírum despolies.
Noctúque et diu ut uiro súbdola sis,
Ópsecro meménto.
OL. Malo máxumo suo hercle ílico, ubi tántillum peccássit —

807. ADIUUABO: adiutabo ‖ 808. hymenaee o: HYMENAEO ‖ 809. PERI | DIRRUMPI: dirumpi | cantando hymenaeum: HYMENAEOCANTANDO ‖ 810. DIRRUMPI: dirumpi | COPIAE: copia ‖ 812. QUOD | expertus *libri cum A: corr Lamb* ‖ 813. EXIT ‖ 815. 816. SUPERATOLLE: super attolle | MEA: *om* ‖ 817. 818. INCIPE: incipere | UTI ‖ 819. 820. TUAQ·UT: Atque ut ‖ 821. 822. TUAUOX: *lac* | UIRTE: uirtute ‖ 823. NOCTUQ·ETDIU: et dui (*vel* diu) *cum lac* | SIS: sies ‖ 825. MALO: *lac* | TANTILLUM: tantulum ‖

LY. Tace. OL. Nón taceo. LY. Quae rés? OL. Malae
male mónstrant.
LY. Faciés tu | hanc rém mi ex paráta imparátam:
Id quaérunt uolúnt, haec ut ínfecta fáciant.
⟨CLE.⟩ Age, Olýmpio, quando uís uxorem,
Áccipe hanc ab nóbis.
OL. Date érgo, datúrae si umquam éstis hodie uxórem.
LY. Abíte intro. CLE. Amábo, integrae átque im-
perítae huic
Impército. OL. Futúrumst.
Valete. LY. Ite iam, ite iam. CLE. Valete.
LY. Iamne ábscessit úxor? OL. Domíst: ne time.
LY. Eúax,
Nunc pól demum ego sum líber.
Meúm corculúm, melculúm, uerculum. OL. Heús tu,
Malo, sí sapis, cauébis:
Meast haec. LY. Scio: sed meus fructus est prior.
OL. Tene hánc lampadem. LY. Ímmo | ego hánc
tenébo.
Venus múltipotens, bona múlta mihi
Dedísti, huius quóm copiám mihi dedísti. o,
Corpúsculum málacum.
OL. Mea uxórcula — quaé res?
LY. Quid est? OL. Ínstitit plánta
[LY.] Quasi lúca bos. LY. Táce sis.
Nebula haúd est mollis aéque atque huius ést
†pectus.

826. TACE#: *lacuna* | MALEMALAEMONSTRANT: Mala male mala monstrat ‖ 827. FACIESTU: *lac* ‖ 828. IDUOLUNT ‖ 829. PAR. B^2: *corr Sey* ‖ 831. LY.: *corr Pistoris* | UXOREMMIHI ‖ 832. OL.: *corr Pistoris* | PAR.: *corr Sey* ‖ 833. IMPERCITO: impera cito: *corr* B^2 | LY.: *corr Pistoris* ‖ 834. *cf. ad Bacch* 617 | UALETE #ITE: ualete ite: *corr Dousa* | #ITE#IAMUALETE: ite iam ualete: *corr Dousa* ‖ 835. DOMIST#NETIME ‖ 837. MELCULUM: melliculum ‖ 838. SAPIES ‖ 839. *cf ad Bacch* 617 ‖ 840. EGOHANC: ego iam ‖ 841. MULTABONAMIHI: bonam uitam mihi: *corr Stud* | DEDISTI#O: dedisti ‖ 843. MALACUM: melliculum ‖ 845. INSISTIT | plantam *libri cum A: corr Fl* ‖ 846. *del Stud* | LUCABOS#TACESIS: Quasi iocabo ‖ 847. AEQ·ATQ·: atque | PECTUS: *lac* ‖

[OL.] Edepól papillam béllulam. OL. Ei miseró mihi.
LY. Quid est? OL. Péctus mi icit nón cubito, uerum áriete.
LY. Quid tu érgo hanc, quaeso, tráctas tam durá manu?
At míhi, qui belle hanc trácto, non uallúm facit.
OL. Vah. LY. Quíd negotist? OL. Ópsecro, ut ualéntulast:
Paene éxposiuit cúbito. LY. Cubitum ergo íre uolt.
OL. Quin ímus ergo? LY. I, bélle belliátula.

ACTVS V

CLEOSTRATA. MYRRHINA. PARDALISCA
MVLIERES II ANCILLA

MY. Accéptae bene ét commode éximus íntus
Ludós uisere húc in uiám nuptiális.
Numquam écastor ullo dié risi adaéque
Neque hóc quod relícuomst plus rísuram opínor.
<PAR.> Lúbet Chalinum quíd agat scire, nóuom nuptum cum nóuo marito.
MY. Nec fállaciam ástutiórem ullus fécit
Poéta atque ut haéc est fabré facta ab nóbis.
<CLE.> Optúnso ore núnc peruelím progredíri
Seném, quo senéx nequiór nullus uíuit.
Ne illum quidem nequiorem arbitror esse * * * * * qui locum praebet illi

---

848. *del Schoe* | BELLULAM‡EI: bellulam ei ‖ 849. MIHIICIT: mihi agit | UERUMARIETE: *lac* ‖ 850. DURAMA(NU), *ut vid: lac* ‖ 851. ỤẠ(*vel* BẸ)LLUMFACIT: *lac* ‖ 852. UAH: Vaha ‖ 853. EXPOSIUIT: exposiuit *vel* exposuit ‖ 854. QUINIMUS: Qui nimis | IBELLEBELLIATULA: Bella bellatula ‖ 855. MVL. *B²: corr Bo* ‖ 856. UIAM: uia ‖ 859. *add Schoe* ‖ 860. ASTULIOREM ‖ 862. *add Schoe* ‖ 864—872. *Fere nihil in A legi potest* ‖ 864. 865. Ne illum *vel* Ne ullum | arbitrare: *corr Merula* ‖

* * * * * * nunc praésidem
Volo híc, Pardalísca, esse: qui hínc exeát
Eum ut ludibrio habeas. PAR. Lubens
Fecero et solens.
* *
* * * * spectato hinc omnia, intus quid agant.
* * * pone me amabo. MY. Et ibi audacius licet
Quaé uelis líbere próloqui. PAR. Tacé:
Vostrá foris crepuit.

OLYMPIO. SERVOS **CLEOSTRATA. MYRRHINA.** MVLIERES II
PARDALISCA ANCILLA

OL. Neque quó fugiam neque ubí lateam neque hoc dédecus quomodo célem
Scio: tántum erus atque ego flágitio superáuimus nuptiis nóstris.
Ita núnc pudeo atque ita núnc paueo atque ita inrídiculo sumus ámbo.
Sed ego ínsipiens noua núnc facio: pudet quém prius non puditúmst umquam.
Operám date, dum mea fácta itero: est operaé pretium auribus áccipere:
Ita rídicula auditu íteratu ea súnt, quae ego intus túrbaui.
Vbi intro hánc nouam nuptam déduxi, rectá uia in conclaue ábduxi.

---

866. *duo versus A* ‖ 867. UOLOHICP *ab initio:* hic pardalisca *cum lac* ‖ 868. ut**dibrio: *corr B*² ‖ 870. *versu auctior A fuit evanido: om rel* ‖ 871. ectato: *corr B*² | intus quid *vel* intus quid intus ‖ 872. one: *corr B*² | MVL. *add B*² ‖ 873. UELIS: uis | PAR. *add B*² ‖ 874. UESTRA: nostra ‖ 876. ERUS: frus ‖ 877. INRIDICULO: ita inridiculum ‖ 878. PUDETQUEM: pudet que | PUDITUMSTUMQUAM: puditum umquam est ‖ 879. OPERAM: Opera | PRETIUMAURIBUS: auribus | ACCIPERE: accipere *vel* percipere ‖ 880. TURBAUI: tu ‖ 881. RECTAUIAINCONCLAUE: uia recta *(lac)* clauẽ ‖

Sed tám[en] tenebrae ibi erant [tam]quam ín puteo: 'dum
sénex abest, decumbe' ínquam.
Cónloco fúlcio móllio blándior,
Vt prior quám senex núp * * *
Tárdus esse ílico coépi, quoniam * *
Respecto identidem ne senex * * * *
Ínlecebram stuprí principio eam sáuium posco * *
Reppulit mihi manum: neque enim dare sibi sauium
me siuit.
Enim iám †magis iam ádpropero,
Magis iám lubet in Casinam ínruere:
Cupio íllam operam seni súrripere:
Forem obdó, ne senex me opprímeret.
⟨CLE.⟩ Áge dum, tu adi hunc. PAR. Ópsecro, úbi
tua noua núptast?
⟨OL.⟩ Perii hercle ego, manufesta res est. PAR. †Om-
nem in ordinem
Fateri ergo aequomst. quid intus agitur? quid agit
Casina? satin morigerast?
⟨OL.⟩ Pudet dícere me.
⟨PAR. Me⟩mora órdine,
Vt occéperas.
⟨OL.⟩ Pudet hércle.
⟨PAR.⟩ Age, audacter * * * * *
⟨Postq⟩uám de⟨cu⟩buisti, índe uolo memoráre: quid
est factum *
⟨OL.⟩ * flagitiumst. PAR. Cauebunt qui audi-
erint faciant *

---

882. *del Spengelius* | INPUTEODUMSENEXAḌẸṢṬDECUMBE-INQUAM: ****** nex abste decumbe in (*vel* decumbem) *** (nox *post* tamquam *add* B^2) ‖ 883. BLANDIOR: *lac* ‖ 887. Incelebram *vel* Incelebrem: *corr* B^2 ‖ 894. *add Schoe* | PAR.] ‡: *corr Schoe (item in sequentibus, ubi* CLE *vulg)* ‖ 895. *add Sarac* | est ‡ omnem *vel* est omnem ‖ 896. *ita B, nisi quod* Casina satin morigera est *sequentibus addit: cf ad Bacch* 617 | aegum: *corr Ca* | *ante* quid *spat B* ‖ 898—901. *Verba* *** mora — audacter *comprehendit B* ‖ 902. ***uam debuisti: *suppl Lamb* ‖

* * * * hoc magnus est. OL. Perdis. PAR. Quin tu pergis? OL. Vbi
* * * * us suptus porro *
⟨PAR.⟩ Quid? OL. Babae. PAR. Quid? OL. Papae.
⟨PAR.⟩ * * * * est? OL. Oh, erat maxumum:
* * * * haberet metui: id quaerere occepi * * *
Dum gládium quaero né habeat, * arripio * * capulum.
Séd quom cogitó, non habuit gládium: nam esset frígidus.
PAR. Éloquere. OL. At pudét. PAR. Núm radix fuít?
OL. Non fuit. PAR. Num cucumis?
OL. Profecto hercle * * * non fuit quicquam holerum:
Nísi quicquid erat, cálamitas profécto attigerat númquam:
Íta quicquid erat, gránde erat.
PAR. Quíd fit denique, édisserta. ⟨OL.⟩ Vbi †appello Casinam, inquit,
Amabo, me⟨a⟩ uxorcula, cur uirum tuom sic me spernis?
†Nimis tu quidem hercle immerito
Meo mihi haec facis, quia mihi te expetiui.
†Illam haud uerbúm facit et saépit ueste id qui éstis.
Vbi illum saltum uideo opsaeptum, rogo ut altero * * †sin adire.
Volo, ut obuortam, cubitis im * * * * * * * *
Vllum muttit e * * * * * * * * * * * * * * *
Surgo, ut in eam in * * * * * * * * * * * * *
Atque illam in * * * * * * * * * * * * * *
⟨MY.⟩ Perlepide narrat * * * * * * * * * * * *
⟨OL.⟩ Sauium * * * * * * * * * * * * * * * *
Ita quasi saetis labra mihi conpungit barba * * *

---

909. arripio *vel* **arripio** ‖ 910. esse ‖ 929. labram ‖

Contínuo in genua ut ástiti, pectús mihi pedibus pércutit.
Decído de lecto praécipes: subsílit, optundit ós mihi.
Indé foras tacitus prófugiens exeo ⟨hó⟩c ornatu quó uides,
Vt sénex hoc eodem póculo quo egó bibi biberet. PAR. Óptumest.
Sed ubist palliolum tuom? OL. Hic intus reliqui.
⟨PAR.⟩ Quid nunc? satin lepide aditast uobis manus? ⟨OL.⟩ Merito.
Sed concrepuerunt fores. num illa me nunc sequitur?

LYSIDAMVS. SENEX **OLYMPIO.** SERVOS **CLEOSTRATA.** MVLIER
MYRRHINA. MVLIER **PARDALISCA** ANCILLA

LY. Máxumo ego árdeo flágitió
Néc quid agám meis rébus sció,
Néc meam ut úxorem áspiciám
Cóntra oculís: ita dísperií.
⟨Óm⟩nia palam súnt probra:
Ómnibus modís óccidi misér.
* * * * * * * ita manufesto faucibus teneor.
* * * * * * quibus modis purgem scio me meae uxori.
* * * * * * que expalliatus sum miser:
* * * * * * * ⟨cla⟩ndestinae nuptiae.
* * * * * * * * * censeo
* * * * * * * * mi optumumst

---

930. genua astituti: *corr Sey* ‖ 931. preceps: *corr Sey* ‖ 932. praeficiens: *corr Redslobius* | sexeo | *add Palm* ‖ 933. PAR] ⌗ *B. om. rel.: corr Schoe* ‖ 934—936. *cf ad Bacch* 617 ‖ 934. tuum *spat.)* hic ‖ 935. *add Schoe* | addita est: *corr Ca* | *add Ac* ‖ 937—940. *Tribus versibus comprehendit B* (Maxumo, Nec meam, [Om]nia): *corr Sey* ‖ 941. nia *cum lac: suppl Ca* ‖ 944. faucibus *vel* facibus ‖ 946. n destine ‖

* * * * * intro ad uxorem [m]eam
Súfferamque eí meum térgum ob iniúriam.
Séd ecquis est, quí homo munús uelit fúngier
Pró me? quid núnc agam?
Néscio, nisi ut ímprobos
Fámulos imiter ác domo
Fúgiam: nam nullást salus
Scápulis, si domum rédeo.
Nugas istic dicere licet: uapulo hercle ego inuitus tamen,
Etsí malum merui.
Hác dabo protinam ét fugiam. CLE. Heus, sta
ílico, amator.
LY. Óccidi, reuocór. quasi non aúdiam, abibo.

CHALINVS. SERVOS **LYSIDAMVS.** SENEX **CLEOSTRATA** MVLIER

MYRRHINA. MVLIER **PARDALISCA.** ANCILLA **OLYMPIO** SERVOS

CHA. V́bi tu's ⟨hic⟩ qui cólere mores Mássilienses
póstulas?
Núnc tu si ueis súbigitare mé, probast occásio.
Rédi sis in cubículum. per⟨i⟩isti hércle: age, accede
húc modo.
Núnc ego tecum aequom árbitrum extra cónsidium
captáuero.

---

949. ea dux uxorem meam: *suppl ex Nonio et del Sey* ‖ 950. riam *cum lac*: *suppl ex Nonio Sey (ubi* sufferamque et: *corr Mercerus)* ‖ 951—956. *Tribus versibus comprehendit B* (Sed ecquis, Quid, Nam): *corr Brix* ‖ 951. minus *vel* munus ‖ 955. salus nulla est: *trai Brix* ‖ 956. capulis ‖ 957. *cf ad Bacch* 617 | ISTIC: istuc ‖ 959. 960. hac dabo protinam et fugiam *libri cum A* | ⌗ Heus *libri cum A:* CL. *add Vss* | STAILICO: stalicio ‖ 961. 962. OCCIDI: Occide ‖ 963. *add Geppertus* ‖ 964. SIUIS: siue is | subicitare *libri cum A* ‖ 965. HUCMODO: huc ‖ 966—972 *om libri praeter A lacuna relicta* ‖

LY. Périi, fusti défloccabit iam íllic homo lumbós meos.
Hác iter faciúndumst: nam illac lúmbifragiumst óbuiam.
CLE. Iúbeo te saluére, amator. LY. Écce autem uxor óbuiamst.
Núnc ego inter sacrúm saxumque súm nec quo fugiám scio:
Hác lupi, hac canés: lupina scaéua fusti rém gerit.
Hércle, opinor, pérmutaui ego ílluc nunc uerbúm uetus.
Hác ibo: canínam scaeuam spéro meliorém fore.
CLE. Quíd agis, dismaríte? mi uir, únde hoc ornatu áduenis?
Quíd fecisti scípione[m] aut quód habuisti pállium?
⟨PAR.⟩ Ín adulterio, dúm moechissat Cásinam, credo pérdidit.
LY. Óccidi. CHA. Etiamne ímus cubitum? Cásina sum. LY. I in malám crucem.
⟨CHA.⟩ Nón amas me? CLE. Quín responde: tuó quid factumst pállio?
⟨LY.⟩ Bácchae hercle, uxor — CLE. Bácchae? LY. Bacchae hercle, úxor — MY. Nugatúr sciens.
Nám ecastor nunc Bácchae nullae lúdunt. LY. Oblitús fui.
Séd tamen Bacchaé — CLE. Quid Bacchae? ⟨LY.⟩ Sín id fieri nón potest —
⟨CLE.⟩ Tímes ecastor. LY. Égone? mentire hércle. CLE. Nam pallés male.
N * * * quid me * * * * us * * am me rogas?

---

967. perii flocco habebit †tibi iam *Nonius* ‖ 974. DISMARITE#MIUIR: tu marite mi uir | HOCORNATU: ornatu hoc ‖ 975. *del Lamb* ‖ 976. *add Ca* | dum moechis sat: DUMMOECHṢ*AT (*corr Angelius*) ‖ 977. OCCIDI#ETIAMNE: Occidit etiam ne | *spat om A* | IIN: in ‖ 978. *add Ca* | RESPONDE#TUO, *ut vid* ‖ 979. BACCHAEHERCLE: Bache ergo hercle | UXOR#BACCHAE#BACCHAE: uxor bache # bache *vel* uxor bache bache ‖ 981. *add Geppertus* | SINID: inid ‖ 982. *add Luchsius* | EGONEMENTIRE: Egone # haud mentire *vel* Egone haud mentire | NAMPA***SMALE *sine spat*: # nam pa ‖ 983—991 *om libri praeter A spatio relicto* ‖

* * * * * male r * * * * * mihi.
* * * * * * * * * * * * * * * gratulor.
* * * * * * * * * * * * * * * senex.
Ho * * * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * unc Casinust * * * * 988.989
Qui hic * * * * * lem frus * * * ram * * dis
Qui étiam me miserúm famosum fécit flagitiís suis.
LY. Nón taces? OL. Non hércle uero táceo: nam tu máxumo
Me ópsecrauisti ópere, Casinam ut póscerem uxorém mihi.
⟨LY.⟩ Túi | amoris caúsa ego istuc féci. CLE. Immo Hector Ílius 994.995
Té quidem oppressít. LY. Feci ego istaec †dícta quae uos dícitis?
CLE. Rógitas etiam? LY. Sí quidem hercle féci, feci néquiter.
CLE. Rédi modo huc intró: monebo, síqui meministí minus.
LY. Hércle opinor pótius uobis crédam quod uos dícitis.
Séd, uxor, da uiro | hanc ueniam. Mýrrhina, ora Cleóstratam.
Si úmquam posthac aút amasso Cásinam aut occepsó modo,
Ne út eam amasso, sí ego umquam adeo pósthac tale admísero,
Núlla causast, quín pendentem me, úxor, uirgis uérberes.
MY. Cénseo ecastór ueniam hanc †dandam.· CLE. Faciam, út iubes.

---

992. MAXUMO: maxime ‖ 993. OPERE: ob** ‖ 994. 995. *add Schoe* | causa ⌗ Ego *libri cum A* | feci ⌗ Immo: FECIIMMO | ECASTORILIUS: hectore illius: *corr e Servio Dan. ad Aen. I 268* ‖ 996. OPPRESSET: oppressisset: *corr Ri* | ⌗ FECI: feci | ISTAEC: ista haec ‖ 997. SIQUIDEM: siquidem *vel* fe siquidem ‖ 998. SIQUI: siquidem ‖ 1000. da uiro: UERO ‖ 1001. POSTHACAUI | Ne ut eam amasso: NEUTEAMASSO ‖ 1004. DANDAM ⌗ FACIAM: dandam faciam (*pers. inser. Sarac*) ‖

Própter eam rem hanc tíbi nunc ueniam mínus grauate próspero, 1005
Hánc ex longa lóngiorem né faciamus fábulam.
LY. Nón irata's? CLE. Nón sum irata. LY. Tuaén fidei credó? CLE. Meae.
LY. Lépidiorem uxórem nemo quísquam, quam ego habeo hánc, habet.
CLE. Age, tu redde huic scípionem et pállium. CHA. Tene, sí lubet. 1009
Míhi quidem edepol ínsignite fáctast magna iniúria:
Duóbus nupsi, neúter fecit quód nouae nuptaé solet.
⟨PAR.⟩ Spéctatores, quód futurumst íntus, id memorábimus.
Haéc Casina huius réperietur fília esse ex próxumo
Éaque nubet Eúthynico nóstro erili fílio. 1014
Núnc uos aequomst mánibus meritis méritam mercedém dare.
Quí faxit, clam uxórem ducet sémper scortum quód uolet:
Vérum qui non mánibus clare quántum poterit plaúserit,
Eí pro scorto súpponetur írcus unctus naútea.

1005. REMHANCTIBINUNC: rem hanc tibi nunc rem ‖ 1006. NE: ni ‖ 1007. TUAEN: tuae ‖ 1008. uxorem nemo quisquam quam: NEMOUXOREMQUAM ‖ 1009. AGETU: Agetu *vel* Agetur | SILUBET: libet ‖ 1010. insigne te ‖ 1012. *add Schoe* | MEMORABIMUS: memorauimus ‖ 1014. EUTHYNICO: te ut hynico ‖ 1016. FAXIT: flaxit | DUCET: ducat | UOLET: uole ‖ 1017. QUINON: quae non | POTERIT: proterit *vel* poterit | PLAUSERIT: plus erit ‖ 1018. IRCUS: hircus | NAUTEA: nausea ‖

Cledonius p. 58, 22: taedeo in Casina Plauti legimus (*quod ad v. 986 adhibuit Schoe*).

T. MACCI PLAVTI

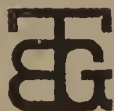
COMOEDIAE

EX RECENSIONE

GEORGII GOETZ ET FRIDERICI SCHOELL

FASCICVLVS III

CISTELLARIAM CVRCVLIONEM EPIDICVM COMPLECTENS

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

MDCCCXCV

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI

PRAEFATIO

Quod fere ter sex menses interiecti sunt inter hos fasciculos III. IV prioresque emissos, id cum aliis causis effectum est tum inde quod de quibusdam locis iterum adire Ambrosianum antea voluimus. Nam sat graves interdum discrepantiae cum intercedant inter Studemundi apographum eaque quae partim Loewius partim Schoellius in editione maiore suppeditaverant, has discrepantias non erat quod respiceremus, ubi ipse Studemundus denuo librum excusserat (ut in Epidico et Mercatore et magna ex parte etiam in Milite). At in aliis quod in eius auctoritate, quamvis magni faciamus cum omnibus, acquiescere noluimus, nemo mirabitur, nisi qui aut omnino nesciat quale negotium sit conferendi illius libri deleticii aut nesciat vel nescire se fingat locis haud ita paucis Studemundum ipsum ex iterata demum post Loewium lectione apographum correxisse. Itaque ante hos quattuor menses Poenulum Pseudolumque Goetzius, Menaechmos Rudentem Stichum Schoellius retractavimus — atque nonnullis locis alter alterum advocavimus — eadem fere usi ratione, quam Schoellius in Casina Cistellaria Mostellaria Persa relegendis professus est (cf. praef. Pers.[2] p. VIII, Mostell.[2] p. XV sq. adn. et XXVIII, Cistell. p. XV sq.): qua opera quae effecimus per hanc editionem fabularum illarum commemorabimus: quam hoc anno absolvi posse spe-

ramus. — Sero sane intellegimus non Mediolanum proficiscendum fuisse ad Ambrosianum melius cognoscendum, sed Gottingam: ubi iam eo processit ars divinandi praestrigiandique, ut vel libri sine libris melius legi possint. Etenim his ipsis diebus affertur Friderici Leonis commentatio de Cistellariae versibus nonnullis ex *A* emendandis (‘*Nachr. d. Goett. Ges. d. W.*’ a. 1894 p. 202 sqq.), ubi p. 206 adn. scribit, quod Schoellius palimpsestum cum Studemundi apographo denuo conferens v. 450 SC̣ỊẠ paulo probabilius dicat quam SU?A? (sic *As*), dubitari non posse, quin idem Studemundus reputaverit, sed indignum duxerit commemoratione. (Simili modo in comment. de Vidularia [ed. a. 1894] p. 7 scripserat ‘quod Goetzio prima fuisse visa sunt *qui tibi*, id prae Studemundi testimonio non multum valet, qui *t* quidem pro *f* legi posse adnotavit, item *p* vel *t* pro *e*, non *i*’.) At idem in eadem illa pagina, ubi Studemundus Cist. 370 litterae velut T vel E reliquias notaverat, non conicit verba personis aliter distribuenda esse — quod licuit, etsi sententiae haudquamquam convenit — sed affirmat in ipso libro personae potius spatium exstare.[1]) De opera nostra in *A*

1) ‘*Es bedarf wohl nur der Bemerkung, dass das kein Buchstabe, sondern Personenspatium war.*’ At cum praecedat *nullusne est tibi amator alius quisquam*, vix potuit simpliciter responderi *quem quidem ego amem alius nemost* (ubi *quem ego contra amem* saltem exspectes), sed haec verba optime se habent, si adiungitur *Nisi* ⟨*tu*⟩*us modo unus filius*: ubi etiam *modo unus* verba locum habent, quae minus quadrant, si cum Leone coniungimus *nullusne est tibi amator alius quisquam, Nisi* ⟨*me*⟩*us modo unus filius.* — Simili confidentia (‘*es bedarf wohl nur der Bemerkung*’) nuperrime (in Woelfflini Archio t. IX p. 164) Merc. 29 ‘emendavit’ *Inértia auiditás desidia iniúria.* Quam coniecturam ne — ut ille volt — novo latinitatis thesauro inserant, monemus item falsam esse. Nam — ut mittamus versum de coniectura demum cum aliis male incisum — *inertia* et *desidia* pessime per *auiditas* disiunguntur. Contra *Inhaeret etiam* adeo non disturbat enumerationem, ut potius distinguat (similiter ut

posita quamvis modeste semper senserimus sentiamusque, talem iudicii insolentiam contemnimus, praesertim eius qui non modo nihil umquam in hoc genere ipse praestitit, sed ne paratis quidem ab aliis recte utitur. Nam ut olim Loewiana neglegentissime exscribens varia legendi tentamina pro variis ipsius libri scripturis venditaverat, sic iam diligentiam Studemundi ita effert, ut quae ille aperte tamquam veri dissimilia significaverit, unice recte lecta esse affirmet, nequaquam urgente aut lectione aut ratione, sed quia aliquid 'placet' vel in mentem venit.

Iam priusquam solito more de singulis quibusdam versibus harum fabularum pauca addamus, nonnulla de notis et compendiis quibus usi sumus repetenda erunt.

A codicis rescripti Ambrosiani scripturam litteris capitalibus exhibuimus (adpunctis vel seiunctis incertioribus). Recensionis Palatinae (*P*) scripturas ex codicibus Palatino-Vaticano *B* saec. X, Vaticano Vrsiniano *D* saec. XI, Vossiano *V* Ambrosiano *E* Britannico *J* saec. XII ita reconcinnavimus, ut plerumque neque codices singulos adscriberemus neque solitarias singulorum lectiones respiceremus: nisi quod codicis Veteris altera manus B^2, quae in octo prioribus fabulis alterius libri instar est, saepius commemoranda fuit itemque *J*, in quo emendatio ab Italis provecta initium capit.

Praeterea usi sumus his notis:

---

adeo v. 26): quare non est quod praeter *residia* aperte corruptum quidquam corrigamus: pro quo vocabulum velut *rabia* (cf. Servius Dan. ad Aen. I 200) anquirendum erit. Nam *desidia* inter *auiditas* et *iniuria* ne aptum quidem est. Ridiculus vero est qui urgeat *Ineret*, non *Inhaeret*, esse in *BC*: quasi in ę et *e* distinguendis et in aspiratione — qualia in hac editione nostro iure plerumque ne commemoramus quidem — vel tantilla sit horum codicum auctoritas. Possumus multa eiusmodi proferre contra Leonem, sed certis de causis cum illo maxime pugnare nolumus: neque haec protulissemus, nisi praeter coniecturas — de quibus sive nostrae sive illius sunt saepissime ipsi dubitamus — fidem nostram aggredi ausus esset petulantius.

| ad denotandos hiatus non legitimos.

† ad corruptelam sive verborum sive metri indicandam.

* ad lacunas signandas (nisi moras deficientes per ⏑ et _ apposuimus).

[ ] ad delendas litteras syllabas voces personas perperam traditas maioresve interpolationes.

( ) ad secludendos versus ex dittographia vel retractatione scaenica ortos.

⟨ ⟩ ad insigniendas litteras syllabas voces personas contra libros suppletas.

ad adumbrandum (personae) spatium in librorum scriptura.

Scripturis a contextu discrepantibus vel signis in contextu ad mutationem indicandam adhibitis ubi nihil additum est, ad Italos redire mutationem sciendum est (ubi praeter D^3 et codicem Lipsiensem *F* et editionem principem *Z* interdum aliorum editorum testimonia de codicibus interpolatis respicienda erant). Ceteroqui librorum scripturis per colon (:) discretis in adnotatione vel per signa supra posita conspicuis per voces *corr*(*exit*), *trai*(*ecit*), *add*(*idit*), *suppl*(*evit*)[1]), *del*(*evit*), *secl*(*usit*), *lac*(*unam*) *sign*(*avit*), *dist*(*inxit*), *discr*(*ipsit*) adiunximus nomina correctorum. Ex quibus haec per compendia exhibuimus: *Ac*(*idalius*), *Ald*(*us*), *Bent*(*leius*), *Bo*(*thius*), *Ca*(*merarius*), [*Dan*(*ielis*)], *Fl*(*eckeisenus*), *Goe*(*tzius*), *Gru*(*terus*), *Gul*(*ielmius*), *Guy*(*etus*), *Herm*(*annus*), *Lamb*(*inus*), (*C. F. W.*) *Mue*(*llerus*), *Palm*(*erius*), *Py*(*lades*), *Ri*(*tschelius*), *Sarac*(*enus*), *Scal*(*iger*), *Schoe*(*l*-

1) Etsi lectores vix erraturos esse speramus, tamen diserte monemus in partibus Cistellariae ex solo *A* exhibitis *suppl* significare ex spatio locos suppletos esse, nisi aliunde appareat agi de supplementis contra librum illatis. De reliquis compendiis velut *om*(*isit*), *praem*(*isit*), *vid*(*etur*), *contr*(*ahunt*), *marg*(*ine*), *ras*(*ura*), *litt*(*erarum*), *spat*(*ium* vel *io*), *pers*(*onam*) deque aliis eorundem compendiorum formis velut *corr*(*ectum*) sim. nemo errabit.

lius), Scu(tarius), Sey(ffertus), Stu(demundus), Vss(ingius).

CISTELLARIA. 52. ei rei *pro* hercle *Redslobius 'Lit. Centralbl.' a. 1894 p. 1219.* — 82. Hoc nunc agite *habuisse A Seyffertus censet* (Hoc nunc age sis *Schoellius in proecdosi*). — 88. *Propter* alius quisquam (*pro quo* quisquam alius *in A esse adnotare neglegimus in proecdosi*) *omnino cum P facit Redslobius, ubi verbi collocationem exquisitiorem retinere maluimus.* — 101. Nám eum pater subegit *Goetzius* (*fere cum Bothio*) *deleto* eius, *quod A magis etiam suspectum reddit.* — 111. promptu *obscurare noluimus, etsi* prompto *potius ex usu pervulgato exspectamus cum Studemundo Seyffertoque: nisi forte cogites de* sĭquid tibi opus est, erit promptu⟨m⟩: promito. — 211. súm, ibi (*non* sum, íbi *notandum esse* (= 212) *monuit Seyffertus.* — 213. *De* Ita mi ómnia ingenia ⟨uná⟩ sunt *cogitat idem.* — 233. SE. Sed quid istu⟨c? AL.⟩ M(ala mul)ta dici mihi uolo *Leo l. s. s: de quo non una de causa dubitamus.* — 235. exporgas pugnos tuos *Redslobius l. s. s.: melius sane quam Leo l. s. s.* exponas pugno ⟨o⟩s ⟨me⟩tuo[s]*: quamquam* pugnos exponere *quis praefracte negabit desumi potuisse ex lingua palaestrica* (*ut* '*ictu exponere aliquem*' *Truc. 659*) *quam nequaquam plane novimus?* — 239. *Ad sententiam sic supplet ac disponit Seyffertus:* Nili hércle uero's. ⟨AL. Quám ego amarem⟩ pér(d)ite, Quaé me amaret cóntra [*item Leo l. s. s.*]. — 296. *Exhibuimus, ut A exhibet, etsi dubitamus de mensura* Modó quidem hercle haéc. *Contra v.* 366 *cum Seyfferto non necessariam esse putamus Studemundi correctionem* pérditu[i] ét: *v. autem* 368 neque equidem *insolitum admisimus, cum et A et sententia hoc supplementum exigere videatur* [*nam quod Leo l. s. s.* inique equidem malam (ut ne des) *suasit neque sermoni neque sententiae convenit: operam sibi dari vult meretrix neque tamen amatoriam i. e.* '*malam*'*: quod cum non intellexerit intellegi posse negavit Leo*] *itemque v.* 522 et *etiam inauditum duce A reliquimus,*

quamvis facile magní minuti átque etiam *ex usu communi corrigas.* — 406. amicae *non tantum propter hiatum offendere sentit etiam Goetzius velut* macilentae *exspectans: quamquam sic* miserae *non satis recte interponi videatur* (miserae amic⟨ul⟩ae *Schoellius*). — 465 sq. *Ad supplementa* (*quae hoc loco paucisque aliis paulo audacius admisimus*) *cf. Pers. v. 647, al.* — 489. rogo ⟨ocius⟩ *supplet Redslobius l. s. s., ubi* rogo ⟨amplius⟩ *praeferamus.* — 559. ad diuitias ⟨maxumas⟩ *idem.* — 622. susum caelum (*pro quo omnes adhuc eum Pylade* susum in caelum *edidimus*) *cum* B^2 *servari posse coll. Merc. 407, al. Seyffertus vidit.* — 650. *De* ⟨Quom il⟩ico *cogitat idem: quamquam cf. Lorenzius ad Pseud. 469.* — 676 sq. Ýbi ea sit néscio, Nísi ut opinór loca haec círciter Éxcidit mihí *discr. Seyffertus.* — 704. *De* mane, ⟨mane⟩ *et Goetzius et Seyffertus cogitarunt: quamquam cf. Schoellii praef. p. XXX.* — 722 sq. *De* opús, dic impera. ⟨HA.⟩ Ét tu. ⟨LA.⟩ Quid quaéritabas *cogitat Seyffertus: ubi etsi de* Et tu *vel sic dubitamus, tamen* dic et impera tu *dissuadenti coll. Truc. 676, Aul. 144 obsecuti sumus* (*quamquam cf. Men. prol. 52*). — 731. Cistella m⟨i⟩ hic (*non* hinc), mi[hi] adulescens *cum Camerario Seyffertus praefert* (*coll. v. 723* mi homo) *Bentleianae scripturae* Cistell⟨ul⟩a hinc mi, adulescens. — 754. *Aut* Ne obloquere! *aut* Obloquere rursus? *ex usu idem exspectat: ubi etsi* Ne obloquere rursus *propter v. 751 defendi posse putamus, tamen non intercedimus, siquis cum Vssingio* Ne *ad Lampadionis qui intercidcrit versum trahere malit.* — 775. et ⟨quod⟩ Lampadionem *Redslobius l. s. s.: ubi* et⟨iam⟩ *nequaquam propter supplementi lenitatem praetulimus — nam agitur de lacuna membranacea —, sed quia minus recte per* et quod *alterum alteri adiungi atque aequiperari sentimus.*

CVRCVLIO. *Vt in personarum indice formam quae est* TRAPEZITA *non sollicitavimus, ita ne in ipsis quidem fabulis per hanc editionem* TARPEZITA *formam reponimus, nisi ubi metri ratio metathesin flagitat. Cete-*

rum Ribbeckium ubi commemoravimus, plerumque commentationem respeximus Nuntiis soc. Saxon. t. XXXI insertam. — 16 sq. Salué, ualuistin? ⟨PA.⟩ Óstium occlusíssumum, [PA.] Caruítne *e. q. s. Schoellius: ubi Goetzius etiamnunc de lacuna cogitat.* — 41. *Cf. Brixius Annal. phil. t. CXXIII p. 50.* — 72 sq. *Cf. ad Cas. 128 sq. (fasc. II p. VIII).* — 76. *De* cubare *cf. quae Schoellius praef. Cas. p. XXXIII dixit: quamquam Seyfferto* cubitare *eum B^2 retinendum videtur. Non respiciendus Speijerus Mnemos. t. XVI p. 136.* — 78. *Cf. Buechelerus Mus. Rhen. t. XLI p. 311 sqq.* — 96—157. *Hanc scaenam egregie tractavit Buechelerus Mus. Rhen. t. XXXIX p. 285 sqq., quocum metra praecipue non uno loco refinximus.* — 98^a. Salue, ánime mi, ‖ Libéri lepos *discr. Seyffertus.* — 100. stacta *Buechelerus.* — 101. *De* telinum *cf. idem Woelfflini Arch. t. I p. 112 sq.* — 102. *Versum Reizianum praefert Seyffertus* (peruélim). — 136 sq. *Quam dedimus discriptionem eandem codicis Veteris esse monemus.* — 163. et ⟨te⟩ mihi contra itidem *Schoellius.* — 164. retus////// *B: unde* recusem *B^2.* — 169. *Duas lectiones confusas esse* (Male ualere te m. aegrest *et* Male uales, ere, quod m. ae.) *monet Seyffertus.* — 177. Vérum totum amáre insanire hóc est *Schoellius coll. Merc. 265.* — 178. *Lactantii Firmiani testimonium (div. inst. V 11) attulit Schoellius praef. Cas. p. XXXIV hoc:* 'sua sibi habeant regna reges, suas diuitias diuites' ut loquitur Plautus, suam uero prudentiam prudentes *e. q. s.* — 186. Irascare *praefert Seyffertus.* — 193. ⟨PA.⟩ Quód quidem — ⟨PL.⟩ Mihi . . . serat?. ⟨PH.⟩ At *e. q. s. Schoellius. Ceterum cf. Bachius in Studem. Stud. t. II p. 224 adn.* — 204. Aedituumum *Plautum dedisse cum Fleckeiseno certum esse putamus.* — 240. *De* dierectust *etsi dubitari potest, tamen ne* dirruptus *quidem quod coniecerunt Onions et Nettleshipius 'Journ. of phil.' t. XIV p. 62 et XV p. 187 habet quo commendetur.* — 243. *De* saltura *cf. Buechelerus Mus. Rhen. t. XLV p. 159.* — 271. *Cf. Fleckeisenus Annal. phil. t. CXLIX p. 287.* — 283. *De*

celere *dubitat Seyffertus, quod pro adverbio coniungi potuisse cum* propere *credimus.* — 284. Nusquam quisquamst *Langius Annal. philol. t. CXLIX p. 282.* — 292. *Cf. Palmerus Hermath. t. XII p. 85.* — 295. crepitum éxciam polentárium *trai. Schoellius.* — 318. *De* Gramarum *cf. Buechelerus Mus. Rhen. t. XXXV p. 72.* — 319. *Cf. Marius Plotius Sac. p. 472, 4:* 'Nam quod Plautus lactes posuit genere masculino numero plurali, non a nominatiuo hoc lac uel hoc lacte, sed hi lactes numero semper plurali.' — 334. idem *pro* item *Fuhrmannus de partic. comp. p. 33 adn. itemque Niemoellerus de pron. IPSE et IDEM p. 51.* — 344. eo accedunt *cum Baehrensio Redslobius 'N. phil. Rundschau' a. 1892 p. 140.* — 369 sq. ego ⟨dum⟩ edam, Dicam *Seyffertus: ubi etsi* Dicam *minus inconcinne adiungi concedimus, tamen aegre ferimus* ego edam *in secundariam sententiam detrusum.* ⟨at⟩ ego edam *Schoellius.* — 401. Licetne inforem *Schoellius: nam neque de* inforar' *cogitare licet neque de Abrahami Sigismundique coniecturis.* — 405. inibit (t *in ras.*) stolidam et grandem gratiam *cod. Voss. Donati, item fere cod. Paris. B.* — 427. *Cf. Brixius l. ad v. 41 exscripto.* — 428. adferam *in libris omnibus esse monemus.* — 438. ueni⟨t de⟩mus [in] Cariam *Goetzius olim et nuper Schoellius.* — 446. Libyámque oram omnem ⟨et ómnem⟩ Conterebrómniam *Schoellius.* — 452. [nam] ita *Langenus 'Beitr.' p. 232.* — 463. magis quem hoc dicam nescio *Seyffertus.* hunc magis dicam esse, hoc nescio *Schoellius.* — 462 sqq. *Refutatis coniecturis Friedrichii (Annal. phil. t. CXLIII p. 708 sq.) eiecto v. 472 reicientis v. 483 sq. post v. 485 (ubi minus recte* quaerito *pro* Oppiam) *Huelsenus ('Mittheil. d. k. D. arch. Inst. Roem. Abth.' t. VII a. 1893 p. 283 sqq.) cum Iordano aliisque v. 483 et 485 delet et v. 472 post a. 575/179 (et ante a. 619/135) scriptum esse urget.* — 502. quisquam uobiscum *trai. etiam Fleckeisenus Annal. phil. t. CVII p. 501 sq.* — 503. *Ad* conspicitur (*vulgo* conspuitur) *cf. Merc. 407 et adde Leonem Woelfflini Arch.*

t. IX p. 163. — 519. tibi opus est hoc *in libris est, non* opus est hoc. — 529. illum qui mihi uendidit, numquam p. u. *Schoellius.* — 547. Facis [sa]pientius *Palmerus 'Journ. of Phil.' t. XVI p. 37: ubi rectius admisso* mĭquidem *suppleas* ⟨Pol⟩ facis *cum Brixio Emend. Pl. p. 15 vel* ⟨Tu⟩ facis *cum Niemeyero Annal. philol. t. CXXI p. 429 (cf. ibid. p. 124) vel tale quid.* — 549. Quid feci ⟨nisi⟩ quod mandasti [feci] *e. q. s. Seyffertus.* — 554. *Cf. Redslobius Annal. philol. t. CXXXIX p. 176 post Brixium ibid. CXXIII p. 54 adn.* — 613. PH. *pro* CV. *in libris est.* — 633. dicam *libri, non* dico. — 664. egon? nempe út dum uiuat méd alat *Schoellius.* — 665. Verum. hercle dico *Schoellius coll. Men. 1024: quae distinctio etsi vera videtur, tamen* hercle dico *etiam sic dubitationem movet.* — 667. *Pro* PH. *B*² TH. *scripsit in ras.* — 675. *Cf. Redslobius 'Berl. phil. Wschr.' a. 1892 p. 1452.* — 687. TH. Sta *BE recte exhibent.* — 689. Aut tecum ⟨mihi⟩? *Seyffertus.* — 701. *Cf. Langenus Annal. phil. t. CXXV p. 679 sq.* — 705. PHAE. Lingua *B habet, non* TH. Lingua. — 727. Rēcipe actutum TH. *commendat Seyffertus,* recipe actutum. PHAE. ⟨Vin? TH.⟩ *Schoellius.* — 729. *Phaedromo continuat Seyffertus.*

EPIDICVS. Arg. 2. qui aliquam *Opitzius Stud. Lips. t. IV p. 253 (cf. v. 312 sqq.).* — 10. *De Donati lectione cf. Sabbadinius 'Stud. Ital. di fil. cl.' vol. II p. 96.* — 11. *De Ambrosiani discriptione et Schoellius 'N. Heidelb. Jahrb.' t. II p. 45 sq. et Seyffertus dubitant: ubi* iam diu⟨st quom⟩ perdidisse oportuit *Nencinius 'Stud. ital. di fil. cl.' t. III p. 92.* — 13. is *pro* es *denuo commendarunt Langenus Hasperus, Abraham, alii: at cf. (praeter Merc. 595) 'obuiam esse', 'aduersum esse', al.* — 24. *Senarium Seyfferti suasu toleravimus, etsi* Thesprio (*adiuvante spatio in A*) *commodissime suppleri etiamnunc putamus.* — 26. Quem dígniorem díces esse h. h. A. a.? *Schoellius.* — 52. Récte igitur ⟨roga⟩. *e. q. s. idem.* — 68. domum uenire ⟨Et deuorti⟩ ad Ch. *Nencinius l. s. s. Cf. Schoellius*

l. s. s. p. 46 (ubi etiam de aliis huius fabulae lacunis agitur). — 78. *Librorum scripturam excusat Seyffertus (cf. 'Jahresber.' t. XXXI p. 76) adhibitis Bacch. v. 88 et Heaut. v. 1033 simili duritie insignibus: at illis locis structurae insolentiam multo esse minorem putamus. Cf. Merc. 887 (cum adnotat. in hac edit.).* — 98. *Palatinorum scripturam dimetro trochaico discribi posse nec uideri abiciendam censet Seyffertus.* — 118. *Cf. Skutschius de nom. lat. suffixi -no- ope form. p. X.* — 120. mi (*pro* me) emere *Redslobius 'N. philol. Rundsch.' a. 1887 p. 213.* — 135. *Skutschio ('Forsch.' I p. 106 sqq.) metienti* Íllam amăbam ólim: nunciam *e. q. s. cum propter alias rationes obsecuti non sumus, tum quia* nunciam *omnino locum non habet in hac sententia.* — 136. hominem *aliquo modo defendi posse, si* id quod *pro obiecto ingratitudinis habeamus adnotat Seyffertus.* — 141. Quid istic? uerba facimus *auctore Studemundo praefert Bachius p. 271. Contra Seyffertus Most. v. 584 et Stich. v. 714 adfert.* — 152. Aliqua [ope] exsoluar *cum Langeno et Nettleshipio Abraham Stud. Pl. p. 221.* — 165. *Palatinae recensionis scripturam tutatur Langenus 'Beitr.' p. 206.* — 181 sq. atetacete *potius quam* ateitacete *B*² *habere Seyffertus ex Studemundi collatione monuit.* — 204. Ah, mane *Schoellius.* — 272. non uen[er]it (*cf. v. 271*) *Redslobius 'N. phil. Rundsch.' a. 1888 p. 116.* — 273. hic *posuimus Seyfferti suasu.* — 283. sibe sapis *Nencinius l. s. s.* — 293. PE. *om. B*¹*: add B*². — habeam gratiam *Seyffertus coll. Trin. v. 1136. Bacch. v. 1058, aliis.* — 316. ⟨Quae⟩, dum rem dinam f. *Buechelerus Mus. Rhen. t. XXXV p. 628 sq.* — 336. adiumento ades *Seyffertus (coll. Amph. v. 1131* adsum auxilio). — 349 sqq. *Cf. Leo Vindic. Pl. (ed. Rostoch. a. 1887) p. 3 sqq. (adde Schoellium in Woelfflini Arch. t. IV p. 632).* — 353. credit *manum rec. in B correxisse Seyffertus ex Lorenzii collatione adnotat.* — 357. auctorem *reposuimus suasu Seyfferti:* cautor *v. 359 ad* caueat *spectat.* — 384. Si *B*¹ *habere Seyffertus monet.* — 404 sq. *Cf. Langius Annal.*

philol. t. CXLIX p. 281. — 438. Pallenius *Wilamowitzius Ind. schol. Gotting. a. 1893/94 p. 14* (Plothieus *Schoemannus ad Is. p. 302*). — 463. *in adn. pro* TH. *pone* MI. — 470. agyo *corr. in* agro *B habere et* eamne *v.* 518 *Seyffertus ex Lorenzii collatione monet.* — 531 sqq. *ita accentibus notat Seyffertus:* Quís illaec ést muliér timidó péctoré peregre áduenténs, Quae ípsa sé miserátur? PH. In hís †dictust locis habitáre mihí Périphanés. PE. Me nóminat haéc: crédo ego illi hóspitio úsus [in]uenít. — 546. Adhibenda muliebris mihi malitiast *Brixius Annal. philol. t. CXXIII p. 54 adn.* Muliebri úsus mihi nunc málitiast *Schoellius.* — 560. tam turbat tuos *idem.* — 562. *Adde Donati testimonium ad Phorm. III 1, 5:* Legitur et potiretur . . . Plautus: 'Hostium potitus est.' — 566. ut — ut *distinximus: voluerat Periphanes Epidicum laudare, sed mutata condicione ad vituperationem fertur.* — 567. si saluam me uis *Seyffertus commendaverat.* — 586. *Cf. Donatum ad Eun. III 3, 2:* Ne pro non: Plautus 'neuult' inquit pro 'non uult', *ubi* ne ut uult *cod. Voss.* (*nisi haec ad v. 42 pertinent*). — 630. *De* id, *quod fortasse pro 'de ea causa' accipi posse sumpsimus, dubitat Seyffertus.* — 631. Age age absolue [atque], argentum numero numera *e. q. s. Schoellius: quod recepissemus, nisi etiam aliae emendandi viae essent.* — 668. Tace seis, sine modo [me] h. a. *Schoellius duce A.* — 699. *Cf. Brugmannus de NI partic. p. 8.* — 705. Pró tua filia: ís te ab ore tétigi tr. m. *Schoellius* (*coll. Men. 1011, al.*).

Ienae et Heidelbergae m. Ianuario.

G. G. F. S.

T. MACCI PLAVTI

CISTELLARIA

GRAECA MENANDRV

PERSONAE

SELENIVM MERETRIX
GYMNASIVM MERETRIX
SYRA (?) LENA
AVXILIVM DEVS PROLOGVS
ALCESIMARCHVS ADVLESCENS
THYNISCVS (?) SERVOS
AMICVS PATRIS ALCESIMARCHI (?)
PATER ALCESIMARCHI
LAMPADIO SERVOS
MELAENIS LENA
PHANOSTRATA VXOR
HALISCA ANCILLA
DEMIPHO SENEX
CATERVA

ARGVMENTVM

Comprímit adulescens Lémn⟨i⟩us Sicyóniam.
Is rédit in patriam et gnátam generat núptiis.
Sicyónia aeque párit puellam. hanc séruolus
Tollit átque exponit ét ex insidiis aúcupat.
Eám sublatam méretrix alii détulit.
Lemnó post rediens dúcit quam comprésserat
Lemníque natam [de]spóndet adulescéntulo
Amóre capto illíus proiectíciae.
Requírens seruos ré[p]perit quam proiécerat:
†Itaque lege et ríte ciuem cógnitam
Alcés[s]imarchus, út erat nactus, póssidet.

1. liconiam *vel* liconia ‖ 2. nuptus ‖ 3. Sycionia *vel* Syciona | pariit *vel* parit ‖ 6. redens: *corr* B^2 | quam com conpresserat: *corr* B^2 ‖ 7. despondit: *del Pareus* ‖ 8. prolecticiae *vel* proletitie: *corr* B^2 ‖

ACTVS I

SELENIVM. GYMNASIVM. (SYRA?)
MERETRICES II LENA

SE. Quom ego ántehac te amáui et mi amícam esse créui,
Mea Gýmnasium, et mátrem tuám, tum id mihi hódie
Apéruisti⟨s⟩, tu átque haec. sorór si mea ésses,
Qui mágis potueritis mihi honórem ire habitum,
Néscio, nisi, ut méus est animus, fíeri non posse árbitror:
Íta omnibus relíctis rebus míhi frequentem operám dedistis. 6
Éo ego uos amo ét eo | a me mágnam inistis grátiam.
GY. Pol istó quidem nos pretió facile
†Est frequentare tibi utilisque habere:
Ita in prándio nos lepide ác nitide, 10
Accépisti apúd te, ut sempér meminerímus.
SE. Lubénti[que] edepol ánimo factum ét fiet á me,
Quae uós arbitrór uelle, ea ut éxpetes⟨sam⟩.
LE. Quod ille dixit, qui secundo uento uectus est tranquillo mari: 14. 15

---

1. Quia *Varro* (Cum *etiam Priscianus*) | ego te amaui, mea Antiphila *Priscianus* ‖ 3. *add J* ‖ 4. potueritis *vel* potueris ‖ 7. Eo *vel* Et ‖ 8 sq. istoc: *corr ex Varrone* | facile est frequentare Tibi (†ptanti est frequentare *Varro, sed* facile *in interpretatione*) | utilis que *vel* ut illis que | haberi B^2 ‖ 10. ac (*sic Varro*) *vel* atque ‖ 11. meminer *vel* memineris: *corr* B^2 ‖ 12. Lubentique *vel* Iubentique | *del Bo* ‖ 13. *add Gronovius* ‖ 14sqq. *ictus omisimus ubi metra incertiora* ‖ 14sq. LE. *vel* GY. | Quod ibi dixit *Varro* ‖ mare: *corr ex Varrone et Charisio* ‖

Ventum gaudeo ecastor ad te: ita hodie hic acceptae sumus suauibus modis
Néc nisi disciplína apud te fúit quicquam ibi, quin míhi placeret.
SE. Quíd ita, amabo? LE. Ráro nimium dábat quod biberem, id mérum infuscabat.
GY. Amábo, hic[c]ine ístud decét? LE. Iusque fásquest:
Nemo álienus híc est. SE. Meritó uostro amó uos,
Quía me colitis, [et] mágni[s] facitis. LE. Décet pol, mea Selénium,
Hunc ésse ordiném beniuoléntis intér se
Béneque amicitia útier.
Vbi istás uideas summó genere natás, summatis mátronas,
Vt amícitiam colunt átque ut eam iunctám bene habent intér se:
Si idem istud nos faciamus, si idem imitemur, — ita tamen uix uiuimus
Cum inuidia summa. suarum opum nos uolunt esse indigentes:
Nostrá copiá nil[o] uolúnt nos potésse
Suíque omniúm rerum nós indigére,
Ýt sibi simus súpplices.
Eás si | adeas, ábitum quam aditum mális: ita nostro órdini
Palám blandiúntur, clam si óccasio úsquamst
Aquám frigidám subdolé suffundunt.
Virís cum suís praedicánt nos solére:
Suás paelicés esse aiúnt: eunt depréssum.

---

16 sq. hodie hic *vel* hodie ‖ 18. Haec: *corr B* ‖ 19. Quid *vel* Quod | GY.: *corr Sarac* ‖ 20. SE.: *corr Sarac* | # Iusque (GY. *B*²): *corr Gru* ‖ 21. Nemo *vel* LE. (*vel* GY.) Nemo ‖ 22. et *del Spengelius* | selenium *vel* silenium ‖ 23. beniuolentis *vel* bene uolentis ‖ 24. *adhaeret v. 23* ‖ 26. amicitiam *vel* amiciam ‖ 27 sqq. *cf. ad v. 14 sqq.* ‖ 27. imitamur: *corr Ca* ‖ 30. *del Py* ‖ 32. *adhaeret v. 31* ‖ 37. eunt *vel* eum ‖

Quia nós libertinaé sumus, et ego ét tua mater ámbae
Meretríces fuimus: ílla te, ego hánc mihi educáui
Ex pátribus conuentíciis. neque ego hánc superbiái
Causá pepuli ad meretrícium quaestúm, nisi ut ne esurírem.
SE. At sátius fuerat eám uiro dare núptum potius. LE. Héia,
Haecquidem écastor cottídie uiro núbit, nupsitque hódie,
Nubét mox noctu. númquam ego hanc uiduám cubare síui.
Nam si haéc non nubat, lúgubri famé familia péreat.
GY. Necéssest quo tu mé modo uoles ésse, ita esse, máter.
LE. Ecástor haud me paénitet, si ut dícis ita futúra's:
Nam sí quidem ita eris, út uolo, numquam †et haec ate fíes
Sempérque istam quam núnc habes aetátulam optinébis
Multísque damno et míhi lucro siné meo saepe eris súmptu.
GY. Di fáxint. LE. Sine operá tua di horúnc nil facere póssunt.
GY. Equidem †hercle addam operam sédulo. sed tú †inter istaec uérba,
Meus óculus, mea Selénium, — numquam égo te tristiórem
Vidi ésse: quid, cedo, te óbsecro tam abhórret hilaritúdo?
Neque múnda adaeque es út soles — hoc sís uide, ut petíuit
Suspíritum alte — et pállida's. elóquere utrumque nóbis,
Et quíd tibist et quíd uelis nostram óperam, ut nos sciámus.
Noli, óbsecro, lacrumís tuis mihi exércitum imperáre.

---

40. conuentus *vel* conticus: *corr Gul* | ego neque hanc | superbiae: *corr Bo* ‖ 41. repuli: *corr Spengelius* ‖ 42. SE. *et* LE. *add B*² ‖ 45. lucubre#: *corr Ca* ‖ 48. et *del B*² ‖ 51. GY. *add B*² | faxint *vel* faxirae | di horunc nihil *vel* nihil di horunc ‖ 53. selenium *vel* silenium ‖ 57. uelit ‖

SE. †Mea excrucior, méa Gymnasium, mále mihist, male máceror, 59
Dóleo ab animo, dóleo ab oculis, dóleo ab aegritúdine.
Quíd dicam, nisí stultitia meá me in maerorém rapi[t]?
GY. Índidem unde oritur fácito ut facias stúltitiam sepelíbilem.
SE. Quíd faciam? GY. In latebrás abscondas péctore penitíssumo.
Tuám stultitiam sóla facito ut scías sine aliis árbitris.
SE. Át mihi cordoliúmst. GY. Quid? id undest tíbi cor[dolium], commemora, óbsecro? 65
Quód neque ego habeo néque quisquam alia múlier, ut perhibént uiri.
SE. Síquid est, quod doleát, dolet: si autem nón est, tamen hoc híc dolet.
GY. Ámat haec mulier. SE. Ého an amare occípere amarumst, óbsecro?
GY. Námque ecastor ámor et melle et féllest fecundíssumus. 69
Gústu⟨i⟩ dat dúlce: amarum ad sátietatem usque óggerit.
SE. Ád istam faciemst mórbus, qui me, méa Gymnasium, máceraт.
GY. Pérfidiosus ést amor. SE. Ergo ín me peculatúm facit.
GY. Bóno animo's: erit ísti morbo mélius. SE. Confidám fore,
Sí medicus ueniát, qui huic morbo fácere medicinám potest.
GY. Véniet. SE. Spissum istúc amantist uérbum 'ueniet', nísi uenit. 75
Séd ego mea culpa ét stultitia péius misera máceror,
Quóm ego illum unum mi éxoptaui, quícum aetatem dégerem.

---

61. *del Gul* ‖ 63. condas pectori *Charisius* ‖ 65. *del Bent* ‖ 67. Siquid est *vel* Siquidemst *vel* Siquidem ‖ 70. *add Guy* ‖ 75. istud: *corr Bo* ‖ 77. QUOM: quia | illum unum: ILLUM | AETATEM: aetate ‖

LE. Mátronae magis cónducibilest ístuc, mea Selénium,
Ýnum amare et cúm eo aetatem exígere, quoi nuptást semel.
Vérum enim meretrix fórtunatist óppidi simílluma:
Nón potest suam rem óbtinere sóla sine multís uiris.
SE. Hóc uolo agatis: qua áccersitae caúsa ad me estis, éloquar.
Nám mea mater, quía ego nolo mé meretricem dícier,
Óbsecutast, géssit morem oránti morigeré mihi,
Ýt me, quem ego amárem grauiter, síneret cum eo uíuere.
LE. Stúlte ecastor fécit: sed tu enúmquam cum qui-quám uiro
Cónsuenisti? SE. Nísi quidem cum Alcésimarcho némine,
Néc pudicitiam ímminuit meam míhi alius quisquam. LE. Ópsecro,
Quó is homo insinuáuit pacto se ád te? SE. Per Dionýsia
Máter pompam mé spectatum dúxit. dum redeó domum,
Cónspicillo cónsecutust clánculum me usque ád fores:
Inde in amicitiam ínsinuauit cúm matre et mecúm simul
Blánditiis, munéribus, donis. LE. Míhi istunc uellem hominém dari:
Ýt ego illum uorsárem. SE. Quid opust uérbis? con-suetúdine
Coépi amare cóntra ego illum, et ílle me — LE. O mea Selénium,
Ádsimulare amáre oportet: nám si ames, extémp⟨u⟩lo
Mélius illi múlto quem ames cónsulas quam reí tuae.

79. exigere (*sic A*) *vel* exige ‖ 82. HOCNU—— ‖ 83. meretricem *vel* meritricem ‖ 84. GESSITMOREMORAṆṬỊ: de ea re gessit (*vel* gessi) morem ‖ 86. tun unquam B^2 ‖ 87. ẠḶC̣ẸSSIMARCHO: alchesimarcho ‖ 88. NEC: Neque | IMMINUITMEAMMIHIQUISQUAMALIUS: meam mihi alius quisquam imminuit ‖ 91. Conspicillo: CONSPICIO ‖ 93. GY.: *corr Bo* | ỊSTUNC: istum | UẸḶLEMHỌMỊNEM: hominem uellem ‖ 95. *dist Schoe* | SELENIUM: selenium quidem ‖ 96. *add Ca* ‖ 97. QỤỊAMES ‖

SE. Át ille conceptís iurauit uérbis apud matrém meam
Mé uxorem ductúrum esse: ei nunc ália ducendást domum,
Súa cognata Lémniensis, quae hábitat hic in próxumo.
Nam eúm pater eius subégit. nunc mea máter iratást mihi,
Quía non redierím domum ad se, póstquam hanc rem rescíuerim,
Éum uxorem ductúrum esse aliam. LE. Níl Amori iniúriumst.
SE. Núnc te amabo, ut hánc ⟨hic unum⟩ tríduom hoc solúm sinas
Ésse et hic seruáre apud me: nam ád matrem accersíta sum.
LE. Quámquam istud mihi erít molestum tríduom et damnúm dabis,
Fáciam. SE. Facis benígne et amice. séd tu, Gymnasiúm mea,
Sí me absente Alc[h]ésimarchus uéniet, nolito ácriter
Éum inclamare: utut érga me⟨d⟩ est méritus, mi cordíst tamen.
Séd, amabo, tranquílle: nequid, quód illi doleat, díxeris.
Áccipias clauís: siquid tibi ópus est [erit] promptu, prómito.
Ego uolo ire. GY. Vt míhi exciuisti lácrumas. SE. Gymnasiúm mea,
Béne uale. GY. Curá te, amabo: sícine inmunda, óbsecro,
Íbis? SE. Inmundás fortunas aéquomst squalorém sequi.
GY. Ámiculum hoc sustólle saltem. SE. Síne trahi, quom egomét trahor.

---

101. eius: US ‖ 102. HANC: eam ‖ 103. AMORI: amore ‖ 104. TE: tue (tu B^2) | *suppl Sey cum A, ut vid* | triduum *vel* tridium ‖ 106. istud mihi *vel* mihi istud ‖ 109. et ut: *corr Py* | *add Ca* | in cordi est: *corr Ca* ‖ 110. doleat *vel* deleat ‖ 111. *del Weisius* | promitto: *corr* B^2 ‖ 112. lacrimis: *corr* B^2 ‖ 114. squalorem *vel* sualorem ‖ 115. Amictulum B^2 ‖

GY. Quándo ita tibi lubét, uale atque sálue. SE. Si possím, uelim.
GY. Númquid me uis, máter, intro quín eam? ecastór mihi
Vísa amare. LE. Istóc ergo auris gráuiter obtundó tuas,
Néquem ames. abi íntro. GY. Numquid mé uis? LE. Vt ualeás. GY. Vale.

(SYRA?)
LENA

Idem míhist quod magnae párti uitium múlierum
Quae hunc quaéstum facimus: quae úbi saburrataé sumus,
Largíloquae extemplo súmus, plus loquimur quám sat est.
Nam illánc ego olim quae hínc flens abiit páruolam
Puellám proiectam ex áng[u]iportu sústuli.
(Aduléscens quidam hic ést adprime nóbilis:
[Quin égo nunc quasi sum onústa mea ex senténtia,
Quiaque ádeo me compléui flore Líberi,
Magis líbera uti língua conlubitúmst mihi:
Tacére nequeo mísera, quod tacito úsus est.]
Sicyóne summo génere ei uiuít pater:
Is amóre misere hanc déperit muliérculam,
Quae hinc módo flens abiit: cóntra amore eum haec déperit.)
Eam méae ego amicae dóno huic meretricí dedi,
Quae saépe mecum méntionem fécerat,

---

116. iuuet *vel* uiuet: *corr* B^2 ‖ 117. NUṆC̣QỤ(ID) ‖ 119. neque meas: *corr* *J* ‖ 120. mihi magnae quod parti est: *trai ex* *A* ‖ 121. HUNC: nunc | FACIMUS: faciemus ‖ 122. EXTEMPLOETPLUS ‖ 123. illam ego: *corr* *Ca* ‖ 124. sustulit *vel* sustuli ‖ 125. 130—132. *secl Windischmannus,* 126—129 *om* *A* ‖ 126. honesta: *corr* *Ca* ‖ 132. eum *del* B^2 | DEPERIT: perdita est ‖ 134. fecerit:

Puerum aút puellam alicúnde ut reperirém sibi,
Recéns natum eapse quód sibi suppóneret.
Vbi míhi potestas prímum euenit, ílico
Feci éius ei quód me orauit cópiam.
Postquam eám puellam a mé⟨d⟩ accepit, ílico
Eandém puellam péperit, quam a me accéperat,
Sine óbstetricis ópera et sine dolóribus,
Item ut áliae pariunt, quaé malum quaerúnt sibi.
Nam amátorem ai[e]bat ésse peregrinúm sibi
Suppósitionemque éius facere grátia.
Id duaé nos solae scímus: ego quae illí dedi
Et ílla quae a me accépit — praeter uós quidem.
Haec síc res gestast. síquid usus uénerit,
Meminísse ego hanc rem uós uolo. ego abeó domum.

AVXILIVM
DEVS

Vtrúmque haec, et multíloqua et multibiba, ést anus:
Satin[e] uíx reliquit deó quod loqueretúr loci?
Itá properauit dé puellae próloqui
Suppósitione: quód si tacuissét, tamen
Ego erám dicturus, déus qui poteram plánius.
Nam míhist Auxilio nómen. nunc operám date,
Vt ego árgumentum hoc uóbis plane pérputem.
Fuére Sicyoní iam diu Dionýsia.
Mercátor uenit húc ad ludos Lémnius
Isque híc compressit uírginem adulescéntulus
⟨Vi,⟩ uínolentus, múlta nocte ¦, ín uia.
Is úbi malam rem scít se meruisse, ílico

---

corr Ca ‖ 135. reperirem *vel* repperire ‖ 136. eapse *vel* capse ‖ 139. *add Klotzius* ‖ 143. *del Bo* ‖ 144. SUPPOSITIONEMQ·ẸỊUS: suppositionem cius rei ‖ 145. SCIMUSSOLẠẸEGO ‖ 147. si res: *corr* B^2 | siquid *vel* si quidem ‖ 148. abeo *vel* habeo ‖ 150. *del Valla* ‖ 152. tacuisset *vel* tatius esset ‖ 153. *dist Sey* ‖ 154. auxilio est: *trai Ca* ‖ 155. argentum *vel* argumentum ‖ 159. *add Pareus* ‖

Pedibús perfugium péperit, in Lemnum aúfugit,
Vbí | habitabat. tum ílla quam comprésserat
Decumó post mense exácto hic peperit fíliam.
Quoniám reum eius fácti nescit quí siet,
Patérnum seruom suí participat cónsili:
Dat eám puellam ei séruo exponendam ád necem.
Is eám proiecit. haéc puellam sústulit,
†Ille clam obseruauit seruos,
Quo aut quás in aedis haéc puellam déferat.
Vt eámpse uos audístis confitérier,
Dat eám puellam méretrici Melaénidi,
Eaque éducauit eám sibi pro fília
Bene ác pudice. túm illic autem Lémnius
Propínquam uxorem dúxit, cognatám suam.
Ea diém suom obiit, fácta morigerást uiro.
Post⟨quam⟩ ílle uxori iústa fecit, ílico
Huc cómmigrauit. dúxit uxorem híc sibi
Eándem quam olim uírginem hic compresserat,
Et eám cognoscit ésse quam compresserat.
Illa ílli dicit éius se ex iniúria
Peperísse gnatam | átque eam se seruo ílico
Dedísse exponendam. ílle extemplo séruolum
Iubet íllum eundem pérsequi, siquá queat
Reperíre quae sustúlerit. ei rei núnc suam
Operam úsque assiduo séruos dat, si póssiet
Meretrícem illam inueníre, quam olim tóllere,
Quom ipse éxponebat, éx insidiis uíderat.
Nunc quód relicuom réstat, uolo persóluere,
Vt éxpungatur nómen, nequid débeam.
Adυléscens hic est Sícyoni: ei uiuít pater.
Is amóre proiectíciam illam déperit,
Quae ⟨dú⟩dum flens hinc ábiit ad matrém suam,
Et ílla hunc contra, quíst amor suauíssumus.

161. lemnum *vel* lemnium ‖ 170. eampse *vel* eam ipse ‖ 171. meretrici *vel* metrici ‖ 177. duxit *vel* dixit ‖ 181. Peperisse *vel* perisse ‖ 189. expugnatur *vel* expungatur ‖ 192. *add J* ‖ 193. hunc *vel* huc ‖

Vt súnt humana, níl est perpetuóm datum.
Pater ádulescenti dáre uolt uxorem. hóc ubi
Matér resciuit, iússit accersi eám domum.
Haec síc res gestast. béne ualete, et uíncite
Virtúte uera, quód fecistis ántidhac.
Seruáte uostros sócios, ueteres ét nouos,
Augéte auxilia uóstris iustis légibus,
Perdíte perduelles, párite laude[a]m et laúream:
Vt uóbis uicti Poéni poenas súfferant.

ACTVS II

ALCESIMARCHVS
ADVLESCENS

Credo égo amorem primum ápud homines carníficinam comméntum.
Hanc égo de me coniécturam domi fácio, ni foris quaéram,
Qui omnés homines supero [atque] ántideo cruciábilitatibus ánimi.
Iactór, crucior, agitór,
Stimulór, uorsor in amóris rota,
Miser éxanimor,
Feror, dífferor, distrahor, díripior:
Ita núbilam mentem animi hábeo.
Vbi súm, ibi non sum,
Vbi nón sum, ibist animus.
Ita mi ómnia sunt ingénia.

---

194. humana *vel* huma ‖ 196. eam *vel* ad eam ‖ 197. res gesta sic est: *trai Bo* ‖ 200. iustis *vel* uictis ‖ 201. perduelles *vel* perdielles | *del J* ‖ 202. Et ‖ 204. foras ‖ 205. *del Herm* ‖ 206—212. *tres v. sunt* (— miser — mentem: *sed* Stimulor *et* Feror Differor *et* Vbi *bis et* Ibi nonsum *B*): *discr Schoe duce Herm* ‖ 209. deripior: *corr J* ‖ 210. nubilam *vel* nullam ‖ 213. ingenia sunt: *trai Herm* ‖

Quod lúbet, non lubet iam id cóntinuo.
Ita me Ámor lassum animi lúdificat,
Fugat, ágit, appetit, raptát, retinet,
  Lactát, largitur.
Quod dát non dat, delúdit.
Modo quód suasit dissuádet:
Quod díssuasit, id osténtat.
Maritúmis moribus mecum †éxpetitur:
Ita meúm frangit amantem ánimum,
Neque, nísi quia miser non eó pessum,
Mihi ulla ábest perdito permíties.
Ita páter apud uillam détinuit
Me hos diés sex ruri cóntinuos,
Neque licitum intereast meam amicam uisere.
Estne hóc miserum memorátu?
* * * * * * * * * * * *
nudius sextus
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *

ALCESIMARCHVS. ADVLESCENS **(THYNISCVS?)** SERVOS

* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *

214. lubet *vel* iubet (*bis*) ‖ 215—218. *duo v. sunt* (— appetit): *discr Schoe* ‖ 217. Iactat: *corr Scioppius* | Lagitur *vel* largitur ‖ 219. dissuasit: *corr Py* ‖ 221—228. *quattuor v. sunt* (— amantem [*sed* Ita *B*] — abest — sex): *discr Schoe duce Herm* ‖ 222. amantem *vel* amentem ‖ 223. non eo pessum *vel* ne oppessum ‖ 224. pernicies B^2 ‖ 227 sq. *cf. ad v. 14 sqq.* ‖ *inter v.* 228 *et* 492 *fere 600 v. desiderantur, nisi quod XXV fragmenta a grammaticis servata sunt et VII folia ex A accesserunt, magna ex parte sane lacera aut lectu difficillima: quare multa ex eis quae exhibemus incertissima sunt nec multum iuvant* ‖ 230. *gloss. Plaut.* ‖

AL. Pótine tu homo fácinus facere strénuom? SE. Aliorum ádfatimst,
Quí faciant: sane égo me nolo fórtem perhiberí uirum.

* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *

AL. Séd quid is tum ⏗ ⏑ adigi míhi uolo. SE. Qua grátia?
AL. Quía uiuo. SE. Facile íd quidem edepol póssum, si tu uís. AL. Volo.
SE. Át enim ne tu expónas pugnos tuós in imperió meo.
AL. Númquam edepol faciám. SE. Fidem da. AL. Dó — non facturum ésse me.
Séd ego primum eo, quí⟨a⟩ ab amica abésse auderem ⟨séx⟩ dies,
Súm nili? ⟨SE.⟩ Nili hércle uero's, ⏗ ⏑ – ⏑ ⏗ ⏑ –
AL. Quaé me amaret cóntra — SE. Dignus hércle's infortúnio.
AL. ⏗ ⏑ – acérba facere in córde — SE. Frugi númquam eris.
AL. Praésertim quae cóniurasset mécum et firmassét fidem —
SE. Néque deos neque hómines aequomst fácere tibi posthác bene.
AL. [Quae mihi esset commendata et meam fidem concrediti]
Quae ésset aetatem [mecum] éxactura mécum in matrimónio —
SE. Cómpedeis te cápere oportet néque eas umquam pónere.

231 sq. *Gellius VI 7* || 233. ỊADIGỊ *vel* ỊADIỌỊ || 237. EO‡QUỊAḄ: *corr Sey* | AỤ*ỊRẸMPỊES: *corr Schoe* || 238. UEROES(cu)ỊDỌRỌỊA-RỌPERỊTE || 239. ERCLEERCLEES || 240. EỊME——AÇẸRBAFACERE || 242b. *del Schoe* (*cf 245*) || 243. *del Bo* || 244. COMPEÇẸIS: *corr Vss* ||

AL. Quaé mihi esset cómmendata et meaé fidei concrédita —
SE. Hércle te uerbéribus multum caédi oportere árbitror.
AL. Quaé mellillam mé uocare et suáuium solitást suom —
SE. Ób istuc unum uérbum dignu's, déciens qui furcám feras.
AL. Égomet †laetor. séd quid auctor núnc mihi's? SE. Dicám tibi:
Súpplicium illi dés: suspendas té, ne tibi suscénseat.
AL. Quian l * * * * * * * * gam * * * *
SE. Quíd tu ergo timébas nam * * * * te mánuleo
* * *ue amica ne te caiet * * * * *
AL. Quid * * * SE. * * * * * us dari iussit pater.
V * * * * * * * * * * * * mihi
Saxeu * * * * * * * * * * xi semel
Sanus * * * * * * * * * * * *
Nam * * qu * * cen * * * * neum
* * * * * hoc r * * * * dei uostram fidem
Qui locus * * * * * * * qu * * exemerim
* lati * * * * rum * * * rum * maxumum
Val * * * * * m pla * * * * * * * ore
Sublestum * * * * * * * * * claudito
* * * m * * * * * * * * * * om
Ne quo * * * * ino * * * * * susese
* * is: sed quem hinc aus * * * * ni foras

GYMNASIVM. ALCESIMARCHVS
MERETRIX ADVLESCENS

* * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * *

---

246. ERCLE ‖ 248. (ue)RBUM *et* F(er)AS ‖ 252 sq. *Fulgentius Verg. contin. p. 162:* quid tu amicam times ne te manuleo caiet ‖ 266. *post inscriptionem duo folia deficiunt* ‖

* * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * *

ALCESIMARCHVS. AMICVS PATRIS EIVS (?).
ADVLESCENS
(THYNISCVS ?)
SERVOS

* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* m hércle cras * * * * ingrátiis
Censén iuss * * * * * * * * *
Siquidem íllaec ads * * * * * * * *
Vbi eám ui * * númquam. AL. Sum * * * *
AM. Tam * moriri nón sinet. AL. D * * cidei
AM. Sempér sunt sic ut tu úx * * * * * est.
AL. Quid si am * * AM. Non id * inis ést amor
* du * atque illam quám te amare intéllego,
* c * si conclusos uós me habere in cárcere,
⏑ ⊥́ ⏑ – amóris noctesque ét dies,
Ni emórtuos era * * * mo * * *
AL. Mihi númquam quisquam ⊥́ ⏑ osull ⊥́ ⏑ –
Non és * * * * * s. AM. Immo maxum *
Nam quí amant stulte atque ínmodeste atque ínprobe
* * * * * * * surg * * ne ament.
AL. * uxtin ill * AM. * * * * * * *
AL. Va * * anus. Th * * sce, ubi tu's? SE. Écce me
AL. I, adfér mihi arma | ét loricam addúcito.
SE. Lorícam adducam? * * * * * * *
AL. I, cúrre equm adfer. SE. [Peri] Hércle hic insanít miser.
AL. Abi átque hastatos múltos, multos uélites,
Multós cum multis — níl moror precário.

---

279. ṂẠX̣UMỤṢ (*vel* —Ọ Ṣ*) || 283. *fort.* TH(YNI)SCE || 286. *del Stu* ||

Vbi súnt quae iussi? SE. Sánus hic non ést satis.
AM. Manu ésse credo nócitum, quom illaec síc facit.
SE. Vtrúm deliras, quaéso, an astans sómnias,
Qui equím me adferre iúbes, loricam addúcere,
Multós hastatos, póstid multos uélites,
Multós cum multis —? haéc tu peruors –́ ⏑ –
Mihi fábulatu's. AL. Díxin ego istaec, óbsecro?
SE. Modó quidem hercle haec dixísti. AL. Non praeséns quidem.
SE. Praestígiator †es, siquidem hic non es atque ades.
AM. Video égo te Amoris uálde tactum tóxico,
Adulescens: eo te mágis uolo monitúm. AL. Mone.
AM. Caue sís cum Amore tu úmquam bellum súmpseris.
AL. Quid fáciam? AM. Ad matrem éius deueniás domum:
Expúrges, iures, óres blande pér precem
Eámque exores, né tibi suscénseat.
AL. Expúr⟨i⟩gabo hercle ómnia ad raucám rauim.
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *

ACTVS III

(PATER ALCESIMARCHI)

SENEX

* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *
Prohibét diuiti⟨i⟩s máxumis, dote áltili atque opíma.

---

290. FACIṬ (*vel* Ṣ) ‖ 294. PERỤORSẠṚỤỌ (*vel* ẸṂỌḌỌ) ‖ 297. AḄES *vel* AḌES ‖ 304. *Festus p. 274, Nonius p. 164* | *add Ri* (experiuraui *Festus*) | HERCLESOMNIA ‖ *post hunc v. duo folia deficiunt* ‖ 305. *Nonius p. 72* ‖

* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *

(PATER ALCESIMARCHI). GYMNASIVM
SENEX MERETRIX

SE. * * * * * * * * * * * * * * * *
Muliérculam exornátulam: ◡ ⏗ quidem hercle scíta.
Quamquám uetus canthérius sum, etiámnunc, ut ego opínor,
Adhínnire equolam póssum ego hanc, si détur sola sóli.
GY. Nimis ópportune mi éuenit redísse Alcesimárchum:
Nam sóla nulla inuítior solet ésse. SE. Me uocáto,
Ne sóla sis: ego ⟨té⟩cum ⟨ero, id uolo⟩ ego ágere, ut tu agas áliquid.
GY. Nimis lépide ⟨ex⟩concinnáuit hasce aedís Alcesimárchus,
Vt, quo * us * * * * * t lepidúmst amare sémper.
Venerém meram haec aedés olent, quia amátor expolíuit.
SE. Non mó⟨do i⟩psa lepidast, cómmode quoque hércle fabulátur.
Sed quóm dicta huius intérpretor, haec hérclest, ut ego opínor,
Meum quaé corrumpit fílium: suspíciost eam ésse,
Vtpóte quam numquam uíderim. de opínione crédo.
Nam hasce aédis conductás habet meus gnátus, haec ubi ástat:
Hoc hánc eam esse opíniost: nam haec íllum nomináuit.
Quid si ádeam atque appellém? mali damníque inlecebra, sálue.
GY. Qu * * * * * * * * * * nu * e uapulábis.
SE. Ad * * * * * * * ferre * * riclo apúd te.

---

308. *Priscianus III 42* ‖ 311. *suppl Schoe duce Stu* ‖ 312. *suppl Stu* ‖ 313. —USADỊRẸDEṬUR—Ṭ ‖ 315. *suppl Stu* ‖ 318. UTPOST: *corr Sey* ‖ 323. FẸṚRE—ṚỊC̣LO *vel* ẠRE—ỤỌLO ‖

* * * * * * * * * rir * * * mer *
Lu * * * * * * * * * uu * * * *
* * * * * * * * * * s ma * * *
* * c * * * * * * * * * * * sulco
* * * * * * * * * * * * * * clis
* * * * * * * * * * * * * * *
* l * * * * * * * * * * * intro ábeo:
Nam méretricem adstare ín uia solám prostibuli sánest.
* * * d * * qu * * * * * * * num me
* ssem * * * * * * * * * meam uu *
Vm * * * * * * * * * * * * * *
Ibo a * * * * * * * * * * * * *
* * ps * * c * * * * * * * * * *
* s * * * * * * * * * * * * *
* * * ueu * * * * * * * * * * *
* * o * * * * * * * * * * * *
Neque ull * * * * * * ínicias: malum aúfer
Bonúm mihi opus est * * * * * * * * * *
Eni * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *
Ni s * unct * * * * * * * * * * * *
Ve * * * * * * * * * * * * * *
Si u * d * * sis * * * * * * * * *
H * * * * * * * * * * fe * * * *
* * * edic * * * * * q * * * * *
Ni * e quid uis * * * cu * * * * * *
Al * * * * * * * * * * * * * *
* * * * eces * s l * o s * e * * * * *
* * * * face nunciam * * * nc * * *
Nou * * * * * *s * * s * * * * * am
Qu * * res ea * * * * huc * * * * * *
Qu * * do * * * * * * * * * * * *
Nol * * * * * * m tuo s * * * * * *

---

330 sq. *Nonius p. 423* (SẠṆẸST *tantum apparet*) | intro bo (*vel* abo *vel* adbo): *corr Bo* || prostibula: *corr Mercerus* || 340 sq. *Nonius p. 482* (ṆỊC̣ỊẠṢṂ*ḶỤṂ—— *et* BONU—— *apparet*) || 349. EQUIDỤỊṢ (*vel* —ẸṂ) ||

Ne tuos * * * * * * * * * * * *
Quae ubi * * * * * * * * * * * *
* * ille * ou * * * * * * mulier * *
* * steram * * * * * * f * o * o mihi o * * t *
* * * nlocui * * * q * * * * * * uis
Apu * ut ar * * * * * lus ego * quiduis
SE. Volo éx te s⟨ci⟩re, qu⟨íc⟩quid est, meus ⟨fílius quod fé⟩cit.
Quid ego úsquam male fecí tibi ⟨aut m⟩eus quísquam, id edisérta,
Quam ob rém me meumque fílium quom ⟨mátr⟩e remque nóstram
Habes pérditui et prae⟨dát⟩ui? GY. ⟨Mi⟩ser érrat, ut ego díxi.
Lepidást materies: lúdam ego hunc: nam occásio uidétur. —
Potin óper⟨a⟩m — ⟨n⟩eque equidém malam — ᴗ ⊥ d * innocénti?
SE. Sed ⟨óbsecro⟩ te, núllusnest tib⟨i a⟩mátor alius quísquam?
GY. Nisi ⟨tú⟩os modo unus fílius[t], quem quídem ego amem alius némost.
SE. At ego a * * * GY. Níl moror: damnó sunt * mihi s * es.
Quid f * * * * * * m? uisnést is arbitrátus?
* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *
GY. Datores bellissumi uos negotioli, senices, soletis esse.

363. *suppl Stu* ‖ 364. *suppl Sey* ‖ 365. *suppl Stu* ‖ 366. *suppl Stu* ‖ 368. *suppl Schoe* | DEṢ *vel* DỊẸ ‖ 369. *suppl Stu* ‖ 370. *suppl et del Stu* ‖ 371. EG̣ỌA *vel* EC̣C̣A | ẸUṬ (*vel* ṬUỊ) MIHIṢ—ẸS ‖ 372. IS *vel* ỊḌ ‖ *post v. 372 unum folium deficit* ‖ 373. *Priscianus III 38 et VI 94* | senicis *vel* phoenices ‖

* * * * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * * * * *

(SYRA ?) GYMNASIVM. (PATER ALCESIMARCHI)
LENA MERETRIX SENEX

* * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * * *

LE. Me résppondere póstulas? iniúriumst.
Stipulári semper me últro oportet á uiris — 375
Eum quaéstum facio —, níl uiris promíttere.

* * * * * * * * * * * *

SE. Siquidem ímperes pro cópia pro récula. 377

* * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * * *

LE. Quin ís, si itura's: nímium is uegrandí gradu. 378
GY. Pol ád cubituram, máter, magis sum exércita
Fere quam á⟨d⟩ cursura⟨m⟩: eó sum tardiúsula.

* * * * * * * * * * * *

LAMPADIO
SERVOS

* * * * * méminere officiúm suom. 381

* * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * * *

Ita mústulentus aéstus nares áttigit. 382

* * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * * *

Capíllo scisso atque éxcisatis aúribus, 383

374—376. *Priscianus VIII 21* ‖ 376. uires *vel* iuris ‖ 377. *Priscianus III 33* ‖ 378. *Festus p. 372* | qui nisi itures: *corr Gul* ‖ 379 sq. *Nonius p. 198* | accubituram: *corr Muretus* ‖ fere *vel* re | *add Muretus* ‖ 381. *Nonius p. 499* ‖ 382. *Nonius p. 63* (Nam ita) *et p. 415* (uentus *et* obtigit) ‖ 383. *Nonius p. 108* (excisatis *vel* excissatis ‖

Quae quási carnificis ángiporta púrgitans
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * mori
Co * * * * * * * * * * *
Quo * * * * * * * * * * is
* * * * * * * * * * * mus
Auiti * * * * * * * * rist
Cu * * * * * * * * * *
Fuist * * * * * * * llo modo
V * * * * * * * * es negent
* * * * * * * * a * d *
* * * * * * * guela * qui teris
* * * * * * * uero * s * *
* * * * * * * * ticulus fui
* * * * * * * * * * * us
* * * * * * * * * * * *
V * * * * * * * * * * eras
* * * * * * * * * * * *
Qu * * sq * * * * * * * * *
Vel * * * * * * * * * * *
Qu * q * * * * * * * * m darent
* l * * * * * * * * * * *
Non quási nunc haec sunt híc limaces, líuidae,
Febrícul⟨osae, mí⟩serae amicae |, ósseae,
Dióbolares, schoéniculae, miráculae,
Cum extrítis talis, cúm todillis crúsculis
* * * * * * * * * * * *
Qua * * * * * * * * * * *
* qua * * * * * * * * * * *

384. *Nonius p. 190* ‖ 405. *Varro de l. l. VII 64* | LIMA(cesaut)-LIUIDAE ‖ 406. FEDRIPUL———SERAE: *corr et suppl Schoe* ‖ 407. *Varro de l. l. VII 64, Festus p. 329* | MIRACULA ‖ 408. *Festus p. 301. 329. 352, Paulus p. 52, Priscianus III 29* | EXTEṚITIS: ext̃is *Festus,* extortis *Priscianus et Paulus* | TODELLIS: sodellis *et* todillis *Festus,* todinis *Priscianus,* crocotillis *Paulus* | CRURIBUS ‖

* * * * * * * * * * * *
Qu * * * * * * * * * * * *
Ti * * * * * * * * * * *
Amb * * * * * * * * * * *
Pr * * * * * * * * * m loco
Sus * * * * * * * * * * *
* * l * * * * * * * * * *
M * * * * * * * * * * *
At die illa * * * * * * * *
S * * * qu * * * * * * * *
Dei me omnes * * * * * * * *
Illae * * * * * * * * * *
Haec sustulit post * * * * * * *
Circumcur * * * * * * * * *
O * * * * neque * * * * * *
Qua * * * disti * * * * um loquor
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * est
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *

ALCESIMARCHVS. ADVLESCENS **MELAENIS.** LENA **SELENIVM** MERETRIX

Qu * * * * * * * * * * *
Ic * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * us * *
* * * * * * * * * * io
Tu * * * * * * * * * * *
C * * * * * * * * * ogo
* * * * * * * * * * * suis

∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ris modis
∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ∗
coniuola
∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ∗
cogitatim
∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ∗
summatim
∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ∗
benigniter
∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ∗
SE. Moléstus es.
AL. Mea ∗ ∗ ssula s ∗ ∗ ∗ ∗ ∗ ad me ∗ ∗ SE. Aufér manum.
AL. Germána mea sorórcula. SE. Repúdio te fratérculum.
AL. Tum tu ígitur, mea matércula. ME. Repúdio te †fratérculum.
AL. Opsécro te — ME. Valeas. AL. út sinas — ME. Nil móror. AL. expur⟨i⟩gáre me.
ME. ᴗ ⏑́ ᴗ AL. Sine dicám — ⟨ME.⟩ Satis sapít mi †auis periúri ∗.
Ver ∗ s íta sunt, at nunc nón potest. AL. Supplícium †pollicerí uolo.
SE. At mi áps te accipere nón lubet. AL. Em, óm⟨nia⟩
Patiór iur ∗ ∗ ∗ SE. ∗ ∗ ∗ néque tis misererí decet.
ME. Quamquam hóminem uenter ∗ p ∗ us ne ∗ ∗ ∗ Verbá dare ∗ ss ∗
AL. Non ílla ta ∗ ∗ ME. ⟨P⟩ol ⟨mi⟩hi qui ∗ a qui frangant foédera,

---

Inter v. 444 et 449 unum folium deficit ‖ 445 sq. *Paulus p. 61 (ex incertis locis Cistellariae, ut vid)* ‖ 447 sq. *gloss. Plaut.* ‖ 450. MEAỤ—SSULASỤẠ(*vel* SC̣ỊẠ)——SẸGẸṆṬADME—— ‖ 451. *Priscianus III 30* ‖ 452. *Priscianus III 29* ‖ 453. *add Stu* ‖ 454. Ọ(pe)Ṛ(os)Ạ(m)#SINE | *add Schoe* | SAP̣ỊṬMIḲỊẠỤỊṢ(pe)Ṛ-ỊỤṚỊ(is *vel* o) ‖ 455. UẸR—SỊṬẠ ‖ 456. *suppl Stu* ‖ 457. ỊỤṚ——C̣ỊḶḶẸỊỤṢḶỤP̣ỊṢỊNEQUE ‖ 459. DARẸ—C̣ẸSSẸ ‖ 460. —Ṃ—Ọ—OL—HI: *suppl Stu* ‖

Eós * * * et m * * * * *
Iub * * * * quídlubet. * * quid * SE. * sto. ⟨sí⟩c ⟨da⟩bo.
AL. At * * o neque te á⟨mi⟩ttam ho⟨di⟩e, nísi quae uolo tecúm loqui
Das mi óperam.

MELAENIS. ALCESIMARCHVS
LENA ADVLESCENS

ME. Pótin ut mihi moléstus ne sis? AL. Quín id ⟨est no⟩mén mihi:
Ómnes mortalés u⟨o⟩c⟨ant Molé⟩stu⟨m⟩ * * cónsitu⟨m⟩.
ME. Quo * * * * * * * ⟨ó⟩bsecro. AL. At fru⟨stra ób⟩s⟨ec⟩ras.
ME. * * * * * rp * * * * ins * * * s * must,
Quía sine om * * * * * * * * die suóm. AL. Dabo
Iús iurandum * * * * * * niu * * * * uom.
ME. Át ego nunc * llo m * * * iúre iurandó * *
Símil⟨est⟩ ius iurándum am⟨antum⟩ quá⟨si i⟩us ⟨c⟩onfusícium:
Néscia * * * * * su * * * mu * * * dest.
AL. Nóuo * * o mihi te n * * * * * * * nugás agis.
ME. Si a * * * * * * * quaquam * * AL. * * s *
ME. Nón me * * res * * * * do * * ai s * l *
AL. Súpplicium dabo a⟨úrum et pa⟩ll⟨am⟩ atque ílli * *
ME. Quó modo eg * * * * * * ad medi * * ser * *
* * ss * * * * * * * * quia's nactús nouam,
Quae * * AL. * * * * big * s quaédam, quasi tu néscias
* * * * * * ME. * deaeque illam perdant †pariter —

---

461. ẸỌS —ẸṆỊMỤ——ETMẸ*Ẹ———ÇẸ(ri)T ‖ 462. LUBẸṬ*ṢṬẠ-QUID———UẸSTO—Ç(da)BO: *suppl Schoe et Stu* ‖ 463. AṬ———NẸḌO | *suppl Stu* ‖ 465 sq. *suppl Schoe* (—ṂẸṂṂIKI) ‖ 467. *suppl Stu* ‖ 469. ẸṬỤṆDIE ‖ 472. *suppl Stu* ‖ 477. *suppl Schoe* ‖ 481. ṖẸRĢ—— ‖

AL. * * * * * * * umquám si hoc fallo. ME. Níl moror
* * * * * lsum fallis * * * * at fides.
Póstremo si míhi dedisses uérba, deis numquám dares?
AL. Quín equidem illam dúc⟨am⟩ ux⟨orem. ME.⟩ Dúcas, si d * * * *
Núnc hoc si tibi cómmodumst, quae * * * * * * *
AL Ínstruxi illi aurum átque uestem. ME. * * * magis * * *
Síquidem amabas proín di * c⟨a⟩mu * * * illi ínstrui.
Séd sino. iam hoc míhi responde, ⟨quó⟩d ⟨ego t⟩e r⟨ogo⟩ * * *
Ins * * t * eam * ce AL. * nes quia * induta * *
Tíbi ita ut uoluistí quidem * * * * os quód uolo.
ME. Eó facetu's, quía tibi aliast spónsa locuples Lémnia.
Hábeas: neque nos fáctione tánta quanta tú sumus
Néque opes nostrae tám sunt ualidae quám tuae: uerúm tamen
Haú metuo ne iús iurandum nóstrum quisquam cúlpitet.
Tú iam, siquid tíbi dolebit, scíes qua doleat grátia.
AL. Deí me perdant, — ME. Quódcumque optes, tíbi uelim contíngere.
AL. Sei íllam uxorem dúxero umquam, míhi quam despondít pater.
ME. Ét me, si umquam tíbi | uxorem fíliam dederó meam.
AL. Pátierin me périurare? ME. Pól te aliquanto fácilius,
Quám me meamque rém perire et lúdificari fíliam.

---

482. P̣ẸṂ——MỤṢẸṚỌUṂQUAM || 483. FALLỊSẸỌṬEḤAC̣ỊG̣NORAT(*vel* EỌPẸṚAṢỊ) || 484. *post* UERBA *dubia lectio* || 485 *et* 488 sq. *suppl Stu* || 495. HAU: Haud || 497. DEI: Di || 498. SEI: Si | UMQUAMMIHIQUAM: mihi umquam (umquam quam $B^2 J$) | DEPONDIT || 500. PATERINMEPERIURARE‡POLTE: Periurare me patiere ME. Atque || 501. MEMEAMQ·: meamque (*corr* B^2) ||

Ábi, quaere, ubi iurí iurando tuó sit satias súbsidi.
Híc apud nos iam, Alcésimarche, cónfregisti tésseram.
AL. Fáce semel perículum. ME. Feci saépe, quod factúm queror.
AL. Rédde mihi illam. ME. Intér nouam rem uérbum usurpabó uetus:
Quód dedi datúm non uellem, quód relicuomst nón dabo.
AL. Nón remissurá's mihi illam? ME. Pró me responsás tibi.
AL. Nón remittes? ME. Scís iam dudum omném meam senténtiam.
AL. Sátin istuc tibi in córde certumst? ME. Quí⟨n⟩ ne commentór quidem.
[Nón edepol ⟨ego⟩ istaéc tua dicta núnc in auris récipio.
AL. Nón? hem, quid agis? ME. Ígitur animum aduórte iam, ut quid agám scias.]
⟨AL.⟩ Át ita me di deaéque superi atque ínferi et medióxumi,
Ítaque me Iunó regina et Ióuis supremi fília,
Ítaque me Satúrnus eius pátruos et summús pater,
Ítaque me Ops opulénta, illius áuia — ME. Immo matér quidem.
[ME.] Iúno filia ét Saturnus pátruos et summús [iup]pater!
AL. Tú me delenís: propter te haec pécco. ME. Perge dícere.

---

502. ALIBIQUAEREUBIIURỊṢỊURANDỊṬỤỊ: Abi querere ubi tuo iurando tuo: *corr Ca* | SITSATIAS: satis sit || 503. ALCESIMAṚC̣HE: Alchesimarche || 504. FECISAEPE: Saepe feci | QUAEROR || 507. RESPONSAS: responsa || 509. CERTUMSTINCORDE | QUINE: Quin ego: *corr Sey* || 510 sq. *om A* | *add Schoe* | Non *vel* AL. Non | iam ut *vel* ut | agas: *corr Rostius* || 512. *add Sarac* | atque *om Priscianus* || 514. EIUSPATRUUS (*item Priscianus*): patruus eius | ETSUMMUS: et castor (*sic Priscianus*) *vel* ecastor || 515. AUIAIMMO: auia AL. immo: *corr Sarac* || 516. *del Vss* | FILIAIUNO | ETSUMMUS: est summus (*vel* summis): *corr* B^2 | IUPPITER: iu(p)piter: *corr Bent* || 517. PECCOPERGE ||

AL. Ánne etiam quid cónsultura sís sciam? ME. Perge éloqui.
Nón remittam: définitumst. AL. Énim uero ita me Iúppiter,
Ítaque me Iuno, ítaque Ianus, íta — quid dicam néscio —
Iám scio — immo, múlier, audi, meam út scias senténtiam:
Dí me omnes magní minutique ét etiam patellárii
Fáxint, ne ego ⟨oppíngam⟩ uiuos sáuium Se⟨lé⟩nio,
Nísi ego teque tuámque †filiam meque hodie obtruncáuero:
Póste[a] autem cum prímo luci crás nisi †ambo occídero,
Ét [e]quidem hercle nísi pe[r]datu tértio †omnis efflíxero,
Nísi tu illam remíttis ad me. díxi quae uoluí. uale.
ME. Ábiit intro irátus. quid ego núnc agam? si rédierit
Ílla ad hunc, ibidém loci res érit: ubi odium occéperit,
Íllam extrudet, quom hánc uxorem Lémniam ducét domum.
Séd tamen ibo et pérsequar: * * * * * * * *
* * * * * * amens néquid faciat, caúto opust. . 531b
Póstremo quando aéqua lege paúperi cum díuite
Nón licet, perdam óperam potius quám carebo fília.
Séd quis hic est, qui récta platea cúrsum huc contendít suom?
* * * * * * * * * * * * * * *
Ét illud paueo et hóc formido: ita tóta sum misera ín metu.

518. ETIAM: ut etiam | sis sciam ME. perge: ESPERGE || 519. AL. enim: ENIM || 520. ITAQ·IANUS: et saturnus || 522. minutique: MINUTI | ETETIAM: et || 523. *suppl Schoe* (*lac B*) | le *add J* || 525. *del Ri* || 526. e *del Dousa* | r *del Turnebus* || 531. *lac sign Schoe* | amens *vel* amans || 533. leget: *corr* B^2 || 534. hic contendit (*vel* ostendit *vel* tendit) || *lac sign Schoe* ||

LAMPADIO. MELAENIS

SERVOS LENA

LA. Anúm sectatus súm clamore pér uias:
Misérrumam habui: †ut íllaec hodie, quót modis
Moderátrix ⟨linguae⟩ fuít atque immemorábilis.
†Quot illí blanditias, quíd illi promisí boni,
Quot ádmoeniui fábricas, quot fallácias
In quaéstione. uíx exculpsi ut díceret,
Quia eí promisi dólium uiní dare.

PHANOSTRATA. LAMPADIO. MELAENIS

MVLIER SERVOS LENA

PHA. Audíre uocem uísa sum ante aedís modo
Mei Lámpadisci sérui. LA. Non surdá's, era:
Recte aúdiuisti. PHA. Quíd agis hic? LA. Quod gaúdeas.
PHA. Quid id ést? LA. Hinc ex hisce aédibus pauló prius
Videi éxeuntem múlierem — PHA. Illam quaé meam
Gnatám sustulerat? LA. Rém tenes. PHA. Quid póstea?
LA. Dico éi, quo pacto éam ab hippodromo uíderim
Erílem nostram fíliam sustóllere.
[PHA.] Extímuit tum illa. ME. Iam hórret corpus, cór salit:
Nam míhi ab hippodromo mémini adferri páruolam
Puéllam eamque mé mihi suppónere.
PHA. Age pérge, quaeso |: ánimus audire éxpetit,
Vt gésta res sit. ME. Ýtinam audire nón queas.

538. *suppl Vss* ‖ 539. promisi *vel* promissi ‖ 540 sq. *dist Py* ‖ 542. uini *vel* ui ‖ 545. audisti *vel* audiuisti ‖ 546. excisce: *corr J* ‖ 549. hipodromo *vel* hipodroma ‖ 550. filiam nostram: *trai Bo* ‖ 551. *del Pistoris* | LA.: *corr* B^2 | iam horret *vel* horret ‖ 554. quaeso *vel* quoso ‖ 555. res gesta: *trai Guy* | LA.: *corr Pius* ‖ *post v. 555 pers add Pius, lac sign Guy* ‖ ¡

⟨LA.⟩ * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * *
Pergo íllam * * * díctis: ‘illaec té⟨d⟩ anus
Fortu * * * * * * seras uocat:
Nam illa[ha]éc tibi nutrix ést, ne matrem cénseas.
Ego té reduco et †uoco ad diuitias,
Vbi tú locere in lúculentam fámiliam,
Vnde tíbi talenta mágna uigintí pater
Det dótis: non enim híc, ubi ex Tuscó modo
Tuté tibi indigne dótem quaeras córpore, —’
PHA. An, amábo, meretrix íllast, quae illam sústulit?
LA. Immó meretrix fuit: séd ut sit, de ea re éloquar.
Iam pérducebam illam ád me suadelá mea,
Anus eí ⟨quom⟩ amplexast génua, plorans, óbsecrans,
Ne déserat se: eám suam esse fíliam
Seque eám peperisse sáncte adiurabát mihi.
‘Istánc quam quaeris’ ínquit ‘ego amicaé meae
Dedi, quae éducaret eám pro filiolá sua:
Et uíuit’ inquit. ‘úbi east?’ inquam extémpulo.
PHA. Seruáte di me⟨d⟩, óbsecro. ME. At me pérditis.
PHA. Quo⟨i⟩ illám dedisset éxquisisse opórtuit.
LA. Quaesíui et dixit: méretrici Melaénidi.
ME. Meum élocutust nómen: interii * * *
LA. Vbi élocutast, égo continuo anum †interrogo
‘Vbi hábitat?’ inquam ‘díc ac demonstrá mihi’.
‘Auéctast’ inquit ‘péregre hinc habitatum’. ME. Óbsipat
Aquolám. LA. ‘Quo auectast, eó sequemur. sícine

---

556 sq. *lac sign libri* | *add Schoe* ‖ 561. pater *vel* later ‖ 563. *dist Handius* ‖ 564 sq. meritrix *vel* meretrix (*bis*) ‖ 567. *add Sey* ‖ 568. ne *vel* non ‖ 573. PHA. *add B*[2] *et* LE. *in spat* | di me *vel* me di: *corr Klotzius* ‖ 575. quaesiui *vel* quaesilui ‖ 576. elocutus (*vel* elocutum) est | *lac sign Py* ‖ 578. duc: *corr Beckerus* ‖ 579. peregre *vel* properegre ‖ 580. aculam | Scine: *corr B*[2] ‖

Agis núgas? peri⟨i⟩stí, ni * * * *
* * * *'. ⟨non⟩ hércle hoc longe déstiti
Instáre usque adeo, dónec se adiurát anus
Iam míhi monstrare. PHA. Át non missam opórtuit.
LA. Seruátur: sed illaec sé quandam ai[e]bat múlierem
Suam béneuolentem cónuenire etiám prius,
Commúne quacum id ésset sibi negótium.
Et scío uenturam. ME. Me índicabit ét suas
Ad meás miserias álias * * * * *
* * * * * * * faciem cónsciam.
PHA. Quid núnc uis facere me? LA. Íntro abi atque animó bono's.
Vir túos si ueniet, iúbe domi o⟨p⟩perírier
Ne ⟨in⟩ quaéstione[m] míhi sit, siquid eúm uelim.
Ego ad ánum recurro rúrsum. PHA. Lampadio, óbsecro,
Curá. LA. Perfectum ego hóc dabo negótium.
PHA. Deos téque spero. LA. Eósdem ego — uti [h]abeás domum.
ME. Aduléscens, asta atque aúdi. LA. Men, muliér, uocas?
ME. Te. LA. Quíd negotist? nam óccupatus sum ámpliter.
ME. Quis ístic habitat? LA. Démipho dominús meus.
ME. Nempe ístic est, qui Alc[h]ésimarcho fíliam
Suám despondit ín diuitias máxumas?
LA. Is ípsust. ME. Eho tu, quám uos igitur fíliam
Nunc quaéritatis álteram? LA. Ego deicám tibi:
Non éx uxore nátam, uxoris fíliam.
ME. Quid istúc est uerbi[s]? LA. Éx priore múliere

581 sq. peristine hercle: *corr cum lac Schoe* | dedisti || 584. At *vel* A *vel* An || 585. *del Guy* || 586. prius *vel* pius || 588. indicauit: *corr Ca* || 589 sq. alias faciem: *lac sign Schoe* || 593. *add et del Ca* || 596. ego uti *vel* uti ego || 599. istuc: *corr B* | demipho *vel* dephimo || 600. ME. Nempe *vel* Nempe || 601. dispondit || 602. Eo: *corr* B^2 || 603. deiciam (dicam B^2) ||

Nata, ínquam, meo erost fília. ME. Certé modo
Huius quaé locutast quaérere ai[e]bas fíliam.
LA. Huius é⟨r⟩go quaero. ME. Quó modo igitur, óbsecro,
Haec ést prior, quae núpta nunc est? LA. Cónteris
Tu tuá me oratióne, mulier, quísquis es.
Medióxumam quam dúxit uxorem, éx ea
Natást haec uirgo, Alc[h]ésimarcho quaé datur.
Ea uxór diem obiit. iám scis? ME. Teneo istúc satis.
Sed ego íllud quaero cónfragosum, quó modo
Prior pósterior sit ét posterior sít prior?
LA. Prius hánc compressit, quam úxorem duxít domum:
Prius gráuida factast príusque peperit fíliam.
Eam póstquam peperit, iússit paruam próici:
Ego eám proieci |: ália mulier sústulit.
Ego ínspectaui |. érus hanc duxit póstibi.
Eam núnc puellam fíliam eius quaérimus.
Quid núnc supina súsum caelum cónspicis?
ME. Ei núnciam istuc quó properabas: níl moror.
Nunc íntellexi. LA. Dís hercle habeo grátiam:
Nam ni íntellexes, númquam credo amítteres.
ME. Nunc míhi bonae necéssust esse ingrát⟨i⟩is,
Quamquam ésse nolo. rém palam esse intéllego.
Nunc égomet potius hánc inibo grátiam
Ab íllis quam illaec me índicet. ibó domum
Atque ád parentes ré⟨d⟩ducam Selénium.

---

606. certo: *corr Ca* ‖ 607. *del Guy* ‖ 608. ego quaero *vel* quaero ‖ 611. duxit *vel* ducit ‖ 613. obiit *vel* o hiit ‖ 614. confragosum *vel* confrangosum ‖ 622. sus iam caelum: susum *corr* B^2*J* ‖ 623. Hei B^2, *ut vid* | nunc iam *vel* nunc | istunc: *corr* B^2 ‖ 626. necessust esse *vel* necessust | *add Py* ‖ 630. reduco *vel* reducam: *add Ca* ‖

ACTVS IV

MELAENIS. SELENIVM
LENA MERETRIX

ME. Rem élocuta súm tibi omnem: séquere ⟨hac⟩ me[a], Selénium,
Ýt eorum quoiam ésse oportet té sis potius quám mea.
Quámquam inuita té carebo, ánimum ego inducám tamen,
†Vt illud quam tuam in rem bene conducat consulam.
Nam híc crepundia ínsunt, quibusquom te ílla olim ad me détulit,
Quaé mihi dedít, parentes te út cognoscant fácilius.
Accipe hanc cistéllam, Halisca: s * * * * * * *
* * * * * * * * ágedum pulta illás fores.
Díc me orare, ut áliquis intus pródeat propere ócius.

ALCESIMARCHVS. SELENIVM. MELAENIS
ADVLESCENS MERETRIX LENA

AL. Récipe me ad te, Mórs, amicum et béneuolum. SE. Matér mea,
Pér⟨i⟩imus miseraé. AL. Vtrum hac me fériam an ab laeuá latus?
ME. Quíd tibist? SE. Alcésimarchum nón uides? ferrúm tenens —
AL. Écquid agis? remoráre? lumen línque. SE. Amabo, accúrrite,

631. sum tibi *vel* sunt ibi | sequerem (sequere me B^2J) mea (*vel* meam): *corr Sey* ‖ 633. indicam: *corr* B^2J ‖ 635. crepundia *vel* repudia | detulit *vel* tetulit ‖ 636. te ut *vel* ut te ‖ 637 sq. has licas (*vel* liscas): *ubi lac sign Sey* ‖ 640. mors *vel* mor ‖ 641. *add Gru* ‖ 642. tenet B^2, *ut vid* (*dist Schoe*) ‖ 643. remorare *vel* rememorare: *dist Lamb* ‖

Né se interemat. AL. Ó Salute meá salus salúbrior:
Tú nunc, si ego uoló seu nolo, sóla me ut uiuám facis.
ME. Haúd uoluisti istú[n]c seuerum fácere. AL. Nil mecúm tibi:
Mórtuos tibi sum: hánc ut habeo, cértumst non amíttere.
Nam hércle iam ad me adglútinandam tótam decretúmst dare.
Ýbi estis, serui? occlúdite aedis péssulis, repágulis,
†Ibo hanc ego tétulero intra límen. ME. Abiit, ábstulit
Múlierem. ibo, pérsequar iam illum íntro, ut haec ex mé sciat
Eádem, si[c] possúm tranquillum fácere ex irató mihi.

ACTVS V

LAMPADIO. PHANOSTRATA
SERVOS MVLIER

LA. Núllam ego me uidísse credo mágis anum excruciábilem
Quám illaec est: quae dúdum fassast míhi, quaene infitiás eat?
Séd eccam eram uideó. sed quid hoc est, haéc quod cistella híc iacet
Cúm crepundiís? nec quemquam cónspicor alium ín uia.
Fáciundumst pueríle officium: cónquiniscam ad cístulam.

---

645. sola me *vel* me | uiuam *vel* uiam ‖ 646. Haud *vel* Aut ‖ 648. adglutinandum totam (*vel* tota): *corr J* ‖ 652. sed *vel* sic ‖ 654. illaec *vel* illa haec | fassas (*vel* fassa) est ‖ 656. crepundiis *vel* crepundus ‖ 657. puer illofficium: *corr B*² *cum Nonio* | quomque mei sciam: *corr ex Nonio* ‖

PHA. Quíd agis, Lampadio? LA. Haéc cistella númnam hinc ab nobís domost?
Nam hínc ab ostió iacentem sústuli. PHA. Quid núntias
Súper anu? LA. Sceléstiorem in térra nullam esse álteram:
Ómnia infitiáre ia⟨m⟩, quae dúdum confessást mihi.
Nam hércle ego ⟨quam⟩ illam anum ínridere me út sinam, satiúst mihi
Quóuis exitio ínterire. PHA. Di, óbsecro uostrám fidem —
LA. Quíd deos obsecrás? PHA. Seruate nós. LA. Quid est? PHA. Crepúndia
Haéc sunt, quibuscum tu éxtulisti nóstram filiolam ád necem.
LA. Sánan es? PHA. Haec súnt profecto. LA. Pérgin? PHA. Haec sunt. ⟨LA.⟩ Sí mihi
Ália mulier íst[h]oc pacto dícat, dicam esse ébriam.
PHA. Nón ecastor fálsa memoro. ⟨LA.⟩ Nam, óbsecro, unde haec géntium?
Án quis deus obiécit hanc ante óstium nostrúm, quasi
Dédita opera in témpore ipso? PHA. Spés mihi sancta súbueni[t].

HALISCA. LAMPADIO. PHANOSTRATA
ANCILLA SERVOS MVLIER

HA. Nisi quíd mi opis di dant, dísperii: neque unde aúxilium expetam | hábeo:
Itaque petulantia mea me animi miseram habet * * * * *:

---

660. in terram *vel* in terra ‖ 661. ea: *corr Schoe* ‖ 662. *suppl Sey* ‖ 664. uos: *corr J* | crepundia *vel* crepudia ‖ 666. prophetio: *corr* B^2*J* | perge hin PHA. (*vel* LA.): *corr* B^2 | *add Valla* ‖ 667. ist (*vel* iest) hoc ‖ 668. LA. B^2 | eaisa (ais? hã B^2): *corr Ca* | *add Vss* (*spat BE*) ‖ 669. Aut: *corr Sey* ‖ 670. *del Scioppius* ‖ 671. opes: *corr* B^2 | didant *vel* dedant (di dent B^2) | neque *vel* neque neque | auxilium *vel* auxilii | expetam *vel* expectam ‖ 672. *cf. ad v. 14 sqq.* | *lac sign Schoe* ‖

Quae in térgum meúm ne ueniánt male formído,
Si era méa ⟨me⟩ sciát tam socórdem esse quám sum.
Quamne ín manibus tenui átque accepi hic ánte aedis cistéllam, 675
Vbi ea sit nescio, nisi, ut opinor,
Loca haec circiter excidit mihi.
Mi hominés, mi spectatóres, facite indícium, siquis uídit,
[Si]Quis eam ábstulerit, quis[ue] sústulerit, et utrum hác an illac iter ínstiterit.
Non súm scitiór, quae hos rogem aút quae fatígem,
Qui sémper maló muliebrí sunt lubéntes. 681
Nunc uéstigia híc siqua sínt noscitábo.
Nam sí †nemo hac praeteriit, postquam intro abii,
Cistélla hic iacéret. quid híc? perii[t], opínor.
Actúmst, ilicét. me infelícem et sceléstam. 685
Nullást neque ego sum úsquam. perdíta perdidít me.
Sed pérgam ut coépi: tamén quaeritábo.
Nam et intús paueo et foris fórmido: ita núnc utrubique metús me agitat.
†Illo súnt hominis miseré miseri.
Ílle nunc laétus est, quísquis est qui íllam habet: 690
Quae neque [illa] illi quicquam usuist ⟨et⟩ mi esse * * potest.
Séd memet morór, quom hóc ago setiús.
Halisca, hoc age, ad terram aspice et despice,
Óculis in uestígiis ástute augurá.

---

673. intergum *vel* integrum | formida: *corr* B^2J || 674. *add Mue* || 675 sq. *unus v. est* | tenuit atque accepit: *corr* B^2 | hinc *vel* hic || 676 sq. *cf. ad v. 14 sqq.* || 677. aec *vel* haec | exciudit *vel* excidit || 678. siquid: *corr* B^2J | uidet: *corr* B^2 || 679. *del Bo* | quisue *vel lac* | inter *vel* in te: *corr* B^2 | instuerit *vel* institerit || 680. scitior *cum lac: ubi* non sum B^2 || 681. lubentes *vel* iubentes || 682. si quia *vel* siqua || 683. abii *vel* abi || 684. *del Spengelius* || 685. Actum (*vel* actutum) est ilicet (*vel* illic et) || 688. utrubusque *vel* utrobique || 689 sq. *unus v. est* | misere (*vel* miserere) miseri (*vel* misereri) || 691. 693. *cf. ad v. 14 sqq.* || 691. *del Guy* | *add Sey* | *lac sign Schoe* || 692. ago setius *solus B habet* || 693 sq. *unus v. est* | inuestigies (inuestiges *B ras*): *corr Schoe* ||

LA. Era. PHA. Hém, [LA. est. PHA.] quid est? LA. Haec ést. PHA. Quis?
LA. Quoi haec éxcidit cistélla.
PHA. Certe †eccum locus signát ubi ea éxcidit: appáret.
HA. Sed is hác iit: hac soccí uideo uestígium in puluere: pérsequar hac.
In hoc iám loco cum altero cónstitit. hic meis túrba oculis modo se óbiecit.
Neque prórsum iit hac: hic stétit, hinc illuc éxiit. hic †concilium fuit.
Ad duós attinet: †liquis. attat singúlum uideo †uestigium.
Sed is hác abiit. contémplabor. hinc húc iit: hinc nusquam ábiit.
Actám rem ago. quod periít, periit, meum córium ⟨cum⟩ cistélla.
Redeo íntro. PHA. †Mulier, mane: sunt quí uolunt te conuéntam.
HA. Quis mé reuocat? LA. Bona fémina et malus másculus uolúnt te.
HA. * * * * * * * * * * * postremo ílle
Plus quí uocat scit quód uelit quam ego quaé uocor. reuórtor.
Ecquém uidisti †quaerere hic, amábo, in hac regióne
Cistéllam cum crepúndiis, quam ego híc amisi mísera?
Nam dúdum ut ⟨huc⟩ accúrrimus ad Alc[h]ésimarchum, né se
Vita[m] ínteremeret, túm * * * * * more excidísse.

---

695 sqq. *pers add B*[2] | Heni *vel* hem | LA. est PHA. *vel* st̄: *del Ca* ‖ 696. excidit *vel* excididit ‖ 698. HA. Sed *vel* Sed | hac ut: *corr B* ‖ 699. *v. bipart.* (Oculis) | constitit *vel* consistit ‖ 700. iit *vel* iniit | Concilium fuit *adhaeret v. 701* ‖ 701. hi qui sunt *pro* liquis *B*[2] | et ad *Nonius* ‖ 702. huc ut (*vel* lit): *corr B* | hic: *corr B*[2] ‖ 703—706. *tres v. sunt* (— mane — reuocat) ‖ 703. peperiit (*vel* peperit) periit (*vel* peperit) | *add Valla* ‖ 704. Mulier mane *solus B add* ‖ 705 sq. Bona *vel* PHA. Bona: *corr B*[2] | te HA. postremo ‖ 707. uocor *vel* uoco ‖ 710. *add Schoe* ‖ 711. uitam *adhaeret v. 710* | *del J* | Interemerit ‖ 711 sq. *lac sign libri* ‖

⟨LA.⟩ Cistéllam ⟨h⟩aec mulier * * * * ámus, era, parúmper.
HA. Dispérii misera: quíd ego [ea] erae dicám? quae me opere tánto
Seruáre iussit, quí suos Selénium paréntes
Facílius posset nóscere, quae eraé [meae] suppositast párua,
Quam quaédam meretrix eí dedit. LA. Nostram haéc rem fabulátur.
Hanc scíre oportet fília tua ubí sit, signa ut dícit.
⟨HA.⟩ Nunc eám uolt suae matri ét patri, quibus nátast, reddere últro.
[HA.] Mi homo, óbsecro, alias rés geris: ego tíbi meas res mándo.
LA. Istúc ago, atque istíc mihi cibus ést, quod fabuláre:
Sed ínter rem agendam ístam erae huic respóndi quod rogábat.
Nunc ád te redeo: síquid est opús, dic impe[t]ra †et tu.
Quid quaéritabas? HA. ⟨Ó⟩ mi homo et mea múlier, uos salúto.
PHA. Et nós te. sed quid quaéritas? HA. Vestígium hic requíro,
Qua aufúgit quaedam * * * * aestio * ⟨LA.⟩ * quid id? quídnamst?
⟨HA.⟩ Aliénum * * * * * et maerórem familiárem.
LA. Mala mérs, era, haec et cállidast. PHA. Ecástor ita uidétur.
LA. Imitátur nequam béstiam et damníficam. PHA. Quamnam, amábo?

---

712. LA. *add Sarac* ‖ 713. HA. *add* B^2 | ea *vel* eam (meae B^2J): *del Guy* | era: *corr* B^2J ‖ 715. nosceret *vel* noscere ‖ 716. meretrix *vel* meritrix ‖ 718 sq. *add et del Sarac* ‖ 720. ago *vel* ego ‖ 722. dic (*vel* dicit) impetra ‖ 723. *add Langenus* ‖ 725 sq. aestio *vel* aestic *inter lac* | *add Py et Ca* | *lac in B* | merorem *vel* memorem ‖ 727. mens o era B^2 ‖ 727 sqq. *pers plerasque add* B^2 ‖ 728. maleficam *Isidorus* | quin nam: *corr Ca* ‖

LA. Inuóluolum, quae in pámpini folio íntorta inplicát se:
Itidem haéc exorditúr sibi intórtam oratiónem.
Quid quaéritas? HA. †Cistella hic mihi, aduléscens, euoláuit.
LA. In cáueam latam opórtuit. HA. Non édepol praeda mágna.
LA. Mirúm quin grex uenálium in cistélla infuerit úna.
PHA. Sine dícat. LA. Si dicát quidem. PHA. Age lóquere tu, quid ibi ín[fu]erit.
HA. Crepúndia una. LA. Est quídam homo, qui illam aít se scire ubí sit.
HA. At pól ille a quadam múliere, si eam mónstret, gratiam íneat.
LA. At síbi ille quidam uólt dari mercédem. HA. At pol illa quaédam,
Quae illám cistellam pérdidit, quoidám negat esse quód det.
⟨LA.⟩ At enim ílle qu[o]idam o⟨peram⟩ * * * quam árgentum expet⟨éss⟩it.
⟨HA.⟩ At pól illi qu⟨o⟩idam múlieri nulla ópera gratuítast.
⟨PHA.⟩ †Commodo loquelam, túa tibi nunc pródens: confitémur
Cistéllam habere. HA. At uós Salus seruássit. ubi ea núnc est?
PHA. Saluam éccam. sed ego rém meam magnám confabulári
Tecúm uolo: sociam té mihi adópto ad meam salútem.
HA. Quid istúc negotist? aút quis es[t]? PHA. Egó sum illius máter,

---

729. inuolutam in pampino *Isidorus* | inpanpini | filio: *corr* B^2E || 730. exordetur || 731. Cistellam *vel* Cistella | hinc *J* || 734. *del Schoe* || 735. scire *vel* sorore || 736. Ad *vel* At || 738. quoidat negat: *corr* B^2 || 739 sq. *pers add J* | *add Sey: lac sign libri* | quidam mulier inulla: *corr Mue* || 741. *add Ca* || 742. serua sit: *corr* B^2 || 743. PH. *vel* HA. || 745. sun illiusemater B^1 (*corr* B^2) ||

Quae haec géstitauit. HA. Hícine tu ergo hábitas? PHA. Harioláre.
Sed quaéso ambages, múlier, mitte atque hóc age:
Elóquere unde haec sunt tíbi cito crepúndia.
HA. Mea haéc erilis géstitauit fília.
LA. Mentíris: nam mea géstitauit, nón tua.
⟨PHA.⟩ Ne oblóquere. LA. Taceo. PHA. Múlier, perge dícere:
Vbi eást quae gestitáuit? HA. Hic in próxumo.
PHA. Istíc quidem edepol meí uiri | habitát gener.
LA. * * * * * * * * * * * *
⟨PHA.⟩ Ne oblóquere rusus. pérge porro dícere:
Quot ánnos nata dícitur? HA. Septémdecim.
PHA. Meást east u * * * us annorum áttulit.
⟨HA.⟩ Quid qua * * * * * iam quaeró meam.
⟨LA.⟩ At po * * * * * sunt quaero tértiam.
PHA. Quod quaéritabam, fíliam inuení meam.
HA. Aequómst * * * pér fidem quod créditumst,
Ne béne merenti sít malo benígnitas.
Nostra haéc [c]alumn[i]ast túa profecto fília:
* * * * * * * * * * * *
Et rédditurast tuám tibi et ea grátia
Domó profectast. céterum ex ipsa, óbsecro,
Exquaéritote: ego sérua sum. PHA. Aequom póstulas.
HA. Illíus ego istanc ésse malo grátiam.
Sed istánc cistellam te ópsecro ut reddás mihi.
PHA. Quid fít, Lampadio? LA. Quód tuomst, teneás tuom.
PHA. At me húius miseret. LA. Síc faciundum cénseo:

---

746. *pers add* B^2 | hicin: *corr* B^2 | haliolare: *corr* B^2 || 749 sq. *pers add* B^2 | filia . . . . gestitauit *solus* B^2 *habet* || 751. *add* E^2J | PHA. *add* B^2 || 752 sq. *pers add* B^2 | *lac sign Fl duce Ca* || 754. *add Palm duce Ca* | rursum B^2 || 755. Quod: *corr* B^2 | decet *vel* decem *vel* decem et: *corr Bo* || 756 sqq. *lac sign libri* || 757. *add Ca* || 758. *add Ca* || 760. *lac sign Ca* || 762. *del Valla* | *lac sign Sey* || 763. reditura *vel* redditura || 766. HA. *add* B^2 | istam necesse (*vel* necesso): *corr Ca* | malo *vel* male || 768. fit *vel* sit ||

Da istí cistellam et íntro abi[i] cum istác semul.
⟨PHA.⟩ Tibi aúscultabo. téne tu cistellám tibi.
Abeámus intro. séd quid ⟨est⟩ nomén tuae
Dominaé? HA. Melaenis. PHA. Í[i] prae: iam ego té sequar.

DEMIPHO. LAMPADIO
SENEX SERVOS

DE. Quíd hoc negotist, quód omnes homines fábulantur pér uias
Míhi esse filiam ínuentam? et⟨iam⟩ Lámpadionem me ín foro
Quaésiuisse aiúnt. LA. Ere, unde is? DE. Éx senatu. LA. Gaúdeo
Tíbi mea opera líberorum esse ámplius. DE. E[te]nim nón placet:
Níl moror aliéna mi opera fíeri pluris líberos.
Séd quid istuc ést? LA. Propera ire intro húc ad ⟨ad⟩ finém tuom:
Fíliam tuam iám cognosces. íntus ibidem uxór tuast.
[DE.] Ábi cito. ⟨DE.⟩ Praeuórti hoc certumst rébus aliis ómnibus.

CATERVA

Ne éxspectetis, spéctatores, dúm illi huc ad uos éxeant:
Némo exibit, ómnes intus cónficient negótium.
Ýbi id erit factum, órnamenta pónent: postideá loci,
Quí deliquit uápulabit, quí non deliquít bibet.
Núnc quod ad uos, spéctatores, rélicuom relínquitur:
Móre maiorúm date plausum póstrema in comoédia.

---

770. PHA. *praem* B^2 | te intro: *corr* B^2 || 772. *add Stu duce Ca* || 773. dominae *vel* domnae | PHA. *add* B^2 || 775. *add Schoe* | paditionem *vel* padictonem: *corr* B^2J || 776. undi is: *corr* B^2J || 777. *del Bo* || 779. huc *vel* hunc | *add J* || 781. *del et add Pius* || 784. lici *vel* loci || 785. uapulauit *vel* uapulabit ||

T. MACCI PLAVTI

C V R C V L I O

PERSONAE

PALINVRVS SERVOS
PHAEDROMVS ADVLESCENS
LEAENA ANVS
PLANESIVM VIRGO
CAPPADOX LENO
COQVOS
CVRCVLIO PARASITVS
LYCO TRAPEZITA
CHORAGVS
THERAPONTIGONVS MILES

ARGVMENTVM

Curcúlio missu[s] Phaédromi | it Cáriam,
Vt pétat argentum. ibi | eludit ánulo
Riuálem, scribit átque obsignat lítteras.
Cognóscit signum Lýco, ubi uidit, mílitis:
Vt amícam mittat, prétium lenoní dedit.
Lycónem miles ác lenonem in iús rapit.
Ipsús sororem quám peribat répperit,
Orátu quoius Phaédromo nuptúm locat.

1. *del Gul* ||

ACTVS I

PALINVRVS. SERVOS **PHAEDROMVS** ADVLESCENS

PA. Quo téd hoc noctis dícam proficiscí foras
Cum istóc ornatu cúmque hac pompa, Phaédrome?
PH. Quo Vénus Cupidoque ímperat, suadét Amor:
Si média nox est síuest prima uéspera,
Si státus condictus cum hóste intercedít dies,
Tamen ést eundum quo ímperant ingrátiis.
PA. At tándem tandem — PH. Tándem es odiosús mihi.
PA. Istúc quidem nec béllumst nec memorábile:
Tuté tibi puer es: laútus luces céreum.
PH. Egon ápicularum operá congestum nón feram
Ex dúlci oriundum mél[li]culo dulcí meo? 11
PA. Nam quó te dicam ego íre? ⟨PH.⟩ Si tu mé roges,
Dicam út scias. ⟨PA.⟩ Si rógitem, quid respóndeas?
⟨PH.⟩ Hoc Aésculapi fánumst. PA. Plus iam annó scio.
PH. Huic próxumum illud óstium⟨st⟩ oculíssumum.

---

1. hac: *corr ex Diomede* ‖ 3. *pers add* B^2 | Quod *Nonius*: Quem *Servius Dan.* | cupido: *corr ex Nonio et Servio Dan.* | suadet (*ita Servius Dan.*) *vel* suadetque (*ita Nonius*) ‖ 5. condictus (*sic Festus, Servius, alii*) *vel* conditus | intercessit *Macrobius* ‖ 6. imperat: *corr ex Festo* | ingratiis *vel* ingratus (ingratis *Festus*) ‖ 7. PA. *initio add* B^2 | PA. Tandem: *corr* B^2 ‖ 8. PA. *add* B^2 ‖ 9. *dist Ac* ‖ 10. PH. *add* B^2 | Ego nam *Priscianus* ‖ 11. *del Bo* ‖ 12. PA. *add* B^2 ‖ 13. PH. *praem* B^2 ‖ 15. *add Py* | occlusissimum: *corr ex Festo Pauli* (oculissimum ostium amicae) ‖

Salué: ualuistin †óstium occlusíssumum?
PA. Caruítne febris te herí uel nudiustértius,
Et héri cenauistíne? PH. Deridésne me?
PA. Quid tu érgo, insane, rógitas ualeatne óstium?
PH. Bellíssumum hercle uídi et taciturníssumum:
Numquam úllum uerbum múttit: quom aperitúr, tacet:
Quom | ílla noctu cláncuculum ad me exít, tacet.
PA. Numquíd tu quod te aut génere indignum sít tuo
Facis aút inceptas fácinus facere, Phaédrome?
Num tú pudicae quoípiam insidiás locas
Aut quám pudicam | ésse oportet? PH. Némini,
Nec me ílle sirit Iúppiter. PA. Ego itém uolo:
Ita tuóm conferto amáre semper, sí sapis,
Ne id quód ames, populus sí sciat, tibi sít probro.
Sempér curato né sis intestábilis.
PH. Quid istúc est uerbi? PA. Caúte ut incedás uia:
Quod amás ama⟨to⟩ téstibus praeséntibus.
PH. Quin léno hic habitat. PA. Némo hinc prohibet néc uetat
Quin quód palamst uenále, si argentúmst, emas.
Nemo íre quemquam pública prohibét uia.
Dum né per fundum saéptum facias sémitam,
Dum té⟨d⟩ abstineas núpta, uidua, uírgine,
Iuuentúte et pueris líberis, ama quídlubet.
PH. Lenónis hae sunt aédes. PA. Male istis éuen[i]at.
PH. Qui? PA. Quía scelestam séruitutem séruiunt.
PH. Oblóquere. PA. Fiat: máxume. PH. Etiám taces?
PA. Nempe óbloqui me iússeras. PH. At núnc ueto.

---

16. ualuistin *vel* uoluistin ‖ 17. ne *vel* me ‖ 21. mittit *vel* muttit ‖ 23. generi ‖ 27. ille *vel* illi | sinit: *corr Muretus* ‖ 31. 32. *inverso ordine libri: trai Bo* ‖ 31. est uerbi *vel* est ‖ 32. *add Ca* ‖ 33. huic prohibet *vel* hic prohibet | 37. *add Bo* ‖ 39. *del Muretus* | 41. *dist Brixius* |

†Id uti occepi dícere, ei ancíllulast.
PA. Nempe huíc lenoni qui híc habitat? PH. Recté tenes.
PA. Minus fórmidabo ne éxcidat. PH. Odiósus es.
Eam uólt meretricem fácere ¦: ea me déperit:
Ego aútem cum illa fácere nolo mútuom.
PA. Quid itá? PH. Quia proprium fácio: amo paritér simul.
PA. Malus clándestinus ést amor, damnúmst merum.
PH. Est hércle ita ut tu dícis. PA. Iamne ea fért iugum?
PH. Tam a mé pudicast quási soror mea sít, nisi
Sist ósculando quíppiam inpudícior.
PA. Sempér, tu scito, flámma fumost próxuma:
Fumó comburi níl potest, flammá potest.
Qui e núce nuculeum | ésse uolt, frangít nucem:
Qui uólt cubare, pándit saltum sáuiis.
PH. At illást pudica néque dum cubitat cúm uiris.
PA. Credám, pudor si quoíquam lenoní siet.
PH. Immo út illam censes? út quaeque illi occásiost
Subrípere se ad me: ubi sáuium oppegít, fugit.
Id eó fit, quia | hic léno aegrotus íncubat
In Aésculapi fáno: is me excruciát. PA. Quid est?
PH. Aliás me poscit pró illa trigintá minas,
Aliás talentum mágnum: neque quicquám queo
Aequí bonique ab eo ímpetrare. PA. Iniúriu's,
Qui quód lenoni núllist id ab eó petas.
PH. Nunc hínc parasitum in Cáriam misí meum
Petítum argentum a meó sodali mútuom:
Quod sí non affert, quó me uortam néscio.
PA. Si deós salutas, déxtrouorsum cénseo.

---

43. Id uti *vel* Induti ‖ 44 sq. *personas add B*[2] | exedat: *corr Lamb duce Pio* ‖ 49. clandestinus *vel* clandastinus ‖ 50. PH. *om B*[1] | PA. *add B*[2] | ut tu *vel* ut | iamne *vel* iam ‖ 51. *pers om B*[1] ‖ 54. PH. *praem B*[2] ‖ 55. PA. *praem B*[2] | nuculeum *vel* nucleum (nuculeos *Macrobius*) ‖ 57—59 *et* 62 sq. *pers add B*[2] ‖ 65. Iniurium est: *corr Ca* ‖ 66. Quid quod: *corr B* ‖

PH. Nunc ára Veneris haéc est ante horúnc fores:
Me inférre Veneri uóui ia[m]ientáculum.
PA. Quid ántepones Véneri ⟨i⟩aientáculo?
PH. Me, té atque hosce omnis. PA. Túm tu Venerem uómere uis.
PH. Cedo, púere, sinum. PA. Quíd facturu's? PH. Iám scies.
Anus híc solet cubáre custos iánitrix —
Nomén Leaenaest — múltibiba atque mérobiba.
PA. Quasi tú lagoenam dícas, ubi uinúm Chium
Solet ésse. PH. Quid opust uérbis? uinosíssumast:
Eaque éxtemplo ubi ⟨ego⟩ uíno has conspersí fores,
De odóre adesse mé scit, aperit ílico.
PA. Eine híc cum uino sínus fertur? PH. Nísi neuis.
PA. Nolo hércle: nam istunc quí fert afflictúm uelim:
Ego nóbis [af]ferri cénsui. PH. Quin tú taces?
Siquíd super illi fúerit, id nobís sat est.
PA. Quisnam ístic fluuiust, quém non recipiát mare?
PH. Sequere hác, Palinure, me ád fores: fi mi óbsequens.
PA. Ita fáciam. PH. Agite bíbite, festiuaé fores,
Potáte, fite míhi uolentesprópitiae.
PA. Voltísne oliuas, [aut] púlpamentum, [aut] cáp⟨p⟩arim?
PH. Exsúscitate uóstram huc custodém mihi.
PA. Profúndis uinum: quaé te res agitánt? PH. Sine.

72. uoui *vel* noui | *del Skutschius duce Ribbeckio: cf. v. 73* || 73. alentaculo (ieientaculi *Nonius*): *corr Skutschius* || 75. facturus: *corr Lamb* || 76. cubatare (*vel* are cubat: cubitare *B*[2]) solet: *trai Ca* || 77. nomen (*vel* nomeni) est leene: *trai Fl, dist Vss* || 78. lagynam *Verg. schol. Veron.* || 79. solet *om B*[1] || 80. *add Guy* fores *vel* sores || 84. *del Bent* || 85. st *pro* est *B*[2] (id — st *om B*[1]) || 89. fite *vel* phite || 90. *del Muretus* | *add Scal* ||

Viden? [ut] áperiuntur aédes festiuíssumae:
Num múttit cardo? est lépidus. PA. Quin das sáuium? 94
PH. Tace: óccultemus lúmen et uocém. PA. Licet.

LEAENA. PALINVRVS. PHAEDROMVS
LENA SERVOS ADVLESCENS

LE. Flós ueterís uiní meis náribus óbiectúst:
Éius amór cupidám me huc prólicit pér tenebrás: 97[a]
Vbi ubíst, prope mest: euáx, habeo. 97[b]
Salue, anime mi, Liberi lepos:
Vt ueteris uetusti cupida sum. 98[b]
Nam ómnium unguéntum odor praé tuo naúteast:
Tú mihi stácte, tu cínnamum, tú rosa, 100
Tú crocinum ét casiá's, tu télinum.
Nam ubi tú profusu's, íbi ego me péruelim sepúltam.
PH. Sitit haéc anus. PA. Quantillúm sitit? PH. Modicást, capit quadrántal.
PA. Pol ut praédicas, uindémia haec huic ánu[i] non satis est sóli.
<LE.> Séd quom adhuc náso odos óbsecutúst meo,
Dá uicissím meo gútturi gaúdium. 106
Níl ago técum: ubi's[t] ípsus? ipsum éxpeto
Tángere, inuérgere in mé liquorés tuos,
Síne, ductím. sed hac ábiit, hac pérsequar.
<PA.> Canem esse hánc quidem magis pár fuit: sagax násum habet. LE. Amábo,

---

93. Viden *vel* Vidin: *item v. 160. 188* | *del Bent* || 94. muttit *vel* mutit || 97ᵃ. prolicit *vel* prolicet || 97ᵇ—101. *quattuor v. sunt* (— lepos — unguentum — cinnamum) || 98. *cf. ad Cist. 14 sqq.* || 99. prae *vel* pro | nausea est: *corr B² cum Nonio* || 101. telinum *vel* telium *vel* ptellium || 102. profusus: *corr Fl* || 103 sq. *post 109 exstant: trai Ac* || 103. Anus haec sitit *Festus* || 104. *del Spengelius* || 105. *add Ac* || 106—108. *duo v. sunt* (— tecum) || 107. Vibi est *vel* Vbi est | *del Buechelerus* || 109. sino: *corr ex Prisciano* | ductim *vel* doctim | sed hac *vel* sed haec | *cf. ad v. 103 sq.* || 110—113ᵇ. *tres v. sunt* (— habet — anum): *discr Christius* || 110. *add Ac* ||

Quóia uox sonát procul? 111
PH. Censeo hanc appellandam anum.
[PH.] Adíbo. redi, ét respice ád me, Le⟨aé⟩na. 113ᵃ
LE. Ímperatór quis est? 113ᵇ
PH. Viní pollens, lepidús Liber,
Tibí qui screánti siccaé semisómnae 115
Adfért potiónem et sitím sedatum it.
LE. Quám longe a me abést? PH. Lúmen hoc uidé.
LE. Grándiorém gradum ergó fac ad me, óbsecro.
PH. Sálue. LE. Egon sálua sim, quaé siti sícca sum?
PH. At iám bibes. LE. Diú fit. 120ᵃ
PH. Ém tibi, anús lepida. 120ᵇ
LE. Sálue, oculíssume homo. 121ᵃ
PA. Age effunde hoc cito in barathrum: propere prolue cloacam. 121ᵇ
PH. Tace: nolo huic male dici. PA. Faciam igitur male potius.
LE. Venús, de paulo paúlulum hic tibí dabo haud lubénter:
Nam tibi amantes propitiantes uinum potantes dant omnes:
Mihi haud saepe eueniunt tales hereditates. 125
PA. Hoc uíde ut ingurgitat ínpura in se mérum auariter faucíbus plenis. 126.127
PH. Perii hércle: huic quid primúm dicam nescío. PA. Em istuc, quod míhi dixti.
PH. Quid id ést? PA. Peri⟨i⟩sse ut té dicas. PH. Male tíbi di faciant. PA. Díc isti.
LE. Ah. PA. Quíd est? ecquid lubet? LE. Lúbet. PA. Etiam mihi quóque stimulo foderé lubet te. 130

112. 121ᵇ sq. 124 sq. *cf. ad Cist. 14 sqq.* ‖ 112. PA. ‖ 113ᵃ. *add Fl* ‖ 114 *et* 118 sq. *pers. add B²* ‖ 116. sitim *solus B²* | it *vel* id ‖ 119—122. *quinque v. sunt* (— bibes — homo — propere — dici): *discripsimus ex parte cum aliis* ‖ 120. 128. em *vel* hem ‖ 123. lubenter *vel* iubentur ‖ 124. propinantes: *corr Bo* | homines *vel* omnes *vel* omnes homines ‖ 130. PH. Quid | lubet *vel* iubet (*ter*) ‖

PH. Tace, nóli. PA. Taceo |: écce autem bibit árcus: pluet, credo, hércle hodie.
PH. Iamne égo huic dico? PA. Quid díces? PH. Me per⟨i⟩ísse. PA. Age dice. PH. Anus aúdi.
Hóc uolo scíre te: pérditus súm miser.
LE. Át pol ego oppidó seruata.
Séd quid est quód lubet pérditum dícere
Te ésse? PH. Quia íd quod amó careó.
LE. Phaédrome mi, ne plóra amabo:
Tu mé curato né sitiam, ego tíbi quod amas iam huc ádducam.
PH. Tibi ne égo, si fidem seruás mecum, uinéam pro aurea statuá statuam,
Quae tuó gutturi sit mónumentum.
Qui me ín terra aeque fórtunatus erít, si illa ad me bítet,
Palinúre? PA. Edepol qui amát, si eget, misera †adficitur aerúmna.
PH. Non íta res est: nam cónfido parasítum hodie aduentúrum
Cum argénto ad me. PA. Magnum ínceptas, si id éxpectas quod núsquamst.
PH. Quid si ádeam ad fores atque óccentem? PA. Si lúbet, neque ueto neque iúbeo,
Quando égo te uideo inmútatis moríbus esse, ere, atque ingénio.
PH. Péssuli, heus péssuli, uós salutó lubens,
Vós amo, uós uolo, uós peto atque óbsecro,
Gérite amantí mihi mórem, amoeníssumi:
Fíte causá mea lúdi⟨i⟩ bárbari,
Sússilite, óbsecro, et míttite istánc foras,
Quaé mihi mísero amanti ébibit sánguinem.

---

134. *adhaeret v. 133* ‖ 135. est quod *vel* est quid | lubet *vel* iubet ‖ 139. *pers add* B^2 ‖ 142. qui emat ‖ 143. res est *vel* rest est ‖ 145. Quid *vel* Quod | occentem *vel* occentum | lubet *vel* iubet ‖ 147. lubens *vel* iubens ‖ 150. me alidi (mea lidi B^2): *corr Sarac* ‖

Hóc uide ut dórmiunt péssuli péssumi
Néc mea grátia cómmouent se ócius.
†Respicio nili meam uos gratiam facere.
Sed tace, tace. PA. Taceo hercle quidem. PH. Sentio sonitum:
Tandem edepol mihi morigeri pessuli fiunt.

LEAENA. PLANESIVM. PALINVRVS.
LENA VIRGO SERVOS
PHAEDROMVS
ADVLESCENS

LE. Plácide egredere et sónitum prohibe fór⟨i⟩um et crepitum cárdinum,
Né quod hic agimus érus percipiat fíeri, mea Planésium.
Máne, suffundam aquolám. PA. Viden ut anus trémula medicinám facit?
Eápse merum condídicit bibere: fóribus dat aquam quám bibant.
PL. V́bi tu's, qui me cónuadatu's Véneriis uadimóniis?
Sísto ego tibi me et †mihi contra itidem ut sistas suádeo.
PH. Ássum: nam si absim, haúd recusem quín mihi male sit, mél meum.
PL. Ánime mi, †procul amantem abésse haud consentáneumst.
PH. Pálinure, Palinúre. PA. Eloquere, quíd est quod Palinurúm uoces?
PH. Est lepida. PA. Nimis lépida. PH. Sum deus. PA. Ímmo homo haud magní preti.
PH. Quíd uidisti aut quíd uidebis mágis dis aequiperábile?

---

155 sqq. *cf. ad Cist. 14 sqq.* ‖ 157. morieri *vel* morigeri ‖ 158. *add Py* | cardinum *vel* cardium ‖ 159. Ne quae (*item B*[2]) *et* perspiciet *Priscianus* ‖ 162. conuadatus: *corr Fl* | uadimoniis *vel* uademoniis ‖ 164. retus est *vel* retus////// *vel* recusem | quin *vel* qum ‖ 167. homo *solus B*[2] ‖ 168. aut *vel* haud | diis *vel* dies | aequiparabile *vel*

PH. Mále †ualere te quód mihi aegrest. PH Mále mi morigerú's: tace.
PA. Ípsus se excruciát qui homo quod amat uídet nec potitur, dúm licet.
PH. Récte obiurgat: sáne haud quicquamst mágis quod cupiam tám diu.
PL. Téne me, amplectere érgo. PH. Hoc etiamst quam ób rem cupiam uíuere:
Quía te prohibet †erus, clam ero potior. PL. Próhibet? nec prohibére quit
Néc prohibebit, nísi mors meum animum áps te abalienáuerit.
PA. Enim uero nequeó durare quín ego erum accusém meum.
Nám bonumst pauxíllum amare sáne, insane nón bonumst:
Vérum totum insánum amare †hoc est quod meus érus facit.
PH. Síbi sua habeant régna reges, síbi diuitias díuites,
Síbi honores, sibí uirtutes, síbi pugnas, sibi proélia:
Dúm mi abstineant ínuidere, síbi quisque habeant quód suomst.
PA. Quíd tu? Venerin péruigilare té uouisti, Phaédrome?
Nám hoc quidem edepol haúd multo post lúce lucebít. PH. Tace.
PA. Quíd, taceam? quin tu ís dormitum? PH. Dórmio: ne occlámites.
PA. Túquidem uigilas. PH. At meo more dórmio: hic somnúst mihi.
PA. Heús tu, mulier: mále mereri de ínmerente inscítiast.
PL. Írascere, sí te edentem hic á cibo abigat. PA. Ílicet:
Páriter hos períre amando uídeo: uterque insániunt.
Víden ut misere móliuntur? néqueunt complectí satis.

---

aequiperabile ‖ 169. morigerus: *corr Lamb* ‖ 171. aut *vel* haud ‖ 173. *dist Angelius* | quit *vel* quid ‖ 178. Sua sibi *et* suas diuitias *Lactantius* ‖ 181. uouisti *vel* nouisti ‖ 185. inscia est *vel* inscicia est ‖ 186. PL. Irascere *vel* Irascere ‖

Étiam dispertímini? PL. †Nullist homini perpetuóm bonum:
Iam huíc uoluptati hóc adiunctumst ódium. PA. Quid ais, própudium?
Tún etiam cum nóctuinis óculis 'odium' mé uocas,
Ébriola persólla, nugae? PH. Tún meam Venerem uítuperas?
†Quódquidem mihi pollúctus uirgis séruos sermoném serat?
Át ne tu hercle cúm cruciatu mágno dixisti íd tuo.
Ém tibi male díctis pro istis, díctis moderari út queas.
PA. Tuám fidem, Venus nóctuuigila. PH. Pérgin etiam, uérbero?
PL. Nóli, amabo, uérberare lápidem, ne perdás manum.
PA. Flágitium probrúmque magnum, Phaédrome, expergéfacis:
Béne monstrantem púgnis caedis, hánc amas, nugás meras.
Hóc[c]ine fieri ut ínmodestis †hic te modereris móribus?
PH. Aúro contra cédo modestum amátorem: a me aurum áccipe.
PA. Cédo mihi contra aúrichalco, quoí ego sano séruiam.
PL. Béne uale, ocule mí: nam sonitum et crépitum claustrorum aúdio:
†Aedituum aperire fanum: quoúsque quaeso ad húnc modum
Ínter nos amóre utemur sémper subreptício?
PH. Mínume: nam parasítum misi núdiusquartus Cáriam
Pétere argentum: is hódie hic aderit. PL. Nímium consultás diu.

---

189. dispertimini *vel* dipertimini ‖ 190. adiunctum est odium *vel* adiunctum odium ‖ 192. persole: *corr* B^2 ‖ 195. Em *vel* Hem ‖ 198. Flagitium probrumque magnum *vel* Magnum flagitium probrumque ‖ 205. utimur: *corr* *Pius* | surrepticio *vel* surpreptitio ‖

PH. Íta me Venus amét, ut ego te hoc tríduom numquám sinam
Ín domo esse istác, quin ego te líberalem líberem.
PL. Fácito ut memínerís: tene etiam príus quam hinc abeo sáuium.
PH. Síquidem hercle mihi régnum detur, númquam id potius pérsequar.
Quándo ego te uidébo? PL. [H]Em, istoc uérbo uindictám para:
Sí amas, eme: ne rógites, facito ut prétio peruincás tuo.
Béne uale. PH. Iamne égo relinquor? púlcre, Palinure, óccidi.
PA. Égo quidem, qui et uápulando et sómno pereo. PH. Séquere me.

ACTVS II

CAPPADOX. PALINVRVS
LENO SERVOS

CA. Migráre certumst iám nunc e fanó foras,
Quando Aésculapi ita séntio senténtiam,
Vt quí me nili fáciat nec saluóm uelit.
Valétudo decréscit, adcrescít labor.
Nam iám quasi zona líene cinctus ámbulo:
Geminós in uentre habére uideor fílios.
Nil métuo nisi ne médius disrumpár miser.
PA. Si récte facias, Phaédrome, auscultés mihi
Atque ístam exturbes éx animo aegritúdinem.
Paués, parasitus quía non rediit Cária:
Adférre argentum crédo. nam si nón ferat,
Torménto non retinéri potuit férreo,

210. abeo *vel* habeo || 212. *del Ribbeckius* || 214. palinure *pro* pulcre B^1 || 215. pereo PH. sequere me *vel* pereo || 218. qui *vel* quid || 220. cinctus *vel* cintus || 222. disrumpar *vel* dirrumpar || 225. rediit *vel* redit ||

Quin réciperet se huc ésum ad praesepém suam.
CA. Quis hic ést qui loquitur? PA. Quóiam uocem ego aúdio?
CA. Es<t>ne híc Palinurus Phaédromi? PA. Quis hic ést homo
Cum cóllatiuo uéntre atque oculis hérbeis?
De fórma noui: dé colore nón queo
Nouísse. iamiam nóui: lenost Cáppadox.
Congrédiar. CA. Salue, Pálinure. PA. O scelerúm caput,
Saluéto: quid agis? CA. Víuo. PA. Nempe ut dígnus es?
Sed quíd tibist? CA. Lien énecat, renés dolent,
Pulmónes distrahúntur, cruciatúr iecur,
Radíces cordis péreunt, [c]hirae omnés dolent.
PA. Tum te ígitur morbus ágitat hepatiárius.
CA. Lien díerectust. PA. Ámbula: id lieni óptumumst.
CA. Facilést miserum inridére. PA. Quin tu aliquót dies
Perdúra, dum intestína exputescúnt tibi:
Nunc dúm saltura sát bonast. si id féceris,
Veníre poteris íntestinis uílius.
CA. Aufér istaec quaeso atque hóc responde quód rogo:
Potin cóniecturam fácere, si narrém tibi
Hac nócte quod ego sómniaui dórmiens?
PA. Vah, sólus hic homost quí sciat diuínitus.
Quin cóniectores á me consiliúm petunt:
Quod eís respondi, ea ómnes stant senténtia.

---

228. cessum *Nonius* | presepem (*ita Charisius.* praesepim *Nonius*) *vel* presepe | suum: *corr ex Charisio et Nonio* ‖ 229. uocem ego *vel* uocem ‖ 230. *add J* | Qui: *corr B*² ‖ 236. necat: *corr ex Varrone* ‖ 238. *del Turnebus* ‖ 240. *post 244 exstat: trai Ac* | dieructus: *corr Ca* ‖ 243. saltura *vel* salsura ‖ 244. uilius *vel* uilibus | *cf. ad 240* ‖ 246. si narrem *pro* facere *B*¹ ‖

COQVOS. PALINVRVS. CAPPADOX
SERVOS LENO

CO. Palinúre, quid stas? quín depromuntúr mihi
Quae opus súnt, parasito ut sít paratum prándium,
Quom uéniat? PA. Mane sis, dum huíc conicio sómnium.
CO. Tute ípse siquid sómniasti ad mé refers.
PA. Fateór. CO. Abi, deprome. PA. Áge tu ínterea huic sómnium
Narrá: meliorem quam égo sum subponó tibi:
Nam quód scio omne ex hóc scio. CA. Operam ut dét. PA. Dabit.
CA. Facit híc quod pauci, ut sít magistro | óbsequens.
Da mi ígitur operam. CO. Tam étsi non nouí, dabo.
CA. Hac nócte in somnis uísus sum uidérier
Procúl sedere lónge a me Aesculápium:
Neque eum ád me adire néque me magni péndere
Visú⟨m⟩st. CO. Item alios deós facturos scílicet:
Sane ílli inter se cóngruont concórditer.
Nil ést mirandum, mélius si nil sít tibi:
Namque íncubare sátius te fuerát Ioui,
Qui tíbi | auxilio in iúre iurandó fuit.
CA. Siquidem íncubare uélint qui periuráuerint,
Locus nón praeberi pótis est in Capitólio.
CO. Hoc ánimum aduorte: pácem ab Aesculápio
Petás, ne forte tibi éueniat magnúm malum,
Quod ín quiete tíbi portentumst. CA. Béne facis:
Ibo átque orabo. CO. Quaé res male uortát tibi.

---

252. sit *vel* sint ‖ 253. ueniat *vel* ueniet ‖ 263. *add J* ‖ 265. sit *vel* fit ‖ 266. satius te *vel* satius ‖ 267. auxilio *vel* auxilium ‖

PALINVRVS. PHAEDROMVS
SERVOS ADVLESCENS

* * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * *

⟨PA.⟩ Pro di ímmortales, quém conspicio? quí⟨s⟩ illic est?
Estne híc parasitus, quí missust in Cáriam?
Heus, Phaédrome, exi, | éxi, | exi inquam ócius.
PH. Qui⟨d⟩ istíc clamorem tóllis? PA. Parasitúm tuom
Videó currentem, ellum úsque in platea | últuma.
Hinc aúscultemus quíd agat. PH. Sane cénseo.

CVRCVLIO. PHAEDROMVS. PALINVRVS
PARASITVS ADVLESCENS SERVOS

CV. Dáte uiam mihi, nóti [atque] ignoti, dúm ego hic officiúm meum
Fácio: fugite omnés, abite et dé uia secédite,
Néquem in cursu cápite aut cubito aut péctore offendam aút genu.
Íta nunc subito própere et celere obiéctumst mihi negótium:
†Nec quisquamst tam opulentus, quí mi obsistat ín uia,
Néc strategus néc tyrannus quísquam nec agoránomus
Néc demarchus néc c[h]omarchus néc cum tanta glória,
Quín cadat, quin cápite sistat ín uia de sémita.

---

274. *scaenam et lac sign Fl* | *add Angelius* | *add Py* || 276. exi exi exi *vel* ex . xi . xi || 277. PA. *et* CO.: *corr Angelius* || 278. Vide occurrentem: *corr Ca* || 279. PA. || 280. *del Bent* || 282. aut genu *om* B^1 || 284. Nec *vel* Ne || 287. Qui in: *corr* B^2E | uia *vel* uiam ||

Túm isti[c] Graeci pálliati cápite operto qui ámbulant,
Qui íncedunt suffárcinati cúm libris, cum spórtulis,
Cónstant, conferúnt sermones ínter se⟨se⟩ drápetae:
Óbstant, obsistúnt, incedunt cúm suis senténtiis:
Quós semper uideás bibentes ésse in ⟨t⟩hermipólio:
Vbi quid subripuére, operto cápitulo calidúm bibunt,
Trístes atque ebríoli incedunt: eós ego si offéndero,
Éx unoquoque eórum †exciam crepitum polentárium.
Túm isti qui ludúnt datatim sérui scurrarum ín uia,
Ét datores ét factores ómnis subdam súb solum.
Proín se⟨se⟩ domí contineant, uítent infortúnio.
PH. Récte hic monstrat, si ímperare póssit: nam ita nunc mós uiget,
Íta nunc seruitiúmst: profecto módus haberi nón potest.
CV. Écquis est qui míhi commonstret Phaédromum, geniúm meum?
Íta res subitast: céleriter mi hoc hómine conuentóst opus.
PA. Té ille quaerit. PH. Quíd, si adeamus? heús, Curculio, té uolo.
CV. Quís uocat? quis nóminat me? PH. Quí te conuentúm cupit.
CV. Haúd magis cupis quam égo te cupio. PH. Ó mea op⟨p⟩ortúnitas,
Cúrculio exoptáte, salue. CV. Sálue. PH. Saluom gaúdeo
Te áduenire, cédo tuam mihi déxt⟨e⟩ram: ubi sunt spés meae?
Éloquere, obsecro hércle. CV. Eloquere, te óbsecro |, ubi súnt meae?

---

288. qui *vel* quam *vel* quod: *item v. 301* ‖ 289. Quin cedunt: *corr* B^2 ‖ 290. *add Ca* | drapete *vel* trapete ‖ 292. hermipolio *vel* hermopolio *vel* hermopolo: *corr Fl* ‖ 293. capitulo *vel* captulo | bibunt *vel* bibibunt ‖ 295. extiam *vel* exciam ‖ 296. serui scurrarum datatim *Nonius* ‖ 298. *add Goe* | infortuna (infortunia B^2): *corr Popma* ‖ 307. *add J* ‖

PH. Quíd tibist? CV. Tenebrae óboriuntur, génua inedia súccidunt.
PH. Lássitudine hércle credo. CV. Rétine, retine me, óbsecro.
PH. Víden ut expalluít: datin isti séllam ubi assidát cito
Ét aqualem cum aquá? properatin ócius? CV. Animó malest.
PA. Vín aquam? CV. Si frústulentast, da, óbsecro hercle, obsórbeam.
PA. Vaé capiti tuo. CV. Óbsecro hercle, fácite uentum ut gaúdeam.
PA. Máxume. CV. Quid fácitis, quaeso? PA. Véntum. CV. Nolo equidém mihi
Fíeri uentulúm. PH. Quid igitur [uis]? CV. Ésse, ut uentum gaúdeam.
PA. Iúppiter te díque perdant. CV. Périi: prospició parum,
Grámarum habeo déntes plenos, líppiunt faucés fame:
Íta cibi uac⟨í⟩uitate uénio lassis láctibus.
PH. Iám edes aliquid. CV. Nólo hercle aliquid: cértum quam aliquid máuolo.
PH. Ímmo si sciás reliquiae quaé sint. CV. Scire nímis lubet
Ýbi sient: nam illís conuentis sáne opus est meis déntibus.
PH. Pérnam, abdómen, sumen su⟨er⟩is, glándium. CV. Ain tu ómnia haec?
Ín carnarió fortasse dícis? PH. Immo in láncibus:
Quaé tibi sunt paráta, postquam scímus uenturúm. CV. Vide

311. expalluit *vel* palluit ‖ 312. ocius *vel* ocitius ‖ 316. *del Bent* ‖ 318. Os amarum: *corr Buechelerus* ‖ 319. *add Ca* ‖ 321. PA. Immo | reliquię *vel* requię | lubet *vel* iubet ‖ 322. conuentis *vel* conuentus ‖ 323. sumen suis *vel* suis: *corr Scal* | tu *vel* tuo ‖ 325. sciimus *vel* scimus ‖

Né me ludas. PH. Íta me amabit quám ego amo, ut ego haud méntior.
Séd quo<d> te misí nilo sum cértior. CV. Nil áttuli.
PH. Pérdidisti me. CV. Ínuenire póssum, si mi operám datis.
Póstquam tuo iussú profectus súm, perueni in Cáriam:
Vídeo tuom sodálem, argenti rógo uti faciat cópiam.
Scíres uelle grátiam tuam: nóluit frustrárier,
Ýt decet uelle hóminem amicum amíco atque opitulárier:
Réspondit mihi paúcis uerbis átque adeo fidéliter,
Quód tibist itém sibi esse, mágnam argenti | ínopiam.
PH. Pérdis me tuis díctis. CV. Ímmo séruo et seruatúm uolo.
Póstquam mihi respónsumst, abeo ab íllo maestus ád forum,
Mé<d> illo frustra áduenisse. fórte aspicio mílitem:
Aggredior hominém, saluto aduéniens: 'salue' inquít mihi,
Pré[he]ndit dext<e>rám, seducit, rógat quid ueniam Cáriam:
Díco me illo aduénisse animi caúsa. ibi me intérrogat,
Écquem in Epidauró Lyconem tárpezitam nóuerim.
Díco me nouísse. 'Quid? lenónem Cappadocem?' Ánnuo
Vísitasse. "Séd quid eum uis?" 'Quía de illo emi uírginem
Tríginta minís, uestem, aurum: et pro hís decem coaccedúnt minae.'
"Dédisti tu argentum?" ínquam. | 'Immo ápud trapezitám situmst

327. *add Guy* ‖ 328. possum *vel* possim ‖ 330. uti *vel* ut ‖ 331. scires uelle *vel* scires uelles ‖ 336. responsum est *vel* responsus est ‖ 337. *add Guy* ‖ 341. trapezitam: *corr Ri* ‖ 343. uirginem *vel* uirgine ‖

Íllum quem dixí Lycon[id]em, atque eí mandaui, qui ánulo
Meó tabellas óbsignatas áttulisset, út daret
Óperam, ut mulierem á lenone cum aúro et ueste abdúceret.'
Póstquam hoc mihi narráuit, abeo ab íllo. reuocat me ílico,
Vócat me ad cenam: réligio fuit, dénegare nólui.
'Quíd si abeamus, [ac] décumbamus?' ínquit. consiliúm placet:
Néque diem decet mé morari néque nocti nocérier.
Ómnis res parátas⟨t⟩ et nos quíbus paratumst ássumus.
Póstquam cenati átque appoti, tálos poscit síbi in manum,
Próuocat me in áleam, ut ego lúdam. pono pállium:
Ílle suom anulum óppos⟨i⟩uit, ínuocat Planésium.
PH. Meósne amores? CV. Táce parumper. iácit uolturios quáttuor.
Tálos arripio, ínuoco almam meám nutricem | Hérculem,
Iácto basili[s]cúm, propino mágnum poc[u]lum: ille ébibit,
Cáput deponit, cóndormiscit. égo ei subduco ánulum,
Déduco pedés de lecto clám, ne miles séntiat.
Rógant me serui quó eam: dico me íre quo saturí solent.
Óstium ubi conspéxi, exinde me ílico protinám dedi.
PH. Laúdo. CV. Laudató, quando illud quód cupis effécero.

* * * * * * * * * * * * * * *

346. qui anulo *vel* quia nullo ‖ 347. tabellas *vel* tabulas ‖ 348. auro et ueste *vel* et auro ueste ‖ 350. denegare *vel* denagare ‖ 351. Quid *vel* Quod | adeamus: *corr Brantius* | *del Reizius* ‖ 354. in manum *vel* manum ‖ 356. animulum: *corr* B^2 | *add Ca* ‖ 357. ne *om* B^1 ‖ 358. Talos *vel* Tales ‖ 359. basiliscum *vel* pasiliscum | *del Bent* ‖ 360. condormiscit *vel* cum dormiscit ‖ 362. dico me *vel* me dico ‖ 363. prospexi *et* protenam *Nonius* ‖ 364. *lac sign Goe duce Brixio* ‖

Eámus nunc intro, út tabellas cónsignemus. PH. Núm moror?
CV. Átque aliquid prius óbtrudamus, pérnam, sumen, glándium:
Haéc sunt uentri stábilimenta: páne et assa búbula,
Póculum grande, aúla magna, ut sátis consilia súppetant.
Tú tabellas cónsignato, híc ministrabit, égo | edam.
Dícam quem ad modúm conscribas. séquere me hac intró. PH. Sequor.

ACTVS III

LYCO. CVRCVLIO. CAPPADOX
TRAPEZITA PARASITVS LENO

LY. Beátus uideor: súbduxi ratiúnculam,
Quantum aéris mihi sit quántumque aliení siet.
Diués sum, si non réddo eis quibus débeo.
†Si reddo illis quibus debeo plus alieni est.
Verum hércle uero quóm belle recógito,
Si mágis me instabunt, ád praetorem súfferam.
Habént hunc morem plérique argentárii,
Vt álius alium póscant, reddant némini,
Pugnís rem soluant, síquis poscat clárius.
Qui homó mature quaésiuit pecúniam,
Nisi eám mature pársit, mature ésurit.
Cupio áliquem | emere púerum, qui usurárius
Nunc míhi quaeratur: úsus est pecúnia.
CV. Nil tú me saturum mónueris: memini ét scio.
Ego hóc effectum lépide tibi tradám: tace.

---

365. tabellas *vel* tabulas ‖ 366. CV. Atque *vel* Atque ‖ 367. uentris *Nonius* | panem: *corr ex Nonio et Charisio* ‖ 369. ministrabit *vel* ministrabat ‖ 375. uelle: *corr Gul* ‖ 376. sufferam *vel* sufforam ‖ 379. soleant: *corr* B^2 | clarius *vel* darius *vel* durius ‖ 381. parsit *vel* parsat ‖ 382. usurarius *vel* usurariis ‖

Edepól ne ego hic me⟨d⟩ íntus expleuí probe,
Et [e]quídem reliqui in uéntre cellae uní locum,
Vbi réliquiarum réliquias recónderem.
Quis hic ést qui operto cápite | Aesculápium
Salútat? attat quém quaerebam. séquere me.
Simulábo quasi non nóuerim. heus tu, té uolo.
LY. Vn[e]ócule, salue. CV. Quaéso, deridésne me?
LY. De Cóc⟨u⟩litum prosápia te esse árbitror:
Nam [h]i súnt unoculi. CV. Cátapulta hoc ictúmst mihi
Apúd Sicyonem. LY. Nám quid id refért mea,
An aúla quassa cúm cinere effossús siet?
CV. Supérstitiosus hícquidemst: uera praédicat:
Nam illaéc catapultae | ád me crebro cómmeant.
Aduléscens, ob rem públicam hoc †intus mihi
Quod ínsigne habeo, quaéso ne me incómities.
LY. Licetne ínforare, †si incomitiare non licet?
CV. Non ínforabis mé quidem, nec míhi placet
Tuóm profecto néc forum nec cómitium.
Sed húnc quem quaero cómmonstrare sí potes,
Iníbis a me sólidam et grandem grátiam.
Lycónem quaero tárpezitam. LY. Díc mihi,
Quid eúm nunc quaeris? aút quoiatis? CV. Éloquar:
Ab Thérapontigono Plátagidoro mílite.
LY. Noui édepol nomen: nám mihi istoc nómine,
Dum scríbo, expleui tótas ceras quáttuor.
Sed quíd Lyconem quaéris? CV. Mandatú⟨m⟩st mihi,
Vt hás tabellas ád eum ferrem. LY. Quís tu homo's?
CV. Libértus illius, quem ómnes Summanúm uocant.

---

386. *add Lamb* || 387. *del Ca* || 392. *del Ca* || 393. coclitum *etiam Varro: corr Ribbeckius duce Ri* | prosapia (*sic Varro*) *vel* prosapientia | te *om Varro* || 394. hi *etiam Varro: corr Ca* | ictum est *vel* iectum est || 402. placens: *corr Hermolaus* || 406. trapezitam: *corr Ri* || 408. abthera pontigono *vel* ab thera plontigono || 411. *add J* || 412. ferrem *vel* ferret *vel* ferreo ||

LY. Summáne[s], salue. quí Summanu's? fác sciam.
CV. Quia uéstimenta, ubi óbdormiui | ébrius,
Summáno, ob eam rem me ómnes Summanúm uocant.
LY. Alibí te meliust quaérere hospitiúm tibi:
Apud mé profecto níl est Summanó loci.
Sed istúm quem quaeris égo sum. CV. Quaeso, túne is es,
Lycó trapezita? LY. Égo sum. CV. Multam mé tibi
Salútem iussit Thérapontigonus dícere
Et hás tabellas dáre me iussit. LY. Míhin? CV. Ita.
Cape, sígnum nosce. nóstin? LY. Quidni nóuerim?
Clypeátus elephantum úbi machaera díssicit.
CV. Quod ístic scriptumst, íd te orare iússerat
Profécto ut faceres, suám si uelles grátiam.
LY. Concéde: inspiciam quíd sit scriptum. CV. Máxume,
Tuo árbitratu, dum aúferam abs te id quód peto.
LY. 'Milés Lyconi | ín Epidauro | hóspiti
Suo Thérapontigonus Plátagidorus plúrumam
Salútem dicit.' CV. Méus hic est, hamúm uorat.
LY. 'Tecum óro et quaeso, qui hás tabellas ádferet
Tibi, út ei detur quám istic emi uírginem,
Quod té praesente isti[c] égi teque intérprete,
Et aúrum et uestem. iám scis ut conuénerit:
Argéntum des lenóni, huic des uírginem.'
Vbi ípsus⟨t⟩? cur non uénit? CV. Ego dicám tibi:
Quia núdiusquartus †uenimus in Cáriam
Ex Índia: ibi nunc státuam uolt dare aúream
Solidám faciundam ex aúro Philipp[e]o, quaé siet
Septémpedalis, fáctis monimentúm suis.

---

414. summanus: *corr Fl* | scia *vel* sciam || 416. uocant *vel* uocat || 424. eligantum *Nonius* | ubi (*sic Nonius*) *vel* tibi | dessicit (diligit *Nonius*) || 427. *dist Brixius* || 428. adferam || 429. ephidauro *vel* epidauro || 431. *pers add* B^2 || 432. LY. Tecum *vel* Tecum || 434. *del Ca* (hic egit *Servius Dan.*) || 436. lenoni *vel* lemoni || 437. Vbi *vel* LY. Vbi | *add Fl* || 440. *del Fl* || 441. suis *vel* sitis ||

LY. Quam ob rem ístuc? CV. Dicam: quía enim Persas, Páphlagonas,
Sinópas, Arabes, Cáras, Cretanós, Syros,
Rhodiam átque Lyciam, Pérediam et Perbíbesiam,
Centaúromachiam et Clássiam Vnomámmiam
Libyámque †oram omnem Conterebrómniam,
Dimídiam partem nátionum usque ómnium
Subégit solus ínt[e]r[e]a uigintí dies.
LY. Vah. CV. Quíd mirare? LY. Quía enim in cauea sí forent
Conclúsi | itidem ut púlli gallinácei,
Ita nón potuere uno ánno circumírier.
Credo hércle te esse ab íllo: nam ita nugás blat[t]is.
CV. Immo étiam porro, sí uis, dicam. LY. Níl moror.
Sequere hác: te[d] absoluam, qua áduenisti grátia.
Atque éccum uideo. léno, salue. CA. Dí te ament.
LY. Quid hóc quod ad te uénio? CA. Dicas quíd uelis.
LY. Argéntum accipias, cúm illo mittas uírginem.
CA. Quid quód iuratus súm? LY. Quid id refért tua,
Dum argéntum accipias? CA. Quí monet quasi ádiuuat.
Sequímini. CV. Leno, cáue | in te sit móra mihi.

444. rhodiam *vel* rhodia | perrehdiam: *corr ex Festo* | perheblesiam *vel* perhehlesiam (bibesiam *Festus*): *corr Ca* ‖ 445. Centauro machiam *vel* Contauro machiam ‖ 446. conterebromniam *vel* contenebrom////niam ‖ 452. *del Scu* ‖ 461. mora *vel* morari ‖

ACTVS IV

CHORAGVS

Édepol nugatórem lepidum lépide hunc nactust Phaédromus.
Hálophantam an sýcophantam †hunc magis hoc esse dicam néscio.
Órnamenta quaé locaui métuo [ha]ut possim récipere.
Quámquam cum istoc míhi negoti níl est — ipsi Phaédromo
Crédidi —, tamen ásseruabo. séd dum hic egreditúr foras,
Cómmonstrabo quó in quemque hominem fácile inueniatís loco,
Né nimio opere súmat operam, síquem conuentúm uelit
Vél uitiosum uél sine uitio uél probum uel ímprobum.
Quí periurum cónuenire uólt hominem, [m]i[t]to in cómitium:
Quí mendacem et glóriosum, ápud Cloacinaé sacrum.
Dítis damnosós maritos súb basilica quaérito.
Íbidem erunt scorta éxoleta quíque stipularí solent:
Sýmbolarum cóllatores ápud forum piscárium.
Ín foro infumó boni homines átque dites ámbulant:
Ín medio proptér canalem ibi óstentatorés meri.
Cónfidentes gárrulique et máleuoli suprá lacum,
Qui álteri de nílo audacter dícunt contuméliam
Ét qui ipsi sat habént quod in se póssit uere dícier.
Súb ueteribus íbi sunt qui dant quíque accipiunt faénore.

462. nactus est *vel* natus est ‖ 463. halapanta *Festus Pauli* (halophantam *etiam Nonius*) aut *Nonius* hunc magis hoc esse: magis esse *Nonius* ‖ 464. haud *vel* huad: *corr Ald* ‖ 467. Commostrabo *vel* Commonstrabo | quo *vel* que | facile *solus* B^2 *in marg* ‖ 468. conuentum uelit *vel* conuentum ‖ 470. *del Gru* ‖ 477. Confidentes *vel* Confitentis ‖ 479. inse *vel* ipse ‖ 480. ibi *vel* ubi ‖

Póne aedem Castóris ibi sunt súbito quibus credás male.
Ín Tusco uico íbi sunt homines qui ípsi sese uénditant.
(Ín Velabro uél pistorem uél lanium uel arúspicem
Vél qui ipsi uortánt uel qui †alii subuersentur praébeant.
Dítes damnosós maritos ápud Leucadiam | Óppiam.)
Séd interim forés crepuere: línguae moderandúmst mihi.

CVRCVLIO. CAPPADOX. LYCO
PARASITVS LENO TRAPEZITA

CV. Ei tú pr[o]ae, uirgo: nón queo quod pónemest seruáre.
Et aúrum et uestem omném suam esse aiébat [cui]quam haec habéret.
CA. Nemo ít infitias. CV. Át tamen meliúsculumst monére.
⟨LY.⟩ Meménto promisísse te, si quísquam hanc liberáli
Causá manu adsererét, mihi omne argéntum redditum eíri,
Minás triginta. CA. Méminero: de istóc quietus ésto:
Et núnc idem dico. CV. †Et commeminisse ego haec uolám te.
CA. Memini ét mancipio tíbi dabo. CV. Egon áb lenone quícquam
Mancípio accipiam, quíbus sui nil ést nisi una língua,

483. *hunc v. secl Vrlichsius, v. 484 Guy, v. 485 Ca* ‖ 487. Ei *vel* I *del J* (pro de B^2) ‖ 488. *del Gru* ‖ 489. LY. At: *corr Sarac* ‖ 490. *add Py* | quisquam *vel* quasquam ‖ 491. omnẽ *vel* omne | firi: *corr Vss* ‖ 493. LY.: *corr Ac* ‖ 495. occipiam: *corr Pius* ‖

Qui abiúrant, siquid créditumst? aliénos mancupátis,
Aliénos manu | ⟨e⟩míttitis aliénisque imperátis:
Nec uóbis auctor úllus est nec uósmet estis úlli.
Itém genus est lenónium inter hómines meo quidem ánimo
Vt múscae, culices, címices pedésque pulicésque:
Odio ét malo et moléstiae, bono úsui estis núlli:
Nec uóbiscum quisquam ín foro frugí consistere aúdet:
Qui cónstitit, culpánt eum, conspícitur, uituperátur:
Eum rém fidemque pérdere, tam etsí nil fecit, áiunt.
LY. Edepól lenones méo animo nouísti, lusce, lépide.
CV. Eodem hércle uos pono ét paro: paríssumi estis híbus.
Hi sáltem in occultís locis prostánt, uos in foro ípso:
Vos faénore |, hi mále suadendo et lústris lacerant hómines.
Rogitátionis plúrumas proptér uos populus scíuit,
Quas uós rogatas rúmpitis: aliquám reperitis rímam:
Quasi aquám feruentem frígidam esse ita uós putatis léges.
LY. Tacuísse mallem. CA. ⟨H⟩aú male meditáte maledicáx es.
CV. Indígnis si male dícitur, male díctum id esse díco:
Verúm si dignis dícitur, bene díctumst meo quidem ánimo.

---

496. si qui *vel* si quid | mancupates *vel* mancupatos: *corr* B^2 ‖ 497. *add Kampmannus* ‖ 498. ullust *vel* ullus est ‖ 500. culices cimices *Festus*: culices ‖ 503. conspititur *vel* conspicitur ‖ 505 sq. *personas solus B habet* ‖ 506. paro et pono *Priscianus* ‖ 507. Hi *vel* His | inuoro: *corr J* ‖ 512. LY. *solus B praem* | CV. au *vel* aut (haud *J*): *pers corr* B^2 | meditate *vel* meditatem *vel* meditantem ‖ 513. CV. *vel* CA. ‖

Ego máncipem te níl moror nec lénonem alium quémquam.
Lycó, numquid uis? LY. Béne uale. CV. Vale. CA. Heús tu, tibi ego díco.
CV. Elóquere, quid uis? CA. Quaéso ut hanc curés, ⟨ut⟩ bene sit ísti:
Bene ego ístam eduxi meaé domi et pudíce. CV. Si huius míseret,
Ecquíd das qui bene sít? CA. Malum. CV. Tibi opúst [hoc] qui te procúres.
CA. Quid, stúlta, ploras? né time: bene hércle uendidi égo te.
Fac sís bonae frugí sies: sequere ístum bella bélle.
LY. Summáne, numquid núnciam me uís? CV. Vale atque sálue.
Nam et óperam | et pecúniam benígne praebuísti.
LY. Salútem multam dícito patróno. CV. Nuntiábo.
LY. Numquíd uis, leno? CA. Istás minas decém qui me procúrem,
Dum mélius sit mihi, dés. LY. Dabuntur: crás peti iubéto.
CA. Quandó bene gessi rém, uolo hic in fáno supplicáre.
Nam illám minis olím decem puéllam paruolam émi,
Sed eúm qui mihi illam uéndidit numquám postilla uídi:
Periísse credo: quíd id mea refért? ego argentum hábeo.
Quoi⟨i⟩ hómini dei sunt própitii, lucrum eí profecto obíciunt.
Nunc reí diuinae operám dabo: certúms[i]t bene me curáre.

515. Ego *vel* CV. Ego ‖ 517. *add Py* ‖ 518. meae *vel* mea | huius *vel* huis ‖ 519. q *vel* quod *vel* quam (*bis*): *corr Ca* | *del Py* ‖ 522. numquid *vel* quid ‖ 525. LY. Numquid *vel* Numquid ‖ 526. sit *vel* fit | CV.: *corr* B^2 ‖ 528. detem *vel* dete: *corr* B^2 | puellam *vel* puella ‖ 529. uendidit illam: *trai Gru* ‖ 531. *add Goe* | dei sunt *vel* dehis *vel* deius ‖ 532. *del Pius* ‖

THERAPONTIGONVS. LYCO
MILES TRAPEZITA

TH. Nón ego nunc medíocri incedo irátus iracúndia,
Séd eapse illa qua éxcidionem fácere condidici óppidis.
Núnc nisi tu mihi própere properas dáre iam trigintá minas
Quás ego apud te déposiui, uítam propera pónere.
LY. Nón edepol nunc égo te mediocrí macto infortúnio,
Séd eopse illo quó mactare sóleo quoi nil débeo:
Né te mi[hi] faciás ferocem [TH.] aut súpplicare cénseas:
Néc tu me quidem úmquam subiges, rédditum ut reddám tibi,
Néc daturus súm. TH. Idem ego istuc, quóm credebam, crédidi,
Té nil esse rédditurum. LY. Quór nunc a me igitúr petis?
TH. Scíre uolo quoi réddidisti. LY. Lúsco libertó tuo:
Ís Summanum sé uocari díxit: ei réddidi,
Qui hás tabellas óbsignatas áttulit [TH.] quas tú mihi [tabellas] —
⟨TH.⟩ Quós tu mihi luscós libertos, quós Summanos sómnias?
Néc mihi quidém libertus úllust. LY. Facis sapiéntius
Quám pars lenonúm libertos quí habent et eos déserunt.
TH. Quíd fecisti? ⟨LY.⟩ Quód mandasti [feci], túi | honoris grátia

533. mediocri *vel* mediocri ‖ 534. eapse — oppidis *om* B^{1} ‖ 536. deposiui *vel* deposui ‖ 538. Sed eopso illo quo *vel* Sede apse illa qua ‖ 542. redditurum *vel* rediditurum | Quur ‖ 545. *pers delevimus* | *del Ca* ‖ 546. *addidimus* | parasitos luscos quos *Donatus* | somnias *vel* somnisas ‖ 547. ullust *vel* est ullust *vel* ullus est | facis melius *Donatus* ‖ 548. qui libertos *Donatus* ‖ 549. TH. Quid *vel* Quid | fecisti *vel* feci | *add J* | feci (*s. v. V*) *del Py* | gratiam *vel* gratia ‖

Tuóm qui signum ad me áttulisset núntium ne spérnerem.
TH. Stúltior stultó fuisti, qui ís tabellis créderes.
LY. Quís res publica ét priuata géritur, nonne is créderem?
Égo [h]abeo: tibi rés solutas⟨t⟩ récte. bellatór, uale.
TH. Quíd, ualeam? LY. At tu aegróta aetatem, sí lubet, per mé quidem.
TH. Quíd ego nunc faciám? quid refert mé fecisse régibus
Ýt mi oboedirént, si hic me hodie umbráticus deríserit?

CAPPADOX. THERAPONTIGONVS
LENO MILES

CA. Quoí homini di súnt propitii, ei nón esse iratós puto.
Póstquam rem diuínam feci, uénit in mentém mihi,
Né trapezita éxulatum abíerit, argentum út petam,
Ýt ego potius cómedim quam ille. TH. Iússeram saluére te.
CA. Thérapontigone Plátagidore, sálue: saluos quom áduenis
Ín Epidaurum, hic hódie apud me — númquam delingés salem.
TH. Béne uocas: uerúm locata rés est — ut male sít tibi.
Séd quid agit meum mércimonium ápud te? CA. Nil apud mé quidem —
Né facias testís — neque equidem débeo quicquám. TH. Quid est?

550. Tuum qui *vel* Tuumque ‖ 551 sq. iis (*bis*): *corr B* (*semel*) ‖ 553. *del Pius* | *add Pius* ‖ 554. at *vel* aut | si uiuet (*corr Ca*) per me quidem aetatem: *trai Brixius* ‖ 559. exultatum: *corr B* | petat: *corr* B^2 ‖ 560. CA. Iusseram: *corr* B^2 ‖ 561. CA. Therapontigone *vel* Thera pontigone ‖ 562. delinges *vel* delingens ‖ 563 sq. TH. Bene *et* Sed *vel* Bene *et* TH. Sed | uocata: *corr Fl* ‖

CA. Quód fui iurátus, feci. TH. Réddin an non uírginem,
Príus quam te huic meaé machaerae óbicio, mastígia?
CA. Vápulare ego té uehementer iúbeo: ne me térrites.
Ílla abductast: tu aúferere hinc á me, si pergés mihi
Mále [e]loqui, profécto, quoi ego nísi malum nil débeo.
TH. Míhin malum minitáre? CA. Atque edepol nón minitabor, séd dabo, [mihi]
Sí perges moléstus esse. TH. Léno minitatúr mihi
Meaéque pugnae proéliares plúrumae optritaé iacent?
Át ita me machaéra et clypeus –́ ⏑ – ⏑ –́ ⏑ –
Béne iuuent pugnántem in acie: nísi mi[hi] uirgo rédditur,
Iam égo te faciam ut híc formicae frústillatim dífferant.
CA. Át ita me uolséllae, pecten, spéculum, calamistrúm meum
Béne me amassint méaque axicia línteumque extérsui,
Vt ego tua magnífica uerba néque istas tuas magnás minas
Nón pluris fació quam ancillam meám quae latrinám lauat.
Égo illam reddidí qui argentum a te áttulit. TH. Quis is ést homo?
CA. Tuóm libertum | ésse aiebat sése Summanúm. TH. Meum?
Áttat, Curculio hércle uerba míhi dedit, quom cógito:
Ís mihi anulúm subripuit. CA. Pérdidistin tu ánulum?
Míles pulcre cénturiatus ést expuncto in mánipulo.
TH. Vbi nunc Curculiónem inueniam? CA. In trítico facíllume
Vél quingentos cúrculiones pro úno faxo réperias.
Égo abeo: uale átque salue. TH. Mále uale, male sít tibi.

566. mulierem *Festus* ‖ 568. Vapula ergo *Festus* | iubebo: *corr ex Festo* ‖ 571. minitare *vel* minitaris | *del Mue* ‖ 573. meaeque *vel* maeae | iacent *vel* lacent ‖ 574. *lac sign Lamb* ‖ 578. meaeque *vel* maque | extersum: *corr Palm* ‖ 581. attulit *vel* attuli ‖ 585. pulchre *vel* pulchere ‖ 588. abeo *vel* habeo ‖

Quíd ego faciam? máneam an abeam? sícine mihi esse os óblitum?
Cúpio dare mercédem qui illunc úbi sit commonstrét mihi.

ACTVS V

CVRCVLIO
PARASITVS

Ántiquom poétam audiui scrípsisse in tragoédia
Múlieres duás peiores ésse quam unam: rés itast.
Vérum mulierém peiorem quam haéc amicast Phaédromi
Nón uidi neque audíui neque pol díci nec fingí potest
Péior [quam haec est]: quae ubi med húnc habere cónspicatast ánulum,
Rógat unde habeam. 'Quíd id tu quaeris?' "Quía mi[hi] quaesitóst opus."
Négo me dicere. út eum eriperet, mánum | arripuit mórdicus.
Víx foras me abrípui atque effugi. ápage istanc canículam.

PLANESIVM. PHAEDROMVS. CVRCVLIO.
VIRGO ADVLESCENS PARASITVS
THERAPONTIGONVS
MILES

PL. Phaédrome, properá. PH. Quid properem? PL. Párasitum ne amíseris:

---

589. Quid *vel* Quod || 592. peiores *vel* peioras || 594. fringi *vel* fingi || 595. *del Py* | ubi med *vel* ubimet || 598. arripui: *corr Lamb* ||

Mágna res est. CV. Núllast mihi: nam quam hábui absumpsi céleriter.
PH. Téneo: quid negótist? PL. Rogita unde ístunc habeat ánulum:
Páter istum meus géstitauit. CV. Át mea matértera.
PL. Máter ei uténdum dederat. CV. Pater ⟨t⟩uo[i]s rusúm mihi.
PL. Núgas garris. CV. Sóleo: nam proptér eas uiuo fácilius.
Quíd nunc? PL. Obsecró, parentes né meos mihi próhibeas.
CV. Quíd ego? sub gemmán abstrusos hábeo tuam matrem ét patrem?
PL. Líbera ego sum náta. CV. Et alii múlti qui nunc séruiunt.
PH. Énim uero irascór. CV. Dixi equidem tíbi, unde ad me hic peruénerit:
Quótiens dicendúmst? elusi mílitem, inquam, in álea.
TH. Sáluos sum: eccum quém quaerebam. quíd agis, bone uir? CV. Aúdio:
Sí uis tribus bolís uel in c⟨h⟩lamydem. TH. Quín tu is in malám crucem
Cúm boleis, cum búlbis? redde †etiam argentum aut uírginem.
CV. Quód argentum? quas tú mihi tricas nárras? quam tu uírginem
Mé reposcis? TH. Quam áb lenone ábduxti hodie, scélus uiri.
CV. Núllam abduxi. TH. Cérte eccistam uídeo. PH. Virgo haec líberast.

---

600. PH.: *corr Ribbeckius* | nam quam habui *vel* numquam abiit | celeriter *vel* celerier || 601. PL. Teneo. PH. Quid: *corr Bo* || 602. Pater *vel* CV. Pater | gestitauit *vel* gestauit | PL. At: *corr* B^2 || 603. PL. Mater *vel* Mater | uois | rursum (*vel* risum) tibi: *corr Gru* || 606. sub *vel* sum *vel* sul || 608. PL.: *corr Sey* || 610. quem *s. v. solus B* | PH.: *corr* B^2 || 611. tu es || 612. bulbis *vel* bullis || 613. PH.: *corr Py* || 615. PH. Nullam: *corr Py* ||

TH. Méan ancilla líbera ut sit, quam égo numquam emisí manu?
PH. Quís tibi hanc dedít mancipio aut únde emisti? fác sciam.
TH. Égo quidem pro istác rem solui áb trapezitá meo:
Quam égo pecuniám quadruplicem ábs te et lenone aúferam.
PH. Quí sci[e]s mercarí furtiuas átque ingenuas uírgines,
Ámbula in ius. TH. Nón eo. PH. Licet [te] ántestari? TH. Nón licet.
PH. [Iuppiter te male perdat: intestatus uiuito.
TH.] At ego quem licét te: accede huc. TH. Séruom antestarí? [TH.] uide.
CV. [H]Ém, ut scias me líberum esse: ergo ámbula in ius. ⟨TH.⟩ Ém tibi.
CV. Ó ciues, ciués. TH. Quid clamas? PH. Quíd tibi istum táctiost?
TH. Quía mi[hi] lubitumst. PH. Accede huc tu: ego íllum tibi dedám: tace.
PL. Phaédrome, obsecró, serua me. PH. Támquam me et geniúm meum.
Míles, quaeso |, út mihi dicas únde illum habeas ánulum,
Quém parasitus híc te elusit. PL. Pér tua genua te óbsecro,
Vt nos facias cértiores. TH. Quíd istuc ad uos áttinet?
Quaératis c⟨h⟩lamydem ét machaeram hanc únde ad me peruénerit.
CV. Vt fastidit glóriosus. TH. Mítte istum: ego dicam ómnia.
CV. Níl est quod ille dícit. PH. Fac me cértiorem |, óbsecro.

620. *del Pius* | furtitias *vel* furtiuas *vel* furtitiuas || 622. *del Guy* || 623. CV. Serum: *pers corr Robertus* | *del Ca* || 624 sq. CV. *vel* TH. | *del Ribbeckius* | *add Vss* || 626. CV. O ciues *vel* PH. Ciues | PH. *om* B^1 | istum tibi: *trai Guy* || 628. CV. Phaedrome: *corr Sey* | me et *vel* meti || 630. per tua *vel* perpetua ||

THERAPONTIGONVS. MILES **PLANESIVM.** VIRGO
PHAEDROMVS. ADVLESCENS **CVRCVLIO** PARASITVS

TH. Ego dícam: surge. hanc rem ágite atque animum aduórtite.
Patér meus habuit Périphanes †Planesium.
Is príus quam moritur míhi dedit tamquám suo,
Vt aéquom fuerat, fílio — PL. Pro Iúppiter.
TH. Et istí me heredem fécit. PL. ⟨O⟩ pietás mea,
Seruá me, quando ego té seruaui sédulo.
Fratér mi, salue. TH. Quí credam ego istúc? cedo,
Si uéra memoras, quaé fuit matér tua?
PL. Cleobúla. TH. Nutrix quaé fuit? PL. Archéstrata.
Ea mé spectatum túlerat per Dionýsia
* * * * * * * * * * * *
Postquam íllo uentumst, iam út me collocáuerat,
Exóritur uentus túrbo: spectacla íbi ruont:
Ego pértimesco: [tum] ibi mé nescioquis árripit
Timidam átque pauidam, néc uiuam nec mórtuam:
Nec quó me pacto abstúlerit possum dícere.
TH. Memini ístanc turbam fíeri: sed tu díc mihi,
Vbi is ést homo qui té surripuit? PL. Néscio:
Verum húnc seruaui sémper mecum una ánulum,
Cum hoc ólim perii. TH. Cédo, ut inspiciam. CV. Sánan es,
Quae istí committas? PL. Síne modo. TH. Pro Iúppiter,
Hic ést quem ego tibi mísi natalí die:

636. periplanes: *corr Pius* ‖ 639. TH. Et *vel* Et | iste: *corr Bo* ‖ 643. PL. archestrata *vel* arthestrata ‖ 645. *lac sign Fl* ‖ 647. spectacla ibi /// /// /// (ibi *e corr* B^2) *vel* specta (*lac 6 litt*) ibi ‖ 648. *del Kampmannus* ‖ 651. Meministin hanc: *corr Gul* ‖ 654. cedo *vel* credo | CV. *vel* PH. ‖

Tam fácile noui quám me. salue, méa soror.
PL. Fratér mi, salue. PH. Deós uolo bene uórtere
Istám rem uobis. CV. Ét ego nobis ómnibus:
Tu ut hódie adueniens cénam des soróriam,
Hic núptialem crás dabit: [TH.] promíttimus.
⟨PH.⟩ Tace tú. CV. Non taceo, quándo res uortít bene.
Tu istánc desponde huic, míles: ego dotém dabo.
TH. Quid dótis? CV. Egone? ut sémper dum uiuát me[d] alat.
TH. †Verum hércle dico: mé lubente féceris,
Et léno hic debet nóbis trigintá minas.
PH. Quam ob rem ístuc? TH. Quia ille | íta repromisít mihi,
Si quísquam hanc liberáli asseruissét manu,
Sine cóntrouersia ómne argentum réddere[t].
[PH.] Nunc eámus ad lenónem. CV. Laudo. PH. Hoc príus uolo
Meam rem ágere. TH. Quid id est? PH. Ýt mihi hanc despóndeas.
CV. Quid céssas, miles, hánc huic uxorém dare?
TH. Si haec uólt. PL. Mi frater, cúpio. TH. Fiat. CV. Béne facis.
PH. Spondésne, miles, míhi hanc uxorem? TH. Spóndeo.
CV. Et ego hóc idem unum: spóndeo. TH. Lepidé facis.
Sed eccúm lenonem, incédit, thensaurúm meum.

---

657. mea soror *vel* soror mea || 661. *del Ac* || 662. *add Ac* || 664. PH. Quid: *corr Bo* || 665. *pers erasa in B* | iubente: *corr Ca* || 667. TH. B^2 *in ras* | TH. Quia *vel* CV. Quia || 669. contrauersia *vel* trouersia | *del Scal* || 670. *del Vss* | TH. Laudo: *corr Vss* | prius *vel* pius || 675. CV. *vel* PH. | *dist Redslobius* || 676. Sed *vel* PH. Sed ||

CAPPADOX. LENO **THERAPONTIGONVS.** MILES
PHAEDROMVS. ADVLESCENS **PLANESIVM** VIRGO

CA. Argentariís male credi qui áiunt nugas praédicant:
Nam ét bene et male crédi dico: id ádeo ego hodie expértus sum.
Nón male creditúr qui numquam réddunt, sed prorsúm perit.
Vélut decem minás dum †soluit, ómnis mensas tránsiit:
Póstquam nil fit, clámore hominem pósco: ille in ius mé uocat.
Péssume metuí, ne mihi hodie ápud praetorem sólueret:
Vérum amici cómpulerunt: réddit argentúm domo.
Núnc domum properáre certumst. TH. Heús tu, leno: té uolo.
PH. Ét ego te uolo. CA. Át ego uos nolo ámbos. TH. Sta sis ílico.
⟨PH.⟩ Átque argentum própere propera uómere. CA. Quid mecúmst tibi?
Aút †tecum aut? TH. Quia ego ex te hódie faciam pílum catapultárium
Átque ita te neruó torquebo, ítidem ut catapultaé solent.
⟨PH.⟩ Délicatum te hódie faciam cúm catello ut áccubes,
Férreo ego dico. CA. Át ego uos ambo ín robusto cárcere
V́t pereatis. TH. Cóllum obstringe, abdúce istum in malám crucem.

---

680. hodie ego (*vel* hodie): *trai Bo* || 683. clamore *vel* clamorem || 684. nemini: *corr* B^2 || 688. *add Fl* || 690. itidem *om Nonius* || 691. *add Pistoris* || 692. inrobusto *vel* irobusto ||

PH. Quídquid est, ipse íbit potius. CA. Pró deum atque hominúm fidem:
Hóc[c]ine pacto | índemnatum atque íntestatum me ábripi?
Óbsecro, Planésium, et te, Phaédrome, auxilium út feras.
PL. Fráter, obsecró te, noli hunc índemnatum pérdere:
Béne et pudice mé domi habuit. TH. Haúd uoluntate íd sua:
Aésculapio huíc habeto, quóm pudica's, grátiam:
Nám si is ualuissét, iam pridem quóquo posset míttteret.
⟨PH.⟩ Ánimum aduortite ⟨hóc⟩, si possum hoc ínter uos compónere.
Mítte istunc. accéde huc, leno. dícam meam senténtiam,
Síquidem uoltis quód decrero fácere. TH. Tibi permíttimus.
⟨CA.⟩ Dúm quidem hercle ita iúdices, ne quísquam a me argentum aúferat.
TH. Quódne promisti? CA. Quí promisi? PH. Língua. CA. Eadem núnc nego:
Dícendi, non rém perdendi grátia haec natást mihi.
TH. Níl agit, collum óbstringe homini. CA. Iámiam faciam ut iússeris.
TH. Quándo uir bonú's, responde quód rogo. CA. Roga quód lubet.

695. arripi: *corr Lamb* || 697. condempnatum: *corr Pius* || 698. PH. B^2 | haut *vel* aut || 699. quom *vel* quam || 700. si is ualuisset *vel* si uoluisset | quoquo *vel* quoque || 701. PH. *om BV* | aduortite *vel* aduorte | *add duce Mue Langenus* || 702. istunc *vel* istuc | huc leno *vel* huo *vel* huc || 703. CA. Tibi: *corr Bo* || 704. *add Bo* | iudices *vel* iudeces || 705. promisti *vel* promisisti | PH. Lingua. CA. *vel* lingua || 706. perdendi (endi *in ras BV*) haec (*om* B^1) gratia (gratia haec B^2) || 707. PH. Iam iam: *corr Pius* || 708. quod lubet *vel* quid iubet ||

TH. Prómistin, si líberali quísquam hanc assererét manu,
Te ómne argentum rédditurum? CA. Nón commemini dícere.
TH. Quíd? negas? CA. Nego hércle uero: quó praesente? quo ín loco?
TH. Me ípso praesente ét Lycone tárpezita. CA. Nón taces?
TH. Nón taceo. ⟨CA.⟩ Non égo te flocci fácio: ne me térrites.
⟨TH.⟩ Me ípso praesente ét Lycone fáctumst. PH. Satis credó tibi.
Núnc adeo, ut tu scíre possis, léno, meam senténtiam,
Líbera haec est, †hic huius frater est, haec autem illius soror:
Haéc mihi nubet, tu huíc argentum rédde: hoc iudiciúm meumst.
TH. Tu aútem in neruo iám iacebis, nísi mi argentum rédditur.
CA. Hércle istam rem iúdicasti pérfidiose, Phaédrome.
Ét tibi oberit ét te, miles, dí deaeque pérduint.
Tú me sequere. TH. Quó sequar te? CA. Ad trapezitám meum,
Ád praetorem: nam índe rem soluo ómnibus quibus débeo.
TH. Ego te in neruo⟨m⟩, haud ád praetorem hinc rápiam, ni argentúm refers.
CA. Égo te uehementér perire cúpio, ne tu [me] néscias.
TH. Ítane uero? CA. Ita hércle uero. TH. Nóui ego hos pugnós meos.

---

709. Promistin *vel* Promisistin ‖ 710. commemini *vel* commeni ‖ 712. TH. Me *vel* CV. Me | trapezita: *corr Ri* ‖ 713. TH. *vel* CV. ‖ 718. TH. Tu *vel* Tu ‖ 720. perdiunt *vel* perduint ‖ 723. TH. Ego *vel* Ego | *add Py* | ni *vel* in ‖ 724. *del Guy* ‖

CA. Quíd tum? TH. 'Quid tum' rógitas? hisce ego, sí tu me irritáueris,
Plácidum te hodie réddam. CA. Age ergo récipe | actutúm. TH. Licet.
<PH.> Tú, miles, apud mé cenabis: hódie fient núptiae.
TH. Quaé res bene uortát mi et uobis. spéctatores, plaúdite [plaudite].

726. tum *vel* tu (*bis*) || 727. PH. Licet: *corr Py* || 728. *add Py* || 729. spectatores *vel* ⌗ spectatores ||

T. MACCI PLAVTI

E P I D I C V S

PERSONAE

EPIDICVS SERVOS
THESPRIO SERVOS
STRATIPPOCLES ADVLESCENS
CHAERIBVLVS ADVLESCENS
PERIPHANES SENEX
APOECIDES SENEX
SERVOS
FIDICINA
MILES
PHILIPPA
ACROPOLISTIS FIDICINA
DANISTA
TELESTIS VIRGO
GREX

ARGVMENTVM

Emít fidicinam fíliam credéns senex
Persuásu serui †atque conduct⟨íci⟩am
Iterúm pro amica eí subiecit fílii.
Dat eríli argentum. eó sororemd éstinat
Inprúdens iuuenis. cónpressae | ac mílitis
Cognóscit opera síbi senex os súblitum.
Vt ílle amicam |, haéc quaerebatf íliam.
Sed inuénta gnata séruolum emittít manu.

---

2. *add Py* ‖ 3 sq. *dist Goe* ‖

ACTVS I

EPIDICVS THESPRIO
SERVI II

EP. Heús, adulescens. TH. Quís properantem mé reprehendit pállio?
EP. Fámiliaris. TH. Fáteor: nam odio's nímium familiáriter.
EP. Réspice uero, Thésprio. TH. Oh, Épidicumne ego cónspicor?
EP. Sátis recte oculis úteris.
TH. Sálue. EP. Di dent quaé uelis.
Veníre saluom gaúdeo. TH. Quid céterum? EP. Quod eo ádsolet:
Cená tibi dabitur. TH. Spóndeo — EP. Quid? TH. Me ácceptururum, sí dabis.
EP. Quid tú agis? ut ualés? TH. Exemplum adésse intellego. EP. Eúgae:
Córpulentiór uidere atque hábitior. TH. Huic grátia.
EP. Quám quidem te iám diu 11[a]
Pérdidisse opórtuit. 11[b]
TH. Mínus iam furtificús sum quam antehac. EP. Quíd ita? TH. Rapioprópalam.
EP. Di ímmortales te ínfelicent: út tu es gradibus grándibus.

---

1. ADULESCENSQUIS | REPREHENDIT: prehendit ‖ 3. thesprio (*sic A*) *vel* dhesprio ‖ 5. SATISRECTE: certe ‖ 7. CEṬẸRUMQUOD ‖ 8. spondeo (*sic A*) *vel* splendeo ‖ 9. *tres in A sunt v.* | UALES: uelis ‖ 10. opulentior *Donati codices plerique* | ABILIOR: agilior (*corr ex Donato et Festo*) ‖ 11[a]. 11[b]. *ita A: contr reliqui* ‖ 13. TEINFELICENT: infelicent ‖

Nam út apud portum té conspexi, cúrriculo occepí sequi:
Víx adipiscendí potestas módo fuit. TH. Scurrá's. EP. Scio
Te ésse equidem hominem mílitarem. TH. Audácter quamuis dícito.
EP. Quíd a[g]is? perpetuén ualuisti? TH. Várie. EP. Qui uarié ualent,
Capréaginum hominum nón placet mihi néque pantherinúm genus.
TH. Quid tíbi uis dicam nísi quod est? EP. †Vt illi respon * * * TH. Probe.
EP. Quid erílis noster fílius? TH. Valet púgilice atque athlética.
EP. Voluptábilem mihi núntium tuo aduéntu adportas, Théspriο.
Sed ubíst is? TH. Aduenít simul. EP. Vbi is érgost? nisi si in uídulo
Aút si in mellina áttulisti. TH. Deí te perdant. EP. Té uolo —
  Percóntari, operam da: ópera reddetúr tibi.
TH. Ius dícis. EP. Me decét. TH. Iam tu autem nóbis praeturám geris?
EP. Quem díces digniórem esse hominem | hódie Athenis álterum?
TH. At únum a praeturá tua, Epídice, abest. EP. Quidnám? TH. Scies:

---

14. CURRICULO: curculio ‖ 16. EQUIDEM: quidem ‖ 17. *del J* ‖ 18. CAPRIAGINUM: Capre aginum (Caprigenum B^2) | hominum (*sic A*) *vel* hominem ‖ 19. Vt illirespon (*lac c. 7 litt, ubi* di THES̃ B^2) probe: UTILLAERESOBSTENIA—||P****E ‖ 20. FILIUS#UALET: filius ualet TH. ‖ 21. ATPORTASTHESPRIO: adtulisti ‖ 22. ADUENIT: adueni *vel* aduenis | #UBI: ubi | ERGOESTNISI: egost. EP. Nisi ‖ 23. DEI: Di *vel* Dii ‖ 24. PERCUNCTARI#OPERAM | opera (*sic A*) *vel* operam | REDDETUR: reditur ‖ 25. Ius — decet *adhaeret v. 24 (2 versiculis discr A)* ‖ 26. EP. Quem *adhaeret v. 25 (etiam in A)* | DICTIS | hominem hodie: HODIE ‖ 27. *dispescit A* | a (*sic A*) *vel* ad ‖

Lictóres duo, duo úlm[in]ei fascés uirgarum. EP. Vaé tibi.
†Sed quid ais? TH. Quid rogas? EP. Vbi árma sunt Strat[h]íppocli?
TH. Pól illa ad hostis tránsfugerunt. EP. Ármane? TH. Atque ⟨e⟩quidém cito.
EP. Sérione dícis tu?
TH. Sério inquam, hostés habent.
EP. Édepol facinus ínprobum. TH. At iam ante álii fecerúnt idem.
Érit illi illa rés honori. EP. Quí? TH. Quia ante[a] aliís fuit.
Múlciber, credo, árma fecit quaé habuit Stratíppocles:
Tráuolauerúnt ad hostis. EP. Túm ille prognatús Theti
Síne perdat: alia ápportabunt éi Nerei fíliae.
Id módo uidendumst, út materies súppetat scutáriis,
Si in síngulis stipéndiis is ad hóstis exuuiás dabit.
TH. Supérsede istis rébus iam. EP. Tu ipse úbi lubet finém face.
TH. Desíste percontárier. EP. Loquere: ípse ubist Stratíppocles?
TH. Est caúsa qua causá simul mecum íre ueritust. EP. Quídnam id est?
TH. Patrém uidere sé ne[m non]uolt etiámnunc. EP. Quaproptér? TH. Scies:
Quia fórma lepida et líberali cáptiuam adulescéntulam
Dé praeda mercátust. EP. Quid ego ex te aúdio? TH. Hoc quod fábulor.
EP. Cúr eam emit? TH. Ánimi causa. EP. Quót illic homo animós habet?
Nam cérto prius quam hinc ád legionem abiít domo,

---

28. uiminei: *corr Herm cum aliis* ‖ 30. *add Luchsius* ‖ 31ª. 31ᵇ. *contr libri* ‖ 33. *del J* ‖ 37. scrutariis *vel* scutariis ‖ 39. Super sed: *corr* B^2J *cum Nonio* | ubi lubet finem (*sic Nonius*) *vel* ibi iubet fine ‖ 40. percunctarier ‖ 42. senem non uult: *corr Bo* | scies *vel* tu scies ‖ 45. emit *vel* emet ‖ 46. legionem *vel* legationem ‖

Ipse mándauit mihi áb lenone ut fídicina
Quam amábat emeretúr sibi: id ei ímpetratum réddidi.
TH. Vtcúmque in alto uéntust, Epidice, éxim uelum uórtitur.
EP. Vaé misero mihí: male perdidít me. TH. Quid istuc? †quid nam est?
EP. Quíd istanc quam emit quánti eam emit? TH. Vílei. EP. Haud istuc té rogo.
TH. †Reddigitur. EP. Quot minis? TH. Tót, quadragintá minis.
Íd adeo argentum áb danista apud Thébas sumpsit faénore
Ín dies minásque argenti síngulas nummís. EP. Papae.
TH. Ét is danista aduénit una cúm eo qui argentúm petit.
EP. Dei ímmortales, út ego interii básilice. TH. Quid iam? aút quid est,
†Epidice? EP. Perdidit me. TH. Quis? EP. Ille qui perdidit arma.
TH. Nam quíd ita? EP. Quia cottídie ipse ad me áb legione epístulas
Mittébat: sed taceam óptumumst.
Plus scíre satiust quám loqui
Seruom hóminem: ea sapiéntiast.
TH. Nescío [ede]pol quid tu tímidu's: trepidas, Épidice. †ita uoltúm tuom
Videór uidere cómmeruisse hic me ábsente in te aliquíd mali.
EP. Potin út molestus né si<e>s? TH. Abeo. EP. Ásta: abire hinc nón sinam.
TH. Quíd nunc me retinés? EP. Amatne istam quam émit de praedá? TH. Rogas?

---

47. fidicina *vel* fidicinam ‖ 49. exin *B corr* ‖ 52. Reddigetur B^2 ‖ 53. sumpsit *vel* sumpsti ‖ 54. pape *vel* eape ‖ 56. DEI: Di | basilisce *vel* balisce ‖ 58. Num quid (*corr ex A*) | me ab *vel* me ad ‖ 59sq. *v. 60 unus est in A, v. 59. 60ᵃ in reliquis* ‖ 61. *del Luchsius* | qđ *vel* q ‖ 63. PỌ*ẸṆ | *add Ca* | hinc *vel* huic ‖ 64. *post hunc v. duobus versiculis auctior fuisse videtur A* ‖

†Deperit. EP. Détegetur córium de tergó meo.
TH. Plúsque amat quam te úmquam amauit. EP. Iúppiter te pérduit.
TH. Mitte nunciam. nam ille me uetuit domum
Venire: ad Chaeribulum iussit huc in proxumum.
Íbi manere iússit: eo uentúrust ipsus. EP. Quíd ita? TH. Dicam:
Quía patrem †prius se conuenire non uolt neque cónspicari,
Quám id argentum quód debetur pró illa dinumeráuerit.
EP. Eú edepol res túrbulentas. TH. Mítte me, ut eam núnciam.
EP. Haécine ubi scibít senex,
Púppis pereundást probe.
TH. Quíd istuc ad me áttinet,
Quó tu intereás modo?
EP. Quía perire sólus nolo, té cupio períre mecum:
Béneuolens sum béneuolenti. TH. Ábi in malam rem máxumam a me
Cúm istac condicióne. EP. I sane, síquidem festinás magis.
TH. Númquam hominem quemquám conueni, unde ábierim lubéntius.
EP. Íllic hinc abiit: sólus nunc es. quo ín loco haec res sít uides,
Épidice: nisi quíd tibi in tete aúxilist, absúmptus es:
Tántae in te inpendént ruinae. nísi suffulcis fírmiter,
Nón potes subsístere: itaque in te írruont montés mali.

---

65. Degitur *Nonius* ‖ 66. Plusque (*sic A*) *vel* Plus te ‖ 66. *tres in A fuerunt v.* ‖ 67 sq. *cf. ad Cist. 14 sqq.* ‖ 72. Eu edepol (heu B^2): E--- | turbulentas *vel* turbulentus (turbulentast B^2) ‖ 73—76. *quinque in A fuerunt v.: turbae sunt in B* ‖ 78. cum beneuolente (*etiam A*): *corr Goe* ‖ 79. siquid (*corr ex A*) ‖ 80. libentius *vel* iubentius ‖ 81. Illic (*sic A*) *vel* Illinc | nunc es (*sic A*) *vel* es nunc ‖ 81—85. quo in — ego nunc *om VEJ* ‖

Néque ego nunc quómodo
Me éxpeditum ex ímpedito fáciam consiliúm placet.
Égo miser pérpuli
Meís dolis senem, út censeret suám sese emere fíliam.
Ís suo fílio
Fídicinam emit quam ípse amat, quam | ábiens mandauít mihi.
Sí sibi nunc álteram
Áb legione abdúxit animi caúsa, corium pérdidi.
Nam úbi senex sénserit
Síbi data esse uérba, uirgis dórsum dispoliét meum.
Át enim tu praécaue.
Át enim — bat enim: níl est istuc. pláne hoc corruptúmst caput.
Néquam homo's, Épidice.
Quí lubidost mále loqui? qu̇ía tu tete déseris.
Quíd faciam? mén rogas?
Túquidem antehac aliís solebas dáre consilia mútua.
Áliquid aliqua réperiundumst. séd ego cesso ire óbuiam
Ádulescenti, ut quíd negoti sít sciam: atque ipse íllic est.
Trístis est: cum Chaéribulo incédit aequalí suo.
Húc concedam, orátionem unde hórum placide pérsequar.

---

85 (*item v.* 87, 89, 92, 94, 96, 98) *monometris discr A* || 90b. 91 *contr A ut vid* || 91. Si sibi *vel* Sibi | animi *vel* anima || 93. despoliet: *corr E* || 95. ATENIMBATENIMNIHIL: nihil | CORRUPTŨST: corruptumst *vel* corruptum *vel* corruptust || 97. tute *vel* tu te: *corr B²* || 98. *ENROGAS: men tu rogas || 100. quid aliqua (*cum lac*): *suppl ex A* | repperi undum est *vel* rep piundum est *vel* reperiperiundum est | cesso *vel* censo || 101. ILLEC ||

STRATIPPOCLES. CHAERIBVLVS. EPIDICVS
ADVLESCENTES II SERVOS

STR. Rém tibi sum elocútus omnem, Chaéribule, atque ádmodum
Meórum maerorum átque amorum súmmam edictauí tibi.
CH. Praéter aetatem ét uirtutem stúltus es, Stratíppocles.
Ídne pudet te, quía captiuam génere prognatám bono
Dé praeda's mercátus? quis erit uítio qui id uortát tibi?
[STR. Qui ínuident, omnés inimicos míhi illoc facto répperi:
Át pudicitiae eíus numquam néc uim nec uitium áttuli.
CH. Iam ístoc probior és meoquidem animo, cúm in amore témperes.]
STR. Níl agit qui díffidentem uérbis solatúr suis:
Ís est amicus qui ín re dubia ré iuuat, ubi rést opus.
CH. Quíd tibi me uis fácere? STR. Argenti dáre quadragintá minas,
Quód danistae détur unde ego íllud sumpsi faénore.
CH. Si hércle haberem† STR. Nam quid te igitur retulit
Béneficum esse orátione, si ád rem auxilium emórtuomst?
CH. Quín edepol egomét clamore dífferor, difflágitor.
STR. Málim istiusmodí mihi amicos fúrno mersos quám foro.
Séd operam Epidicí nunc me emere prétio pretiosó uelim:

---

104. cheribole *vel* chribole || 105. meorum *vel* eorum || 107. BONO: bono † probo || 108. IMPRAEDAES: inpraeda es (*corr Stu*) || 109—111. *om A* || 110. eius *vel* et || 115. datur: *corr Pius* || 117. Beneficum *vel* Beneficium || 118. diffatigor (*vel* difatigor): *corr Skutschius* || 119. mensos | † quā tefore B^2 *in marg* ||

Quém quidem ego hominem írrigatum plágis pistorí dabo,
Nísi hodie prius cómparassit míhi quadragintá minas,
Quam árgenti fuero élocutus eí postremam sýllabam.
EP. Sálua res est: béne promittit. spéro, seruabít ⟨f⟩idem.
Síne meo sumptú paratae iám sunt scapulis sýmbolae.
Ággrediar hominem: áduenientem péregre erum [suom] Stratíppoclem
[Salua] Ímpertit salúte seruos Épidicus. STR. Vbi is ést? EP. Adest.
Sáluom †te gaudeo huc aduenisse. STR. Tam tibi ístuc credo quám mihi.
EP. Bénene usque ualuísti? STR. A morbo uálui, ab animo aegér fui.
EP. Quód ad me adtinuit, égo curaui. quód manda⟨ui⟩stí mihi,
Ímpetratumst: émpta[st] ancilla⟨st⟩, quód tute ad me lítteras
Míssiculabas. STR. Pérdidisti omnem óperam. EP. Nam qui pérdidi?
STR. Quía meo neque cárast cordi néque placet. EP. Quid rétulit
Míhi tantopere té mandare et míttere ad me epístulas?
STR. Íllam amabam olím: nunc iam alia cúra impendet péctori.
EP. Hércle miserumst íngratum esse hómini id quod faciás bene.
Ego quod bene fecí, male feci, quía amor mutauít locum.
STR. Désipiebam méntis, quom illa scrípta mittebám tibi.

124. promittit *vel* promitte | *add Lamb* || 126. stratippoclen || 127. *del Weisius* || 130. *add Bent* || 131. *del et add Ca* || 136. hominem: *corr Scioppius* || 137. bene feci *vel* feci bene || 138. *pers om VE* | illas scriptas: *corr ex Nonio* | mitterem *Nonius* ||

EP. Mén piaculárem oportet fíeri ob stultitiám tuam,
Ýt meum tergum tuaé stultitiae súbdas succidáneum?
CH. Quíd istic uerba fácimus? huic homini ópust quadragintá minis
Céleriter calidís, danistae quás resoluat, ét cito.
EP. Díc modo: unde auférre uis me? a quó trapezitá peto?
STR. Ýnde lubet: nam ni ánte solem occásum elo * * * *
Meám domum ne inbítas. tute in prístinum * * * * *
EP. Fácile tu istuc síne periclo et cúra, corde líbero
Fábulare: nóui ego nostros: míhi dolet, quom ego uápulo.
STR. Quíd tu? nunc patiérin ut ego me ínterimam? EP. Ne féceris:
Égo istuc accedám periclum pótius atque audáciam.
STR. Núnc places: nunc égo te laudo. EP. Pátiar ego istuc quód lubet.
STR. Quíd illa fiet fídicina igitur? EP. Áliqua res reperíbitur:
Áliqua ope exsoluam, éxtricabor áliqua. STR. Plenus cónsili's:
Nóui ego te. EP. Est Eubóicus miles, lócuples, multo auró potens,
Qui úbi tibi istam emptam ésse scibit átque hanc adductam álteram,
Cóntinuo te orábit ultro, ut íllam tramittás sibi.
Séd ubi illast quam tu ádduxisti técum? STR. Iam faxo híc erit.

---

139. piacularem *vel* at piacularem: † peculiarem *in marg B* || 140. stultitiae tuae: *trai ex Gellio* | succidaneum (*sic Gellius*) *vel* succidananeum || 142. resoluas: *corr Py* || 143. me uis: *trai Guy* || 145. inpristinum *vel* inpistrinum || 147. noui *vel* ioui || 148. *dist Sey* || 150. ego istuc: ISTUT | lubet (LIBET *A*) *vel* iubet || 151. ILLA (*sic Nonius*): de illa | RESREPPERIBITUR (*sic Nonius*): re repperibitur || 152. exsoluam (*sic Nonius*): EXSOLUAR | consilii es: CONSILIIS || 154. ubi tibi: UBI || 155. TRAMITTAS (*sic B^2*): trans mittas ||

CH. Quíd hic nunc agimus? STR. Eámus intro huc ád te, ut hunc hodié diem
Lúculentum habeámus. EP. Ite intro: égo de re argentária
Iám senatum cónuocabo in córde consiliárium,
Quoí potissumum índicatur béllum, unde argentum aúferam.
Epidice, uide quíd agas: ita res súbito haec obiectást tibi.
Nón enim nunc tibi dórmitandi néque cunctandi cópiast.
Adeundum: senem óppugnare cértumst consiliúm mihi.
Íbo †intro atque adulescénti dicam, nóstro erili fílio,
Ne hínc foras exámbulet neue óbuiam ueniát seni.

ACTVS II

APOECIDES. PERIPHANES
SENES II

AP. Plérique homines, quós quom nil refért pudet, 166a
Ýbi pudendumst, íbi eos deserít pudor, 166b
Quom usúst ut pudeat. 167
Ís adeo tú's. quid est quód pudendúm siet
Génere natám bono paúperem domúm
Ducére te uxorem, 170a

157. CH. *add B*² | AGIMUSEAMUS ‖ 158. LUCULENTUM: luculente ‖ 160. Cui: QUI ‖ 162. DORMITANDI: dormitandum | COPIA—: copia est tibi (*praecedente lac 4 litt in B*) ‖ 163. ADEUNDUM: ad (*vel* at) eundem | MIHI: *om reliqui* (*cum lac B*) ‖ 164. IBO: ii abi | dicam (*sic A*) *vel* diciam ‖ 165. NEHINCFORASEXAMBULETNEUE: Nec hic (*vel* Ne hic) foras ambulet neue usquam ‖ 166ª—172. *sic A: quinque v. in B* (— pudendum est — tues qui [*sed* Is] — domum [*sed* Genere] — commemores) ‖ 168. QUIDEST: qui Des ‖ 169. pauperem domum: PAREMDOMUM *et in marg* PAUPEREM ‖ 170. DUCERETE: ducere ‖

Praesértim eam qua ex tibi cómmemores hanc quaé domist filiam prógnatam? 170ᵇ. 171. 172
PE. Réuereor fílium. AP. At pól ego te crédidi
uxórem quam tu éxtulistí pudore éxsequi:
Quóius quotiéns sepulcrúm uides, sácruficas
Ílico Orco hóstiis nécque adeo iniúria,
Quia licitumst eam tibi uiuendo uincere. PE. Oh,
Hércules égo fui, dum ílla mecúm fuit:
Neque séxta aerumna acérbior Hercúli quam illa mihi obiéctast.
AP. Pulcra édepol dos pecúniast. PE. Quaequidém pol non marítast.

EPIDICVS. PERIPHANES. APOECIDES
SERVOS SENES II

EP. St.
Tacéte: habete animúm bonum.
Liquido exeo foras auspicio, aui sinistra. 183. 184
Acútum cultrum habeó senis qui exénterem marsúppium.
Sed eccum ípsum ante aedis cónspicor Apoécidae.
* * * * * * * * qualís uolo uetulós duo.
Iam ego mé conuortam in hirúdinem atque eorum éxsugebo sánguinem
Senáti qui columén cluent.
* * * * * * * * * * * * * * * * *
<AP.> * * * * * * * * * * * * * *

170ᵇ—172. qua ex (*sic A*) *vel* quam ex | domi est: DOMOST | filiam (*sic A*) *vel* familiam ‖ 173—184. *turbata in B discriptio* ‖ 175. SACRIFICAS ‖ 176. HORCOOSTIIS ‖ 177. *cf. ad Cist. 14 sqq.* | tibi licuit eum *Servius Dan.* ‖ 180. PECUNIASTQUAE | pol *om Porphyrio* | MARITAST (*item Porphyrio*): maritatast ‖ 181 sq. STTACETE: St at cete (atetacete B^2) *vel* (S)tat cete *vel* atat certe ‖ 183 sq. *cf. ad Cist. 14 sqq.* | SINIXTRA ‖ 185. cultrum *vel* cliltrum | extenterem B^2 *in marg* ‖ 186. apeciden *vel* apoecidae ‖ 187. *lac sign B* | duo *vel* duos ‖ 188. hirudinem *vel* hirundinem (erundinem *vel* urundines *Nonius*) | exsugebo *vel* exugelo (exugebo *vel* exorbebo *Nonius*) ‖ 189. cluet B^2 | *lac sign R. Muellerus* ‖

Cóntinuo ut marítus fiat. PE. Laúdo consiliúm tuom.
Nám ego illum audiui ín amorem haerere ápud nescioquam fídicinam:
Íd ego excru⟨ci⟩or. EP. Di hércle omnis me ádiuuant, augént, amant:
Ipsi hí quidem mihi dánt uiam, quo pácto ab se argentum aúferam.
Age núnciam orna te, Épidice, et pallíolum in collum cónice
Itaque ádsimulato, quási per urbem tótam hominem quaesíueris.
Áge, siquid agis. di ímmortales, útinam conueniám domi
Périphanem, per ómnem urbem quem súm defessus quaérere:
Pér medicinas, pér tonstrinas, ín gymnasio atque ín foro,
Pér myropolia ét lanienas círcumque argentárias:
Rógitando sum raúcus factus, paéne in cursu cóncidi.
PE. Épidice. EP. Epidicúm quis est qui réuocat? PE. Ego sum Périphanes.
AP. Ét ego Apoecidés sum. EP. Et ego quidem sum Épidicus: sed, ere, óptuma
Vós uideo opportúnitate ambo áduenire. PE. Quíd reist?
EP. †Mane, sine respírem, quaeso. PE. Immo ádquiesce. EP. Animó malest.
⟨AP.⟩ Récipe[am] anhelitúm. PE. Clementer réquiesce. EP. Animum aduórtite:
Á legione omnés remissi súnt domum Thebís. AP. †Scit factum.
EP. * * * * ego ita factum esse díco. PE. Scin tu istúc? EP. Scio.

---

190. ‡Laudo (AP. B^2) ‖ 191. inmorem: *corr* B^2 ‖ 194. pallium *Gellius* ‖ 196. conueniam *vel* coueniam ‖ 198. per tonstrinas *vel* tonstrinas ‖ 201. AP. Epidice: *corr Ac* | epidictum: *corr B* | pheriphanes B^2 ‖ 203. ambo (*vel* amabo) aduenire op(p)ortunitate: *trai Bo* ‖ 205. Recipiam: *add et corr Brixius* ‖ 207. *lac sign libri* ‖

PE. Quí tu scis? EP. Quia ego íre uidi mílites plenís uiis.
Árma referunt ét iumenta dúcunt. PE. Nimis factúm bene.
EP. Túm captiuorúm quid ducunt sécum: pueros, uírgines,
Bínos, ternos, †alius quisque. fít concursus pér uias:
Fílios suos quísque uisunt. PE. Hércle rem gestám bene.
EP. Túm meretricum númerus tantus quántum in urbe omní fuit
Óbuiam ornatae óccurrebant suís quaeque | amatóribus:
Eós captabant. íd adeo qui máxume animum aduórterim:
Pléraeque eae sub uéstimentis sécum habebant rétia.
Quom ád portam uenio, átque ego illam illi uídeo praestolárier
Ét cum ea tibícinae ibant quáttuor. PE. Quicum, Épidice?
EP. Cúm illa quam tuos gnátus annos múltos deamat, déperit,
Ýbi fidemque rémque seque téque properat pérdere.
Éa praestolabátur illum apud pórtam. PE. Viden uenéficam.
EP. Séd uestita, auráta, ornata ut lépide, ut concinne, út noue.
PE. Quíd erat induta? án regillam indúculam an mendículam?
EP. Ínpluuiatam, ut ístae faciunt uéstimentis nómina.
<PE.> Ýtin inpluuium indúta fuerit? EP. Quíd istuc tam mirábilest?

---

210. ducunt *vel* dicunt ‖ 214. occurrebant (*sic A*) *vel* occurrebat ‖ 215. quā B^2 | animum aduorterim: ANIMADUORTERINT ‖ 217. ad portam (*sic A*) *vel* ad portum | illic B^2 ‖ 219. deamat (*sic A*) *vel* deamabat ‖ 220. FIDEMQUAEREMQUAE ‖ 221. BENEFICAM ‖ 222. aurata (*sic A*) *vel* aurota | ORNATA: ornamenta ‖ 223. INDUTA#AN | INDUTULAMAN: tuniculam indulam an *Nonius* ‖ 224. INPLUUIATA (*item Nonius*) | ISTAE (*item Nonius*): istaec | FACIUNT (*item Nonius*): facimus ‖ 225. Vt in inpluuium (Vtin *Ac*): UTINPLUUIUM | FUERIT: erit *vel* erat | PE.: *corr Bo* | ISTUCTAM: istuc ‖

Quási non fundis éxornatae múltae incedant pér uias.
Át tributus quom ímperatus ést, negant pendí potis.
Íllis quibus tribútus maior pénditur pendí potest.
Quíd istae quae uesteí quotannis nómina inueniúnt noua?
Túnicam rallam, túnicam spissam, línteolum caesícium,
Índusiatam, pátagiatam, cáltulam aut crocótulam,
Súpparum aut submíniam, ricam, básilicum aut exóticum,
†Cumatile aut plumatile, carinum aut gerrinum, gerrae maxumae.
Cáni quoque etiam adémptumst nomen. PE. Quí? EP. Vocant Lacónicum.
[EP.] Haéc uocabula aúctiones súbigunt ut faciánt uiros.
AP. Quín tu ut occepísti loquere? EP. Occépere aliae múlieres
Duaé sic post me fábulari intér sese: ego abscessí sciens
Paúlum ab illis: díssimulabam earum óperam sermoní dare:
Néc satis exaudíbam nec sermónis fallebár tamen,
Quaé loquerentur. PE. Íd lubidost scíre. EP. Ibi illarum áltera

226. EUNDIS ‖ 227. CUM: qum *vel* quin | POTIS: potesse ‖ 228. TRIBUTIS ‖ 229. UESTEIQUODANNIS: uesti quot annis ‖ 230. RALLAM: raliam *vel* ralia ‖ 231. intusiatam *Varro,* indusiata *vel* inlusiatam *Nonius* | caltulam (*sic A et Nonius*) *vel* catulam (caltulum *Varro*) | CROCOTULAM (*vel sic cum Varrone vel* proputulam *Nonius*): crutulam ‖ 232. SUPPARUM (*sic Nonius*): Subparum | sub miniam: SUBNIMNIAM (subnimium est *Nonius*) | ritam uasilicam *vel* rica basilicum *Nonius* ‖ 233. CARINUM: garinum (cerinum *Nonius*) | gelinum *Nonius* | GERREMAXUME ‖ 234. ademptum st: ADEPTUST | EP. Qui PE.: *corr Bo* | Vocant: EUBEANT | laconicum (*sic A*) *vel* laconum ‖ 235. *del Bo* | AUCTIONES: auetiones *vel* aut tiones | UIROS: uiri ‖ 236. OCCEPERE: occipere (*corr* B^2) ‖ 237. Duae post me sic fabulari: QUAESICPOSTMEFABULARE | ABSCESSI: abcessi | SCIENS: solens ‖ 238. EARUMOPERAMSERMONI: me harum sermoni operam ‖ 239. EXAUDIEBAM ‖

Díxit illi quícum ipsa ibat — PE. Quíd? EP. Tace ergo, ut aúdias.
Póstquam illam sunt cónspicatae, quám tuos gnatus déperit:
'Quám facile et quam fórtunate éuenit illi, óbsecro,
Múlieri quam líberare uólt amator.' "Quísnam is est?"
Ínquit altera ílli: ibi illa nóminat Stratíppoclem,
Périphan⟨a⟩i fílium. PE. Perii hércle: quid ego ex te aúdio?
EP. Hóc quod actumst. égomet postquam id íllas audiuí loqui,
Coépi rursum uórsum ad illas paúsillatim accédere,
Quási retruderét hominum me uís inuitum. PE. Intéllego.
EP. Íbi illa interrogáuit illam: 'Quí scis? quis id dixít tibi?'
"Quín hodie adlataé tabellae súnt ad eam a Stratíppocle,
Eum argentum sumpsísse apud Thebas áb danista faénore:
Íd paratum et sé ob eam rem id férre." PE. †Cedo ego óccidi.
EP. Haéc sic aiebát [sic] audiuisse éx eapse atque epístula.
PE. Quíd ego faciam núnc? consilium a te éxpetesso, Apoécides.
AP. Réperiamus áliquid cal[l]idi cónducibilis cónsili.

---

244. QUAMLIBERARE: liberae (liberare B^2) quam *vel* quam ‖ 245. IBIILLI: ibi (*corr Ri*) | STRATHIPPOCLEM: stratippoden *vel* stratippodem ‖ 246. PERIFANI: periphane (ę B^2): *corr Ri* | PERI ‖ 247. QUODACTUMEST: quod (*vel* quo: *corr* B^2) actum | POSTQUAMID: post ibi (postibi B^2) ‖ 248. PAUSILLATIM (*item gloss Pl*): pauxillatim ‖ 249. hominum (*sic A*) *vel* hominem ‖ 250. quis id: QUIID ‖ 251. allate sunt tabelle (*trai Guy*): ADLATAETABELLAE | ASTRATHIPPOCL(E) ‖ 253. Cedo (*vel* Cede) ego *vel* ego ‖ 254. aiebat (*vel* agebat) sic audiuisse se (*ex* audiui sese B^2) abse: *corr Kampmannus* ‖ 256. riperiamus *vel* reppiamus | *del Dousa* ‖

Nam ílle quidem aut iam hic áderit, credo hercle, aút iam adest. EP. Si aequóm siet
Mé plus sapere quám uos, dederim uóbis consiliúm catum,
Quód laudetis, út ego opino[r], utérque — PE. Ergo ubi id est, Epidice?
EP. Átque ad eam rem cónducibile. AP. Quíd istuc dubitas dícere?
EP. Vós priores ésse oportet, nós posterius dícere,
Quí plus sapitis. PE. Éia uero: age díc. EP. At deridébitis.
AP. Nón edepol faciémus. EP. Immo sí placebit, útitor
Cónsilium, si nón placebit, réperitote réctius.
Míhi istic nec seritúr nec metitur, nísi ea quae tu uís uolo.
PE. Grátiam habeo. fác participes nós tuae sapiéntiae.
EP. Cóntinuo arbitrétur uxor tuó gnato atque ut fídicinam
Íllam quam is uolt líberare, quaé illum corrumpít tibi,
Vlciscare atque íta curetur, úsque ad mortem ut séruiat.
AP. Fíeri oportet. PE. Fácere cupio quíduis, dum id fiát modo. EP. [H]Em,
Núnc occasióst faciundi, príus quam in urbem aduén⟨er⟩it,
Sícut cras hic áderit: hodie nón †uenerit. PE. Qui scís? EP. Scio,
Quía mihi alius díxit, qui illinc uénit, mane hic ádfore.
PE. Quín tu eloquere, quíd faciemus? EP. Síc faciundum cénseo,
Quási tu cupias líberare fídicinam animi grátia,

259. *del Bo* || 262. Qui *vel* Qđ || 266—270. *verba* tuae — Hem *solus habet B* || 270. *del Brixius* || 273. illinc *vel* illic | hunc *vel* hic *vel* hic hunc || 274. AP. Sic | faciundum censeo *vel* faciendo censeo ||

Quásique ames ueheménter tu illam. PE. Quam ád rem istuc refért? EP. Rogas?
Ýt enim praestinés argento, príus quam ueniat fílius,
Átque ut eam te in líbertatem dícas emere. PE. Intéllego.
EP. Ýbi erit empta, ut áliquo ex urbe ámoueas, nisi quíd tua
Sécus sententiást. PE. †Immo docte. EP. Quid tu autem, Apoécides?
AP. †Qui ego iam? nisi té commentum nímis astute intéllego.
EP. Iam ígitur amota éi ⟨fu⟩erit ómnis consultátio
Núptiarum, né grauetur quód uelis. PE. Viué sapis,
Ét placet. ⟨EP.⟩ Tum tu ígitur calide quídquid acturú's age.
PE. Rem hércle loquere. EP. Et répperi haec te qui ábscedat suspício.
PE. Síne me scire. EP. Scíbis: audi. AP. Sápit hic pleno péctore.
EP. Ópus est homine, quí illo argentum déferat pro fídicina:
Nám te nolo néque opus factost. PE. Quíd iam? EP. Ne[c] te cénseat
Fíli causa fácere, — PE. Docte. EP. Quó illum ab illa próhibeas,
Néqua ob eam suspícionem dífficultas éuen[i]at.
PE. Quém hominem inueniémus ad eam rem útilem? EP. Hic erit óptumus:
Híc poterit cauére recte, iúra qui et legés tenet.
PE. Épidice, †habeas gratiam. EP. Sed ego ístuc faciam sédulo:

---

276. refert. EP. Rogas *vel* refert EP. ‖ 282. *add Lindemannus* ‖ 283. AP.: *corr Ac* | Viue *vel* ui ‖ 284. calide *vel* callide | acturus: *corr Bo* ‖ 285. repperi *vel* reppe ‖ 288. nam telonon (B^2 *ex* n/// telo ///non) eque opus *vel* nam telo non ep (ep *del* E^1) eq̄ opus: *corr Vss* ‖ 289. Filii *vel* Filia ‖ 290. *del Bo* ‖ 293. PE. *om* B^1 ‖

Ego illum conueniam átque adducam huc ád te, quoiiast fídicina:
Átque argentum ego cum hóc feram. PE. Quanti émi potest minumo? EP. Íllane?
Ád quadragintá fortasse eam pósse emi minumó minas:
Vérum si plus déderis, referam: níl in ea re cáptiost.
Átque id non decem óccupatum tíbi erit argentúm dies.
PE. Quídum? EP. Quia enim múlierem alius íllam adulescens déperit
Aúro opulentus, mágnus, miles Rhódius, raptor hóstium,
Glóriosus: híc emet illam dé te et dabit aurúm lubens.
Fáce modo: est lucrum híc tibi amplum. PE. Deós quidem oro. EP. Ímpetra⟨s⟩.
AP. Quín tu is intro atque h⟨u⟩íc argentum prómis? ego uisam ád forum.
Épidice, eo uení. EP. Ne abitas, príus quam ego ad te uénero.
AP. Ýsque opperiar. PE. Séquere tu intro. EP. I, númera: nil ego té moror.

EPIDICVS
SERVOS

Nullum ésse opinor égo | agrum in agro | Áttico
Aequé feracem quam híc est noster Périphanes.
Quin éx occluso atque óbsignato [atque] armário
Decútio argenti tántum quantum míhi lubet.
Quod pól ego metuo sí senex rescíuerit
Ne ulmós parasitos fáciat, quae usque attóndeant.

---

294. fidicina *vel* fidicina EP. illane (*cf. v. 295*) || 295. EP. Illane *h. l. in marg add B²: cf. ad v. 294* || 298. decet (*item Nonius*) || 299. Quidum *vel* Quiddum | illam alius: *trai Bo* || 301. aurum iubeas: *corr Gru* || 302. Tace: *corr Ac* | *add Ac* || 304. abitas *vel* habitas || 305. numera *vel* nume || 308. *del Py* || 309. lubet *vel* iubet || 311. attonde *vel* attonedat: *corr B²* ||

Sed me úna turbat rés ratioque, Apoécidi
Quam osténdam fidicinam áliquam conductíciam.
Atque íd quoque habeo: máne me iussít senex
Condúcere aliquam fídicinam sibi húc domum,
⟨Vt⟩, dúm rem dinam fáceret, cantarét sibi.
Ea cónducetur átque ei praemonstrábitur,
Quo pácto fiat súbdola aduorsús senem.
Ibo íntro: argentum accípiam ab damnosó sene.

ACTVS III

STRATIPPOCLES. CHAERIBVLVS
ADVLESCENTES II

STR. Éxpectando éxedor míser atque exénteror,
Quómodo mi Épidici blánda dicta éuen[i]ant.
Nímis diu mácero: sítne quid nécne s[c]it
Scíre cupió. CHAE. Per illám tibi cópiam
†Copiam parare aliám licet: sciui équidem in principio ílico 324
†Nullam tibi esse in illo copiam. STR. Interii hercle ego.
CHAE. Ábsurde facis qui ángas te animi: [STR.] si hércle ego illum semel pr[eh]éndero,
Numquam irridere nos illum inult[im]um sinam seruom hominem. 327. 328
STR. Quid illum ferre uis, qui, tibi quoi diuitiae domi maxumae sunt,
Is nummum nullum habes nec sodali tuo in te copiast?

---

316. *addidimus duce Buechelero* (*cf. 500 sq.*) | dinam *vel* diuinam ‖ 320—324. *tres sunt in B v.* (— mihi — maceror) ‖ 321. *del Bo* ‖ 322. sitne quid *vel* sic nequit (si nequid B^2) ‖ 324. Copiam parare *vel* Copiam tibi parare | Sciui (*sic*) *B* ‖ 326. CHAE. *add* B^2E | STR. *del Bo* ‖327 sqq. *cf. ad Cist. 14 sqq.* ‖ 329. STR. Quid *vel* Quid | ferre *vel* fere | cui *vel* qui *vel* qui si (quoi B^2) ‖ 330. Is nummum *vel* Nummum his ‖

CHAE. Si hercle hábeam, polliceár lubens: uerum áliquid aliqua aliquó modo
Alicúnde ab aliqui aliquá tibi spes est fóre mecum fortúnam.
STR. Vaé tibi, muricíde homo. CHAE. Qui tíbi lubet mihi mále loqui:
STR. Quippe tú mi aliquid aliquó modo alicúnde ab aliquibús ⟨b⟩latis,
†Quod nusquamst: neque ego id inmitto in aures meas,
Nec míhi plus †adiumenti ades quam ille quí numquam etiam nátust.

EPIDICVS. STRATIPPOCLES. CHAERIBVLVS
SERVOS ADVLESCENTES II

EP. Fecísti iam officiúm tuom: me meúm nunc facere opórtet.
Per hanc cúram quieto tíbi licet esse: hóc quidem iam péri⟨i⟩t.
Niquid †tibi hinc in spem referas: oppido hoc pollí⟨nc⟩tumst.
†Crede modo mihi: sic ego ago: síc egerunt nóstri.
Pro di ímmortales, mi húnc diem dedístis luculéntum,
Vt fácilem atque impetrábilem. sed ego hínc migrare césso,
Vt ímportem in colóniam hunc †auspicio commeátum?
Mihi césso quom sto. séd quid hoc? ante aédis duo sodáles

---

331. CHAE. *om* B^1*: item v. 333 sq.* ‖ 333. murricide *Paulus* | lubet *vel* iubet ‖ 334. *add J* († latras B^2) ‖ 335. quod *vel* quid ‖ 336. adiumenti (*vel* adiumenta) ades | natu st *vel* natus est ‖ 337. tuum *vel* tu tuum ‖ 339. pollitum (*vel* politum) est: *add Goe* ‖ 341. dedistis luculentum *vel* dedisti loculentum ‖ 343. hunc hunc (*alt.* hunc *del* B^2) ‖ 344. Mihi cesso *vel* Mihi concesso ‖

Erum et Chaéribulum cónspicor. quid hic ágitis? accipe hóc sis.
STR. Quantum híc inest? EP. Quantúm sat est et plús satis: supérfit:
Decém minis plus áttuli, quam tú danistae débes.
Dum tíbi ego placeam atque óbsequar, meum térgum flocci fácio.
STR. Nam quíd ita? EP. Quia ego tuóm patrem faciám parenticídam.
STR. Quid istúc est uerbi? EP. Níl moror uetera ét uolgata uérba
'Perátum ductare': †at ego follítum ductitábo
Nam léno omne argentum ábstulit pro fídicina: ego resólui.
[Manibus his dinumeraui pater suam natam quam esse credidit.]
Nunc íterum ut fallatúr pater tibique aúxilium apparétur
Inuéni: ⟨n⟩am ita suasí seni atque hanc hábui oratiónem,
Vt, quóm redisses, né tibi eius cópia esset. STR. Eúge.
EP. Ea iám domist pro filia. STR. †Teneo. EP. Nunc auctórem
Dedít mihi ad hanc rem Apoécidem — is ápud forum manét me —
†Quasi quae amaret caueat. STR. Haud male. EP. Iam ípse cautor cáptust.
Ipse ín meo collo túos pater crumínam collocáuit:
Is adórnat ⟨ad⟩ueniéns domi extemplo út maritus fías.
STR. Vnó persuadebít modo, si illám quae adductast mécum

346. supersit: *corr Ca* ‖ 349. quia ego *vel* quia ‖ 351. peratum *vel* paratum | At (*sic*) *B* ‖ 353. *secl Ri: cf. 367 sq.* ‖ 355. inueniam: *corr R. Muellerus duce Py* ‖ 356. ne *vel* ue ‖ 357. 359. *pers solus habet B* ‖ 357. domist pelia (pro illa *in ras B²*): *corr Ac* | auctorem *vel* actorem ‖ 361. *add Ca* ‖

Mihi adémpsit Orcus. EP. Núnc ego astútiam hanc instítui:
Deuéniam ad lenoném domum egomet sólus, eum [ego] docébo,
Siqui[d] ád eum adueniant, út sibi essé datum argentum dícat,
Pro fídicina argentí minas se habére quinquagínta.
Quippe égo qui nudiustértius meis mánibus denumeráui
Pro illá tua amica quám pater suam fíliam esse rétur.
Ibi léno sceleratúm caput suom imprúdens alligábit,
Quasi pró illa argentum accéperit, quae técum adducta núnc est.
STR. Vorsútior es quám rota figuláris. EP. Iam ego parábo
Aliquám dolosam fídicinam, nummó conducta quaé sit,
Quae se émptam simulet, quaé senes duo dócte ludificétur.
Eam dúcet simul Apoécides ad tuóm patrem. STR. Vt paráte.
EP. Eam pérmeditatam meís dolis astútiisque onústam
Mittám. sed nimis longúm loquor: diu me éstis demoráti.
Haec scítis iam ut futúra sint. abeó. STR. Bene ambuláto.
CHAE. Nimis dóctus ille⟨st⟩ ád male faciúndum. STR. Me[t]quidem cérto
Seruáuit consiliís suis. CHAE. Abeámus intro hinc ád me.
STR. Atque áliquanto lubéntius quam abs té sum egressus íntus:
Virtúte atque auspicio Épidici cum praéda in castra rédeo.

363. adempsit *vel* dempsit | hanc astutiam: *trai Py* || 364. *del Py* || 365. *del Ca* | adueniam: *corr Ca* || 369. alligauit || 371. STR. *vel* CHAE. | Iam *vel* ha || 373. docte *vel* docta || 374. suum: *corr* B^2J | STR. *add* B^2 || 375. *pers om EJ* | astutusque *vel* stutiisque: *corr* B^2 || 376. mittam *vel* mitram || 378. *add Ca* | met quidem *vel* meę quidem (me equidem B^2): *correximus* || 379. *pers om EJ* || 380. lubentius *vel* iubentius ||

PERIPHANES. APOECIDES. FIDICINA
SENES II
⟨SERVOS⟩

PE. Non óris causa módo hominis aequóm fuit
Sibi habére speculum, ubi ós contemplaré⟨n⟩t suom,
Sed [id] quí perspicere póssent [cor sapiéntiae,
Igitúr perspicere ut póssint] cordis cópiam:
Vbi id ínspexissent, cógitarent póstea,
Vitam út uixissent ólim in adulescéntia.
Fuit cónducibile hocquidém mea senténtia.
†Vel quasi egomet qui ⟨du⟩dum fíli causa coéperam
Egó me excruciare ánimi, quasi quid fílius
Me[li]us déliquisset méd erga, aut [quasi] non plúruma
Malefácta mea essent sólida in adulescéntia.
Profécto delirámus interdúm senes.
Sed méus sodalis ít cum praeda Apoécides.
Veníre saluom mércatorem gaúdeo.
Quid fít? AP. Di deaeque te ádiuuant [res propere].
PE. Omén placet.
⟨AP.⟩ Quin ómini omnis súppetunt res pró⟨s⟩perae.
Sed tu †hanc lubens intro abduci. PE. Heús foras
Exíte huc aliquis: dúce istam intro múlierem [concludi uolo].
Atque aúdin? SE. Quid uis? PE. Cáue siris cum fília
Mea cópulari hanc néque conspicere. iám tenes?
In aédiculam istanc sórsum concludí uolo:

---

384 sq. Si (Sed B^2) id *vel* Sibi id: *del Ca* | *secl Geppertus* || 388. *exstat post 393: trai Brixius* || 389. *add Guy* || 391. quasi *del Ri* | plurimum: *corr Pius* || 393. *cf. ad 388* || 396. sit | *del Gul* | PE. Omen *vel* omen || 397. AP. *add Gru* | quoi (o *s. scr*) nomini (homini B^2) *vel* cum nomini: *corr Gru* || 398. lubens (*vel* iubes) | PE. Heus *vel* heus || 399. *ras del B* (*cf. v. 402*) || 400. EP. Quid *vel* AP. Quid: *corr Angelius* | PE. *in spat add* B^2 | caue siris cum *vel* caue siris eum (siriscum nōm proprium B^2 *in marg*) || 402. istanc (n *s. scr.*) *vel* istaec | concludi uolo *solus add* B^2 (*cf. v. 399*) ||

Diuórtunt mores uírgini longe ác lupae.
AP. Docte ét sapienter dícis. num⟨quam⟩ nímis potest
Pudicítiam quisquam suaé seruare fíliae.
Edepól ne | istam témpore gnató tuo
Sumus praémercati. PE. Quíd iam? AP. Quia dixít mihi
Iam dúdum se alius tuóm uidisse hic fílium.
Hanc édepol rem apparábat. PE. Plane hercle hóc quidemst.
AP. Ne tú habes seruom gráphicum et quantiuís preti:
Non cárust auro cóntra. ut ille fídicinam
Fecít nescire †esse emptám tibi:
Ita rídibundam atque hílaram huc adduxít simul.
PE. Mirum hóc qui potuit fíeri. AP. Te pro fílio
Factúrum dixit rém esse diuinám domi,
Quia Thébis saluos rédierit. PE. Recta⟨m⟩ ínstitit.
AP. Immo ípsus illi díxit conductam ésse eam
Quae hic ádministraret ád rem diuinám tibi.
[Facturum hoc dixit rem esse diuinam tibi domi]
Ego íllic me autem síc adsimulabám quasi
Stolidúm, quom bardum mé faciebam. PE. Immo íta decet.
AP. Res mágna amici apúd forum agitur: eí uolo
Ire áduocatus. PE. Át, quaeso, ubi erit ótium,
Reuórtere ad me extémplo. AP. Continuo híc ero.
PE. Nil hómini amicost ópportuno amíci[ti]us:
Sine tuó labore quód uelis actúmst tamen.
Egó si adlegassem áliquem ad hoc negótium
Minus hóminem [quam] doctum mínusque ad hanc rem cállidum,

404. *add Fl* || 406. *post* ne istam *ras 8 litt B* || 408. alius tuum *vel* alius | uisse *vel* nisse: *corr* B^2 || 409. Hanc *vel* PE. Hanc | PE. *vel* AP. || 410. AP. Ne *vel* Ne || 411. ut *vel* AP. Vt || 412. esse *vel* hosse || 413. Ita *vel* la *vel* illam || 414. *pers om E* | hoc qui *vel* hoc quod || 416—419. *solus add* B^2 || 416. recte: *corr Lamb* || 419. *secl Ac*: *cf. v. 415* || 421. Immo sta (*vel* stat): *corr Py* || 422. ei *vel* eum || 423. at queso *vel* atquest || 425. *pers om E* || 427. adligassem || 428. *del Ca* ||

Os súblitum esset ítaque me albis déntibus
Meus dérideret fílius meritíssumo.
(Atque haéc stultitiast mé illi uitio uórtere
Egomét quod factitáui in adulescéntia
Quom mílitabam: púgnis memorandís meis
Erádicabam hominum aúreis, quando occéperam.)
Sed quís illic est quem huc áduenientem cónspicor,
Suám qui undantem c<h>lámydem quassandó facit?

MILES. PERIPHANES
SENEX

MI. Caue praéterbitas úllas aedis, quín roges
Senex híc ubi habitat Périphanes †Platenius.
Incértus tuom caue ád me re<t>tulerís pedem.
PE. Adeléscens, si istunc hóminem quem tu quaéritas
Tibi cómmonstrasso, ecquam ábs te inibo grátiam?
MI. Virtúte belli armátus promerui, út mihi
Omnís mortalis [deceat] ágere deceat grátias.
PE. Non répperisti, aduléscens, tranquillúm locum,
Vbi tuás uirtutes éxplices, ut póstulas.
Nam strénuiori déterior si praédicat
Suas púgnas, de illius íllae fiunt sórdidae.
Sed istúm quem quaeris Périphanem †Platenium
Ego súm, siquid uis. MI. Némpe quem in adulescéntia
Memoránt apud reges ármis, arte duéllica

---

429. albis *vel* alchis ‖ 430. derideret *vel* deridet ‖ 431—434. *secl Goe* ‖ 431. stultitiast *vel* stultiast ‖ 432. factitaui inadulescentia *vel* factitaui (*cf. 434*) ‖ 434. aureis (aures B^2) *vel* adulescentia aureis (*cf. v. 432*) ‖ 435. quis hic: *corr Sey* ‖ 436. qui suam *et* fecit *Nonius* ‖ 438. hic ubi *vel* ubi | platenius *vel* platemus *vel* platenus ‖ 439. tuum *vel* sum | ad me retulit *vel* me retulerit: *corr* B^2 ‖ 440. PE. *solus B* ‖ 441. commo(n)strasso *vel* commonstrauero ‖ 443. *del J* ‖ 447. sordidę *vel* ordine ‖ 448. periphanen (*vel* periphanem) platenium ‖

Diuítias magnas índeptum? PE. Immo si aúdias
Meas púgnas, fugias mánibus dimissís domum.
MI. Pol egó magis unum quaéro meas quoi praédicem,
Quam illúm qui memoret suás mihi. PE. Hic non
 ést locus:
Proin tu álium quaeras quoí centones sárcias.
MI. Animum áduorte, ut quod ego ád te aduenio intéllegas:
Meam amícam audiui té esse mercatum. PE. Áttatae,
Nunc démum scio ego hunc quí sit: quem dudum Épidicus
Mihi praédicauit mílitem. adulescéns, itast
Vt dícis: emi. MI. Vólo te uerbis paúculis,
Si tíbi molestum nón est. PE. Non edepól scio
Moléstum necne sít, nisi dicis quíd uelis.
MI. Mihi illam út tramittas, árgentum accipiás: adest.
Nam quíd ego apud te uér[b]a parcam próloqui?
Ego illám uolo hodie fácere libertám meam,
Mihi cóncubina quaé sit. PE. Te absoluám breui.
Argénti quinquagínta mihi illa emptást minis:
Si séxaginta míhi denumerantúr minae,
Tuas póssidebit múlier faxo férias,
Atque íta profecto, ut eam éx hoc exonerés agro.
MI. Estne émpta mihi istis légibus? PE. Habeás licet:
Concíliauisti púlcre. heus foras edúcite,
Quam intróduxistis fídicinam. atque etiám fides
Ei quae áccessere tíbi addam dono grátiis.

---

451. (I)N(DEP)T(UM): indēptum *vel* adeptum ‖ 452. DEMISSISDOMUM: demissis demum (*vel* domum) ‖ 454. QUA(ILL *vel* ME)UM | suas *vel* suus ‖ 455. PROIN: quo in *vel* quin | FARCIAS: fartias *vel* faruas: *corr Lamb* ‖ 456. ADUENIO: uenio ‖ 457. ATTATAE: attate *vel* aetate ‖ 459. ADULESCENSITAST: adulescentiast (*corr* B^2) ‖ 460. MI. Volo (*sic A*) *vel* uolo ‖ 461. NONEST: nonst ‖ 462. NECNESIT: non est (*vel* est #) | nisi: NIHIL | quid: QUOD ‖ 463. #ADEST: habeas *vel* PE. Habeas TH. ‖ 464. UERBAPARCAM: parcam *vel* paream (*corr Goe duce Gepperto*) ‖ 465. UOLOHODIE: hodie uolo ‖ 466. SIT(TE *vel* #)ABSOLUAM ‖ 468. SISEXAGINTA: Sexaginta (*corr* B^2) | denumerantur (*sic A, sed* DE) *vel* denumerentur ‖ 471. ESTNEMPTA | MIHI: mihi (*vel* tibi) haec | PE. habeas (*sic A*) *vel* habeas ‖ 472. #HEUS ‖ 474. gratiis (*sic A*) *vel* gratus (gratis B^2) ‖

PERIPHANES. MILES. FIDICINA
SENEX

⟨PE.⟩ Age áccipe hanc sis. MI. Quaé te intemperiaé tenent?
Quas tú mihi tenebras trúdis? quin tu fídicinam
Prodúci intus iubés? PE. Haec ergost fídicina:
Hic ália nullast. MI. Nón mihi nugarí potes:
Quin tu húc producis fídicinam Acropolístidem?
PE. Haec ínquamst. MI. Non haec ínquamst: non nouísse me
Meam rére amicam pósse? PE. Hanc, inquam, fílius
Meus déperibat fídicinam. MI. Haec non ést ea.
PE. Quid? nón est? MI. Non est. PE. Ýnde haec igitur géntiumst?
Equidem hércle argentum pro hác dedi. MI. Stulté datum
Reór, peccatum lárgiter. PE. Immo haéc east.
Nam séruom misi, quí illum sectarí solet,
Meum gnátum: is ipse hanc déstinauit fídicinam.
MI. Em istíc homo te articulátim concidít, senex,
Tuos séruos. PE. Qui concídit? MI. Sic suspíciost:
Nam pró fidicina haec cérua subpositást tibi.
Senéx, tibi os est súblitum plane ét probe.
[PE.] Ego illám requiram iam úbiubist. bellatór, uale.
⟨PE.⟩ Eugae, eúgae, Epidice, frúgi's: pugnasti †homo's,
Qui me émunxisti múcidum minumí preti.

---

475. *novam scaenam solus A indicat* | QUAETE: quae ‖ 476. TRUDIS: cudis (*corr B*²) ‖ 477. PE. Haec (*sic A*) *vel* hoc ‖ 479. ACROPOLISTIDEM: cropolistidem ‖ 481. MEAM: eam | posse: ESSE ‖ 484. MI. Stulte (*sic A*) *vel* stulte ‖ 485. REOR: reor et | east: EST ‖ 486. QUIILLUM: qui *praem 12 litt spat vel lac sine* qui ‖ 487. ISIPSE: ipse | DESTINAUITFIDICINAM: fidicinam *praem 18 litt spat vel* fidicinam emit (*lac*) fidicinam (*alt.* fidicinam *del B*²) ‖ 488. EM: Hem | ARTICULATUMCONCIDIS ‖ 489. QUI: quid ‖ 490. fidicina (*sic A*) *vel* fididicina | HAECCERUA: haec ‖ 491. sublitum (*sic A*) *vel* sulatum ‖ 492. bellator (*sic A*) *vel* PE. Bellator ‖ 493. EUGAEEUGAE: euge fruge (*vel* frugi) | frugi es (*sic A*) *vel* frugist ‖ 494. MUCCIDUM ‖

Mercátus te hodiest dé lenone Apoécides?
FI. Fando égo istu[n]c nom[in]en númquam audiui ante húnc diem,
Neque mé quidem emere quísquam ulla pecúnia
Potuít: plus iam sum líbera quinquénnium.
PE. Quid tíbi negotist meaé domi igitur? FI. Aúdies:
Condúcta ueni ut fídibus cantarém seni,
Dum rém diuinam fáceret. PE. Fateor me ómnium
Hominum ésse Athenis Átticis minumí preti.
Sed tú nouistin fídicinam Acropolístidem?
FI. Tam fácile quam me. PE. Vbi hábitat? FI. Postquam líberast,
Vbi hábitet dicere ádmodum incerté scio.
PE. Eho, an líbera illast? quís eam liberáu⟨er⟩it
Volo scíre, si scis. FI. Íd quod audiui aúdies:
Stratíppoclem aiunt, Périphan⟨a⟩i fílium,
Abséntem curauísse ut fieret líbera.
PE. Perii hércle, si istaec uéra sunt, planíssume:
Meum exénterauit Épidicus marsúppium.
FI. Haec síc audiui. númquid me uis céterum?
PE. Maló cruciatu ut péreas atque abeás cito.
FI. Fidés non reddis? PE. Néque fides neque tíbias.
Propera ígitur fugere hinc, sí te di amant. FI. Ábiero:
Flagítio cum maióre post reddés tamen.

---

495. MERCATUMESTTEHODIEESTLENONEAPOETIDES ‖ 496. FANDUM: eandum (ehodum B^2): *corr Geppertus* | istunc hominem (*item A*): *corr Bo* ‖ 497. quidem: EQUIDEM ‖ 499. audies (*sic A*) *vel* adies ‖ 503. nouistin (*vel* nouisti): PROBISTIINMULIEREM | ACROPOLISTIDEM: cropolistidem *vel* reropolistidem ‖ 504. LIBERAST: ubertast ‖ 505. HABITET: habitat (*corr* B^2) *vel* habitaret | DICEREADMODUM: dum ‖ 506. EHOANLIBERAILLAST: eho (*vel* eo) ani *cum 11 litt spat* | QUIS: uis *vel* quis | liberauit (*sic A*) *vel* liberaui: *corr E* ‖ 507. audies: IAMAUDIENS ‖ 508. STRATHIPPOCLENAIUNT: stratippoden (*vel* strapoden) | *add Bo* ‖ 509. libera: FILIA (*ut vid*) ‖ 510. PERIHERCLE | planissume (*sic A*) *vel* ⌗ planissume ‖ 511. EXENTERAUIT: exinteraui(t) *vel* ex intrauit | EPIDICUSMARSUPPIUMEPIDICUS ‖ 512. NUNCSIQUIDUISME ‖ 513. MALOUTCRUCIATUUT | abeas (*sic A*) *vel* obeas ‖ 515. PROPERASISIGITUR | TESI ‖

PE. Quid núnc? qui in tantis pósitus sum senténtiis,
[Eamne égo sinam inpune? ímmo etiam si | álterum
Tantúm perdundumst, pérdam potius quám sinam
Me inpúne irrisum esse, hábitum depeculátui]
Ei seíc data esse uérba praesentí palam.
Atque mé minoris fácio prae illo qui ómnium
Legum átque iurum fíctor, condictór cluet.
Is étiam sese sápere memorat: málleum
Sapiéntiorem uídi excusso mánubrio.

ACTVS IV

PHILIPPA. PERIPHANES
MVLIER SENEX

PHI. Síquid est homini míseriarum quód miserescat, míser ex animost:
Id ego experior, quoi multa in unum locum confluont, quae meum
Pectus pulsant.
Simul multiplex aerumna m⟨e⟩ exercitam habet.
Paupertas, pauor territat mentem animi,
Neque ubí meas collocém spes habeo mi úsquam munitúm locum:
Ita gnáta mea hostiúmst potita néque ea nunc ubi sít scio.

517. QUINUNCQUIN | sum *vel* sim: SỊỊS | SENTENTEIS ‖ 518—520. *om A* ‖ 519. quam *vel* qua ‖ 520. depeculatum: *corr Buechelerus* ‖ 521. EISEIC: eis sic ‖ 522. MEMINORIS: memineris | FACIOFACIO | prae (*sic A*) *vel* pro ‖ 523. iurum (*sic A*) *vel* uirum | CONDICTOR: conditor ‖ 525. SAPIENTIOREMUIDIEXCUSSO: sapientiorem *cum 20 litt spat* ‖ 526—530. *sic discr A, ut vid* (Pectus — paupertas *contr B*) ‖ 527 sqq. *cf. ad Cist. 14 sqq.* ‖ 529. erumnam: *corr Gul* | exercitam *vel* excitatam ‖ 531—535. *sic discr A, ut vid* (*in B sunt 5 v.* — collocem spes — potita — timido — miseratur) ‖ 531. NEC̣ | (habe)ọ(mih)IUSQ(uam): habeo usquam ‖ 532. gnata *vel* gna | SCIO: nescio ‖

PE. Quis illaec est mulier timido pectore peregre adueniens
Quae ipsa se miseratur? PHI. In his dictust locis habitare mihi
Periphanes. PE. Me nominat haec: credo ego illi hospitio usus [in]uenit.
PHI. Péruelim mercédem dare, qui mónstret eum mi hominem aút ubi habitet.
PE. Nóscito ego hanc: nam uídeor nescio úbi †me uidisse prius.
Éstne ea an nón east quam ánimus retúr meus?
PHI. Di boni, uisitaui * * * * * * * * * * antidhac?
PE. Certo east * * * * * * * * * * * * * *
Quam in Epidauro
Pauperculam memini conprimere —
PHI. Plane hícinest, qui mihi in Épidauro primús pudicítiam pépulit.
PE. Quaé meo compréssu peperit fíliam, quam dómi nunc habeo.
[PHI.] Quíd si adeam — PHI. Hauscio án congrediar — 〈PE.〉 si haéc east? PHI. si[n] is ést homo.
Sícut anni múlti dubiam dánt * * * * * * *

---

533 sqq. 539 sq. *cf. ad Cist. 14 sqq.* ‖ 535. ILL(ius)ỤṢ(hos)PI(tio), *ut vid* | *del Pius* ‖ 538 sqq. *post v. 538 in A 7 sunt v. usque ad* PE(rp)ULIT *v. 541, 4 a* QU(am), *5 a* PAUPERCULAM, *6 a* PLANE *incipientes: in B 537—544 sunt 7 v.* (— non est — Antidhac [*sic*] — epidauro — epidauro — filiam — congrediar) ‖ 538. an non est: *corr Bo cum A, ut vid* ‖ 539 sq. *pers solus B habet* ‖ 539. *lac 14 litt: ubi post* —BO—— *in medio v.* ḤỤṆ *apparuit in A* ‖ 540. *post* Certo east *25* (*16*) *litt lac* ‖ 541. mihi in (*sic A*) *vel* mihi | primus: UIRGINIPRIMUS | P̣Ẹ(rp)ULIT ‖ 542. filiam quam domi nunc habeo: FILIAM, *ut vid* ‖ 543. *del Goe* | PE. *corr Goe* | autsicia an congredias si hoc est *Nonius* | *add Goe* | *del Geppertus* | is est *vel* est is ‖ 544—546. *sic discr B* (*sed* Si haec.... dant *comprehendens*): *A compr* — ANIMUM — ASTU — NUNCEST ‖ 544. DUBIADA**: de ubi andant *vel* de ibandant | *lac sign Goe* ‖

PE. Lónga dies meum incértat animum, seí[n] east quam incerte aútumo.
Hánc congrediar ástu. PHI. †Muliebris adhibenda mihi malitia nunc est.
PE. Cónpellabo. PHI. Orátionis áciem contra cónferam.
PE. Sálua sis. PHI. Salútem accipio míhi et meis. PE. Quid céterum?
PHI. Sáluos sis: quod crédidisti réddo. PE. Haud accusó fidem.
Nóuin ego te? PHI. Si égo te noui, animum índucam ut tu nóueris.
PE. Ýbi te uisitáui? PHI. Inique iniúriu's. PE. Quid iám? PHI. Quia
Tuaé memoriae intérpretari me aéquom censes. PE. Cómmode
Fábulata's. PHI. Míra memoras ⏑́ ⏑. PE. Em istuc réctius:
Méministin? PHI. Memini íd quod memini. PE. At ín Epidauro — PHI. Ah, gúttula
Péctus ardens míhi aspersisti. PE. uírgini paupérculae
Tuaéque matri mé leuare paúpertatem? PHI. Tún is es,
Quí per uoluptatém tuam in me[a] aerúmna⟨m⟩ obseuistí grauem?
PE. Égo sum: salue. PHI. Sálua sum, quia te ésse saluom séntio.
PE. Cédo manum. PHI. Accipe, aérumnosam et míseriarum cómpotem
Múlierem retinés. PE. Quid est quod uóltus †te turbat tuos?

545. SEIN: sin (*del Geppertus*) | INCERTE: incerto | AU(ḌỊ)O: animo (*corr Ca*) ‖ 547. PE. Compellabo. PHI. (*et* conferam. PE.) *vel* Compellabo PE. (*et* conferam ‡) ‖ 548. sis: SIEṢ ‖ 549. PE. Haud: HAUT ‖ 550 sq. *pers permutat B* ‖ 550. UTTU: uti ‖ 551. iniurius (*item A*): *corr Lamb* ‖ 553. MEMORAS*******Ṇ*: memoras | EM: Hem ‖ 554. MEMINIIDQUỌḌṂẸṂ**Ị: memini id | ATIN: In | HA: ah ‖ 555. PETTUS ‖ 557. *del et add Ca* ‖ 559. aerumnarum *Nonius* ‖ 560. QUID*******UO—: quid (est *sup. scr. B*)

PHI. Fíliam quam ex té suscepi — PE. Quíd eam? PHI. eductam pérdidi:
Hóstiumst potíta. PE. Habe animum lénem et tranquillúm: tace.
Dómi meae eccam sáluam et sanam. nám postquam audiui ílico
É meo seruo illam ésse captam, cóntinuo argentúm dedi,
Ýt emeretur: ílle eam rem adeo sóbrie et frugáliter
Áccurauit, út — ut ad alias rés est inpense ínprobus.
PHI. Fác uideam, si me ésse saluam uís. PE. Eho istinc, Cánthara,
Iúbe Telestidem húc prodire fíliam ante aedís meam,
Ýt suam uideat mátrem. PHI. Remigrat ánimus nunc demúm mihi.

ACROPOLISTIS. FIDICINA **PERIPHANES.** SENEX **PHILIPPA** MVLIER

AC. Quíd est pater, quod me éxciuisti ante aédis? PE. Vt matrém tuam
Vídeas, adeas, ⟨ád⟩uenienti dés salutem atque ósculum.
AC. Quám meam matrem? PE. Quae éxanimata exséquitur aspectúm tuom.
PHI. Quís istaec est quam tu ósculum mihi férre iubes? PE. Tua fília.
PHI. Haécine? PE. Haec. PHI. Egone ósculum huic dem? PE. Quór non, quae ex te náta sit?
PHI. Tú homo insanis. PE. Égone? PHI. Tune. PE. Cúr? PHI. Quia ego | hanc quaé siet

quod duo itus (*vel* dii oitus): *corr Ca* ‖ 561. PHI. *et* PE. *om E* ‖ 562. face: *corr Geppertus* ‖ 564. E: Ex | captam (*sic A, ut vid*) *vel* captiuam ‖ 566. UT**AD: ut ad (*suppl Stu: distinximus*) ‖ 567. SIM(EA)SEISALUAM———: si me uis *vel* si me: *correximus duce Sey* | Eho: EO ‖ 568. ACRO(PO)LISTHIDEM: acropolistidem *vel* morodolistidem: *corr Valla* | HUCPRODIRE: prodire ‖ 569. REMIGAT ‖ 571. *add Ca* ‖ 573. ferre (*sic A*) *vel* fere ‖ 574. NATASIT: natast ‖

Néque scio neque nóui, neque ego hanc óculis uidi ante húnc diem.
PE. Scío quid erres: quía uestitum atque órnatum immutábilem
Hábet haec * * * * * * * * * * * * * * s
PHI. * * * * áliter catuli lónge olent, alitér suis.
Né ego me nouísse * * PE. Pró deum atque hominúm fidem.
Quíd? ego lenocínium facio, quí habeam alienás domi
Átque argentum egúrgitem domo prósus? quid tu, quaé patrem
Tuóm uocas me atque óscularis, quíd stas stupida? quíd taces?
AC. Quíd loquar uis? PE. Haéc negat se túam esse matrem. AC. Né fuat,
Sí non uolt: equidem hác inuita támen ero matris fília.
Nón me⟨d⟩ istanc cógere aequomst méam esse matrem, sí neuolt.
PE. Cúr me igitur patrém uocabas? AC. Túa istaec culpast, nón mea.
Nón patrem ego te nóminem, ubi tu tuám me appelles fíliam?
Hánc quoque etiam, sí me appellet fíliam, matrém uocem.
Négat haec filiám me suam esse, nón ergo haec matér meast.
Póstremo haec mea cúlpa non est: quaé didici dixi ómnia.

---

578 sq. Habet haec aliter (*vel* PHI. Alter): *ubi duorum v. reliquias A servat* | suis (*sic A, ut vid*) *vel* suus (sues B^2) || 580. NEEGOME: Ne ego eam | NO——SSEH**Q——: nouisse | PRO****A**HOMINUM: atque hominum || 581. *NC———OMI: alienos domi (*corr Dousa*) || 582. argentum *om Nonius* | egurgitem: ————TE | DOMOPROSUS: domo prorsum (*sic Nonius*) *vel* domum prosum | tu quae (*sic A*) *vel* tum quem || 583. oscularis (OSCULAREI *A, ut vid*) *vel* osculari || 585. HANC || 586. *add Bo* | SINEUULT: sine (*vel* si non) uolt || 587. uocabas *vel* uocabis || 588. ego te *vel* ego | appelles *vel* appellas ||

Epidicus mihi fúit magister. PE. Périi, plaustrum pérculi.
AC. Númquid ego ibi, patér, peccaui? PE. Si hércle te umquam audíuero
Mé patrem uocáre, uitam túam ego interimam. AC. Nón uoco.
Ýbi uoles pater ésse, ibi esto: ubi nóles, ne fuerís pater.
PHI. Quíd, ob eam rem | hánc emisti, quía tuam gnatam és ratus?
Quíbus de signis ágnoscebas? PE. Núllis. PHI. Qua re fíliam
Crédidisti nóstram? PE. Seruos Épidicus dixít mihi.
PHI. Quíd si seruo alitér uisumst, non póteras nouisse, óbsecro?
PE. Quíd ego, qui illam ut preímum uidi, númquam uidi póstea.
PHI. Périi misera. PE. Né fle, mulier. íntro abi, habe animúm bonum:
Égo illam reperiam. PHI. Hínc Athenis cíuis eam emit Átticus:
Ádulescentem equidém dicebant émisse. PE. Inueniám: tace.
Ábi modo intro atque hánc adserua Círcam, Solis fíliam.
Égo relictis rébus Epidicum óperam quaerendó dabo.
Si ínuenio, exitiábilem ego illi fáciam hunc ut fiát diem.

---

592. magister fuit: *trai Bo, fortasse cum A* | PLAUSTRUM (*item Festus et Donatus*): austrum (*cum lac B*) ‖ 593. IBIPATER-PECC(AUI): ibi *vel* tibi (peccaui *add* B^2) | UNQUAMAUDIUERO: umquam ‖ 595. ibi esto: PATERESTO ‖ 596. QUI***O******** **C******SQUITUAM (*h. e.* Quid si ob e. r. h. emistis, *ut vid*) | GNATAMES: gnatam ‖ 597—599. *om A* ‖ 599. nouis: *corr* B^2 ‖ 600. PREIMUM: primam qui (qui *del* B^2) ‖ 601. PE. Ne: NE | HABE: habeto ‖ 602. PHI. Hinc: HINC | ciuis (*sic A*) *vel* quis ‖ 603. Inueniam: EXC**U***AM (*an* ego inueniam?) ‖ 604. OBSERUACIRCAM: asserua circa | SOLUS ‖ 606. EGOFACIAMUTHICFIATDIES ‖

ACTVS V

STRATIPPOCLES. ADVLESCENS **EPIDICVS.** SERVOS **DANISTA.**

TELESTIS VIRGO

STR. Mále morigerus míhist danista, quei á me argentum nón petit
Néque illam adducit quae * * praeda. séd eccum incedit Épidicus.
Quíd illuc est, quod illí caperrat fróns seueritúdine?
EP. Si úndecim deos praéter sese sécum adducat Iúppiter,
Íta non omnes éx cruciatu póterunt eximere Épidicum.
Périphanem emere lóra uidi: ibi áderat una Apoécides.
Núnc homines me quaéritare crédo. senserúnt, sciunt,
Síbi data esse uérba. STR. Quid agis, méa commoditas? EP. Quód miser.
STR. Quíd est tibi? EP. Quin tú mihi adornas ád fugam uiáticum
Príus quam pereo? nám per urbem duó defloccatí senes
Quaéritant me: in mánibus gestant cópulas secúm simul.
STR. Hábe bonum animum. EP. Quíppe ego quoi libértas in mundó sitast.
STR. Égo te seruabo. EP. Édepol ne illi mélius, si nanctí fuant.

---

607. QUEIAME: quidme *vel* qui de me | ARGENTUMNPETIT || 608. *lac sign BE* (*in cuius initio* est *add* B^2 *in ras*) || 609. illi caperrat *Nonius bis*: illic aperat | frons *vel* fros *Nonius* || 612. periphanen (*item A*): *corr Scu* | IBIADERAT: aderat ibi (*vel* ubi) || 614. AGITIS || 615. ad fugam: FUGAM || 616. 617. *hoc ordine A: inverso reliqui* || 616. senis: SENEX || 617. me: TE | SIMUL: siaui *vel* suaui || 618. HABENUMANIMUM || 619. me illi (*item A*): *corr Gul* | nancti *vel* nanctis: NACTI ||

Séd quis haec est muliércula et ille gráuastellus quí uenit?
STR. Híc est danista, haec íllast autem quam émi de praeda. EP. Haécinest?
STR. Haéc est: estne i[s]ta, út tibi dixi? aspécta et contempla, Épidice.
V́sque ab unguiculo ád capillum súmmumst festiuíssuma.
Estne consimilis, quási quom signum píctum pulcre aspéxeris?
EP. É tuis uerbis meúm futurum córium pulcrum praédicas,
Quém Apella atque Zeúxis duo pingént pigmentis úlmeis.
STR. Di ímmortales, †socio iussi admirer pedibus pulmunes
Quí perhibetur príus uenisset quám tu aduenistí mihi.
DA. Haéc edepol remoráta med est. STR. Síquidem istius grátia
Íd remoratu's quód ista uoluit, nímium aduenistí cito.
DA. Áge age, absolue atque árgentum †numera númera, ne comités morer.
STR. Pérnumeratu⟨m⟩st. DA. Téne cruminam: huc índe. STR. Sapientér mones.
Ópperire, dum éffero ad te argéntum. DA. Maturá. STR. Domist.

---

620. SED: Si (*corr* B^2) | grauastellusque (grauastellus qui *Paulus*): RAUISTELLUSQUI (*item alt. loco Paulus*) | aduenit *Paulus alt. loco* || 621. quam: QUAMEGO | EMIDE: emi ex | EP. *om E* || 622. ISTAUT: ut (*corr Mue*) | ET: haec | ‡aspecta hec STR. Contempla epidice EP. *E* || 623. ungniculo *vel* ugniculo: UNGULO | FESTIUISTIUISSIMA: festu//////uis *vel* est est uiss (*corr* B^2) || 624. STR. *praem E* | ESTNECONSIMILISQUASICUMSIGNUM: Estne cons signum *intercedente lac* (*in cuius initio* [cons]idera *add* B^2) | ASPEXERIS: uideris || 625. E: Ex | ‡PRAE(di)ẠCẠ(s) || 626. ẠPẸLLA: appelles | pincent | ulmiis *vel* ulmis (*corr* B^2) || 627. socio (*vel* scio: *ubi* ocio B^3) iussi admirer || 628. Qui (*sic A*) *vel* Quod | UEN(is)SE || 629. med est *vel* inedem est || 630. remoratus: *corr Goe* || 632. *add J* | DA. Tene *vel* EP. Tene | STR. Sapienter *vel* DA. Sapienter | uenis: *corr Ac* || 633. Operire (*corr B cum A*) *vel* STR. Operire | STR. *add E* ||

EP. Sátin ego oculis útilitatem optíneo sincere án parum?
Vídeon ego Teléstidem te, Périphan⟨a⟩i fíliam,
Éx Philippa mátre natam [as] Thébis, Epidaurí satam?
TE. Quís tu homo's, qui meúm parentum nómen memoras ét meum?
EP. Nón me nouistí? TE. Quodquidem nunc uéniat in mentém mihi.
EP. Nón meministi me aúream ad te afférre natalí die
Lúnulam atque anéllum aureolum ín digitum? TE. Meminí, mi homo:
Túne is es? EP. Ego sum ét istic frater quí te mercatús⟨t⟩ tuost.
* * * * * * * * in ália matre unó patre.
TE. Quíd pater meus? uíuost? EP. Animo líquido et tranquilló's: tace.
TE. Dí me ex perditá seruatam cúpiunt, si uera aútumas.
EP. Nón habeo ullam occásionem, ut ápud te falsa fábuler.
STR. Áccipe argentum hóc, danista: hic súnt quadragintá minae.
Síquid [erit] erit dubium, ímmutabo. DA. Béne fecisti: béne uale.
STR. Núnc enim tu meá's. TE. Soror quidem édepol, ut tu aequé scias.
Sálue, frater. STR. Sánan haec est? EP. Sána, si appellát suom.

---

634. EP. *om E* | SAT—: Satin *vel* Statim | an *vel* am || 635. 636. *hoc ordine A: inverso reliqui* || 635. Videon ego *vel* Videom ego | te phere pani: *add Bo* || 636. EX: E | *del Py* || 637. HO(MO)EST | qui (*sic A*) meum *vel* quod meum || 638. NOUISTI#: nouisti *vel* nouistis || 639. 640. *hoc ordine A: inverso reliqui* || 640. Iunulam (*vel sic vel* LUNULAM *A*) *vel* Tunulam || 641. Sum et: ET | QUITEMERCATUSTUUS: tuus est (*corr Goe*) || 642. in alia *sine lac*: —MM—UTF—L— || 643. uiuist: *corr B*[2] || 648. EP. Soror *vel* soror || 649 Salue *vel* TE. Salue ||

STR. Quíd? ego modo * * huic frater fáctus, dum intro eo atque éxeo?
EP. Quód bonist, id tácitus taceas túte tecum et gaúdeas.
STR. Pérdidisti et répperisti mé, soror. EP. Stultú's: tace.
Tíbi quidem quod amés domi praestost — fídicina | — operá mea:
Ét sororem in líbertatem idem ópera concilió mea.
STR. Épidice, fateór — EP. Abi intro ac iúbe huic aquam calefíeri:
Cétera haec postérius faxo scíbis, ubi erit ótium.
STR. Séquere me, soror, hác. EP. Ego ad uos Thésprionem iússero
Húc transire. séd memento, siquid saeuibít senex,
Súppetias mihi cúm sorore férre. STR. Facile istúc erit.
EP. Thésprio, exi istác per ⟨h⟩ortum: adfér domum auxiliúm mihi.
Mágnast res: minóris multo fácio quam dudúm senes.
Rémeabo intro ut áccurentur áduenientes hóspites.
Éadem haec intus édocebo quae égo scio Stratíppoclem.
Nón fugio: domi adésse certumst, néque ille haud obiciét mihi
Pédibus sese próuocatum. [h]abeo íntro: nimis longúm loquor.

---

650. atque ea eo: *corr J* ‖ 651. Quod *vel* Quid | boni est *vel* bini est ‖ 652. stultus: *corr Lamb* ‖ 656. (SCIB)ISUBI: scibis | erit: FUERIT ‖ 657. MESORORHAC: hac me soror ‖ 658. SAEUIUIT-SENEX: siç uiuit (*vel* saeuiunt) senes ‖ 659. SUPPETIAS: Supc̄ias *vel* Supretias ‖ 660. EP. *om E* ‖ 661. Magnas tres: *****ḌṆẠ—— | fatio *vel* facito *vel* facto | senex ‖ 663. ḤẠẸÇ: hac | stratippodem *vel* strathippoclem ‖

PERIPHANES. APOECIDES. EPIDICVS
SENES II SERVOS

PE. Sátine ill[e h]ic homo lúdibrio nos uétulos decrepitós duos
Hábet? AP. Immo edepol tú quidem miserúm me habes miserís modis.
PE. Táce sis: modo sine me hóminem apisci. AP. Díco ego tibi iam út scias:
Álium tibi te cómitem [te] melius<t> quaérere. ita, dum té sequor,
Lássitudine ínuaserunt mísero in genua flémina.
PE. Quót illic homo hodié me exemplis lúdificatust átque te.
V́t illic autem exénterauit míhi opes argentárias.
AP. Ápage illum a me. nam ílle quidem Volcáni iratist fílius:
Quáqua tangit, ómne amburit. si [propius] ástes[t], aestu cálefacit.
EP. Duódecim deis plús quam in caelo deórumst immortálium
Míhi nunc auxilio ádiutores súnt et mecum mílitant.
Quícquid ego maleféci, auxilia míhi et suppetiae súnt domi.
Ápolactizo inimícos omnis. PE. V́bi illum quaeram géntium?
AP. Dúm sine me quaerás, quaeras mea caúsa uel medio ín mari.

---

666. ille hic (*vel* huic) homo *vel* ille homo hic: *corr Bo* | ludibrio *vel* ludribrio ‖ 668. Tace sis modo sine: TAC̣ẸC̣ẸS(ẸỊ)SṢ— | apisci *vel* aspici (adipisci B^2) ‖ 669. *add Lamb* ‖ 670. LASSITUDIN(e): lassitudinem ‖ 671. QUOḌỊḶḶỊC̣***O**DIEME: quod illi hodie me ‖ 674. si propius as testa es tu: *del Weisius cum A, ut vid* ‖ 675. INCAELO: incelo *vel* ploceo ‖ 676. auxilio (*sic A*) *vel* auxilo ‖ 678. APOLACTICO ‖ 679. ———ẠṢQUAER** (*i e.* QUAERASQUAERAS): quaeras | uel medio in mari: M***OINMARI ‖

EP. Quíd me quaeris? quíd laboras? quíd hunc sollicitas? écce me.
Núm te fugi? num áb domo apsum? num óculis concessí tuis?
* * * * * * * * * * * * * * *
Néc tibi supplicó. uincire uís: em, ostendó manus.
Tú habes lora: ego te émere uidi. quíd nunc cessas? cónliga.
PE. Ílicet: uadimónium ultro míhi hic facit. EP. Quin cónligas?
AP. Édepol mancupiúm scelestum. EP. Té profecto, Apoécides,
Níl moror mihi déprecari. AP. Fácile exoras, Epidice.
EP. Écquid agis? PE. Tuon árbitratu? EP. Meo hércle uero atque haú tuo:
Cónligandae haec súnt tibi hodie. PE. At nón lubet: non cónligo.
AP. Trágulam in te inícere adornat: néscioquam fabricám facit.
EP. Tíbi moram facis, quom égo solutus ásto. age, inquam, cólliga.
PE. Át mihi magis lubét solutum té rogitare. EP. At níl scies.
PE. Quíd ago? AP. Quid agas? mós geratur. EP. Frúgi's tu homo, Apoécides.
PE. Cédo manus igitúr. EP. Morantur níl: atque arte cólliga.

---

680. EP. *om E* | quaeris *vel* quaeras ‖ 681. fugi num *vel* fugitiuum ‖ 682. *uno v. bipart. auctior fuit A, cuius reliquiae incertissimae* ‖ 683. uincere: *corr B*[2] | ostendo (*sic A*) *vel* ostende(ndo) ‖ 684. ego te: (e)AT(e) | COLIGA ‖ 685. FACIT (*vel* IS): facis | AP.: *corr Valla* | QUIN: Quid | COLIGAS ‖ 686. PE.: *corr Dousa* | mancipium *vel* macipium | EP. *om E* ‖ 687. DEPRAECARI——XORAS: deprae facile exoras (*sup. scr.* ///APO *B*): *corr Bo cum A, ut vid* ‖ 688. Ecquid (*sic A*) *vel* Eo quid | UERO: uerbo | HAUTUO: audtuo *vel* auttuo ‖ 689. HAE | COLIGO | *sequitur in BE v. 692 suo loco rediens* ‖ 690. TRAGULAM: tragula | FACIT: fecit ‖ 691. AGE: alege ‖ 692. *pers om E* ‖ 693. EP. Frugi es *et* apoecides (*sic A*) *vel* PE. Frugi es *et* EP. apoecides ‖ 694. COLLIG—: colligat *vel* colliga ‖

†Nihil uero obnoxiosse. PE. Fácto opere arbitrámino.
EP. Béne hoc habet: age núnciam ex me exquíre, rogita quód lubet.
PE. Quá fiducia aúsu's primum quae émptast nudiustértius
Fíliam meam dícere esse? EP. Lúbuit: ea fidúcia.
PE. Aín tu? lubuit? EP. Áio, uel da pígnus, ni eas[i]t fília.
PE. Quám negat nouísse mater? EP. Ni érgo matris fíliast,
In meum nummum, in tuóm talentum pígnus da. PE. Enim istae⟨c⟩ cáptiost.
Séd quis east muliér? EP. Tui gnati amíca, ut omnem ⟨rém⟩ scias.
PE. Dédin tibi minás triginta ob fíliam? EP. Fateór datas,
Ét eo argento illám me emisse amícam fili fídicinam
Pró tua filia †ista ab ore tétigi trigintá minis.
PE. Quómodo me ludós fecisti dé illa conductícia
Fídicina? EP. Factum hércle uero et récte factum iúdico.
PE. Quíd postremo argénto factumst quód dedi? EP. Dicám tibi:
Néque malo homini néque †benigno tuo dedi Stratíppocli.
PE. Quór dare ausu's? EP. Quía mi lubitumst. PE. Quae haéc, malum, inpudéntiast?

---

696. EP. Bene *et* habet *vel* Bene *et* habet ⌗ | iubet: *corr* B^2 *cum A, ut vid* || 697. QU(A): quae (qua e B^2) *vel* quo | ausus: *corr Lamb* || 699. DAP——: ad pignus (*vel* pingnus) | ni ea *vel* mea | *del Brugmannus* || 700. PE. *om E* || 701. PE. *praem E* | da enim: *corr B* | *add Brixius* | captiost *vel* capiti ost || 702. EP. *om E* | *add Py* || 703. DEDIN: Diden || 704. Et ego (*item A*): *corr* B^2 || 705. ISTAA—: iste ab | minas *vel* minis || 706. L**OS: ludo | 707. recte *vel* rectum || 708. factum es (*vel* est) | ⌗ quod dedi dicam *E* || 709. NEQ·— *A* | ——RASI**OCLIS: tuo dedist (*vel* dedist) ippocli || 710. ausus: *corr Lamb* | QUAE***MALŨ *et in novo v.* —NPUDENTIAST (quae malum haec impudentiast *Donatus*): quae haec malum ||

⟨EP.⟩ Etiam inclamitór quasi seruos? PE. Quóm tu's liber, gaúdeo.
EP. Mérui ut fierem. PE. Tú meruisti? EP. Vísse intro: ego faxó scies
Hóc ita esse. PE. Quíd est negoti? EP. Iam ípsa res dicét tibi:
Ábi modo intro. PE. Ei, nón illuc temerest: ádserua istum, Apoécides.
AP. Quíd illuc, Epidice, ést negoti? EP. Máxuma hercle iniúria
Vínctus adsto, quóius haec hodie ópera inuentast fília.
AP. Aín tu te illius ínuenisse fíliam? EP. Inueni ét domist.
Séd ut acerbumst pró benefactis quóm mali[s] me⟨s⟩sím metas.
AP. Quámne hodie per úrbem uterque súmus defessi quaérere?
EP. Égo sum defessús rep[p]erire, uós defessi quaérere.
PE. Quíd isti oratis ópere tanto? †meruisse intéllego
Ýt liceat merito húius facere. cédo tu, ut exsoluám manus.
EP. Ne áttigas. PE. Osténde uero. EP. Nólo. PE. Non aequóm facis.
EP. Númquam hercle hodie, nísi supplicium míhi das, me soluí sinam.
PE. Óptumum atque aequíssumum oras: sóccos, tunicam, pállium
Tíbi dabo. EP. Quid deínde porro? PE. Líbertatem. EP. At póstea?
Nóuo liberto opus ést quod pappet. PE. Dábitur: praebebó cibum.

711. indamitor quesi | PE. *vel* EP. | —RAGAUDEO ‖ 712. EP. Merui *vel* Merui | uisse *vel* iusse ‖ 713. Quid *vel* Quod ‖ 714. Ibi (*vel* Ibo) modo: *corr J* | ⌗ Aduersa *vel* ⌗ Adserua: *corr Sarac* ‖ 716. inuenta si (sit B^2): *corr Ca* ‖ 718. *del Pius* | *add J* ‖ 720. *soli habent AB* ‖ 721. PE. *om E* | isti (*sic A*) *vel* istis ‖ 722. tu ut ex soluam *vel* cui resoluam ‖ 723. atticas ‖ 727. *spat om A* ‖

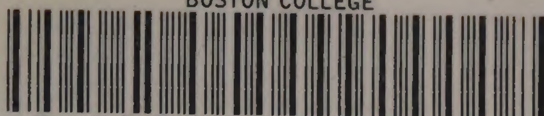
EP. Númquam hercle hodie, nísi me orasseis, sólues. PE. Oro te, Épidice,
Míhi ut ignoscas, síquid inprudens cúlpa peccauí mea:
Át ob eam rem líber esto. EP. Inuítus do hanc ueniám tibi,
Nísi necessitáte cogar. sólue sane, sí lubet.

GREX

Híc is homost qui líbertatem málitia inuenít sua.
Plaúdite et ualéte: lumbos pórgite atque exsúrgite.

---

728. ORASSEIS: orassis ‖ 729. IGNOSCANS ‖ 730. esto (*sic A*) *vel* est ‖ 731. SOLUESSANE ‖ 732. POETA. Hic *vel* Hic | is: ṢỊS | qui: QUA ‖ 733. PLAUDITEET: Plaudite | P̣URG̣ITE: surgite (*corr Dousa*) | ATQ·EXSORGITE: atque extollite (*corr Goe*) ‖

BOSTON COLLEGE
3 9031 01145393 3

